

Novak

KOLENDAR

D R U Ž B Ě
S V. M O H O R Ě A

· 1 · 9 · 5 · 8 ·

VSEBINA

CLANKI

Koledarski del (kalendarij)	3	Vojna je draga	96
Sončni in lunini mrki v letu 1958	28	Iz našega kulturnega življenja (Dr. V. Inzko)	97
Kakšno bo vreme?	28	Frančkova smrt (J. Pericard)	104
Kako bomo kmetovali?	29	Sam (J. P.)	107
Veliko znamenje na nebu (A. Z.)	30	Kako se ameriške knjižnice zanimajo za Slo-	
Pismo in poročilo mohorjanom (Dr. J. Horn-		vence	110
böck)	34	Doberdob (Msgr. dr. E. Marcon)	115
Slovenski molitveniki, poklonjeni sv. očetu Piju		O cerkvi v Doberdodu in še kaj (B. Breclj)	116
XII. (Dr. M. T.)	41	Obisk ljubljanskega škofa dr. G. Rožmana po	
Verske težave današnje mladine (Dr. L. Škerl)	43	slovenskih naselbinah v Zapadni Evropi	
„Tiho, mama spi!“ (Po W. A. — J. P.)	47	(J. Oberski)	117
Ameriški slovenski pesnik in skladatelj † Ivan		Hieronymus Commensis se poslavlja (Brš-	
Zorman	48	ljanski)	126
Novi cerkveni obrednik za veliki teden (Msg.		Evropska skupnost za premog in jeklo	128
Alojzij Novak)	50	„Celovski rokopis“ iz Rateč (J. Grafenauer)	129
Novo določbo o euharističnem postu	57	Katoliško šolstvo v Ameriki (V. Z.)	135
† župnik Ivan Serajnik (Dr. I. Lučovnik)	58	Nastaja avstralska Slovenija	139
Moj najlepši Božič (Srečko Selivec)	63	Prosvetno delo na Goriškem (Zas.)	140
Dom ob Dravi (Marinka Inzko)	65	Za dobro voljo	143
Slavna siva davnina (Dr. M. T.)	81	Rojstna hiša Zige Zoisa (Marija Kacin)	144
Med našim ljudstvom za Čedadom in Tarčen-		Nova maša na ameriških Brezjah	145
tom (— ski)	86	Manjšinsko šolstvo v Italiji (JAT)	147
Tilka (J. P.)	87	Zdravilne rastline in njih učinkovanja	154
Nekaj za smeh	89	Kmet in izobrazba (S-ski)	156
Primorski Slovenci v Marijinem Celju	90	Za bistre glave	157
Sveto pismo in veda (Dr. Ivan Tul)	92	Jože Abram (tp)	157
Prvo jajce mlade Putke (Iz franc. — F. E.)	93	Primorski Slovenci na Barbani	159
Čudoviti vrtič (Iz francoščine — F. E.)	95		

PESMI

Zdravje bolnikov (Limbarski)	33	Motivi s Tolminskega (Ljubka Šorli)	134
Velika noč na Komnu (Bršljanski)	40	Na paši (Milka Hartman)	134
Nedelja (M. Elizabeta O. S. Urs.)	42	Svetonočna refleksija na Krasu (Bršljanski)	134
Uspavanka (Tugomir)	93	Na Jadranu se večeri (Tugomir)	139
Podoba v tolmunu (Gorazd Gosposvetki)	95	Pomladni vetrovi (Milka Hartman)	146
Za hišo na tnalu (Gorazd Gosposvetki)	106	Dober dan (Milka Hartman)	146
Gladioli (Tugomir)	114	Pomlad (J. L.)	155
Veselim se življenja (Limbarski)	127		

(Slike v članku „Iz našega kulturnega življenja“, str. 94: Foto V. Zaletel)

NARODNA IN ŠTUDIJSKA
KNJIŽNICA TRST

SKL

B 1160/1958

019680111

COBISS •

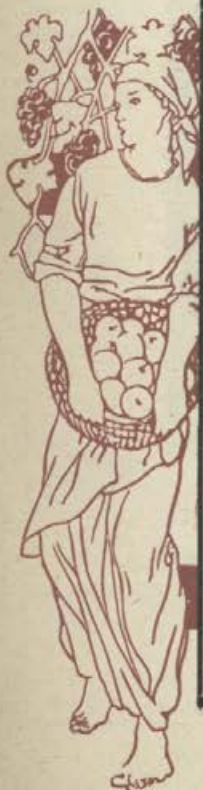

KOLENDAR

DRUŽBE SV. MOHORJA

ZA NAVADNO LETO

1958

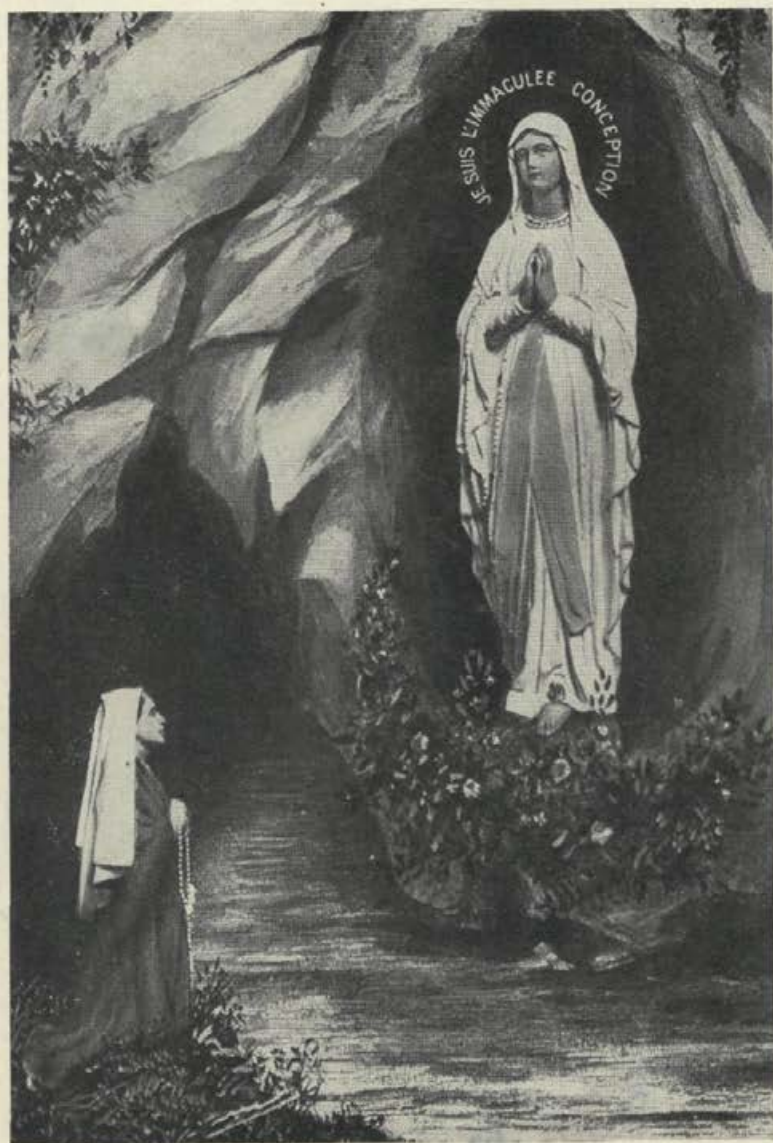

B 1160/27

N. 27. 68/m

Izdala in založila: Goriška Mohorjeva družba
Tisk: Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu
Printed in Austria

NA TEM KRAJU - *o Lurdu* - SE JE PRED STO LETI
MARIJA PRIKAZALA BERNARDKI SOUBIROUS

LETO 1958

je navadno leto, ki se začne in konča s sredo in ima 365 dni ali 52 tednov in 1 dan.
Letni vladar je Saturn.

ZACETEK LETA

Cerkveno leto se začne prvo adventno nedeljo.
Občno in državno leto se začne 1. januarja.

ZACETEK ŠTIRIH LETNIH CASOV

Pomlad se začne 21. marca ob 4. uri in 6 minut.
Poletje se začne 21. junija ob 22. uri in 59 minut.
Jesen se začne 23. septembra ob 14. uri in 10 minut.
Zima se začne 22. decembra ob 9. uri in 40 minut.

PREMAKLJIVI PRAZNIKI

To so oni prazniki, ki se ravnaajo po velikonočni nedelji. Cerkveni zbor v Niceji je leta 325. določil, naj se Velika noč praznuje 1. nedeljo po prvi pomladanski polni luni. Tako je Velika noč lahko najprej 22. marca, najkasneje pa 25. aprila: pride torej lahko v tem času na 35 različnih dni. — Po Veliki noči se ravnaajo vsi ostali premakljivi prazniki.

Letos so premakljivi prazniki oz. dnevi razviščeni takole: sedemdesetnica (septuagesima) 2. februarja, pepelnica 19. februarja, Velika noč 6. aprila, križev teden 12., 13. in 14. maja, Vnebohod 15. maja, Binkošti 25. maja, presv. Trojica 1. junija, sv. Rešnjé Telo 5. junija, presv. Srce Jezusovo 13. junija, prva adventna nedelja 30. novembra. — Od Božiča do pepelnice je 56 dni, to je 8 tednov. Pust traja 43 dni, to je 6 tednov in 1 dan. — Nedelje po razglašenju Gospodovem so 3, po Binkoštih 26. Začetek posta je 19. februarja, konec pa 5. aprila.

ZAPOVEDANI PRAZNIKI

Poleg nedelj so zapovedani sledeči prazniki: Novo leto (1. jan.); sv. Trije kralji ali razglašenje Gospodovo (6. jan.); sv. Jožef (19. marca); Vnebohod (15. maja); presv. Rešnjé Telo (5. junija); sv. Peter in Pavel (29. junija); vnebovzetje Marijino (15. avgusta); Vsi sveti (1. nov.); brez. spočetje Device Marije (8. dec.); Božič (25. dec.) — Sv. Jožef in sv. Peter in Pavel nista več zapovedana praznika v Avstriji, ker jih država ne praznuje in jih zato tudi delavci in državni nastavljenici ne morejo praznovati. Praznujejo pa jih šole in tudi drugi verniki, v kolikor niso službeno zadržani. — Poleg omenjenih praznikov praznuje država še velikonočni in binkoštni ponedeljek, praznik sv. Štefana in 1. maj. Cerkveno ti prazniki niso zapovedani.

NEZAPOVEDANI PRAZNIKI

Svečnica (darovanje Device Marije) (2. febr.); oznanjenje Marije Device (25. marca); velikonočni ponedeljek (7. apr.); binkoštni ponedeljek (26. maja); rojstvo Marije Device (8. septembra); sv. Štefan (26. decembra).

DEZELNI PATRONI

Patron Avstrije je sv. Leopold (15. nov.) avstrijski knez. — Patron Dunaja, Nižje in Gornje Avstrije je istotako sv. Leopold. — Patron Solnograške je sv. Rupert (24. sept.), škof v Solnogradu. — Patron Koroške, Štajerske in Tirolske je sv. Jožef (19. marca). — Patron Gradiščanske je sv. Martin (11. nov.), škof v mestu Tours v Franciji. — Patron Predarlške je sv. Gebhard (27. avg.), škof v Konstanci.

Ti prazniki niso ne cerkveno (razen sv. Jožefa) ne državno zapovedani.

ZNAKI ZA LUNINE SPREMEMBE

Mlaj ☾ ščip ali polna luna ☽
Prvi krajec ☾ Zadnji krajec ☽

KVATRNI TEDNI

Pomladne (postne) kvatre: 26. in 28. febr. ter 1. marca.
Poletne (binkoščne) kvatre: 28., 30. in 31. maja.
Jesenske kvatre: 17., 19. in 20. septembra.
Zimske (adventne) kvatre: 17., 19. in 20. decembra.

POSTI IN ZDRŽKI

Ob dnevih zgolj zdržka ne smemo uživati mesa, smemo se pa večkrat najesti do sitega.

Dnevi zdržka in posta, t. j. dnevi strogega posta (ne smemo uživati mesa in se smemo le enkrat na dan najesti do sitega) imajo v koledarju znamenje ††.

Za krško škofijo so dnevi zdržka vsi petki in letu. Dnevi strogega posta pa so: pepelnica, veliki petek, velika sobota (do 11. ure dop.) in sveti večer (do 11. ure dop.). — Za druge škofije veljajo drugi postni predpisi.

NEBESNA ZNAMENJA

Pomlad:		Jesen:	
oven		tehtnica	
bik		škorpion	
dvojčka		strelec	
Poletje:		Zima:	
rak		kozel	
lev		vodnar	
devica		ribi	

SONČNI IN LUNINI MRKI

Glej stran 28!

GODOVINSKO ŠTEVILO

Zlato število	2	Rimska številka	11
Epakta	X	Nedeljska črka	E
Sončni krog	7		

JANUAR

1 S	Novo leto; Obrezovanje Gospodovo	☿
2 Č	Makarij Aleksandr., op.; Štefanija, dev.	♃
3 P	Genovefa, dev.; Anter, p.; Peter, muč.	♁
4 S	Tit, šk.; Angela Folinjska, vd.; Hermes, m.	♁
5 N	Ime Jezusovo; Telesfor, p. in muč.	♃
6 P	Razglašenje Gospodovo (Sv. Trije kralji)	♃
7 T	Valentin (Zdravko), muč.; Lucijan, šk.	♃
8 S	Severin, opat; Teofil, muč.; Maksim, šk.	♃
9 Č	Julijan in Bazilisa, muč.; Peter, škof	♃
10 P	Viljem, šk.; Gregor X., p.; Agaton, p.	♃
11 S	Higin, p.; Pavlin Oglejski, šk.; Teodozij, op.	♃
12 N	1. po Razgl.; Sv. Družina; Alfred, o.	♁
13 P	Veronika Milanska, d.; Juta, vd.; Leoncij, šk.	♁
14 T	Hilarij (Radovan), c. uč.; Feliks (Srečko), sp.	♁
15 S	Pavel, puščavnik; Maver, op.; Habakuk, pr.	♁
16 Č	Marcel, papež, mučenec; Oton, mučenec	♁
17 P	Anton, pušč.; Marijan, m.; Sulpicij, škof	♁
18 S	Stol sv. Petra v Rimu; Priska, dev., muč.	♁
19 N	2. po Razglašenju; Marij in tov., muč.	♁
20 P	Fabijan in Sebastijan, muč.; Germana, m.	♁
21 T	Neža (Janja), d., muč.; Epifanij, šk.; Hilda	♁
22 S	Vincencij in Anastazij, muč.; Viktor, muč.	♁
23 Č	Zaroka Dev. Mar.; Rajmund Penjafort., sp.	♁
24 P	Timotej, škof; Felicijan, šk., m.; Evgenij, m.	♁
25 S	Spreobrnj. sv. Pavla; Ananija, m.; Donat	♁
26 N	3. po Razgl.; Polikarp, šk., muč.; Pavla, vd.	♁
27 P	Janez Krizost. (Zlatousti), š., c. uč.; Julijan, š.	♁
28 T	Peter Nol., sp.; Roger, Egidij, Odorik, s.	♁
29 S	Frančišek Sal., škof, cerkv. uč.; Valerij, šk.	♁
30 Č	Feliks IV., papež; Martina, devica, mučenica	♁
31 P	Janez Bosko, sp.; Marcela, vd.; Lūdovika, vd.	♁

BOŽJA BESEDA VELIKO TI DA,

AKO JO LJUBIŠ PRAV — IZ SRCA.

1

17

20

31
DNI

PROSINEC

ZAPISKI ZA JANUAR

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 5. In dali so mu ime Jezus. (Lk 2, 21)
- 12. Dvanajstletni Jezus v templju. (Lk 2, 42-52)
- 19. O ženitnini v Kani galilejski. (Jan 2, 1-11)
- 26. Jezus ozdravi stotnikovega hlapca. (Mt 8, 1-13)

Dan zraste za 1 uro in 1 minuto (: od 8 ur 24 min. na 9 ur 25 min.). Zemlja je najbliže soncu 3. januarja ob 15. uri.

- ☉ 5. jan. ob 21.09 uri
- ☽ 12. jan. ob 15.01 uri
- ♁ 19. jan. ob 23.08 uri
- ♃ 28. jan. ob 3.16 uri

Sonce stopi v znamenje vodnarja 20. januarja ob 14. uri 29 min.

NI TAKO DOLGEGA DNEVA,
DA NE BI IMEL VEČERA.

27

FEBRUAR

1 S	Ignacij Antiohijski, šk., m.; Brigita, dev.	☩
2 N	1. predp. (sept.); Svečnica (Darov. Gospod.)	☩
3 P	Blaž, škof, muč.; Oskar, škof; Gašpar, sp.	☩
4 T	Andrej Kors., šk.; Veronika; Janez Br.	☩
5 S	Agata, dev., muč.; Albuin in Ingenuin, šk.	☩
6 Č	Doroteja (Dora), dev., muč.; Tit, škof	☩
7 P	Romuald, opat; Rihard, sp.; Julijana, vd.	☩
8 S	Janez iz Mate, sp.; Juvencij, šk.; Štefan, op.	☩
9 N	2. predp.; Ciril Aleks, c. uč.; Apolonija, d., m.	☩
10 P	Sholastika, d.; Sotera, d., m.; Viljem, spozn.	☩
11 T	Lurška Mati bož.; Adolf, š.; Gregor II., p.	☩
12 S	Sedem sv. ustanoviteljev; Damijan, muč.	☩
13 Č	Albuin, šk.; Katarina de Ricci, d.; Julijan, m.	☩
14 P	Valentin (Zdravko), m.; Ivana Valois, vd.	☩
15 S	Favstin in Jovita, mučenca; Jordan, spozn.	☩
16 N	3. predp.; Onezim, šk., m.; Julijana, d., m.	☩
17 P	Frančišek Klé, m.; Silvin, š.; Hildegarda, vd.	☩
18 T	P u s t; Bernardka Lurška, d.; Simeon, š.	☩
19 S	†† P e p e l n i c a; Julijan, m.; Konrad, p.	☩
20 Č	Sadot in tov., muč.; Elevterij, šk.; Leon, šk.	☩
21 P	Feliks, škof; Irena, dev.; Eleonora, dev.	☩
22 S	Stol sv. Petra v Antiohiji; Marjeta Kort.	☩
23 N	1. postna; Peter Damiani, c. uč.; Romana, d.	☩
24 P	Matija, ap.; Sergij, muč.; Modest, šk., sp.	☩
25 T	Valburga, d.; Viktorin in tov., m.; Donat, m.	☩
26 S	Kvat. sr.; Matilda, dev.; Andrej, škof	☩
27 Č	Gabrijel Zal. Mat. božje, spoz.; Leander	☩
28 P	Kvat. pet.; Roman, op.; Antonija Flor., dev.	☩

SLADKO SE ŠE NA SLAMI SPI,
ČE VEST ČLOVEKA NE TEZI.

28
DNI

SVEČAN

ZAPISKI ZA FEBRUAR

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 2. O delavcih v vinogradu. (Mt 20, 1–16)
- 9. Prilika o sejalcu in semenu. (Lk 8, 4–15)
- 16. Jezus ozdravi slepca. (Lk 18, 31–43)
- 23. Hudi duh skuša Jezusa. (Mt 4, 1–11)

Dan zraste za 1 uro in 28 minut (: od 9 ur 28 min. na 10 ur 56 minut).

- ☉ 4. febr. ob 09.05 uri
- ☾ 11. febr. ob 00.34 uri
- ☀ 18. febr. ob 16.38 uri
- ☾ 26. febr. ob 21.51 uri

Sonce stopi v znamenje rib 19. februarja ob 4. uri 49 min.

USTA SO MAJHNA LUKNJA,
PA POŽRO DOM IN HIŠO.

7

9

17

19

MAREC

1 S	Kvat. sob.; Albin, š.; Feliks III., p.; Leon, m.	☩
2 N	2. post. (kvat.); Simplacij, p.; Neža Praška, d.	☩
3 P	Kunigunda, ces.; Marin, m.; Agapa, d., m.	☩☩
4 T	Kazimir, sp.; Lucij, p., muč.; Hadrijan, m.	☩☩
5 S	Janez Jožef od Križa, sp.; Teofil, šk.	☩☩
6 Č	Perpetua in Felicita, muč.; Evzebij, muč.	☩☩
7 P	Tomaž Akvinski, cerkv. uč.; Gavdiaz, spozn.	☩☩
8 S	Janez od Boga, sp.; Julijan, škof; Beata, m.	☩☩
9 N	3. post.; Frančiška Rim., vd.; Gregor N., sp.	☩
10 P	40 mučencev; Makarij, škof; Viktor, muč.	☩
11 T	Sofronij, škof; Krištof Milanski, spozn.	☩☩
12 S	Sredpostna sreda; Gregor Véliki, p.	☩☩
13 Č	Teodora, m.; Kristina, d., muč.; Nicefor, šk.	☩☩
14 P	Matilda, kr.; Leon, šk., muč.; Evtihij, muč.	☩☩
15 S	Klemen M. Dvořak, sp.; Ludovika Marillac	☩☩
16 N	4. post. (sredpost.); Hilarij in Tacijan, muč.	☩☩
17 P	Patricij, š.; Jedert, d.; Jožef iz Arimateje, sp.	☩☩☩
18 T	Ciril Jeruzal., š., c. uč.; Edvard, m.; Salvátor	☩☩☩
19 S	Jožef, ženin Marije Device; Amancij, diakon	☩☩☩
20 Č	Feliks, Larg, Dionizij, muč.; Klavdija, m.	☩☩☩
21 P	Benedikt, opat; Serápiion, š.; Filemon, muč.	☩☩☩
22 S	Caharija, papež; Lea, vdova; Vasilij, muč.	☩☩☩
23 N	5. postna (tiha); Jožef Oriol, mašnik; Oton, š.	☩☩
24 P	Gabrijel, nadangel; Praznik božje glave	☩☩
25 T	Oznanjenje Marije Dev.; Dizma, desni razb.	☩☩☩
26 S	Emanuel, muč.; Máksima, muč.; Tekla, muč.	☩☩☩
27 Č	Janez Damaščan, cerkv. uč.; Rupert, škof	☩☩☩
28 P	Marija 7 žal.; Janez Kapistran, spozn.	☩☩☩
29 S	Ciril, diakon, mučenec; Bertold, spoznavalec	☩☩☩
30 N	6. postna (cvetna); Janez Kumak, op.; Kvirin	☩☩☩
31 P	Modest Krški, škof; Benjamin, mučenec	☩☩☩

NEDELJA BREZ BOGA

JE KAKOR DAN BREZ SONCA

31
DNI

SUŠEC

ZAPISKI ZA MAREC

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 2. Jezus se na gori izpremeni. (Mt 17, 1–9)
- 9. Jezus izlène hudiča iz mutca. (Lk 11, 14–28)
- 16. Jezus nasiti 5000 mož. (Jan 6, 1–15)
- 23. Judje hočejo Jezusa kamnati. (Jan 8, 46–59)
- 30. Jezus jezdi v Jeruzalem. (Mt 21, 1–9)

Dan zraste za 1 uro in 46 minut (: od 10 ur 59 minut 12 ur 45 minut). – Začetek pomladi.

- ☉ 5. marca ob 19.28 uri
- ☾ 12. marca ob 11.48 uri
- ☽ 20. marca ob 10.50 uri
- ♃ 28. marca ob 12.18 uri

Sonce stopi v znamenje ovna 21. marca ob 4. uri 6 min.

NESREČA GLEDA SKOZI LINE;

KO MORE, V HIŠO ŠINE.

24

28

APRIL

1 T	Hugon, škof; Venancij, škof, mučenec	☞
2 S	Frančišek Pavelski, sp.; Leopold G., spozn.	☞
3 Č	Vel. četrtek; Rihard, škof; Sikst I., papež	☞
4 P	†† Vel. petek; Izidor Seviljski, c. učenik ☉	☞
5 S	†† Vel. sobota; Vincencij Ferréri, sp.; Irena	☞
6 N	VELIKA NOČ, VSTAJENJE GOSPODOVO	☞
7 P	Vel. poned.; Herman Jožef, sp.; Donat, m.	☞
8 T	Dionizij, šk.; Julija Biliart, d.; Albert, šk., m.	☞
9 S	Tomaž Tolent., spozn.; Marija Kleofova, vd.	☞
10 Č	Apolonij in tov., mučenci; Ezekijel, prerok	☞
11 P	Leon Veliki, p., cerk. uč.; Domnion, šk. ☾	☞
12 S	Lazar Tržaški, mučenec; Julij I., papež	☞
13 N	1. povel. (bela); Hermenegild, m.; Ida, dev.	☞
14 P	Justin, muč.; Valerijan, muč.; Lambert, šk.	☞
15 T	Anastazija, m.; Peter Gonzales, sp.; Helena	☞
16 S	Benedikt Jožef Labre, spozn.; Lambert, muč.	☞
17 Č	Anicet, pap., muč.; Štefan, op.; Rudolf, muč.	☞
18 P	Apolonij, mučenec; Antija, mučenec	☞
19 S	Leon IX., p.; Konrad Askulski, spozn. ●	☞
20 N	2. povel.; Neža Montepulčanska, d.; Sulpicij	☞
21 P	Anzelm, šk., c. uč.; Konrad Parzham, spozn.	☞
22 T	Soter in Gaj, pap., muč.; Leonida, mučenec	☞
23 S	Vojteh (Adalbert), šk.; Gerard, šk.; Egidij A.	☞
24 Č	Jurij, mučenec; Fidelis Sigmarinški, muč.	☞
25 P	Marko, evang.; Ermin, muč.; Štefan, šk., m.	☞
26 S	Klet, Marcelin, p., m.; M. b. dobr. sveta ☽	☞
27 N	3. povel.; Peter Kan., sp., c. uč.; Hozana Kot.	☞
28 P	Pavel od Križa, sp.; Vital, muč.; Valerija, m.	☞
29 T	Peter, mučenec; Robert, opat; Hugon, opat	☞
30 S	Katarina Sienska, devica; Rozamunda	☞

KOMUR BOG DA MOČ,

TEMU DA TUDI POMOČ.

30
DNI

M. TRAVEN

ZAPISKI ZA APRIL

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 6. Jezus vstane od mrtvih. (Mr 16, 1-7)
- 13. Jezus se prikaže ob zaprtih durih. (Jan 20, 19-31)
- 20. Jezus - dobri pastir. (Jan 10, 11-16)
- 27. Jezus napove svoj odhod. (Jan 16, 16-22)

Dan zraste za 1 uro in 39 mi.
nut (: od 12 ur in 48 minut na
14 ur in 27 minut).

- ☉ 4. apr. ob 4.45 uri
- ☽ 11. apr. ob 0.50 uri
- ♁ 19. apr. ob 4.23 uri
- ♃ 26. apr. ob 22.36 uri

Sonce stopi v znamenje bika 20. aprila ob 15. uri 28. min.

DOKLER BO SREČA S TEBOJ,
IMEL BOŠ PRIJATELJEV ROJ.

MAJ

1 Č	Jožef-delavec; Državni praznik	☞	
2 P	Atanazij, šk., c. uč.; Saturnin, muč.; Boris, sp.	☞	
3 S	Najdenje sv. križa; Aleksander, p., muč. ☉	☞	
4 N	4. povel.; Florijan (Cvetko), m., Monika, vd.	☞	
5 P	Pij V., p.; Irenej, škof, muč.; Angel, muč.	☞	
6 T	Janez Ev. pred Latin. vrati; Benedikta, dev.	☞	
7 S	Stanislav, škof, mučenec; Gizela, opatinja	☞	
8 Č	Prikazanje nadangela Mihaela; Viktor, muč.	☞	
9 P	Gregor Nacianški, škof, c. uč.; Herma, sp.	☞	
10 S	Antonin, šk.; Gordijan in Epimah, muč. ☾	☞	
11 N	5. povel.; Filip, Jakob, ap.; (Materinski dan)	☞	
12 P	Križev teden	☞	
13 T		Pankracij, Nerej, Ahil in Domitila, m.	☞
14 S		Servacij, šk.; Robert Belarmin, š., c. uč.	☞
15 Č		Bonifacij, muč.; Justa in Justina, muč.	☞
16 P	Vnebohod Gospodov; Zofija, m.; Janez K. S.	☞	
17 S	Janez Nepomuk, mučenec; Ubald, škof	☞	
	Pashal Bajlonski, sp.; Jošt, opat; Brunon, šk.	☞	
18 N	6. povel. (križeva); Venancij, š.; Erik, kr. ●	☞	
19 P	Peter Celestin, papež; Pudencijana, devica	☞	
20 T	Bernardin Sienski, spozn.; Plavtila, vdova	☞	
21 S	Feliks Kantališki, sp.; Andrej Bobóla, muč.	☞	
22 Č	Emil (Milan), muč.; Renata, vd.; Julija, d.	☞	
23 P	Janez Kr. de Rossi, sp.; Deziderij, škof, m.	☞	
24 S	†† Marija Pomočnica kristjanov; Ivana, vd.	☞	
25 N	BINKOŠTI, PRIHOD SV. DUHA; Gregorij	☞	
26 P	Bink. ponedeljek; Filip Neri, spozn. ☽	☞	
27 T	Beda Častitljivi, cerkv. uč.; Janez I., p., c. uč.	☞	
28 S	Kvat. sreda; Avguštin, škof; Viljem, opat	☞	
29 Č	Marija Magd. Paciška, dev.; Maksim, šk., m.	☞	
30 P	Kvat. pet.; Feliks I., p.; Ivana Orl., d., muč.	☞	
31 S	Kvat. sob.; Marija Dev. Kraljica; Angela M.	☞	

KDOR IMA BOŽJI STRAH,

TEMU JE LAHKO BITI VARUH.

31
DNI

V. TRAVEN

ZAPISKI ZA MAJ

NEDELJSKI EVANGELIJI:

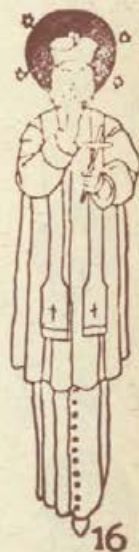
- 4. Jezus obeta učencem Sv. Duha. (Jan 16, 5-14)
- 11. Jezus govori o moči molitve. (Jan 16, 23-30)
- 18. Jezus govori o pričevanju Sv. Duha. (Jan 15, 26-16, 4)
- 25. Jezus govori o Sv. Duhu in ljubezni. (Jan 14, 23-31)

Dan zraste za 1 uro in 17 minut (: od 14 ur in 30 minut na 15 ur in 47 minut).

- ☉ 3. maja ob 13.23 uri
- ☾ 10. maja ob 15.37 uri
- ♁ 18. maja ob 20.00 uri
- ♃ 26. maja ob 5.38 uri

Sonce stopi v znamenje dvojčkov 21. maja ob 14. uri 52 min.

KJER JE ŽENA PIJANKA,
GRE POVODENJ SKOZI HIŠO.

12

16

JUNIJ

- 1 N** 1. pobink.; presv. Trojica; Juvencij, m. ☉ ☿
2 P Marcelin, Peter, muč., in Erazem, šk., muč. ☿
3 T Klotilda, kralj.; Pavla, dev., muč.; Oliva, d. ☿
4 S Frančišek Karačólo, sp.; Kvirin, šk., muč. ☿
5 Č Presv. Rešnje Telo; Bonifacij, škof, mučenec ☿
6 P Norbert, šk., spoz.; Bertrand Oglejski, škof ☿
7 S Robert, op.; Ana Garzia, dev.; Pavel, škof ☿

- 8 N** 2. pobink.; Medard, škof; Viktorin, škof ☿
9 P Primož in Felicijan, m.; Mati mil. božje ☿
10 T Marjeta, kr., vd.; Bogomil, šk.; Timotej, šk. ☿
11 S Barnaba, apostol; Flora (Cvetka); Rembert š. ☿
12 Č Janez Fakund., spoznavalec; Leon III., papež ☿
13 P Presv. Srce Jezusovo; Anton Padovan., c. uč. ☿
14 S Bazilij Véliki, cerkveni učit.; Elizej, prerok ☿

- 15 N** 3. pobink.; Vid, Modest in Krescencija, m. ☿
16 P Feliks in Fortunat, mučenca; Benon, škof ☿
17 T Cirijaka in Muska, mučenki; Adolf, škof ☉ ☿
18 S Efrem Sirski, c. uč.; Marko, Marcelijan, muč. ☿
19 Č Julijana Fak., dev.; Gervazij in Protazij, m. ☿
20 P Silverij, papež; Prakseda, devica; Florentina ☿
21 S Alojzij Gonzaga, sp.; Evzebij, škof, mučenec ☿

- 22 N** 4. pobink.; Ahacij, m.; Nicea, šk., sp.; Pavlin ☿
23 P Jožef Kafasso, s.; Agripina, d., m.; Edeltruda ☿
24 T Rojstvo Janeza Krstnika (K r e s) ☿
25 S Viljem, opat; Henrik, škof; Prosper ☿
26 Č Janez in Pavel, muč.; Vigilij, škof, mučenec ☿
27 P Ema (Hema) Krška, vdova; Ladislav, kralj ☿
28 S Irenej, škof, mučenec; Pavel I., papež ☿

- 29 N** 5. pobink.; Peter in Pavel, apostola prvaka ☿
30 P Spomin sv. apostola Pavla; Lucina, devica ☿

KDOR BOŽJEGA DARU NE SPOŠTUJE,
TEGA ŠIBA BOŽJA KAZNUJE.

30
DNI

ROŽNIK

ZAPISKI ZA JUNIJ

NEDELJSKI EVANGELIJI:

1. „Meni je dana vsa oblast.“ (Mt 28, 18–20)
8. Prilika o veliki večerji. (Lk 14, 16–24)
15. Prilika o izgubljeni ovci. (Lk 15, 1–10)
22. Čudodelni ribji lov. (Lk 5, 1–11)
29. O grehu v misli in besedi. (Mt 5, 20–24)

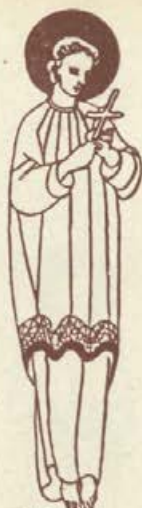
Dan zraste do 21. za 19 minut;
do 30. VI. se spet skrči za 3 mi-
nute. — Najdaljši dan (21. VI.)
je dolg 16 ur in 7 minut. —
Začetek poletja

- ☉ 1. junija ob 21.55 uri
- ☽ 9. junija ob 7.59 uri
- ♁ 17. junija ob 8.59 uri
- ♃ 24. junija ob 10.44 uri

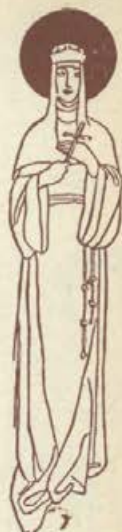
Sonce stopi v znamenje raka 21. junija ob 22. uri 59 min.

KJER JE OBILNA PIČA,

KONJU NI TREBA BIČA.

21

24

29

JULIJ

2

12

5

16

1 T	Presv. Rešnja Kri; Teobald, pušč.; Aron ☉	☉
2 S	Obiskov. Marije Device; Oton, škof; Marga	☉
3 Č	Leon II., p.; Bernardin Realino; Heliodor, šk.	☉
4 P	Urh, škof; Berta, vd.; Ozej in Agej, preroka	☉
5 S	Ciril in Metod, slovan. ap., sp.; Anton M. Z.	☉
6 N	6. pobink.; Izaija, prerok; Bogomila, vdova	☉
7 P	Ciril in Metod (v krški škof.); Vilibald, šk.	☉
8 T	Elizabeta, kraljica; Evgenij III., papež	☉
9 S	Nikolaj in t., gorkumski muč.; Tomaž M. ☉	☉
10 Č	7 sv. bratov mučencev; Amalija, d.; Rufina	☉
11 P	Pij I., p.; Olga, kneginja; Savin, mučenec	☉
12 S	Mohor in Fortunat, m.; Janez Gualbert, opat	☉
13 N	7. pobink.; Anaklet, p., muč.; Evgenij, škof	☉
14 P	Bonaventura, šk., c. uč.; Zenon in Justina, m.	☉
15 T	Henrik I., cesar, spoznavalec; Vladimir, knez	☉
16 S	Karmelska Mati božja; Favst, mučenec ☉	☉
17 Č	Aleš, sp.; Marcelina, dev.; Donata in tov., m.	☉
18 P	Kamil Lelijski, sp.; Friderik (Miroslav), m.	☉
19 S	Vincenc Pav., spozn.; Avrea (Zlata), devica	☉
20 N	8. pobink.; Marjeta, d.; Hieronim Emil., sp	☉
21 P	Prakseda, dev.; Danijel (Danilo, Dana), prer.	☉
22 T	Marija Magdalena (Majda), spokornica	☉
23 S	Apolinarij, šk., m.; Liborij, šk.; Romula ☉	☉
24 Č	Kristina, d., m.; Kunigunda, dev.; Viktor, m.	☉
25 P	Jakob (Rado), apostol; Krištof, m.; Pavel, m.	☉
26 S	Ana, mati Mar. Dev.; Valens, škof; Kamila	☉
27 N	9. pobink.; Pantaleon, muč.; Natalija, muč.	☉
28 P	Nazarij in tov., m.; Viktor I., papež in muč.	☉
29 T	Marta, dev.; Feliks II., pap., in tov., mučenci	☉
30 S	Abdon in Senen, mučenca; Julita, muč. ☉	☉
31 Č	Ignacij Lojolski, sp.; Helena Švedska, muč.	☉

BLAGOR NJIM, KI BIVAJO

V TVOJEM DOMU, GOSPOD!

31
DNI

M. SRPAN

ZAPISKI ZA JULIJ

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 6. Jezus nasiti štiri tisoč mož. (Mr 8, 1-9)
- 13. O lažnih prerokih. (Mt 7, 15-21)
- 20. O krivičnem hišniku. (Lk 16, 1-9)
- 27. Jezus joka nad Jeruzalemom. (Lk 19, 41-47)

Dan se skrči za 57 minut (: od 16 ur in 4 minut na 15 ur in 7 minut). — Začetek pasjih dni (23. 7.). — Zemlja najbolj oddaljena od sonca 5. 7. ob 21. uri

- ☉ 1. julija ob 7.04 uri
- ☾ 9. julija ob 1.21 uri
- ☿ 16. julija ob 19.33 uri
- ♃ 23. julija ob 15.19 uri
- ♄ 30. julija ob 17.47 uri

Sonce stopi v znamenje leva 23. julija ob 9. uri 51 min.

KDOR SE NA TUJO POMOČ ZANAŠA,
V SITU VODO PRENAŠA.

AUGUST

1 P	Vezi sv. Petra; Makabejski bratje, mučenci	
2 S	Porcijunkula; Alfonz M. Ligv., šk., cerkv. uč.	
3 N	10. pobink.; Najdenje Štefana, muč.; Lidija	
4 P	Dominik, spozn.; Perpetua, vd.; Tertulin, m	
5 T	Marija Snežna; Ožbalt, kralj; Kasijan, šk.	
6 S	Gospodovo spremenjenje; Sikst II., p., muč.	
7 Č	Kajetan, sp.; Donat, muč.; Albert, spozn.	
8 P	Cirijak, Larg in Smaragd, mučenci	
9 S	Janez Mar. Vianej, spozn.; Roman, mučenec	
10 N	11. pobink.; Lavrencij, m.; Pavla, dev., muč.	
11 P	Tiburcij, m.; Suzana, d. m.; Filomena, d., m.	
12 T	Klara, dev.; Hilarija, muč.; Herkulan, škof	
13 S	Hipolit in Kasijan, m.; Janez Berhmans, sp.	
14 Č	Evzebij, spozn.; Atanazija, vdova; Albert	
15 P	Vnebovzetje Mar. Dev. (Vel. Gospojnica)	
16 S	Joahim, oče Dev. Marije; Rok, spoznavalec	
17 N	12. pobink.; Hijacint, sp.; Julijana, dev., m.	
18 P	Agapit, muč.; Helena, ces.; Klara, devica	
19 T	Janez Eudes, sp.; Ludovik Tol., šk.; Marijan	
20 S	Bernard, opat; Samuel, prerok; Lucij, muč.	
21 Č	Ivana Franč. Šantalska, vdova; Donat	
22 P	Brezmadežno Srce Marijino; Timotej, muč.	
23 S	Filip Benicij, sp.; Flavijan, šk.; Valerijan, m.	
24 N	13. pobink.; Jernej, ap.; Avrea (Zlata), m.	
25 P	Ludovik IX., kralj; Patricija, dev.; Lucila	
26 T	Cefirin, p., muč.; Bernard Of., sp.; Ivana	
27 S	Jožef Kalasancij, sp.; Rufin, šk., m.; Marjeta	
28 Č	Avguštin, šk., c. uč.; Hermes, m.; Pelagij, m.	
29 P	Obglavljenje Janeza Krstn.; Sabina, m.	
30 S	Roza iz Lime, dev.; Feliks in Adavkt, muč.	
31 N	14. pobink.; Rajmund Nonat, sp.; Pavlin, šk.	

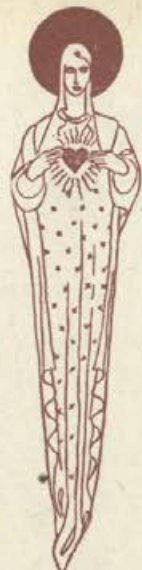
KADAR IMA BOG PRAZNIK,

TUDI HUDOBEC NE PETKUJE.

31
DNI

V. SRPAN

ZAPISKI ZA AVGUST

23

28

29

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 3. Prilika o farizeju in cestinarju. (Lk 18, 9–14)
- 10. Jezus ozdravi gluho-nemega. (Mr 7, 31–37)
- 17. Prilika o usmiljenem Samaritanu. (Lk 10, 23–37)
- 24. Jezus ozdravi deset gobavih. (Lk 17, 11–19)
- 31. O božji previdnosti. (Mt 6, 24–33)

Dan se skrči za 1 uro in 34 minut (: od 15 ur 5 minut na 13 ur 31 minut). Konec pasjih dni (23. VIII.).

☉ 7. avg. ob 18.49 uri
☽ 15. avg. ob 4.33 uri
☿ 21. avg. ob 20.45 uri
♃ 29. avg. ob 6.53 uri

Sonce stopi v znamenje device 23. avgusta ob 16. uri 47 min.

PRIDNEMU MOŽU LAKOTA

LE V HIŠO GLEDA, VANJO SI NE UPA.

24

30

SEPTEMBER

1 P	Egidij (Tilen, Ilj), op.; Verena, d.; Ana, pr.	☩
2 T	Štefan, kralj; Maksima, m.; Antonin, muč.	☩
3 S	Pij X., p. in sp.; Evfemija, Doroteja in tov.	☩
4 Č	Rozalija, dev.; Ida, grof., vd.; Mojzes, prer.	☩
5 P	Lavrencij Justiniani, šk.; Viktorin, škof, m.	☩
6 S	Caharija, prerok; Petronij, škof; Beata	☩

7 N	15. pob. (angelska); Anastazij, m.; Marko K.	☩
8 P	Rojstvo Marije Device (Mala Gospojnica)	☩
9 T	Gorgonij, m.; Peter Klaver, sp.; Dorotej, m.	☩
10 S	Nikolaj Tolentinski, sp.; Pulherija, devica	☩
11 Č	Prot in Hijacint, muč.; Emilijan, šk.; Helga	☩
12 P	Presv. ime Marijino; Gvidon, sp.; Silvin, šk.	☩
13 S	Notburga, d.; Frančišek K., sp.; Filip, m.	☩

14 N	16. pob.; Povišanje sv. križa; Ciprijan, škof	☩
15 P	Marija 7 žalosti; Nikomed, muč.; Melita	☩
16 T	Kornelij, p., in Ciprijan, šk., muč.; Ljudmila	☩
17 S	Kvat. sr.; Frančiškove rane; Lambert, škof	☩
18 Č	Jožef Kupert., spozn.; Irena in Zofija, muč.	☩
19 P	Kvat., pet.; Januarj in tov., m.; Konstancija	☩
20 S	Kvat. sob.; Evstahij in tov., m.; Kandida	☩

21 N	17. pobink.; Matej, apost. in evang.; Jona, pr.	☩
22 P	Tomaž Vilanovski, šk., sp.; Mavricij in t., m.	☩
23 T	Lin, papež in muč.; Tekla, dev. in mučenka	☩
24 S	Mar. Dev. Rešiteljica ujetnikov; Rupert, šk.	☩
25 Č	Nikolaj iz Flüe, pušč.; Kleofa, uč. Gospodov	☩
26 P	Ciprijan in Justina, muč.; Vigili, škof	☩
27 S	Kozma in Damijan, muč.; Hiltruda, dev.	☩

28 N	18. pobink.; Venceslav, kr., m.; Salomon, šk.	☩
29 P	Mihael, nadangel; Evtihij, Plavt, Herakleja	☩
30 T	Hieronim, c. uč.; Gregorij, šk.; Zofija, vd.	☩

BOG IMA TAKO DOLGO ŠIBO,
DA Z NJO VSAKOGAR DOSEZE.

12

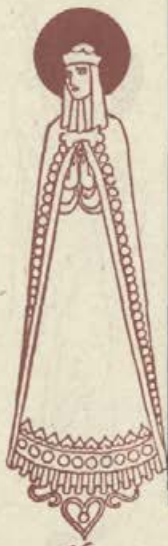
4

14

8

16

30
DNI

KIMAVEC

ZAPISKI ZA SEPTEMBER

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 7. Jezus obudi mladeniča iz Naima. (Lk 7, 11–16)
- 14. Jezus ozdravi vodeničnega. (Lk 14, 1–11)
- 21. O največji zapovedi. (Mt 22, 34–46)
- 28. Jezus ozdravi mrtvoudnega. (Mt 9, 1–8)

Dan se skrči za 1 uro 40 minut
(; od 13 ur in 27 minut na 11
ur in 47 minut). — Začetek je-
seni (23. 9.).

☾ 6. sept. ob 11.24 uri
☉ 13. sept. ob 13.02 uri
☽ 20. sept. ob 4.17 uri
☼ 27. sept. ob 22.43 uri

Sonce stopi v znamenje tehtnice 23. sept. ob 14. uri 10 min.

VSako SELO IMA SVOJO SEGO, S ŽIVOUJIM
VSaka HIŠA SVOJ ČUD.

21

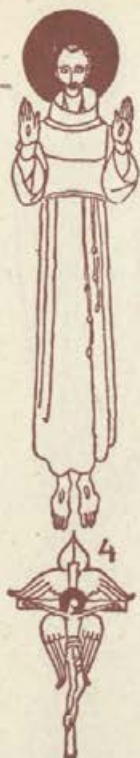
29

27

30

OKTOBER

1 S	Remigij, škof, sp.; Janez Duklanski, spozn.	☿
2 Č	Angeli varuhi; Teofil (Bogoljub), spozn.	☿
3 P	Terezija Deteta Jezusa, dev.; Kandid, muč.	☿
4 S	Frančišek Asiški, spoznavalec; Edvin, kralj	☿
5 N	19. pobink. (ročnovenska); Placid in tov., m.	☿
6 P	Brunon, sp.; Fides (Vera); Marija Franč. €	☿
7 T	Marija Kraljica rož. venca; Marko, papež	☿
8 S	Brigita, vd.; Simeon, starček; Demetrij, m.	☿
9 Č	Janez Leonard, spozn.; Dionizij in tov., m.	☿
10 P	Frančišek Borgia, spozn.; Danijel in tov. m.	☿
11 S	Materinstvo Device Marije; Pavlin, škof	☿
12 N	20. pob. (žegnanjska); Maksimilijan, škof ●	☿
13 P	Posvečenje cerkva; Edvard, kralj; Koloman	☿
14 T	Kalist I., papež, mučenec; Just, škof	☿
15 S	Terezija Avilska, dev.; Avrelija, d.; Tekla	☿
16 Č	Hedviga, vd.; Gal, opat; Florentin, škof	☿
17 P	Marjeta Mar. Alakók, d.; Aleksander, m.	☿
18 S	Luka, evangelist; Posv. cerk. (v gor. nadšk.)	☿
19 N	21. pob. (misijonska); Peter Alkant., sp. ●	☿
20 P	Janez Kancij, sp.; Felicijan, muč.; Irena, d	☿
21 T	Uršula in tov., dev., muč.; Hilarijon, op.	☿
22 S	Kordula, dev., muč.; Marija Salome, vdova	☿
23 Č	Klotilda, dev., m.; Severin, šk.; Roman, šk.	☿
24 P	Rafael, nadang.; Feliks (Srečko), m.; Kristina	☿
25 S	Krizant in Darija, muč.; Krispin, šk.; Hilarij	☿
26 N	22. pobink.; Kristus Kralj; Evarist, papež, m.	☿
27 P	Frumencij, šk.; Vincencij in Sabina, muč. ☉	☿
28 T	Simon in Juda, apostola; Cirila, devica	☿
29 S	Posveč. cerkva (v lavant. šk.); Narcis; Donat	☿
30 Č	Alfonz Rodriguez, spozn.; Klavdij in tov., m.	☿
31 P	Volbenk, škof; Krištof, muč.; Antonin, škof	☿

KAR ČLOVEK Z ENO ROKO DELI,
TO MU BOG Z DRUGO POVRAČUJE.

NOVEMBER

1 S	Vsi sveti; Severin, spoznavalec	☩
2 N	23. pobinkoštna (zahvalna nedelja)	☩
3 P	Spomin vernih duš; Just, muč.; Hubert, šk.	☩
4 T	Karel Boromejski, sp.; Vital in Agrikola	☩
5 S	Zaharija in Elizabeta; Sv. moči (relikvije)	☩
6 Č	Lenart, op., sp.; Sevér, šk.; Helena, devica	☩
7 P	Janez Gabrijel P., mučenec; Engelbert, škof	☩
8 S	Štirje kronani, m.; Bogomir, šk.; Maver, šk.	☩
9 N	24. pobink. ; Teodor (Božidar), m.; Orest, m.	☩
10 P	Andrej Avelinski, sp.; Trifon in Respicij, m.	☩
11 T	Martin (Davorin), škof; Menas, muč.	☩
12 S	Martin, papež; Avrelij, škof, mučenec	☩
13 Č	Stanislav Kostka, sp.; Didak, sp.; Nikolaj I.	☩
14 P	Nikolaj Távelič, m.; Jozafat Kuncević, š., m.	☩
15 S	Leopold, spozn.; Albert Véliki, cerkv. učitelj	☩
16 N	25. pobink. ; Jedrt (Jera), dev.; Otmar, opat	☩
17 P	Gregor Čudodelec, škof; Evfemija in Tekla, d.	☩
18 T	Posv. bazil. Petra in Pavla; Odon, opat	☩
19 S	Elizabeta, kr., vdova; Poncijan, papež, muč.	☩
20 Č	Feliks Valoáški, sp.; Edmund, kr., mučenec	☩
21 P	Darovanje Dev. Marije ; Kolumban, opat	☩
22 S	Cecilija, dev., muč.; Filemon in tovariši, muč.	☩
23 N	26. pobink. ; Klemen I., p. in muč.; Felicita	☩
24 P	Janez od Križa, spozn., c. uč.; Krizogon, muč.	☩
25 T	Katarina, dev., mučenica; Erazem, mučenec	☩
26 S	Silvester, op.; Peter Aleksandrijski, škof	☩
27 Č	Virgilij, šk., apostol Koroške; Valerijan, šk.	☩
28 P	Gregor III., papež; Ruf in tovariši, mučenci	☩
29 S	Saturnin, mučenec; Iluminata, devica	☩
30 N	1. adventna ; Andrej, apostol; Justina, muč.	☩

VOZI SE ALI PA HODI PEŠ,
SMRTI NARAVNOST NASPROTI GREŠ.

30
DNI

LISTOPAD

ZAPISKI ZA NOVEMBER.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

- 2. Jezus obudi Jairovo hčer. (Mt 9, 18–26)
- 9. Prilika o pšenici in ljujki. (Mt 13, 24–30)
- 16. Prilika o gorčičnem zrnju. (Mt 13, 31–35)
- 23. O razdejanju Jeruzalema. (Mt 24, 15–28)
- 30. O poslednji sodbi. (Lk 21, 25–33)

Dan se skrči za 1 uro in 17 minut (: od 9 ur in 58 minut na 8 ur in 41 minut).

- ☾ 4. nov. ob 15.19 uri
- ☾ 11. nov. ob 7.34 uri
- ☾ 18. nov. ob 5.59 uri
- ☾ 26. nov. ob 11.16 uri

Sonce stopi v znamenje strelca 22. novembra ob 20. uri 30 min.

DELA STARŠEV SO KNJIGE,
IZ KATERIH SE UČE OTROCI.

DECEMBER

8

13

21

1 P	Marijan in tov., m.; Natalija (Božena), vd.	☾
2 T	Bibijana, d.; Kromacij, šk. (oglejski); Herta	☾
3 S	Frančišek Ksaverij, spozn.; Sofonija, prer.	☾
4 Č	Barbara, d., m.; Peter Krizol., c. učenik	☾
5 P	Saba, opat; Julijan, mučenec; Gerald	☾
6 S	Nikolaj (Miklavž), šk.; Apolinarij, trž. m.	☾
7 N	2. advent.; Ambrozij, šk., c. uč.; Urban, škof	☾
8 P	Brezmadežno spočetje Device Marije	☾
9 T	Peter Furbé, spozn.; Valerija, mučenka	☾
10 S	Melkijad, pap., muč.; Loretska Mati božja	☾
11 Č	Damaz I., p., m.; Danijel, sp.; Evtihij, m.	☾
12 P	Aleksander, m.; Maksencij in t., m.; Dionizija	☾
13 S	Lucija, dev., muč.; Otilija, dev.; Orest, muč.	☾
14 N	3. adventna; Spiridion, škof; Nikazij, muč.	☾
15 P	Konrad Ofiški, spozn.; Valerijan, škof	☾
16 T	Evzebij, škof, muč.; Albina, dev.; Adon, šk.	☾
17 S	Kvat. sreda; Lazar, škof; Vivina, devica	☾
18 Č	Gracijan, škof; Teotim, mučenec	☾
19 P	Kvatrni petek; Urban V., papež; Tea, muč.	☾
20 S	Kvatr. sob.; Evgenij, Makarij, m.; Kristijan	☾
21 N	4. adv. (kvat.); Tomaž, apostol; Severin šk.	☾
22 P	Demetrij (Mitja) in tov., m.; Frančiška Cab.	☾
23 T	Viktoriya, dev., muč.; Servul, spoznavalec	☾
24 S	†† Sveti večer; Adam in Eva; Hermina, dev.	☾
25 Č	BOŽIČ, ROJST. GOSPODOVO; Anastazija	☾
26 P	Stefan, prvi mučenec; Marin, mučenec	☾
27 S	Janez Evangelist, apostol; Fabiola, vdova	☾
28 N	Nedelja po Božiču; Nedolžni otročiči	☾
29 P	Tomaž, škof, muč.; David, kralj; Marcel, op.	☾
30 T	Evgenij, škof; Liberij, šk.; Anizija, muč.	☾
31 S	Silvester, papež; Katarina Lab., d.; Melanija	☾

KOMUR BOG POMAGA,

TEMU POMAGAJO TUDI VSI SVETNIKI.

31
DNI

GRUDEN

ZAPISKI ZA DECEMBER

NEDELJSKI EVANGELIJI:

7. Janez Krst. pošlje svoja uč. k Jezusu. (Mt 11, 2–10)
14. Janez Krstnik pričuje o Kristusu. (Jan 1, 19–28)
21. Janez Krstnik oznanjuje pokoro. (Lk 3, 1–6)
28. Simeon in Ana oznanjujeta Gospoda. (Lk 2, 33–40)

Dan se do 22. 12. skrči za 20 minut; do konca dec. zopet raste za 4 minute. — Najkrajši dan je dolg 8 ur in 19 minut. — Začetek zime (22. 12.).

- ☾ 4. dec. ob 2.24 uri
☉ 10. dec. ob 18.23 uri
☽ 18. dec. ob 0.52 uri
♊ 26. dec. ob 4.54 uri

Sonce stopi v znamenje kozla 22. decembra ob 9. uri 40 min.

PRETEKLOST UČI SEDANJOST,
KAKO NAJ DELA ZA BODOČNOST.

25

26

27

28

31

Sončni in lunini mrki v letu 1958

V navadnem letu 1958 bomo imeli dva sončna in en lunin mrk. Pri nas v Avstriji (oziroma v Evropi sploh) ne bo nobeden viden.

I. Obročasti sončni mrk dne 19. aprila: začetek delnega mrka ob 1.24, začetek obročaste zatemnitve ob 2.33, konec obročaste zatemnitve ob 6.20, konec mrka ob 7.29. — Mrk bo viden v Aziji, na severnih predelih Indijskega in Tihega oceana in na Sundskih otokih.

II. Delni lunin mrk dne 3. maja: začetek mrka ob 13.00, konec mrka ob 13.26. — Ta lunin mrk je skoraj brezpomemben, ker bosta pokriti le 2 stotinki Lune na njenem južnem delu. Viden bo v Vzhodni Aziji, v Avstraliji, na Tihem oceanu in na Južnem Ledenem morju.

III. Popolni sončni mrk dne 12. oktobra: začetek delnega mrka ob 19.20, začetek popolne zatemnitve ob 20.17, konec popolne zatemnitve ob 23.33, konec delnega mrka 24.30. — Mrk bo viden v vzhodni Avstraliji, v Novi Gvineji, na Novi Zelandiji, v južnem predelu Tihega oceana in v jugozahodni Južni Ameriki.

(Opomba: Vse gornje ure so računane po srednjeevropskem času!)

Pojasnilo. — Popolni (ali delni) sončni mrk nastane tedaj, kadar pride Luna med Zemljo in Sonce ter nam na ta način zakriva celoten (ali delen) pogled na Sonce; nastopi pa lahko samo ob luninem mlaju. Sončni mrk je viden le na nekaterih predelih Zemlje. Potek in trajanje sta v različnih krajih različna. — Lunin mrk nastopi le ob polni luni (ob ščipu), če pade nanjo senca Zemlje. Vidimo ga povsod tam, kjer je Luna ob času mrka nad obzorjem.

Pojasnilo. — Popolni (ali delni) sončni mrk nastane tedaj, kadar pride Luna med Zemljo in Sonce ter nam na ta način zakriva celoten (ali delen) pogled na Sonce; nastopi pa lahko samo ob luninem mlaju. Sončni mrk je viden le na nekaterih predelih Zemlje. Potek in trajanje sta v različnih krajih različna. — Lunin mrk nastopi le ob polni luni (ob ščipu), če pade nanjo senca Zemlje. Vidimo ga povsod tam, kjer je Luna ob času mrka nad obzorjem.

Kakšno bo vreme?

Vsi učenjaki in vremenoslovci so si edini v tem, da se jim do sedaj še ni posrečilo dognati, kako bi bilo mogoče vreme vsaj približno določiti vnaprej. Niti vsa stoletna vremenska opazovanja niso mogla iznajti vsaj nekoliko bolj zanesljivih vremenskih prerokovanj.

Vendar pa je precej zanesljiv vremenski ključ, ki napoveduje vreme iz luninih sprememb. Zato bralcem prinašamo Herschlov vremenski ključ, s katerim lahko vsak — vsaj približno — vnaprej ugotovi, ako le vé, kdaj se izpremeni luna (t. j. ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščip ☽, zadnji krajec ☾ in mlaj ☽).

Glavno vremensko pravilo se glasi:

1. Vreme bo tem bolj zanesljivo lepo, čim bližje dneva se luna spremeni.

2. Vreme bo tem bolj gotovo grdo, čim bližje pol dneva se luna spremeni.

Lepo bo torej, če se spremeni luna od 22. ure zvečer do 2. ure zjutraj, grdo pa, če se luna spremeni od 10. ure dopoldne do 14. ure popoldne. Vmesne ure (med 2. in 10. ter med 14. in 22.) malo pomenijo; takrat vplivajo na vreme drugi vzroki bolj kakor luna.

Opozarjamo tudi na staro rimsko in naše kmečko pravilo o vremenu, ki res presenetljivo napoveduje vreme. Kako? Rimljani so rekli: Prvi in drugi dan po mlaju ne pomenita nič; tretji in četrti dan malo; kar pa peti dan pravi, za vso luno (t. j. za nadaljnjih 24 dni) vreme postavi. Naši predniki

pa so trdili: Stota ura odloči! Izračunaj torej točno stoto uro po mlaju in poglej vreme: vetrove (ali je burja ali zapadnik ali južni veter), jasno in suho, južno in megleno. Do ščipa bodo prevladovali vetrovi in vreme te stote ure; pogosto pa tudi še do mlaja.

Herschlov ključ pravi: Če se luna spremeni:

ob uri	bo poletni (16. 4. do 15. 10.)	bo pozimi (16. 10. do 15. 4.)
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severozapadniku, sneg ob vzhodniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 16. do 18.	lepo	lepo
od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	sneg in dež ob jugu ali jugozapadniku
od 22. do 24.	lepo	lepo

Kako bomo kmetovali?

(Najvažnejša kmetijska opravila za posamezne mesece)

JANUAR

Na polja, določena za okopavine, vozimo in trosimo gnoj, če ni preveč snega, ali kompost in gnojnico (ob suhem vremenu). — Trebimo nagnite liste zelnatih glav. Čistimo sadno drevje. — Napravljamo drva in spravljamo les. — Čistimo in popravljamo po hlevu, ga zračimo in spuščamo živino na prosto. Popravljamo orodje in stroje in jih mazemo.

FEBRUAR

Gnojimo oziminam. Preorjemo, kar je bilo zamujeno. Dodatno gnojimo z umetnimi gnojili. — Na vrtu pripravljamo gredice za berivko, peteršilj, grah in špinačo. — V sadovnjaku cepimo češnje, narežemo cepiče jablan in hrušk. Lahko že tudi začnemo s škropljenjem. — V gozdu sekamo in spravljamo les; drevje, ki so ga napadli škodljivci, odstranimo. — Zračimo hleve in kleti.

MAREC

Zadnji čas je za gnojenje. Pripravljamo zemljo za setev. Orjemo plitvo, da se zemlja preveč ne izsuši. Izbiramo semenski krompir. Sejemo jaro žito, črno deteljo, bob. — Branamo travnike in pašnike. — Sejemo vrtnino. — Obrezujemo sadno drevje. Po potrebi škropimo. Precepljamo sadno drevje. Sadimo nove nasade. — Pazimo na živinsko krmo.

APRIL

Sejemo lucerno in ječmen, sadimo peso, krompir in koruzo, če je vsaj 10° C toplote. — Sejemo zelenjavo, sadimo ohrov, kolerabo in rano zelje. V časovnih presledkih sadimo fižol, da ga bomo dalje lahko obirali. — Na vrtu cepimo in gnojimo. — Possekamo posamezne smreke za vabo lubadarju. Pogozdujemo. — Živino počasi spuščamo na pašo.

M A J

Če še nismo, posejemo proso, lucerno, travne mešanice in koruzo. Krompir branamo in ognemo. Repo in koruzo okopljemo. Oplevemo lan, konopljo in jara žita. — S košnjo ne čakamo. — V kolikor še nismo, sadimo fižol in kumare. — Ponovno škropimo sadno drevje. — V gozdu sadimo smrekove in macesnove sadike. — Nabiramo zdravilna zelišča. — Pazimo na lubadarja. — Počasi začnemo živino krmiti z zeleno krmo.

JUNI

V kolikor že nismo, okopavamo in osipamo koruzo, peso in krompir. — Ta mesec v glavnem začnemo in končamo prvo košnjo travnikov in deteljišč. Pustimo deteljo za seme. Na preorano deteljišče sadimo še zelje, peso ali sejemo zeleno koruzo. — V sadovnjaku škropimo zoper škrlup in jabolčnega zavijača. Zatiramo listne uši. — Pripravimo ajdo za seme, dalje repo in proso. — Pazimo, da ima živina vodo za pitje in kohanje.

JULIJ

Julij je v glavnem mesec žetve. Po žetvi sejemo na plitvo preorane njive ajdo, strniščno repo in koruzo za zeleno krmo. Pripravljamo gnoj. — Na vrtu sadimo endivijo, kolerabo, rdeče zelje, karfijolo (cvetačo). — V sadovnjakih pazimo na listne uši in kaparje. Škropimo zoper škrlup. Obiramo pozne češnje, rane hruške in jabolka. — Najboljše travnike koncem julija že drugič kosimo.

AVGUST

V kolikor že nismo prejšnji mesec, žanjemo sedaj v višjih legah. Spravljamo rani in srednjepozni krompir. — Deloma pričnemo že s košnjo otave. — Na vrtu sejemo motovilec, špinačo, radič in zimsko solato. Pričnemo s spravljanjem čebule in česna. Konserviramo paradižnike. — Nadaljujemo z obiranjem zgodnega sadja. Vkuhavamo in sušimo sadje. — Pričnemo že s pašo živine. Izpraznimo gnojišča in zvozimo gnoj na večje kupe na polje. — Ako se nam zdi ugodno, nasadimo pozne piščance.

SEPTEMBER

Sejemo ozimni ječmen, potem rž, nazadnje pšenico. Kopljemo krompir, spravljamo fižol, koruzo, proso in ajdo. — Travnike vsako četrto leto apnemo. — Na vrtu nadaljujemo s setvijo motovilca, zimске solate in radiča ter posadimo zimski česen. — Obiramo sadje in ga sortiramo, boljše spravljamo v klet oziroma ga sušimo; iz ostalega stiskamo sadjevec (mošt); prav je tudi, da napravimo vsaj nekaj brezalkoholnega soka.

OKTOBER

V oktobru končamo s setvijo ozimin. Spravljamo peso, korenje, zelje in repo. Globoko orjemo za spomladansko setev. — Odvažamo gnoj na kupe ali pa

že gnojimo za spomlad. Po travnikih pasemo živino. — Zimsko sadje obiramo, ko je popolnoma zrelo. — Sadimo še zimski česen in šalotko in presajamo zimsko solato. — V hlevu pogledjmo za svinjami, če se dobro redijo. Ako jih še nismo, jih sedaj pričnemo dobro pitati.

NOVEMBER

Ako je še ugodno vreme, je v začetku tega meseca skrajni čas za setev pšenice, za gnojenje in oranje. Razvažamo gnojnico, a ne na zamrzlo zemljo. — Sadno drevje čim bolj zavarujemo pred zajci. — Sekamo les za razne namene, napravljamo drva, grabimo listje za steljo. Živino spuščamo v tekališče, da se sprehodi na svežem zraku. Če še ni snega

in ni zmrznjeno, jo lahko še pasemo po travnikih. — Prezračimo spravljeno žito.

DECEMBER

Ta mesec tudi še lahko orjemo, dokler zemlja ni zmrznjena. — Popravljamo orodje in stroje. Če ni zemlja zmrzla, gnojimo travnikom s kompostom in z umetnimi gnojili. — Prezračimo zopet žito in preberemo krompir. — V kolikor že nismo, pokrijemo na vrtovih nasade z listjem oziroma s sirečjem. — V sadovnjaku snažimo drevje in okopavamo kolo-barje pod njim. — V kleti pretočimo sadjevec. Klet zračimo le po potrebi. — Nikakor ne smemo ta in ostale zimske mesece pozabiti na branje koristnih knjig in listov!

Veliko znamenje na nebu

STANJE DANAŠNJE DRUŽBE

Današnji čas je pogreznjen v miselnost materializma. Odpad od krščanskega presojanja zasebnega in javnega življenja poedincev, stanov in narodne skupnosti se je začel pred več ko dvesto leti. V vrstah izobražencev so nastopili modroslovci, ki so tajili nadnaravno gledanje sveta in vseh dogajanj na svetu, polagoma so zanikovali osebnega Boga in vedno bolj širili svetovni nazor svobodomiselstva. Ker so tajili bivanje Boga, so dosledno tajili tudi neumrljivost človeške duše, odklanjali prvi in zadnji cilj vsakega človeka, ki je v dopolnitvi v večnem življenju.

Kristusov nauk je prekvasil narode, ki so iz teme poganstva zaživelih novo življenje Kristusa. Na vseh področjih življenja je Kristusov nauk preobrazil narode, zrastle je na temeljih evangelija nova krščanska kultura. Prenehalo je na socialnem polju suženjstvo. V sv. krstu so vsi postali bratje in sestre v Kristusu. Medsebojna ljubezen je bila znamenje kristjanov. Rešeno je bilo socialno vprašanje. Posestniki osebne lastnine so se smatrali kot božje oskrbnike, ki bodo dajali odgovor za oskrbništvu vsepravičnemu Bogu. Vodila jih je pravica in ljubezen v razmerju do sobrata. Potrebniemu in trpe-

čemu sobratu pomagati v stiski je narekovala dolžnost evangeljskega nauka.

Novi svetovni nazor brez Boga pa je postavil človeka v središče. Človek je iskal samo sebe in svojo lastno korist. V liberalnem kapitalizmu je ta zmotni svetovni nazor prinesel toliko gorja, krivice in izkoriščanja slabejših. Nujno je nastal odpor proti temu novodobnemu suženjstvu množice. Ta boj pa se ni vodil po načelih evangelija. Množice delavcev, ki so se borile za svoje naravne pravice, so prevzele nauk svobodomiselstva. Ni jih vodila pravica in ljubezen Kristusova, temveč so vedno bolj tudi množice odklanjale Boga in božjo zapoved. Nastal je razredni boj, ki je ločil človeštvo v dva tabora, ki sta se bojevala s sredstvi sile in sovraštva.

Tisoč in devetsto let je že preteklo, odkar je Kristus božji Sin odrešil človeštvo. In vendar... človeštvo je v večini zavr-glo Kristusa Kralja in njegov nauk pravice in ljubezni. Posledice tega velikega odpada od Kristusa in njegovega nauka niso izostale. Namesto pravice in ljubezni je med narodi napredovalo sovraštvo, sebičnost, izkoriščevanje. Namesto krščanske medsebojne povezanosti so se narodi med seboj vedno bolj odtujevali.

Cerkev Kristusova pa ima božje po-

slanstvo za vse narode in za vse čase. Vodi jo Sveti Duh. Vidni namestnik Kristusov na zemlji, naslednik sv. Petra ima sam in skupno s škofi posebni dar nezmotljivosti. Cerkev izpolnjuje Kristusovo oporoko in ukaz: »Pojdite in učite vse narode... v vseh časih«. Postavljena je na nepremagljiv temelj, ki je Kristus božji Sin in Zveličar sveta. S čudeži, ki jih Bog vrši v cerkvi, potrjuje delovanje Cerkve za ohranitev in rast božjega kraljestva na zemlji.

MARIJINO POSLANSTVO

Marija, brezmadežna mati našega Odrešenika Jezusa Kristusa, je govorila veliko besedo polne vdanosti v voljo Najvišjega: Dekla Gospodova sem, zgodi se mi po tvoji besedi... In Beseda je meso postala... Tako je ona kot druga boljša Eva tesno sodelovala pri delu našega odrešenja. Naša prva mati Eva je odrekla Bogu vdanost in pokorščino in zapustila svojim potomcem trdo dediščino posledic izvirnega greha. Popravila je krivdo prve matere človeškega rodu druga brezmadežna mati in devica, ki je bila izbrana za mater Odrešenika.

Ko je stala pod križem, je s Kristusom svoje življenje darovala za rešenje človeštva. Križani izročijo svojo mater s križa Janezu, zastopniku Kristusove Cerkve: »Sin, glej, tvoja mati...« in s tem jo dá vsem odrešenim kot mater. Marija je to svoje poslanstvo vršila v kratki dobi svojega zemeljskega bivanja. Po Gospodovem vnebohodu je bila mati apostolov, pomagala jim je s svojo materinsko ljubeznijo pri delu za mlado Kristusovo Cerkev. Krepila jih je, naj vztrajajo v pričevanju blagovesti Kristusove in darujejo s Kristusom svoje življenje za odrešenje narodov.

Dopolnila je svoje veliko poslanstvo na zemlji. Dopolnila je v vsem voljo Gospodovo, niti v najmanjšem ni postala njemu nezvesta. Z dušo in telesom vzeta v nebo biva zdaj v slavi troedinega Boga. Deležna je sreče in blaženosti kakor nobeno drugo ustvarjeno bitje. Kraljica nebes in zemlje je. Nadaljuje pa svoje poslanstvo kot srednica milosti v nebesih, kot mati

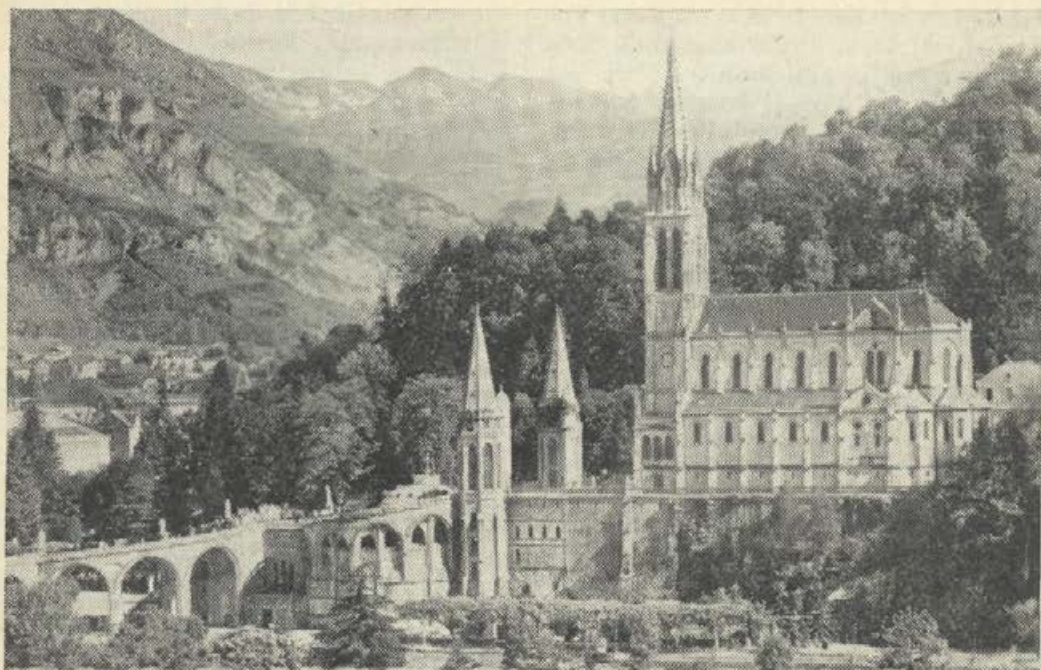
vseh odrešenih želi, da bi njeni otroci bili deležni sadov Kristusovega odrešenja. Zato prosi za nas, posega v boje božjega kraljestva na zemlji. Ona, ki je kači glavo strla, je zmagovalka v bojih zoper oblasti teme.

Že prvi kristjani so se z velikim zaupanjem obračali k Mariji, Bogorodici v težkih časih krvavega preganjanja Cerkve. To nam pričajo prve Marijine podobe, ki jih najdemo v rimskih katakombah. Ko so misijonarji prinašali našim prednikom blagovest evangelija, so jih priporočili Mariji in jih vzpodbujali k Marijnemu čiščenju. O tem priča najstarejša Marijina cerkev med nami Gospa Sveta, kjer je že l. 753 misijonski škof Modest posvetil prvo Marijino cerkev. Že nad 1200 let se časti na naši zemlji Marija. V teku stoletij so pozidali naši predniki na najlepših prostorih naših krajev Marijine cerkve. V časih stiske so jim bile Marijine cerkve pribežališče, posebno tedaj, ko so prihajali v naše kraje Turki in tukaj požigali, morili, uničevali. Naši predniki so takrat z vsem zaupanjem prosili Marijo za pomoč, po Mariji so bili rešeni navala Turkov, ki so hoteli uničiti v naših krajih ne samo domove, temveč tudi vsak spomin na krščansko vero.

V dobi reformacije protestantizma se je spet Marija izkazala kot pomočnica našim prednikom. Naši predniki se niso mogli kljub pritisku graščakov ogreti za novo krivo vero, ki je zavračala Marijo, Mater Odrešenika.

MARIJINE PRIKAZNI V LURDU

Za današnji materialistični čas pa ima Marija še posebno poslanstvo. Nebeški Oče jo pošilja človeštvu, da nas opominja k povrnitvi k Bogu. Prikazala se je pred sto leti v Lurdu na Francoskem ob španski meji. Leta 1854 je sv. oče papež Pij IX. kot vrhovni učitelj vesoljne Kristusove Cerkve slovesno proglasil versko resnico, da je Marija brez madeža izvirnega greha spočeta. Štiri leta nato se je Marija prikazala osemnajstkrat preprosti deklici Bernardki (Bernadette Soubirous) v duplini Massabielle. Bilo je 11. februarja 1858. V Lurdu je družina mli-

V LURDU, med visokimi gorami, so bile zgrajene z darovi pobožnih Marijinih častilcev krasne cerkve.

narja v skrajni stiski. Radi mraza je mlin zamrznil. Ni bilo dela in zaslužka. Mati številne družine nima kuriva, da bi skuhalo družini tople juhe. Pošlje štirinajstletno Bernardko v gozd, da bi prinesla suhih vej lesnih odpadkov. Slabotna zaostane za drugimi otroki. Poklekne in zapupno moli. V bližnji duplini je deležna nebeške prikazni. V nebeški lepoti se ji prikaže brezmadežna Devica, se ji smehlja in jo opominja, naj se pobožno pokriža in moli rožni venec. Brezmadežna ima rožni venec v rokah. Ukaže ji, naj spet pride na ta kraj. Starši pripovedovanju Bernardke niso hoteli verjeti in so z njo strogo ravnali. Veliko je morala trpeti, pa zmeraj je izjavila, da je videla nebeško prikazen. Ker je pri naslednjih prikaznih bila tam navzoča množica, se je tudi krajevna oblast zanimala za to zadevo, zasliševala in mučila dobro Bernardko, prepovedovala ljudstvu, da ne sme obiskati tega kraja. Tudi domači župnik je bil mnenja, da je to le slepilo. Strogo je prekušal deklico, ki pa je vedno izjavila resničnost prikazni. Pri naslednji prikazni ukaže Brezmadežna deklici, naj z ro-

ko koplje v zemlji. Ko to stori, priteče studenec, ki od tega časa teče v Lurdu kot znamenje Marijine dobrote do človeštva. Koliko čudežnih ozdravljenj se je zgodilo do danes ravno pri tem studencu!

Na praznik Marijinega oznanjenja, 25. marca, pa je Marija slovesno rekla deklici: *J a z s e m b r e z m a d e ž n o s p o č e t j e .* Trumoma so prihajali verniki iz bližnjih in oddaljenih krajev, postavili so tam prvo cerkev, godili so se na priprošnje Brezmadežne mnogi čudeži zdravniško izpričanih ozdravljenj.

Bernardka pa se je l. 1866 podala v tihoto samostana. Pri zadnjem obisku dupline prikazni je postala nezavestna. Velika je bila njena žrtev. Marija ji je obljubila: *Osrečila te bom, pa ne na tem svetu, temveč v večnosti.* — Vstopila je v kongregacijo karitativnih šolskih sester sv. Gilarda v Nevers. Tam je opravljala zadnja dela, bila skromna, ponižna in nadvse potrpežljiva. Sestram v hiši je bilo prikrito, da je Bernardka tisto dekle, kateri se je Brezmadežna prikazala. Prednica, ki je vedela za to skrivnost, je mislila, da mora Bernardko tembolj poni-

žati, da bi se ne prevzela radi velike milosti, katere je bila deležna v Lurdu. Bog je to dopustil in naložil težek križ svoji izvoljenki, da bi kot Marijin otrok sledila v vsem Brezmadežni, ki je bila ponižna dekla Gospodova na križevem potu za Kristusom.

Zbolela je za kostno tuberkulozo v kolenu. Veliko je trpela. Prikrivala je svojo bolezen, dokler je mogla. Ko se je zgrudila pri delu, ki ga ni več mogla vršiti, so poklicali zdravnika, ki jo je preiskal in izjavil, da za njo ni človeške pomoči. Takrat so se v Lurdu godili mnogi čudeži ozdravljenja. Rekli so Bernardki, naj moli k Lurški Materi in prosi za zdravje. Odgovorila je, da ni to božja volja. K bolniški postelji je prišla komisija pod vodstvom škofa, ki je še enkrat uradno in natančno zaslišala Bernardko o dogodkih Marijine prikazni. Ponižno in jasno je odgovarjala in pričala resnico dogajanja teh prikazovanj. Ko so ji prikazali najboljše slike umetnikov, ki so predstavljale Brezmadežno, kakor se je prikazala v Lurdu, je bila žalostna. Ni mogla gledati slik. Rekla je samo: Marija je nepriemerno lepša. Dne 16. aprila l. 1879 je izdihnila svojo čisto dušo. Njeno telo je ostalo nestrohnjeno, kar je potrdila uradna komisija l. 1909 in 1925, ko so odprli grob. Prišteta je svetnikom Cerkve.

Svetišče Brezmadežne v Lurdu pa je skozi sto let kraj nešteti milosti, ki jih Bog tam deli na priprošnje Brezmadežne. Iz vseh delov sveta pridejo vsako leto romarji v velikih romarskih skupinah. Veliko bolnikov pripeljejo k Marijinemu svetišču. Mnogi čudežno ozdravijo. Drugim pa Marija izprosi milost vdanosti v božjo voljo, da nosijo križ bolezn stano vitno s Kristusom do smrti.

SV. OČE K STOLETNICI PRIKAZNI

Papež Pij XII. je ob priliki praznovanja stoletnice prikazni Brezmadežne v Lurdu izdal posebno encikliko, naslovljeno na škofe Francije. V tej poslanici poziva h k r š č a n s k i o b n o v i s v e t a. Svet, ki daje danes povod k upravičenemu ponosu, pravi sv. oče, pozna tudi grozečo nevarnost materializma, ki ga je Cerkev žc optovano obsodila. Ta mate-

Zdravje bolnikov

*Glej, Marija, svet boleha,
poln je ran in bolečin.
Bodi močna nam uteha,
upno prosi Te trpin!*

*Ti ozdravljaš brez mazila,
Tebi ni potreben lek;
čudeži so Ti zdravila,
vse dosežeš brez zaprek.*

*Tvoja roka nežno boža,
vedno le pomoč deli. —
Ti si nam zdravilna roža,
ki bolnike okrepi.*

*Hude danes so bolezni,
ki zastrupljajo srce.
Ti pa sonce si ljubezni,
ki ne tone za goré.*

*Tvoja romarska svetišča
tu med nami in drugod
čudežna so zdravilišča,
krajji milosti, dobrot.*

*Tvoje svetoletno slavje
naj slabotne okreпча. —
Bodi naša moč in zdravje,
sreča vernega sveta!*

Limbarski

rializem se ne najde samo v obsojeni filozofiji, ki obvlada danes v politiki in gospodarstvu del sveta. Izraža se tudi v pohlepu po denarju, v neurejenem poudarjanju telesa in v iskanju udobnega zemeljskega življenja, kaže se v zaničevanju človeškega življenja, v samoljubnosti, ne pozna potrebe svojega brata, ne pozna pravice in ljubezni do bližnjega... Vprašanje miru v človeški družbi je vprašanje vesti. Nobena obnova ne bo prinesla sadu, nobena pogodba ne bo imela stalnosti, če ne sloni na pravi spreobrnitvi src k Bogu.

Brezmadežna je znamenje na nebu za današnji svet. Ona nas vabi k spreobrnjenju k Bogu, k m o l i t v i i n p o k o -

ri. Le tako se more izvršiti obnova sveta v Kristusu. Po njej, ki je Kraljica src, se zamorejo zaceliti težke rane, ki ločijo danes narode in stanovce v družbi. Treba pa je, da svet posluša glas najboljše Matere in ga izpolnjuje.

In mi? Ali nam je Marija veliko znamenje na nebu, jutranja zarja, zgodnja danica, ki more razjasniti temo današnjega časa in osrečiti svet in nas z lučjo Kristusovo...? Ali razumemo znamenje miru in rešitve za današnji čas? Izvoljeno ljudstvo, iz katerega je izšla mladika Jesejeva Brezmadežna in po njej Zveličar sveta, ni spoznalo znamenja iz neba.

Po večini je zavrglo veliko milost. Kristus, ki je gledal vse gorje ljudstva, ki prihaja na izvoljeni rod radi tega, ker je zavrgel božje poslanstvo, se je zjokal nad Jeruzalemom in rekel: O da bi bilo spoznalo tudi ti in zlasti na ta svoj dan, kaj ti je v mir! Tako pa je skrito pred tvojimi očmi, ker nisi spoznalo časa svojega obiskanja (Lk 19).

Brezmadežna naj bo veliko znamenje za naše zasebno in javno življenje, temu znamenju hočemo slediti in se ga trdno okleniti, da ga ne zgubimo v bojih in viharjih življenja. Brezmadežna je znamenje naše zmage.

A. Z.

PISMO IN POROČILO *mohorjanom*

Ni slovenske knjige, ki bi neprestano tako tesno družila in vsako leto zopet znova povezala vse zamejske in po širnem svetu razkropljene Slovence, kot je vprav **Koledar Družbe sv. Mohorja**. Saj ga berejo v desetisoč družinah po Koroškem, Tržaškem in Goriškem, po razkropljenih slovenskih kolonijah v Franciji, Holandiji, Belgiji, Nemčiji in Angliji, v Ameriki, Kanadi, Argentini, v Avstraliji, Afriki in Aziji.

Kakor se spominja naš predsednik, mil. g. kanonik Zechner Aleš vsako nedeljo, ko opravlja sveto mašo za vse žive in rajne ude Mohorjeve družbe, vas vseh, dragi poverjeniki, dobrotniki in udje družbe, tako romajo tudi moje misli k vam, dragi prijatelji, ko leto za letom pišem tajniško poročilo za Koledar. Letos vam hočem podati točen pregled

ZALOŽNIŠKEGA DELA

Mohorjeve družbe od časa, ko je leta 1947 v Celovcu spet zaživela, pa do danes. Ko so se v jeseni leta 1945 po prestalih grozotah druge svetovne vojne naši možje in fantje vračali iz ujetništva, ko so se v istih mesecih naši izseljeni kmetje spet vrnili na svoje domove, ko so naši inteligenti in naši duhovniki spet bili na svojih mestih in svojih farah, smo se znašli ob ruševinah slovenske kulture

po naši zemlji. Prosvetne knjižnice so bile uničene in po domovih si našel le tu in tam še kako slovensko knjigo in kak slovenski molitvenik. Skrivale so jih naše zveste mamice svojim otrokom kot dragoceno dediščino boljših dni.

Nemški nacizem je temeljito uničil vse domače knjižnice, vse knjižnice prosvetnih društev, bogato knjižnico Mohorjeve družbe v Mohorjevem domu v Celovcu. Od knjižnice „Akademije slovenskih bogoslovcev« so ostali le skromni ostanki.

Naši cerkveni organisti niso imeli ne pesmaric in ne not za zborna in ljudska petje, naši verniki in naši otroci nobene ga molitvenika.

PRVI ZAČETKI

Najprej je začela izdajati **angleška zasedbena oblast list »Koroška kronika«**, pozneje tudi list za mladino **»Mladi Koročan«**. V isti založbi so izšle po drugi svetovni vojni **prve slovenske knjige**, ki jih je tiskala tiskarna **»Carinthia«**¹ v Celovcu, in **za leto 1947 droben Koledar**.

Slovenski Dušnopastirski urad je začel izdajati verski tednik **»Nedelja«** v visoki

¹) To je tiskarna Družbe sv. Jožefa (v Celovcu), ki je bila ustanovljena po vzorcu Mohorjeve družbe nekaj desetletij pozneje za nemško govoreče Korošce.

nakladi 7.000 izvodov in pozneje verski listič za otroke »**Otrok božji**« v nakladi 5.000, ki je nadomestoval katehetom in otrokom katekizem po ljudskih in glavnih šolah. Dušnopastirski urad je izdal in založil tudi »**Cerkvene pesmi**«, to je zbirko pesmic za ljudsko petje in najpotrebnejših molitev. Knjižica je izšla v tiskarni Joh. Leon sen. v Celovcu, kjer je bila tiskana tudi prva slovenska knjiga na Koroškem. Duhovniki in organisti pa so se trudili, pisali, prirejali in razmnoževali cerkvene in druge pesmi za zborna petje.

Tudi po slovenskih begunskih taboriščih se je takoj začelo živahno delo. Maršikatera dragocena knjižica je izšla v hektografirani obliki. Dostikrat se je delo v Celovcu in delo v taboriščih dopolnjevalo v korist koroških Slovencev in beguncev.

V vsej idejni nejasnosti in zbežanosti tedanjih dni je starosta slovenskih duhovnikov na Koroškem mil. in častitljivi g. prelat **Valentin Podgorc** jasno spregledal, da je prišel čas, ko je spet treba poklicati k življenju sto let staro knjižno založbo Družbo sv. Mohorja. Rajni gospod prelat je pravilno spoznal, da bo treba dati dobrih slovenskih knjig in poštenega čtiva vernim slovenskim družinam na Koroškem in tudi begunskim družinam, ki so začele zapuščati taborišča in se izseljevati v razne države in dežele širnega sveta. Prepričan je bil, da bo to veliko poslanstvo za stalno mogla vršiti le naša starodavna in v slovenskih družinah tako dobro vpeljana Družba sv. Mohorja.

Hud je bil začetek založniškega dela. Vse premoženje Družbe je bilo deloma zasedeno po angleških četah, deloma bombardirano in je razpadalo. Družba ni imela nobene pisarne, nobenega inventarja, le 27.500.— S dolga. Po težkih bojih pri raznih uradih in oblasteh je rajni prelat dosegel, da so bile nepremičnine Družbi vrnjene. Sam je posodil svoj denar in tako popravljajl strehe na bombardiranih hišah.

LETO 1947

Ko mi meseca avgusta rajni gospod prelat v imenu takratnega odbora poveri nalogo, da sestavim Mohorjev koledar

za leto 1948, sva začela brez vsakega kapitala in zgolj v imenu božjem in z dobrim glasom imena Mohorjeve družbe. Prosila sva najprej koroške slovenske duhovnike kot poverjenike Družbe, da poberejo udnino in nabirajo člane. Udnina je bil zelo dober. Gradiva za koledar se je nabralo toliko, da ni izšel le Mohorjev koledar, ampak tudi mohorjev dar v obliki Večernic.

Tako je Mohorjeva družba v Celovcu po 28 letih spet začela svoje založniško delo v jeseni leta 1947. Za Božič sta izšli dve knjigi: **Koledar Družbe sv. Mohorja za leto 1948** v nakladi 5.000 izvodov in večernice »**Vsem, ki so trpeli**«, tudi v nakladi 5.000. Obe knjigi so naše družine z velikim veseljem sprejele.

LETO 1948

Leto 1948 izide **Koledar za leto 1949** v nakladi 8.000 in večernice »**Slovensko berilo**« v nakladi 7.000. Koledar je skupen z Goriško Mohorjevo družbo. To sodelovanje, ki se je takrat začelo, traja še danes. Knjiga »**Slovenska beseda**« je dobila tudi odobrenje avstrijskih šolskih oblasti in so jo uporabljali na šolah z dvojezičnim poukom kot pomožno knjigo. Knjiga je danes pošla. Tako je Mohorjeva ob sodelovanju slovenskih profesorjev in šolnikov, ki so izbrali snov, izdala prvo šolsko knjigo za pouk na dvojezičnih šolah na Koroškem.

LETO 1949

Jeseni 1949 je Mohorjeva izdala **Koledar za sveto leto 1950** v nakladi 10.000 in v precéj povečanem obsegu, večernice »**Puntar Matjaž**« (spisal Karel Mauser), v nakladi 6.000 in »**Molitvenik otroka božjega**« v nakladi 5.000. Molitvenik je bil lani že razprodan. Ob sodelovanju slovenskih šolnikov je založila tudi učno knjigo »**Slovensko - nemška vadbica**« (3.000 izvodov), ki je predlanskim izšla v drugi izdaji.

Prvič se je sedaj tudi posrečilo nabrati večje število udov v Združenih državah, v Kanadi in drugih državah Amerike in v raznih krajih Evrope. Tako je število udov naraslo na 10.000.

LETO 1950

Naslednje leto je izšel **Koledar za leto 1951** z lepim in okusno izdelanim ovitkom in v povečanem obsegu. Izšel je v nakladi 10.000 izvodov in je bil posvečen stoletnici Družbe. Večernice »**Zemlja**« je spet napisal pisatelj Karel Mauser. Tiskane so bile v nakladi 6.000 izvodov. Poleg tega je Mohorjeva izdala še molitvenik z velikim tiskom »**Jezus, dobri Pastor**« (sestavil prof. dr. Franc Jaklič, naklada 5.000). Tudi ta molitvenik je razprodan.

Tudi vse te knjige je Mohorjeva še tiskala v tiskarni »Carinthia« v Celovcu.

Leta 1949 je Mohorjeva dobila založniško koncesijo, da je smela zalagati tudi šolske knjige. Od tega leta naprej izdaja Mohorjeva tudi znani mesečnik »**Vera in dom**«, ki v nakladi nad 3.000 mesečno povezuje mohorjane po Koroškem in po širnem svetu.

LETO 1951

Vse to tako obširno započeto založniško delo pa bi trajno bilo finančno nemogoče, če bi Mohorjeva ne bila ob stoletnici svojega obstoja leta 1951 začela z lastno tiskarno. Knjižni dar za leto 1952 je bil že tiskan v lastni tiskarni. Izšel je **Koledar za leto 1952** v nakladi 10.000, večernice »**Mlin ob potoku**« (spisal Stan-ko Janežič) v nakladi 6.000, zbornik slovenskih pisateljev v Argentini »**N'mav čez izaro**« v nakladi 5.000 in pa **Sv. evangelij po Mateju** v nakladi 7.000.

LETO 1952

Zelo se je razvilo založniško delo Mohorjeve v letu 1952 v lastni tiskarni. Družba je izdala delo msgr. dr. Jagodica »**Nadškof Jeglič**« v nakladi 2.500. Knjiga je reprezentativna po obliki in vezavi in zasluži, da si jo nabavi vsak inteligent. Nadalje je izšel molitvenik dr. Metoda Turnška »**Mali misal**« v nakladi 12.000. Polovica naklade je na najfinjšem papirju in se dobi v raznih lepih vezavah. S tem je dobil slovenski narod nedeljski misal. Povpraševanje je tako veliko, da bo molitvenik kljub visoki nakladi kmalu pošel. Mohorjeva je povzela tudi veliko

Slomškovo zamisel Bratovščine sv. Cirila in Metoda in izdala knjigo duhovnega svetnika Antona Merkuna »**Cirilmetodij-ska ideja**« v nakladi 1.200 in še nekaj drugih knjižic istega avtorja. — Tukaj je treba pohvalno omeniti tudi prizadevanje zgoraj omenjenih avtorjev, ki so na razne načine pomagali, da je Mohorjeva zmogla tako finančno obremenitev.

Za praznik Vseh svetnikov je izšel mohorski dar za leto 1953: **Koledar za leto 1953** v nakladi 10.000, večernice »**Deseti brat**« (Josip Jurčič), ponatis nekdanje ilustrirane izdaje Mohorjeve družbe, v nakladi 7.000, povest o Mariji Goretti »**Lilija nad močvirjem**« (Hünermann — Nemeč) v nakladi 6.000 in zbirka pesmic naše koroške pesnice Milke Hartmanove »**Moje grede**« v nakladi 3.000 z ilustracijami našega koroškega slikarja župnika Avgušтина Čebula. Vse te knjige se dobijo v broširani in vezani izdelavi.

LETO 1953

S pomočjo in ob sodelovanju avtorja č. g. Jožeta Vovka je Mohorjeva družba izdala njegovo delo »**Cerkvena poezija**« (prevod vseh psalmov, slavospevov in himen) v nakladi 2.000 in v raznih vezavah ter na najfinjšem papirju. Knjiga pomeni lepo obogatitev slovenske književnosti. Pisatelju gre zahvala tudi za finančno pomoč v raznih oblikah. Ob sodelovanju preč. g. Zdravka Revna je v tem letu izšla v založbi Mohorjeve tudi družinska pratika, imenovana »**Nova družinska pratika**« za leto 1954, v nakladi 3.000 izvodov. Kot knjižni dar za leto 1954 smo izdali **Koledar** v nakladi 10.000, večernice »**Sveti molk**« (Schneider - Polanc) v nakladi 6.000, 6. popravljeni ponatis knjige Kneipp - Podgorc »**Domači zdravnik**« v nakladi 5.000, ki pa je že pred letom ponovno pošla. Nadalje so izšle knjige Suenens - Vodeb »**Junakinja apostolata**«, 1. del, v nakladi 4.000 in pa okusno opremljena knjiga »**Dnevnik duhovnega življenja**« (dnevnik koroškega dekleta Marice Zwiterjeve) v nakladi 1.200.

LETO 1954

Najvažnejše delo, ki smo ga v tem letu izdali, je »**Sveto pismo nove zaveze**« (štiri

evangelije in Apostolska dela v enem zvezku), žepni format, v nakladi 8.000. Knjiga se dobi tudi na najfinejšem papirju in v raznih vezavah. Kot knjižni dar za leto 1955 je izšel **Koledar** v nakladi 10.000, večernice »**Tonče s Sloma**« (spisal p. Bernard Ambrožič) v nakladi 5.000; Suenens - Vodeb, »**Junakinja apo-**

stolata«, 2. zvezek, v nakladi 4.000 (knjiga se dobi tudi vezana, oba zvezka skupaj), in delo misijonarja Janeza Kopača »**Na nepremagljivi skali**« v nakladi 4.000. V drugem ponatisu je izšla »**Slovensko-nemška vadnica**« v nakladi 3.000. Nadalje smo izdali »**Družinsko pratiko**« za leto 1955 v nakladi 5.000.

Znamenita stolnica v Krki, kjer je pokopana sv. Hema

LETO 1955

Tudi v tem letu je bilo založniško delo zelo razgibano. Za preč. g. Metoda Turnška smo tiskali in izdali z njegovo izdatno pomočjo molitvenik »**V božji hram**«, ki je namenjen za otroke, bogato ilustriran v dvo- oziroma štiribarvnem tisku in nudi poleg potrebnih molitev tudi razlago krščanskega nauka in katekizma. Molitvenik je tako skrbno in premišljeno sestavljen, da bo v veliko pomoč vsem slovenskim družinam po širnem svetu in še prav posebno v onih krajih, kjer slovenski otroci nimajo krščanskega nauka v šolah ali pa vsaj ne v slovenskem jeziku. Molitvenik je izšel v nakladi 10.000 v različnih vezavah in se naroča pri Družbi sv. Mohorja v Celovcu. Molitvenik je poziv vsem slovenskim družinam po širnem svetu: **Učite s tem priročnikom svoje otroke krščanskega nauka in najpotrebnejših molitvic v svojem domačem jeziku!**

Založili smo tudi 2. del »**Svetega pisma novega zakona**« (pisma apostolov in Skrivno razodetje) v nakladi 6.000. Tudi ta del je izšel v isti lepi in priročni obliki kot lani prvi del. Nadalje smo natisnili in založili »**Filotejo**« sv. Frančiška Saleškega kot ponatis prevoda, ki so ga leta 1941 oskrbeli ljublianski bogoslovci. Knjižica, ki je storila že toliko dobrega, bo gotovo mnogim dušam kazala pot do lepšega in svetejšega življenja. Knjiga je izšla v nakladi 2.500 izvodov.

Kot knjižni dar za leto 1956 smo izdali **Koledar**, večernice »**Velika rida**« (spisal Karel Mauser) v nakladi 6.000 ter črtice p. Bernarda Ambrožiča »**Domislice**« v nakladi 5.000 izvodov, ilustrirane po našem koroškem rojaku Čebulu.

Nadalje je Mohorjeva začela izdajati temeljito zgodovinsko delo pisatelja in zgodovinarja Frana Erjavca »**Koroški Slovenci**«. Izšel je prvi zvezek v nakladi 5.000 izvodov. V nadaljevanjih prihodnjih let bo to temeljito zgodovinsko delo, kakršnega nima nobena slovenska pokrajina. Istotako smo začeli nadaljevati zbirko **Življenje svetnikov**. Izdali smo 1. zvezek življenjepisov novejših svetnikov in svetnic pod naslovom »**Živi Kri-**

stusov evangelij«, spisal profesor dr. Filip Žakelj, naklada 4.000. Za otroke smo izdali še ilustrirano brošuro »**Stric Jaka**« v dvobarvnem tisku in na trpežnem papirju. Končno smo natisnili še knjižico »Kraljestvo božje«, katero je uredil dr. Metod Turnšek kot nadaljevanje istimenskega lista, ki je izhajal pred vojno. (Naklada »Strica Jaka« 2500 in »Kraljestva božjega« 2000).

LETO 1956

Kot redni knjižni dar je spet izšel **Koledar za leto 1957**, večernice »**Pastir Ciril**« (spisal koroški pisatelj Kristo Srienec) v nakladi 6.000; Fran Erjavec, »**Koroški Slovenci**«, 2. zvezek, v nakladi 5.000; dr. Filip Žakelj, »**Živi Kristusov evangelij**«, 2. zvezek, naklada 4.000. Kot doplačilne knjige smo izdali in založili: dr. Franc Mihelčič, »**Naše zdravilne rastline**« z lepo prilogo opisanih rastlin, štiribarvni ofsetni tisk (naklada 6.000), otroški molitvenik »**K Jezusu**« v trobarvnem tisku in raznih vezavah in cenah, naklada 6.000. Ravno po tem tako posrečeno sestavljenem molitveniku je vedno večje povpraševanje. Za naše otroke smo izdali vesele zgodbe »**Kozamurnik**« v večbarvnem tisku in na zelo trpežnem papirju, naklada 3.000. Nadalje je Mohorjeva izdala spet **Družinsko pratiko za leto 1957** v nakladi 4.500 in pa knjižico o krščanski vzgoji v družinah »**Krščanska vzgoja**«, spisal Janez Jenko, naklada 1.500, v broširani in vezani obliki.

Omeniti je tudi treba, da smo izdali in založili tudi naslednje Šmarnice: leta 1953: **Naša ljuba Gospa najsvetejšega Zakramenta**«, napisal msgr. Srečko Gregorec; leta 1954 »**Brezmadežna**«, napisal isti; 1956 »**V svetišču krščanske družine**«, spisal Janez Jenko; leta 1957 pa Šmarnice brezmadežnega Srca Marijinega ali »**Fatimske Šmarnice**«, spisal dr. Franc Mihelčič. Naklada posameznih je bila 500 komadov. Izdali in založili smo tudi še celo vrsto manjših dušnopastirskih pripomočkov za naše fare na Koroškem in za razne večje slovesnosti v skupni nakladi več kot 20.000 tisoč izvodov; zbirko Marijinih pesmic »**Marijo častimo**«, pri-

pomoček za liturgične maše »**Red in pravilo sv. maše**« v dvobarvnem tisku, pesmi za advent, za Veliko noč, besedilo raznih mašnih pesmi itd.

LETO 1957

V letu 1956 je Mohorjeva izdala v nakladi 6.000 in dvobarvnem tisku razne pripomočke za Veliki teden. »**Obnovljena velikonočna liturgija**« je izšla v posameznih zvezkih za cvetno nedeljo, Veliki četrtek, Veliki petek in Veliko noč. Dobijo se tudi vsi posamezni dnevi vezani v enem zvezku. Nadalje je izšla dokumentarična brošura »**Die Sprachenfrage in Kärnten**« v nemškem jeziku in za nemško javnost v nakladi 3.500 (spisal g. ravnatelj dr. Jožko Tischler). Kot redni knjižni dar je Mohorjeva izdala **Koledar za leto 1958**, »**Koroški Slovenci**«, 3. zvezek, v nakladi 5.000; Večernice »**Sveta Hema Krška**« (Dolores Vieser — J. P.) v nakladi 6.000; France Kotnik, »**Koroške storije**«, 2. nespremenjena, pač pa ilustrirana izdaja, v nakladi 5.000, in »**Novo družinsko pratiko**« za leto 1958 v nakladi 4.500. Tiskali smo v tem letu tudi I. in II. del »**Pregleda novodobnega slovenskega katoliškega gibanja**« (napisal msgr. Matija Škerbec, naklada po 1.200) in ponatis knjižice »**Sedem postnih podob**« F. Sal. Finžgarja v nakladi 1.200.

Omeniti je treba tudi še naslednje knjige in knjižice: Novak Zdravko: »**Ohranimo našo dediščino!**«, v nakladi 500; Marijan Jakopič, »**Vrbova piščal**« (pesniška zbirka), naklada 500; »**Priročnik za Tretji red sv. Frančiška**«, naklada 1000; »**Svetogorska podoba**«, naročila Goriška Mohorjeva družba, naklada 1.500; msgr. Škerbec, »**Krivda rdeče fronte**«, naklada 1.500. Nadalje knjižice: »**Kako posvetimo družine presv. Srcu Jezusovemu; velikonočne pesmi za ljudsko petje; Veliki teden — Sveti teden**« po naročilu dr. Turnška v nakladi 10.000 in »**Kraljestvo božje**«, izdalo Apostolstvo sv. Cirila in Metoda, Rim, v nakladi 1.500.

Poleg vsega tega pa tiska Mohorjeva tiskarna naslednje liste: »**Naš tednik — kronika**«, »**Nedelja**«, »**Otrok božji**«, iz-

Hišna kapelica v Mohorjevem dijaškem domu v Celovcu

seljeniški list »**Naša luč**«, list za Tretji red »**Asiški cvetovi**«, ter vsako drugo leto še pripomoček za slovenski pouk v ljudskih šolah »**Mladi rod**«, ki ga izdaja konzorcij koroških učiteljev. (Mesečnik »**Vera in dom**« smo omenili že prej.)

Bilanca desetih let

Skupno je torej Mohorjeva družba v prvih desetih letih svojega obstoja in delovanja po drugi svetovni vojni izdala 374.000 raznih knjig in nad 30.000 brošuric in raznih dušnopastirskih pripomočkov. Koliko dobrega je s tem storila slovenskim družinam po Koroškem in po širnem svetu! Postala je spet za vse zamejske Slovence njih največja in prava ljudska založba. Poleg tega podpira Mohorjeva v večji ali manjši meri, kakor pač narekujejo potrebe, vse zgoraj omenjene liste in omogoča njih izdajanje.

Topla zahvala in prošnja

Resnica je, da pravi uspehi vedno rastejo iz božjega blagoslova in skupnega dela in sodelovanja ljudi. V teh desetih letih je Mohorjeva družba bila deležna velikega božjega blagoslova. Zato **iskren Deo gratias** dobremu in vsemogočnemu Bogu za vse uspehe in za vse težave in križe! Potem **iskren Bog plačaj** vsem poverjenikom, udom, prijateljem in dobrotnikom! Iskren Bog plačaj vsem, ki so molili, ki so sodelovali v podjetju, po koroških župnijah in po širnem svetu! Kot velika družina mohorjanov se danes lahko veselimo doseženih uspehov.

In zanaprej: Ne pozabimo, da smo cerkvena bratovščina. Vsako nedeljo smo vsi vključeni v sveto mašo za vse žive in rajne mohorjane. Ne pozabite vsak dan zmoliti molitev, ki jo predpisujejo pravila za mohorjane: en očenaš, zdravomarijo in prošnjo »Sv. Mohor, prosi za nas!« za ohranitev katoliške vere med Slovenci in za nadaljnji božji blagoslov Mohorjevi družbi.

Vse gospode poverjenike po Koroškem in po širnem svetu lepo prosimo še za nadaljnje sodelovanje. Kjer le morete, širite naše knjige med Slovenci na Koroškem in po svetu. Vsakemu koledarju je priložen seznam knjig, ki jih imamo v zalogi. Vsakega naročila se bomo razveselili in ga takoj izvršili.

Vabilo pisateljem

Zavedamo se, da je Mohorjeva družba v svojem književnem delu odvisna od naših pisateljev. Zato vabimo vse slovenske pisatelje k sodelovanju. **Za najboljšo večerniško povest za leto 1959** razpisujemo

NAGRADO DO 3.000.— S.

Povest mora biti izvirna. Rokopis naj obsega 150 tipkanih strani in naj se predloži odboru Družbe najkasneje do 1. maja 1958.

Prosimo tudi krajših leposlovnih prispevkov za Koledar. Ker naj bi naš Koledar nudil vsakemu nekaj, prosimo tudi drugih prispevkov in poročil iz krajev in

razmer, v katerih živijo naši Slovenci. Če bo čim več poverjenikov pri koledarju sodelovalo, bo ta postal res priljubljena družinska knjiga na mizi naših ljudi.

„Vera in dom“

Naj še spregovorim nekaj besed o našem skupnem mesečniku »Vera in dom«. Mesečnik prinaša branje za naše družine in služi tudi prosveti. Uredniški odbor se na mesečnih sejah trudi, da bi list postal čim bolj zanimiv in bogat. Ob listu naj bi rastle tudi naši mladi pisatelji in pesniki, ker tu lahko objavljajo svoje prispevke. List bo od časa do časa tudi poročal o dogodkih pri Mohorjevi, o skrbeh in uspehih, o načrtih in o njenem delu.

Želeti bi bilo, da bi se vsak mohorjan naročil na list in ostal po listu stalno povezan z Družbo sv. Mohorja. Tako bomo res močna družina.

V slogi je moč! Skupno delo za ideale Mohorjeve bo prav gotovo tudi blagoslovil vsemogočni in dobri Bog.

Msgr. dr. Janez Hornböck,

tajnik

Bršljanski:

Velika noč na Komnu

*Z vijolicami je ovita vas;
so polne jurjevsk gmajne in doline,
duhteče lovore glej, rožmarine,
cvetoči Kras ...*

*Pri Svetem Juriju se glasi
prečudežno tenkljanje ...
premagal smrt je Bog;
čredarjev kliče črede rog.*

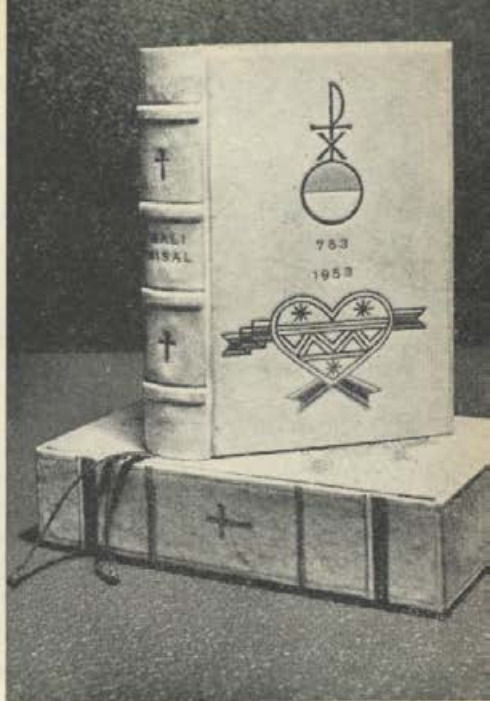
*Slovenska Draga kraška, rožna!
Jesenov cvet zlatosrebrn duhti!
Slovenska duša ni otožna,
kipi od velikonočne radosti.*

Slovenski molitveniki, poklonjeni sv. očetu Piju XII.

V najtežjih časih med vojno, ko ni bilo papirja, električni tok pa je bil racioniran, ko so nad nami bobneli težki bombniki in sipali bombe, je izšel težko pričakovani *slovenski prevod celotnega rimskega misala*. Kljub težavam je slovenski Rimski misal z nad 1000 stranmi v nakladi 4000 izvodov zagledal beli dan v aprilu 1944. Ta dogodek je bil proslavljen s slovesno zahvalno mašo v Slomškovem zavodu v Ljubljani.

Z novim, okusno vezanim misalom so bili obdarovani vsi delavci v Katoliški (Jugoslovanski) tiskarni, ki so imeli opravka s stavljenjem in tiskom in klišeji, dalje delavci v knjigovoznici in seve vsi, ki so k izdaji kakor koli (s pregledovanjem prevedenih besedil, stavljenih korektur, z opremo in nasveti ali s kakšnim darom) pripomogli. Izdajatelj je v tistem žalostnem času hotel razveseliti z lepo bogoslužno knjigo slovenske in na okupiranem slovenskem ozemlju delujoče škofo. Ti so dobili v rdeče usnje vezan misal z zlato obrezo, tako škof dr. Srebrnič, škof dr. Rožman, škof dr. Tomažič in tudi škof dr. Rohracher, ki je tedaj poleg Koroške upravljal tudi Gorenjsko.

Spominjajoč se, da sta nekoč prve slovanske bogoslužne knjige sv. brata Ciril in Metod ponesla v Rim in položila na oltar sv. Petra, da jih je papež blagoslovil, je prevajatelj in izdajatelj s krogom svojih sodelavcev sklenil, naj bi tudi celotni slovenski Rimski misal poklonili svetemu očetu Piju XII. Prav tedaj, ko je slovenski narod bil izbrisan s političnega zemljevida, ko so mu sovražniki nasilno odvzeli svobodo in suverenost, je bilo primerno, da se po slovenskem Rimskem misalu mali slovenski narod oglasi kot še živ, dasi trpeč in zatiran evropski narod pri očetu vseh kristjanov in narodov, pri rimskem papežu ter ga poprosi za blagoslov slovenski besedi in vsemu slovenskemu narodu. V ta namen je ugledni ljubljanski arhitekt priredil po-

Zelo okusno opremljeni „MALI MISAL“,
ki je bil poklonjen sv. očetu Piju XII.

seбно opremo za misal, namenjen sv. očetu Piju XII., in sicer: na belem pergamentu spredaj papežev grb s papeško zastavo v barvah, na zadnji strani pa slovenski grb s slovenskimi narodnimi barvami (belo, modro in rdeče). Bila pa sta opremljena dva enaka izvoda, katerih eden je ostal v Ljubljani za dokument časa.

Na praznik Marije Pomočnice je sv. očetu Piju XII. namenjeni slovenski misal bil položen na oltar Brezjanske Marije v Ljubljani. Nato ga je nekdo, ki se je poleg prevajalca in izdajatelja največ trudil za izid misala, ponesel v Rim, nekako še zadnji čas pred zavzetjem Rima po zaveznikih. Slovenski dar je sv. očetu izročil generalni asistent jezuitskega reda dr. p. Anton Prešeren. Sv. oče se je daru izredno razveselil. Vendar, ker je prav takrat umrl državni tajnik kardinal Maglione, se sv. oče spričo žalosti za pokojnim pomočnikom in ob prevzemu službe državnega tajnika v lastne roke ni uregnjal za slovenski dar posebej s pismom zahvaliti. Toliko bolj, ker je kmalu zveza med Rimom in severom bila pretrgana. Vsekakor je slovenski dar sv. očetu bil vzpodbuda še za bolj gorečo molitev za slovenski narod.

Za 100-letnico Mohorjeve družbe je izšel „Mali misal“ v Celovcu. Mali misal je povzet iz celotnega Rimskega misala, le da ima še pridejanih nekaj molitev za zasebno in nedeljsko popoldansko pobožnost ter vrsto pesmi. Tudi Mali misal smo poklonili sv. očetu v Rimu. Vezan je bil spet v bel pergament (belo kožo), nanj pa je akademski slikar Lojze Spacal v Trstu naslikal lepo opremo, kot jo vidite na fotografiji. Dodal je tudi letnico 753—1953, kar naj bi pomenilo, da je slovenski narod že od leta 753 krščanski in da v tem desetletju praznuje 1200-letnico pokristjanjenja.

Prireditelj Malega misala je s spremnim latinskim pismom poslal dar sv. očetu v Rim, kjer ga je sv. očetu spet izročil generalni asistent jezuitskega reda dr. p. Anton Prešeren. Tokrat se je sv. oče po svojem pomočniku Montiniju zahvalil za darilo z naslednjim latinskim pismom:

*Secretaria di Stato
di Sua Santità
N. 292722.*

Dal Vaticano, il 12 Januarii 1953.

Reverende Domine!

Augustus Pontifex volenti benigneque animo excepit librum, cui inscriptio „Mali misal“, abs te Sibi missum, comitantibus litteris, quae studium et pietatem erga Petri Sedem spirabant.

Sanctitas Sua tibi egregium exantlantum laborem gratulatur, quem optat multos gignere fructus et multa tibi parere solacia.

Beatissimus Pater, obsequio et munere grate affectus, tibi et voluminis editori Apostolicam Benedictionem impertit.

Interea qua par es observantia me profiteor

tibi addictissimum

J. B. Montini

Po slovensko povedano, je sv. oče z radostnim srcem sprejel knjigo, ki nosi naslov „Mali misal“, kateri mu je bil poslan s spremnim pismom, iz katerega diha prizadevnost in vdanost do Sedeža sv. Petra.

Sv. oče čestita k odličnemu delu in upa, da bo rodilo obilo sadov ter nudilo mnogo utehe.

Vdanostna izjava kot sam dar je sv. očeta zelo razveselil. Prevajatelju in prireditelju ter izdajateljici (Mohorjevi družbi) podeljuje apostolski blagoslov.

Ko je slovensko liturgično gibanje doseglo to, da imamo prevod celotnega Rimskega misala in Mali misal in nam sv. oče v Rimu s svojim blagoslovom vošči tudi obilo duhovnih sadov in tolažbe ob naših liturgičnih knjigah, moramo poslej na globino, da bo slehernemu verniku liturgična knjiga drag spremljevalec k službi božji.

M. Elizabeta O. S. Urs.:

NEDELJA

*Nedelja plava nad brdi,
nad klasjem sklepa roke;
tam moli na skali trdi,
smehlja se z zelene goré.*

*Nedelja prepeva raz griče,
prepeva iz temnih lin;
ob cestah stoji in kliče
in blažen budi spomin.*

*Nedelja na peči dekliški,
nedelja v srebrnih laseh;
vso lepo, vso v luči svetniški
nesó jo otroci v očeh.*

*Nesó jo možaki jekleni,
raz čelo nizzol se smehlja;
usi praznični v zarji so njeni,
izbrisala sled je gorja.*

*S ponosom neso pred Gospoda
nedeljo in vero v Boga ...
Slovincem najtrja usoda
Bogu ne odtuji srca.*

Verske težave

današnje mladine

Te besede so namenjene tistim staršem in vzgojiteljem, katerim je krščanstvo velik zaklad in neprecenljiva dobrina. Tistim staršem, ki se trudijo, da bi njihovi otroci ob viru božje ljubezni in krščanske pravičnosti črpali moči za življenje in da bi v verskih dobrinah in v krščanskih moralnih zakonih našli smernice za dosego svoje sreče in sreče drugih.

Kolikokrat sem slišal mater, ki je tožila: Dokler so otroci hodili še v šolo, je še slo. V cerkev so hodili radi in pogostno sveto obhajilo jim je bilo v veselje. Sedaj pa ne poslušajo več. Prosim, jezim se, a ne pomaga. Delajo po svoji glavi in za cerkev ne marajo več, češ da to ni v skladu z zahtevami modernega časa.

Krščanski starši in vzgojitelji stojijo zaradi takih razmer pred težko nalogo. Krščanska vzgoja mladine jim je sveta dolžnost. Žalostni so, ker ne morejo svojega vzgojnega dela opraviti tako, kot želijo.

Kaj torej storiti?

Dragi bralci! Če bi poznal točen in kratek odgovor, bi ga prav rad takoj zapisal. A odkrito povem, da v mnogih stvareh poti šele iščemo. Pa tudi ne bi rad zašel v dušnopastirska vprašanja. Omenjam pa, da so vzgojitelji, ki hočejo krščansko vzgajati, neke vrste dušni pastirji.

Če je vsako vzgojno delo težavno in odgovorno, velja to še posebej za vzgojno delo, ki se naslanja na vero in njene zahteve.

Preden se lotim kakega dela, moram imeti pred seboj začrtan cilj, ki ga želim doseči. Modro moram proučiti pot, ki naj me pelje do cilja. Znana mi morajo biti sredstva, ki jih bom rabil, in njihova učinkovitost. Končno moram poznati ovire, na katere bom pri delu naletel, to se pravi: vsaj tiste, katere lahko ugotovim. In kljub še tako temeljiti pripravi bomo redno naleteli na nove in nepredvidene težave, ki utegnejo ovirati ali celo popolnoma uničiti naše delo, trud in trpljenje.

Na vprašanje: kaj storiti, lahko torej odgovorimo le postopoma. Še težje pa bo vse to praktično izvesti.

Omejimo se samo na nekatera vprašanja in skušajmo nanje odgovarjati vsaj delno.

Kje so težave?

Zakaj je danes tako težko obdržati mladino pri krščanskem življenju? Zakaj jo je tako težko vzgojiti v krščanskem duhu? Zakaj jo je tako težko pripraviti do tega, da bi se držala krščanskega življenja? Da bi bila verna?

Na katere težave naleti mladina?

Težav in ovir je mnogo. Različne so po času in po razmerah. Oglejmo si nekatere, ki se pojavljajo v vseh časih in krajih in za katere večkrat ne nosijo odgovornosti ne vzgojitelji ne mladina.

Kdor le malo poučen v verskih stvareh, vé, da je vera (verstvo, religija) spoznavanje Boga in izražanje svoje zavisnosti od njega. Dobro ve tudi, da spoznavanje Boga zahteva od človeka verovanje resnic, ki jih je Bog v teku časa razodel človeštvu. Dobro ve, da človek izraža svojo odvisnost od Boga z bogočastnimi dejanji, zlasti z molitvijo in daritvijo in z izpolnjevanjem božjih zapovedi. Ve, da se človek mora držati

načina življenja, ki je v osnovnih načelih nespremenljiv, ker je tako določil Bog, ki hoče, da bi človek živel ne samo kot dobro, pošteno in pravično bitje, ampak tudi kot otrok božji z vsemi pravicami, ki pritičejo otroku božjemu. Kratko povedano: vera, ki ni samo čustveno in minljivo doživetje, zahteva od človeka verovanje verskih resnic, izpolnjevanje zapovedi božjih in čiščenje Boga kot najvišjega bitja.

Kako naj torej mlad človek ne naleti pri vsem tem na kup težav in nepremagljivih ovir?

Verovati pomeni, imeti za resnico, kar nam je Bog razodel in nam sveta katoliška Cerkev zapoveduje verovati. To pomeni, da mora tisti, ki hoče verovati, ubogati, poslušati, sprejeti resnico, čeprav te resnice še ne razume in je ne more dojeti.

Kako naj mlad človek sprejme vse to danes, ko je tako kritičen, ko bi se rad popolnoma osamosvojil, ko mu avtoriteta večkrat le malo pomeni, ko noče več ubogati, ko ima tako malo zaupanja do starejših, ki so navezani na navade in prilike, ki njemu povedo prav malo ali celo nič?

Takšni smo dandanes! Ne verjamemo, če nismo prepričani, da je tisti, ki nam kaj pove ali nas o čem pouči, vreden našega zaupanja. Ubogamo le, če vidimo, da je ukaz utemeljen in morda tudi koristen. Beseda „moraš“ nima za nas nobenega pomena več, če ni utemeljena. Tako je tudi pri mladih. Otroci noče poslušati svojih staršev, če ni spoznal, da imajo starši prav. To pa spozna le zelo redko. Vzgojitelji to dobro vedo.

Pa bo kdo prigovarjal: Kako naj mlad človek razume? Saj za nekatere stvari še ni dovolj dorasel. Priznam! Prav imate! In tukaj je težava. Mnogokrat so mladi pre malo dorasli, da bi mogli razumeti pomen in vsebino naukov in dokazov.

Verska vzgoja

Preidimo k verskim resnicam in verskim naukom. Tu so težave še mnogo večje.

Verske resnice je treba sprejeti in jih verovati. Zakaj? Ker Bog tako hoče. Ali si lahko mislite mladega človeka, ki bi to zahtevo takoj sprejel? Ne gre tako lahko. V njegovi duši se pojavi kup dvomov in vprašanj. Dokler je poslušal verne starše, dokler je sledil katehetu, je še šlo. Potem pa vedno težje.

Verske resnice slonijo na trdni podlagi, to je na božjem razodetju. Vseh res ne moremo dojeti, a vemo, da je vera utemeljena, ker sloni na razumskem spoznanju o Bogu, na razodetju, na Kristusu in evangelijih kot zgodovinskih knjigah, na Cerkvi in podobno.

To so pa težka vprašanja, katerim je v mladih letih kos le malokateri. To stalno opazujemo v šoli pri verouku. Kako mi je včasih delo mučno in težavno! A če ni podlage, kako naj stavba stoji?

Pa še ni vse! Mladina bi iskala odgovorov na vsa ta vprašanja, če bi imela vedno odprto pot do koga, ki bi jo pri spoznavanju vodil in navduševal. Žal ji je ta pot mnogokrat nedostopna in zaprta. Marsikje sliši, da je s temi vprašanji moderni svet že davno pometel, da je moderna znanost dokazala, da vera nima nobene znanstvene podlage, da je med vero in pozitivnimi vedami nepremostljivo nasprotje, da je vera srednjeveški ostanek. Ne omenjam trditve, da ni Boga. O Kristusu pa sploh ne govorim.

Kako naj se mlad človek pusti poučiti o vseh teh vprašanjih, kako naj veruje oznanjevalcem evangelija — duhovnikom, če so mu te naslikali v najtemnejših barvah, tako da je izgubil vanje vsako zaupanje? Vsem protiverskim trditvam mlad človek kaj rad verjame, ker se boji, da ga bodo drugi imeli za manj naprednega in modernega.

Kakor vidite, je v mnogih, pre mnogih primerih prva in glavna ovira za vero nepoznanje vere same. Še večja težava pa je nepravilno ali celo popačeno poznanje vere in njenih zahtev.

Neki duhovnik mi je omenil sledečo bridko resnico: Če našim vernim ljudem kdo reče, da ni Boga, navadno ne znajo odgovoriti. Kvečjemu rečejo, in še to v zadregi, da nekaj pač mora biti. Da na takem znanju in prepričanju ne more rasti krščansko življenje, ki včasih zahteva od človeka tudi junaških del, je dovolj jasno.

Vera stavi človeka v središče vsega stvarstva. Vsak posameznik je Bogu odgovoren za svoje delo. Bog bo človeka poplačal ali kaznoval po njegovem zasluženju.

Ali kaj pomeni danes človek v očeh mladine? Kaj pomeni človeška oseba in osebnost?

Tudi oddih je včasih potreben...!

Človeška oseba doživlja veliko razvrednotenje. Dobro pa veste, da brez pravega pojmovanja osebe in njenih vrednot ni mogoče graditi vere, ki veže človeka z osebnim Bogom. Dokler ne priznamo človeku vseh njegovih vrednot in pravic, ki jih ima po naravi, je vsak govor o veri skoraj brezpomemben. Zato pa tudi vidite, kako se težnje po verskem udejstvovanju vedno bolj pojavljajo prav tam, kjer opažamo tlačenje najosnovnejših človečanskih pravic. Tam raste hrepenenje po veri, ki naj človeku znova vrne njegovo dostojanstvo.

Vrnimo mladini to dostojanstvo, pa se bo vrnila na pot, ki pelje k Bogu.

Krščanski starši in vzgojitelji se trudijo, da bi njihovi otroci šli po tej poti. Mnogi se tem naporom upirajo zavestno ali podzavestno. Tako se je mladina znašla v krizi, ki daleč presega vsako drugo.

Ali se bo iz nje rešila? Gotovo se bo, a le pod pogojem, da ne bo v odločilnih trenutkih zašla na pot zablode in hudobije.

Moralno življenje

Kakor smo videli v začetku, je druga zahteva vere moralno življenje, ki se mora vršiti po določenih nespremenljivih zakonih. Te zakone poznamo pod imenom božje

zapovedi. Po teh zapovedih, katere je dopolnil Kristus, mora kristjan uravnati svoje življenje. A ne samo zasebno življenje! Tudi družinsko, zakonsko, družbeno, politično, kulturno življenje se mora razvijati po teh načelih.

Vera nam govori dalje o čednostih in krepostih, kakor na primer o ljubezni do Boga in do bližnjega, o pravičnosti, dobroti, usmiljenju. Brez konca jih je.

Kaj pravi mlad človek k vsem tem zahtevam? Če mu jih kdo lepo razloži in ga zanje navduši, jih bo sprejel brez posebnih težav. Videl bo v njih ideal svojega življenja, za katerega se je vredno bojevati. Vsaka zmaga, dobljena s sredstvi milosti, mu bo dala novega poguma.

A tudi ta stran verskega ali krščanskega življenja je premnogim nepoznana. Mnogi imajo o moralnih zahtevah napačne pojme. Življenje po morali je zanje velikanška težava. A ne samo težava, temveč sila, ki žene človeka proč od vsakega verskega udejstvovanja, tako da včasih pripelje do izrazitega sovraštva zoper vse, kar je verskega.

Mladina vidi v zahtevi po moralnem življenju veliko težavo, zato hoče vidnih zgledov krščanskega življenja. Hoče poštenih,

dobrih, zvestih, vernih ljudi, takih, ki živijo čisto življenje. A takih je malo. Celo takih vzgojiteljev ni veliko.

Kako naj beseda pomaga; če je ni okreplil živ zglede?

Če ima mladina pred sabo dobre žive zglede, opazi življenje vse drugače, kakor ga slikajo današnje razmere, ko imajo čednosti le malo cene, ko se v filmih in igrah poveličujejo zločini proti imetju, ljubezni, zakonski zvestobi, človeškemu življenju in podobno, in sicer vse v lepih barvah. V takih razmerah postane brez dobrih zgledov mlademu človeku vse lepo: igralci, igranje in tudi zločin. Zelo je razširjeno načelo, da lahko vsakdo dela, kar hoče, da le drugim ne povzroča škode. Spolno izživljanje izven zakonskega in družinskega namena se slika kot lepo in celo potrebno za izpopolnitev osebnosti.

Kje naj bo v takem srcu še prostor za vero?

Odnos mladine do molitve in bogočastja

Ostaja sedaj še vprašanje o bogočastju in o stališču, ki ga današnja mladina zavzema do bogočastnih dejanj, kot so molitve, sveta maša, razni liturgični obredi. To naj samo omenim, kajti vprašanje je preobširno.

Nakazal sem nekaj verskih težav. Nisem izčrpal vsega. Marsikdo bi lahko dodal še veliko primerov in opomb. Kar sem pa pokazal, je že dovolj jasen dokaz, da današnja mladina od vere veliko zahteva. Pa tudi vera lahko od današnje mladine veliko prejme, če se bodo našli vzgojitelji, ki bodo znali mladini vlitii prave ljubezni do Boga in do bližnjega. Tu mora biti začetek. Naj torej mladina vidi v krščanstvu ideal lepega in junaškega življenja.

Kdor ima opravka z mladino, vidi, da je mnogo takih, ki so jih težave premagale, vrgle na tla in jim ne pustijo, da bi se dvignili. Ne bomo se danes vpraševali, kdo je tega kriv.

Pa tudi nekaj veselega vam lahko pove vsak dober vzgojitelj. Čeprav zahteva izpričevanje verskega prepričanja od mladega človeka veliko poguma, najdemo med našo mladino mnogo prepričanih in odločnih vernikov. Njihova vera je jasna, njihovo življenje je čisto, vdanost Bogu breznejnna. Pogumno nosijo skozi viharje pečat vere, do katere so se povzpeli z odločno voljo in vztrajnim delom.

Tak mlad človek vere ne opusti več. Njegova je pridobitev, njegova je zmaga. To so dejstva, ki dajejo novega poguma tudi nam. Delajmo, da se bo vsa naša mladina povzpela do odkrite izpovedi svojega verskega prepričanja!

„Tiho, MAMA spi!“

„Pojdi h Kovačevim in povej materi, da bomo jutri prali.“ Tako mi je naročila moja mati in sem šel.

Sonce je že prijetno grelo in topilo zadnje záplate snega, ki so se skrivale po sencah. Vesel sem hitel proti Kovačevim. Tam bom prišel skupaj s Fonzejem, s sošolcem.

Za hip sem obstal pred hišo. Vse tiho? Morda pa ni nikogar doma. Zaskrbljen sem potrkal. Ni trajalo dolgo, pa je že pogledal Fonzej skozi okno.

„Ah, ti si...? Takoj bom prišel.“

Že sem ga slišal, kako je previdno drsel v opankah po betonskem tlaku v veži. In ko mi je odprl, je že položil prst na usta: „Pst, tiho! Mama spi!“

Potisnil me je skozi vežo v malo, siromašno izbo. V njej je dišalo neprijetno po umazanem perilu in milu. Seveda, njegova mati je perica. Kljub temu pa je bilo vse lepo pospravljeno.

„Sam sem vse pospravil in mama nič ne ve. Danes ima god, zato naj se vsaj enkrat naspí. Včeraj je bila strašno trudna. Dvakrat je skoro padla pri perilniku.“

Le šepetal je Fonzej, a vendar so se zbudili otroci, ki so spali na edini široki postelji tik za vrati. Najmanjši se je prestrašen zazrl vame in vtaknil prst v usta.

„Dva brata in ena sestrica,“ je pravil Fonzej ponosno in stopil k postelji, da bi jim pomagal v obleke.

Otroci so me začudeno pogledali in nato vprašujoče iskali mater. A je niso nikjer videli. Oči so jim iznenadene obstale. Na mizi je stal šopek rož, pred njim pogača. Za hip so ostrmeli, onemeli, nato pa jokaje klicali mater...

„Pst, tiho!“ jih je miril Fonzej. „Mama še spi. Morate biti pridni, da se naspri.“

Oblekel je otroke in jim nalil mleka. Ponošen je bil na delo, ki ga je opravljal.

„Zdaj mi pa pomagajte, da pospravim še v kuhinji. Potem bo mama lahko še delj spala.“

Z veseljem so se malčki oprijeli dela. Brisali so in pospravljali, da je bilo veselje. Vmes pa so večkrat pogledali v izbo. Pogača na mizi jih je mikala.

Čakal sem že več kot pol ure, a matere še ni bilo od nikoder.

„Pol desetih bo že. Kako dolgo pa spi tvoja mama?“

„Po pravem bi morala spati do jutri zjutraj. Zdaj že par noči ni nič spala. Podnevi pere po hišah, ponoči pa doma šiva. Oče ne bi bil smel tako hitro umreti; zdaj ne dobimo nobene rente.“ Fonzej je žalostno skomignil z rameni. Kot bi hotel reči, da tudi ne razume, zakaj se mora ravno njegova mati toliko ubijati.

„Kako stara pa je tvoja mama?“

„Šestintrideset let.“

„Moja je tudi šestintrideset.“

„Ne, tvoja mama je mlajša.“

Nisem ga razumel. Kot da bi slutil, me je objel preko ramen: „Vam se pač bolje godi...“

Zaskelelo me je pri srcu. Nisem vedel, kaj bi rekel.

„Fonzej,“ sem zajecel nazadnje, „Fonzej, od zdaj naprej ti bom vselej dal svojo malico. Pa tudi pri nalogah ti bom pomagal...“

Zasmejal se je; mene pa je bilo tako sram.

*

V kotu so se igrali otroci. Ko je Fonzej hotel podkuriti, so stali za njim in na moč pihali. Lupili smo krompir, osolili vodo. Nekje je tiktakala ura. Tam v sobi je ležala Fonzejeva mama in spala, spala...

„Tako dolgo naj spi, dokler se sama ne zbudi,“ je rekel Fonzej in še povedal, da je budilko spravil v kuhinjsko omaro.

Ob enajstih je Fonzej po prstih šel v so-

bo. Pa se je kmalu vrnil. „Še spi,“ je povedal in vsul olupljen krompir v slano vodo. Ni dolgo trajalo, pa je voda začela vreti. Sopara je uhajala iznad pokrova in polnila sobo s pritajeno godbo, z godbo revnih ljudi, ki smejo le skromno kuhati.

Ob dvanaajstih mi je Fonzej kar potisnil žlico v roko. Moral sem jesti z njimi. Osoljen krompir in nekaj kakor omako iz čebule. Otroci so pri vsakem grizljaju pogledali proti mizici v izbi, kjer je pred šopkom rož ležala pogača: za mamin god. Tudi Fonzej je včasih prisluhnil, če se je mati morebiti že zbudila.

*

Še pomili smo. Otroci so se razbežali po vrtu, Fonzej pa je nemirno hodil po kuhinji in se oziral po uri. „Morda bo pa mama huda, ker sem jo pustil spati. Delo bo zamudila,“ si je očitil. Nazadnje se je odločil. Stopil je v izbo. Slišal sem, kako so tam zavilila vrata.

Dolgo ga ni bilo nazaj. Otroci so že prišli nazaj in se vrteli okoli pogače. Zdaj pa zdaj so stegnili prste in odščipnili drobtinico.

Takrat se je vrnil Fonzej. Brez matere. Bled, slaboten, da se je moral naslanjati na zid. „Mama — spi...“

Le s težavo je izdaval ti besedici.

Smrtna tišina je zavladala v sobi.

Zatresla so se mu ramena kot v pritajenem joku, ko je razrezal godovno pogačo in vsakemu otroku dal enak kos. A jokal ni. Suhe oči so gorele v vročici.

Stekel sem od Kovačevah domov.

„Mama, ljuba mama!“ Jokaje sem se je na moč oklenil. Hvala Bogu, še je živela. Začudena me je pogledala.

„Fonzejeva mama... je... mrtva.“ Zasopljen, solzan sem komaj lovil besede.

„Mrtva?“

Tedaj me je mati nežno poljubila in se vprašujoče zazrla v moje objokane oči.

„In Fonzej... ni... nič... jokal...!“ sem s težavo izdaval.

„Tako?... Tega še ne razumeš, dragi moj,“ mi je še rekla in me nato ljubeče sklenila v svoje roke. Naslonil sem se na njeno lice. Z mano je jokala.

Nato je šla h Kovačevim.

(Po W. A. — J. P.)

† IVAN ZORMAN

Dne 4. avgusta 1957 zjutraj je umrl v Cleveland Clinic-bolnišnici po enem letu bolezni — imel je raka v grlu — pesnik in pevec, največja kulturna osebnost slovenske Amerike Ivan Zorman.

Pokojnik je bil rojen v Šmarju v Sloveniji pred 68 leti ter prišel z očetom kot štiri leta star fantek v Ameriko. Žena Josephine, roj. Meznarsic, mu je umrla leta 1936. Bil je učitelj glasbe in 40 let organist pri Sv. Lovrencu. Objavil je šest knjižic svojih pesmi. Mnogo jih je prevedel iz slovenščine v angleščino in iz angleščine v slovenščino. V obeh jezikih je bil pravi mojster. Bil je pesnik, pevec, skladatelj in glasbenik.

Rajnega so položili na mrtvaški oder v *Slovenskem narodnem domu* na St. Clairju, ki je največji slovenski narodni dom na svetu. Ležal je v veliki dvorani s Križanim nad seboj, v ozadju pa ogromna zavesa odra Slovenskega narodnega doma, ki prikazuje mater Slovenijo, sedečo pod staro lipo, ob njej pa je zbrana vsa slovenska literarna družina (Prešeren, Cankar, Gregorčič, Aškerc, Tavčar itd.). Od tod so ga 8. avgusta ob 10. zjutraj pripeljali v največjo slovensko cerkev Clevelanda k Sv. Vidu, kjer je opravil zanj slovesno mašo zadušnico sta-

rosta slovenskih clevelandskih župnikov kanonik msgr. Ivan J. Oman, župnik slovenske župnije Sv. Lovrenca. Asistirala pa sta mu župnik slovenske fare Marije Vnebovzete Matija Jager in župnik fare Sv. Vida Alojzij Baznik.

Po maši je imel msgr. Oman lep poslovi-len govor pred krsto v cerkvi. Povedal je, da se je z rajnim Ivanom srečal nekako pred 50 leti. Skozi ves čas sta si bila dobra prijatelja. Rajni Zorman je ljubil petje. O Božiču so peli njegovi pevci tako rahlo, kot ne bi hoteli zbuditi božjega Deteta v Marijinem naročju. Zato so pa o Veliki noči zagrmele orgle pod njegovimi prsti. V petju njegovega zbora so ljudje čutili, da je Velika noč dan zmage. V svojem življenju je rad pel Mariji v čast, ki ga je sedaj privedla pred Jezusa, našega Zveličarja.

Pogreba se je udeležil tudi slovenski senator Fr. Lovše. Pokopali so rajnega v grob njegovih staršev na clevelandskem pokopališču Kalvarija.

„Ameriška Domovina“ je prinesla dne 7. avgusta 1957 uvodnik, v katerem se urednik Vinko Lipovec spominja osebnosti rajnega Ivana Zormana. Rajni Zorman je pri „Ameriški Domovini“ rad sodeloval. Kot kulturni delavec se je trudil v neštetih

Prireditev Federacije kulturnih vrtov na Jugoslovanskem kulturnem vrtu v Clevelandu, na kateri so Slovenci izročili po pesniku **IVANU ZORMANU** takratnemu ohijskemu guvernerju in današnjemu senatorju ZDA Francetu Lovšetju spominsko plaketo. — Na sliki je videti, kako **IVAN ZORMAN** govori, senator **FR. LOVŠE** stoji ob strani, sredi med njima v ozadju pa je kiparski mojster **FRANCE GORŠE**, ki drži v rokah plaketo.

društvi in pevskih zborih in sam 40 let vodil pevski zbor pri fari Sv. Lovrenca. Rajni pa je bil tudi človek široke izobrazbe in resnične srčne kulture.

*

Pisatelj Karel Mauser je posvetil rajnemu Zormanu naslednji nagovor v nedeljo, dne 11. avgusta, v slovenski radiooddaji:

OB SMRTI IVANA ZORMANA

„Tu ste. Med nepreglednimi grobovi
ležite v družbi narodov sveta.

Imena vaša... Kdo jih še pozna?

Samotni vaši nizki so domovi...”

Tako si nekoč zapel mrtvim Sloven-
cem, ki leže na pokopališču Kalva-
rija. In zdaj si odšel za njimi. Tvoj
grob se je zleknjil med druge in v družbi
tisočev te nekoč spet srečamo, mirnega, ti-
hega, takega, kakor si celo svoje življenje
bil...

*

Pesnik Ivan Zorman je mrtev. Ne bo
več prisluhnil utripom dveh domo-
vin, ki jih je nosil v sebi, zakaj na-
šel je tisto poslednjo, ki združuje domovi-
ne vseh ljudi – velike in majhne.

Ivan Zorman je bil pesnik, človek, ki je
v tišini svojega srca znal občutiti vsako ve-
selje in vsako bridkost. Marsikdaj sva se
srečala, nekajkrat govorila. Vselej sem ob-
čutil, da je Zormanova struna pripeta na
dom, morda še bolj na visoško mirnost, pri-
peta na zrezljane pečine slovenskih gora,
pripeta na bilje trav in žit. Zormanova pes-
niška narava je bila izrazito narodna in
osebno sem prepričan, da je Zormanov duh
hrepenel po slovenski preprostosti, po ši-
rokih poljih pod gorami. Iz slovenske prepro-
stosti je pel, se stezal po zapletenih umet-
ninah, zato je bil blizu ljudem. Iz vseh nje-
govih pesniških zbirk raste hrepenenje po
domu in nekoč bo slovstveni zgodovinar
zapisal, da je bil pesnik Zorman naraven,
preprosto topel in globoko iskren in da bi
zrasel še više, ko bi mu bilo dano peti v
okolju, v katerem je naredil prve otroške

korake. Obsežnost novega sveta pesnika ni
ubila, vlila mu je pa brez dvoma rahli pesi-
mizem, ki se je pesnika držal do zadnjih
dni. In prav zavoljo tega si je še bolj želel
zdrave, domače zemlje, ki se začne in neha
na ozarah.

Še v študentovskih letih sem brał njegove
pesmi. Leta so pretekla, čas se je obrnil in
srečal sem se z njim. In moram reči, da me
srečanje z rajnkim ni razočaralo. Srečal sem
prijaznega, iskrenega moža, ki je za sloven-
sko ime v Ameriki storil več kot marsikdo,
ki sem ga od tistega prvega srečanja imel za
najbolj kulturnega Slovenca v ameriški
Sloveniji. In to je Zorman bil. Raven člo-
vek, človek, ki ni veliko govoril, veliko pa
naredil. Njegove pesmi prihajajo v narod-
no zakladnico, mnoge so že ponarodele in
mnoge še bodo. Njegov spomin bo med Slo-
venci ostal in v slovensko kulturno zgodovi-
no bo stopil Zorman kot eden velikih ame-
riških Slovencev, ki je od prvega do zad-
njega dne vedel, kje je njegovo mesto.

Slišim ga, kako prosi v svoji pesmi:

*Kot nekdam boste se združili,
spomine s pesmijo budili
na nepozabni rodni krov,
na hras slovenskih polj, bregov.
Ko v pesmi zadehtel bo rožmarin,
še mene naj objame vaš spomin.*

Ni treba prošnje, pesnik Zorman! Spomi-
njal se te bo vsak kulturni Slovenec. Vsa-
kemu si dal nekaj od svojega iskrenega sr-
ca. In kdor od srca deli, tisti v srcu ostane.

V imenu svobodnih kulturnih delavcev,
ki so takisto kakor ti, pili od lepote doma-
če zemlje, se Ti zahvaljujem. Za slovensko
besedo, ki si jo na tujem pestoval, in za
iskrenost, ki je bila v Tebi od doma. In v
imenu vseh Slovencev, katerih ime nisi ni-
koli zatajil.

Umrl si, pa še živiš. Počivaš med tisoči in
Tvoj grob je tu in doma, zakaj dve domo-
vini si imel in obe si ljubil. Počivaj v na-
ročju obeh, Tvoja duša in Tvoja pesem pa
naj najdeta milost v očeh Boga, kateremu
si pel in igral.”

Novi cerkveni obrednik za véliki teden

V letu 1957 je stopil v veljavo novi cerkveni predpis, kako naj se odslej vrše sveti obredi zadnji teden pred veliko nočjo.

Ponekod je to vzbudilo začudenje, drugod spet nevoljo, zakaj so cerkveni predstojniki vpeljali te velike spremembe. Za sedaj živeče katoličane je v teh spremembah res nekaj novega. V resnici pa so sv. obredi v popoldanskih in večernih urah velikega tedna že prastari. Vsaj v glavnih obrisih so jih obhajali kristjani že od apostolskih časov dalje prav v sedaj določenih urah.

Sv. Cerkev je navadno zelo konservativna in zlepa ne izpremeni reda službe božje. Zato smem biti prepričan, da tudi do letošnjih sprememb ni prišlo brez tehtnih vzrokov in mnovega posvetovanja s škofi vsega krščanstva. Šele po treznem premisleku se je sv. oče odločil, da upostavi praznovanje vélikega tedna takšno, kot je bilo nekdaj.

Razloge boste brali v naslednjem odloku rimske kongregacije sv. obredov. Našim vernikom bo takoj postalo jasno, zakaj se je sv. oče odločil, da to stori.

Odlok, s katerim se zopet uveljavlja nekdanji liturgični obred svetega, ali kakor ga imenujemo mi, vélikega tedna

„Sveta Cerkev si je že od apostolskih časov dalje prizadevala, da je vsako leto s posebnimi spominskimi obredi praznovala najvišje skrivnosti našega odrešenja, namreč trpljenje, smrt in vstajenje našega Gospoda Jezusa Kristusa. Za poglobitve dogodke teh skrivnosti je določila posebno službo božjo za véliki petek in soboto; kmalu potem je dodala še slovesen spomin postavitve presvete Evharistije (véliki četrtek) in končno je vpeljala tudi praznovanje zmagoslavnega sprevoda našega Gospoda v sveto mesto (oljčna nedelja). Tako je nastal liturgični teden, ki se zaradi prevzvišenih skrivnosti imenuje sveti (pri nas véliki) teden, ki je poln mnogoštevilnih svetih in pobožnost vzbujajočih obredov.

Sprva so te sv. obrede praznovali prav iste dni in ob istih urah, kot so se te svete skrivnosti izvršile. Postavitve sv. Evharistije so se spominjali v četrtek zvečer s sv. mašo,

V petek so v popoldanskih urah vršili posebne liturgične obrede v spomin trpljenja in smrti Gospodove, končno so se zbrali v soboto zvečer k velikonočnemu bedenju (vigiliji), ki se je končalo naslednje jutro v veselju Gospodovega vstajenja.

V zgodnjem srednjem veku pa so iz raznih vzrokov prenesli te svete velikotedenske obrede v bolj podnevne ure, dokler jih niso ob koncu istega veka preložili naravnost na jutranje ure, seveda ne brez škode za njih liturgični pomen in v nedoslednost med poročili evangelija in med liturgičnim obredom. Zlasti je zgubila liturgija velikonočnega bedenja, ko je bila prenesena iz nočne teme, vso prvotno simboliko (prisodobno) in razumevanje njenega besedila. — Poleg tega je velika sobota — dan žalovanja ob Kristusovem grobu — ta svoj resni značaj zapravila, ker je velikonočna radost vdrla v liturgijo že v jutranjih urah.

Vse novo, v velikem tednu?

V 17 stol. se je pridružila še nova sprememba, ki je bila za dušno pastirstvo zelo kvarna. Veliki četrtek, petek in sobota, ki so bili do tedaj praznični dnevi prav zato, da bi se verniki, oproščeni hlapčevskih del, mogli v teh dneh udeleževati svetih opravil, so bili razglašeni za navadne delavnike. To se je zgodilo zaradi zelo spremenjenih socialnih razmer v tedanji družbi, ko je papež Urban VIII. dne 24. septembra 1642 znatno omejil število cerkvenih praznikov.

Od tedaj je udeležba vernikov pri teh obredih nujno padala, saj so ob delavnikih šole, uradi, tovarne, trgovine povsod po svetu v obratu. Splošna skušnja uči, da so duhovniki te pomenljive obrede sv. tedna opravljali ob skoro praznih cerkvah.

To dejstvo je vsekakor zelo žalostno. Saj so ti svetotedenski obredi ne samo polni dostojanstva, ampak vsebujejo posebno *zakramentalno* moč poživljati in krepi ti krščansko življenje. Vse izvenliturgične pobožnosti, ki so bile v teku časa uvedene v popoldanskih in večernih urah velikega tedna, te moči niso mogle nadomestiti.

Zaradi tega so v zadnjih letih liturgični večaki, duhovniki iz dušnega pastirstva in

sami škofje naslavljali na Sv. stolico nujne prošnje, da bi bili sv. obredi velikega tedna zopet prestavljeni na večerne ure, prav z namenom, da bi se verniki teh obredov laže udeleževali.

Po resnem preudarku je sv. oče Pij XII. dovolil neobvezno poskusiti z bedenjem v nočnih urah velike sobote, če se to škofom zdi primerno.

Ta poskus se je na splošno dobro obnesel, kakor so številni škofje poročali v Rim. Istočasno so svetega očeta znova prosili, naj prenese sv. obrede na prvotne ure, za vso tridnevno trpljenja. Ugotovili so tudi, da se verniki povsod v obilnem številu udeležujejo večernih sv. maš, ki so bile dovoljene s konstitucijo *Christus Dominus* z dne 6. januarja 1953. Zato je papež sestavil komisijo liturgičnih izvedencev z nalogo, naj zadevo prouči in sestavi nov obrednik za veliki teden. Izvedenci so nalogo izvršili, a sv. oče je ukazal, naj predloge komisije pregledajo še kardinali, člani kongregacije sv. obredov.

Ti cerkveni knezi so v svoji seji dne 19. julija 1956, potem ko so vso zadevo vestno preudarili, soglasno sklenili, naj se novi obrednik za ves veliki teden predloži sv. očetu, da ga potrdi in uveljavi, če se mu bo zdelo primerno. Kardinal prefekt kongregacije sv. obredov je nato o vsem tem poročal sv. očetu in ta je sklep kardinalov odobril in zaukazal, naj se obrednik objavi. Nato je kongregacija sv. obredov izdala sledeči ukaz:

PREDPIS O NOVEM OBREDNIKU SVETEGA TEDNA

(Izpustili bomo predpise, ki veljajo samo za duhovnike)

I. Vse cerkve rimskega obreda so se dolžne v bodoče ravnati po določilih novega obrednika za sveti teden. Cerkve, ki niso rimskega obreda, so vezane le na ure in čas, ki je v novem obredniku določen za bogoslužje.

II. URE, PREDPISANE ZA BOGOSLUŽJE

a) Na II. nedeljo trpljenja (naša oljčna nedelja) naj se izvrši blagoslov oljč, procesija in sv. maša v dosedaj običajnih jutranjih urah.

b) Veliki četrtek naj se daruje sv. maša „zadnje večerje“ ob večerni uri, ki je primernejša, nikakor pa ne pred 5. in ne po 8. zvečer. (V poznejšem popravku so raztegnili čas od 4. do 9. ure).

c) Veliki petek — dan Gospodovega trpljenja in smrti — naj se izvrše sv. obredi okrog 3. popoldne; kjer pa zahtevajo krajevne razmere, se sme izbrati poznejša ura, a ne po 6. zvečer. (V poznejšem popravku so čas raztegnili od 12. do 21. ure.).

d) Velika sobota. Slovesni obredi bedenja naj se začno ob večerni uri, tako da bo mogoče začeti slovesno mašo okrog polnoči. Kjer pa bi bilo to zaradi posebnih okoliščin vernikov in krajev prepozno, se sme s škofovim dovoljenjem začeti z bedenjem že prej, a nikakor ne pred mrakom in še celo ne pred sončnim zahodom.

III. O ZDRŽKU IN POSTU

e) Zdržek in post, ki sta po dosedanjih cerkvenih predpisih (cerkveni zakonik can. 1252 § 4) jenjala na veliko soboto opoldne, bosta jenjala v bodoče opolnoči iste velike sobote."

Dano v Rimu, 16. novembra 1955.

Kardinal Cicognani, prefekt kongregacije sv. obredov.

Tako se glasi odlok, ki nam je razložil vzroke, zakaj je sv. Cerkev prenesla spominke obrede Gospodovega trpljenja, smrti in vstajenja zopet na prvotne večerne ure v velikem tednu.

*

Sedaj pa se ozrimo na posamezne dneve tega praznovanja, da bomo sv. obredom z večjim razumevanjem sledili in se jih radi udeleževali v naš dušni prid.

I. OLJČNA NEDELJA

ki se v cerkveni rabi sedaj imenuje
II. pasijonska nedelja.

Gospod Jezus je vedel, da so ga judovski prvaki sklenili umoriti, potem ko je Lazarja obudil in poklical iz groba, kjer je bil že četrty dan. Zveličar bi se bil lahko spet umaknil čez Jordan v Perejo, kjer bi bil varen pred judovskim velikim zborom, toda hotel je prostovoljno umreti in to prav ob judovskem prazniku „pasha“, ko so v jeruzalemskem templju judovski duhovniki klali velikonočno jagnje v spomin rešitve iz Egipta. Saj je bilo to jagnje njegova predpodoba. Že prerok Izaija slika v 53. poglavju trpečega Jezusa kot jagnje, ki ga peljejo na morišče in ne odpre svojih ust. In sv. Janez Krstnik je judovskim množicam pokazal na prihajajočega Jezusa z besedami: „Glejte jagnje božje, ki odjemlje grehe sveta!“ Zato je hotel Gospod nasto-

piti teden trpljenja s slovesnim javnim vhodom v Jeruzalem.

Ta spreved opisujejo vsi štirje evangelisti (sv. Matej v 21., sv. Marko v 11., sv. Luka v 19. in sv. Janez v 12. poglavju). Iz vasi Betfage ob Oljski gori jaha Zveličar na osliču. Ob njem stopajo njegovi učenci pa tudi velika množica ljudi, ki romajo kakor vsako leto k prazniku v Jeruzalem. Zaradi čudeža nad mrtvim Lazarjem je vse navdušeno za svojega velikega preroka. Mnogi izmed množice razgrinjajo na pot svoje plašče, drugi režejo vejice ob potu in jih steljejo pred jahajočim. Sv. Matej nam opisuje ta slovesni vhod takole: „Množice pa, ki so šle pred njim in za njim, so vzklikale: „Hozana sinu Davidovemu! Blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem! Hozana na višavah!“ Ko je prišel v Jeruzalem, se je zganilo vse mesto in so vpraševali: „Kdo je ta?“ Množice pa so odgovarjale: „To je prerok Jezus iz Nazareta v Galileji.“ (21, 8–12).

Ta slovesni vhod Gospodov v Jeruzalem obhaja sv. Cerkev na oljčno nedeljo. V svojem navodilu za to praznovanje pravi:

Povabijo naj se verniki, da se v obilnem številu udeležé oljne procesije in Kristusu Kralju pokažejo javno priznanje svoje ljubezni in hvaležnosti. — Zato Cerkev dovoljuje, da se oljke blagoslove zunaj cerkve — v kaki kapelici ali tudi na prostem. Od tam naj se procesija razvije v župno cerkev. Sledimo temu navodilu in bodimo hvaležni ljubemu Zveličarju, ki je hotel današnji slovesni vhod obrniti — ne v svojo čast, temveč v svoje večje ponižanje, saj je dobro vedel, da mu bo isto ljudstvo čez nekaj dni namesto Hozana klicalo: „Križaj ga!“

Pri tej procesiji se utegne na kakem kraju tudi zgoditi, da je Jezusovi nasprotniki ne bodo mogli mirno gledati. Ponovilo se bo to, kar nam poroča sv. Luka (19, 39-40), da so farizeji ob vzklilih množice Jezusu rekli: „Učenik, posvari svoje učence!“ A odgovoril jim je: „Povem vam, da, če ti umolknejo, bodo kamni vpili.“ — Ostanimo mirni in če kdo že hoče kaj odgovoriti, naj stori po Jezusovem zgledu prav krotko.

II. VELIKI ČETRTEK

Gospodova zadnja večerja

O slovesnem dogodku tega večera nam poročajo vsi štirje evangelisti in še sv. apo-

stol Pavel, ki sicer ni bil navzoč, a nam pove, da mu je Gospod sam razodel, kako je pri zadnji večerji postavil sv. Evharistijo (I Kor 11, 23).

Jezus je naročil svojim učencem, naj mu na dan opresnikov pripravijo velikonočno jagnje. Ko se je zvečerilo, je bil z vsemi dvanajsterimi pri mizi in je med jedjo rekel: „Resnično, povem vam, eden izmed vas me bo izdal.“ S tem je spravil učence v veliko žalost. Potem pa je vstal od mize, odložil vrhnje oblačilo, vzel prt in se opasal. Nato je vlil vode v umivalnico in začel učencem umivati noge. Peter se je branil. Ob koncu pa je še dejal: „Čisti ste, toda ne vsi.“ Vedel je namreč, kdo ga bo izdal, zato je rekel: „Niste vsi čisti.“ Tako je napisal sv. Janez (13, 11). Sv. Luka (22, 3–6) pove pa takole: „Šel pa je satan v Juda, ki se je imenoval Iskarijot in je bil izmed števila dvanajsterih; in odšel je ter govoril z velikimi duhovniki in poveljniki, kako bi jim ga izdal. Razveselili so se in se zavezali, da mu dadó denarja.“

Jezus pa je potem med večerjo vzel kruh, se zahvalil in rekel: „To je moje telo, ki se za vas daje. To delajte v moj spomin!“ Prav tako tudi kelih po večerji, govoreč: „Ta kelih je nova zaveza v moji krvi, ki se za vas preliva v odpuščanje grehov. Pijte iz njega vsi!“

To je bil Gospodov testament, v katerem je zapustil svoji Cerkvi samega sebe pod skrivnostnima podobama kruha in vina za vse čase od konca sveta, posvetil prve mašnike svoje Cerkev in jim izročil oblast, darovati presveto daritev po svojih naslednikih, dokler bo svet obstajal. Ta daritev naj se obhaja v trajen spomin njegovega trpljenja in njegove smrti.

Po končani večerji je apostolski zbor zapel z Jezusom še zahvalno pesem in poslušal nadvse ganljivi Gospodov poslovični govor in njegovo velikodušno molitev, kar nam je ohranil ljubljene učenec Jezusov in napisal v poglavjih 14, 15, 16 in 17. Nato so odšli čez potok Cedron na Oljsko goro, kjer je bil vrt, na katerega so vsi stopili. Tam se je začelo zadnje poglavje Gospodovega življenja — njegovo trpljenje.

Sv. Cerkev poziva vernike, naj na ta večer premišljujejo neizmerno ljubezen Gospodovo, ki je tik pred svojo smrtjo posta-

„Ki je za nas s trnjem kronan bil . . .“

(Star relief v župni cer'vi v Grebinskem kloštru)

vij sv. Evharistijo: Bogu v spravni dar, ljudem v zakrament in v trajen spomin svojega trpljenja. Pravtako vabi vse vernike ta večer k množičnemu sv. obhajilu in naj po prenosu Najsvetejšega v božji grob (to je kak stranski oltar, ki naj bo lepo ozaljšan s cveticami in lučmi) tamkaj molijo do polnoči.

Zato se ta dan redno daruje ena sama sv. maša. Če škof iz posebnih vzrokov dovoli še kako tiho sv. mašo, se sme ista darovati le zvečer.

Po novem obredniku je dovoljeno, da smejo vsi župniki med slovesno sv. mašo poevangeliju umiti noge dvanajsterim že prej odbranim moškim v svetišču ali v cerkveni ladji v znak bratovske ljubezni. Vernikom pa se priporoča, naj iz iste ljubezni do bližnjega ta dan vršé mnogo dobrodelnosti.

III. VELIKI PETEK

Danes je dan največje žalosti — obhajamo spomin Gospodove smrti na križu. Zgodovinski potek te strašne žaloigre, ko je človek umoril Sina božjega, nam je znan iz vseh štirih evangelijev, ki o njem poročajo. Zato bomo opisali, kar po vrsti sv. obrede, ki so predpisani in ki nam predočujejo globoko žalost sv. Cerkve.

a) Te obrede vrši duhovnik v popoldanskih ali vsaj v zgodnjih večernih urah, ker je Gospod umrl ob treh popoldne. Oltar je popolnoma razkrit, nepogrnjen, brez križa, brez svečnikov. Duhovniki, črno oblečeni v znak žalovanja, se pred oltarjem vržejo na obraz in tiho molijo.

b) Ko se dvignejo, začnó z branjem sv. berila iz starega zakona; vmes je tudi Mojzesovo berilo o klanju velikonočnega jagnjeta. Ob koncu se čita Trpljenje Gospoda našega, kakor ga je popisal sv. evangelist Janez. Ko je to končano, pogrne cerkovnik po oltarni mizi en sam bel prt, mašnik pa ogrne črn plašč (pluvial), poljubi oltar, ki nam danes predstavlja Kristusovo telo v grcbu, ter začne peti molitvene prošnje za vso Cerkev, za njene služabnike, za vse potrebe vernikov in vseh ljudi vesoljnega sveta in posebno prošnjo za vse vladarje, ki na zemlji vodijo usodo narodov, da bi ljudstva po božji volji vodili v prid trajnega miru. Prosi tudi za spreobrnjenje neverni-

kov in Judov iz njih zaslepljenosti. Ob koncu vsake prošnje povabi vse navzoče z besedami: *Flectamus genua!* naj pokleknejo in združijo svoje prošnje z njegovimi.

c) Sledi obred razkrivanja sv. Križa, ki ga mašnik v spremstvu dveh strežnikov z gorečima svečama prinese iz zakristije. Najprej odgrne vrhno stran križa, nato desno roko Križanega in na sredi oltarja ves Križ. Pri vsakem novem razkritju vsi pokleknejo v znak počeščenja. Po tretjem poklonu pristopita dva druga strežnika in držita sv. Križ na vrhnji stopnici oltarja obrnjena proti ljudstvu. Tedaj pridejo mašnik in vsi cerkveni služabniki po vrsti, da s poklekom na eno koleno poljubijo noge Križanega. Ko so vsi v svetišču počastili sv. Križ, ga strežniki prenesejo s svečama vred k obhajilni mizi in ga tam držijo, da ga tudi verniki v mimohodu poljubijo s poklekom. Ob koncu prenesejo sv. Križ in sveče na oltarno mizo.

d) Bogoslužje velikega petka se sklene s sv. obhajilom.

V prvih krščanskih časih so tudi na ta dan delili vernikom sv. obhajilo, a to je prišlo kasneje iz navade in so smeli biti tega deležni le umirajoči, kot popotnice v večnost. Novi obrednik pa je upostavil prvotno navado in zelo priporočamo vernikom, naj gredo tudi danes k božji mizi s svetim namenom, da bodo na poseben način deležni milosti odrešenja, ko prejmejo Telo Gospodovo, ki je bilo zanje danes umorjeno.

Zato gre mašnik po počeščenju sv. Križa k „božjemu grobu“ in od tam prenese Najsvetejše v tihi procesiji na glavni oltar. Tam zmoli kot pripravo na sv. obhajilo glasno očenaš v obrednem jeziku. Tudi strežniki in verniki naj ga zmolijo (brez zdravemarije) glasno v cerkvi. Mašnik obhaja najprej samega sebe, nato pa vse, ki to žele in so pripravljeni. Po skupnem sv. obhajilu zmoli mašnik tudi v imenu ljudstva tri zahvalne molitve in odide s cerkvenimi služabniki v zakristijo.

Sv. Cerkev opominja za ta dan vernike, naj ga prežive v duševni zbranosti in naj ne pozabijo zapovedi zdržka in posta.

(Najsvetejše se pozneje tiho prenese v „božji grob“ in oltar se zopet razkrije. Cerkovnik nocoj odkrije vse križe po cerkvi, ne

odkrije pa še sv. podob, ki ostanejo zagr-
njene še vso soboto.)

IV. VELIKA SOBOTA

Sv. Cerkev stoji danes v tihi žalosti ob Zveličarjevem grobu. Ne daruje sv. maše, ne deli sv. obhajila vse dotlej, dokler v po-
božnem velikonočnem bedenju ne dočaka
Gospodovega častitljivega vstajenja. Vsi ob-
redi nocojšnje noči imajo namen predočiti
vernikom, kako je iz Gospodove smrti iz-
šlo za nas ljudi življenje in milost. V sim-
bolu velikonočne sveče je prikazan Kristus,
ki je povedal sam o sebi: „Jaz sem luč sveta.
Kdor gre za menoj, ne bo hodil v temi,
marveč bo imel luč življenja.“ (Jan 8, 12).
Z lučjo milosti je prepodil temo neved-
nosti in zlobo greha.

a) Zato ob začetku bedenja mašnik bla-
goslovi iz kremenja in jekla vkrašeni ogenj.
Nato blagoslovi in prižge med pomembni-
mi obredi še velikonočno svečo z beseda-
mi: „Svetloba slavno vstalega Kristusa naj
prežene temine duše in srca!“ Ko mašnik
prižiga svečo, se pogasijo vse luči v cerkvi.
Sveti le sveča, ki pomenja Kristusa. V luči
tega edinega plamena se začne procesija
proti glavnemu oltarju in med potjo priži-
gajo svoje sveče od tega plamena ob bese-
dah: Luč Kristusova — Bogu hvala! naj
prej duhovnik, nato cerkveni služabniki
in ob vstopu v svetišče vsi navzoči verniki,
tako da je razsvetljena vsa cerkev. S tem
obredom je najbolj nazorno prikazano, ka-
ko je od Kristusovega nauka in po milosti,
zasluženi z njegovo smrtjo, vse človeštvo
prejelo novo nadnaravno življenje.

V svetišču mašnik izpoje ob tej sveči ve-
likonočno hvalnico. (Glej Turnšek, Mali
misal, 1952, izdala Družba sv. Mohorja v
Celovcu).

b) Nadnaravno življenje milosti pa krist-
jani dobimo pri sv. krstu. Zato je sv. Cer-
kev prvih stoletij zelo umestno porabila
nocojšnje bedenje v to, da je blagoslovila
novo krstno vodo in v nji krstila katechu-
mene. Ta drugi del bedenja je precej dolg.
Najprej so brali mnoga prerokovanja iz
starega zakona, ki so napovedovala preroje-
nje in vstajenje ljudi iz smrtne teme gre-
hov. Molili so nad krščenci in so jih po
blagoslovu krstne vode krtili največkrat
s potapljanjem v krstno vodo v tako zvanih

baptisterijih. To so bila posebna okrogla
poslopja z globokim krstnim tolmunom v
bližini cerkve. V naših krajih je ohranjen
tak baptisterij še v Ogleju pred stolnico.
Danes krtimo navadno z oblivanjem, kar
tudi pomeni očiščevanje.

Na vse to nas spominjajo današnji obre-
di velikonočnega bedenja. Začenjajo se z
branjem preroških knjig, nato se poje I.
del litanij vseh svetnikov. Med litanijami
se sredi svetišča postavi pred velikonočno
svečo posoda z vodo in vse, kar je potreb-
no za blagoslov krstne vode. Ta blagoslov
se je do sedaj vršil pri krstnem kamnu.
Po novem obredniku pa se to vrši vpricho
vse cerkve. Nato prenesejo blagoslovljeno
vodo v procesiji v krstni kamen.

c) Skupna ponovitev krstne obljube.

Da bi se pa vsi navzoči verniki spomnili
na veliko milost, da so bili nekdanj tudi
sami „pokopani s Kristusom v smrt, a da
so z istim Kristusom vstali in zaživelih novo
življenje“ (Rim 6, 4), predpisuje novi ob-
rednik, naj po duhovnikovem povratku od
krstnega kamna vsa krščanska občina obno-
vi svojo krstno obljubo. V ta namen pri-
žgejo vsi svoje sveče, ki so jih nocoj prin-
esli s seboj. Mašnik pokadi velikonočno sve-
čo, se obrne k vernikom in jih nagovori:

„Predragi bratje! V tej presveti noči se
sveta mati Cerkev spominja smrti in po-
greba našega Gospoda Jezusa Kristusa. Vra-
ča mu svojo ljubezen s tem, da vso noč be-
di. Pričakuje njegovega slavnega vstajenja
in se prisrčno veseli.

Ker smo pa, kot naš uči apostol (Pavel),
s Kristusom po sv. krstu bili pokopani v
smrt, moramo, kakor je Kristus vstal od
mrtvih, tudi mi hoditi po poti njegovega
življenja, v svesti si, da je naš stari človek
s Kristusom bil križan, da ne bi več služili
grehu. Zavedajmo se torej, da smo grehu
umrli, živimo pa Bogu v Kristusu Jezusu
Gospodu našem.

Zato sedaj, predragi bratje, po končanih
vajah svetega posta, obnovimo obljube
svetega krsta, s katerimi smo se nekoč odre-
kli satanu in njegovim delom kakor tudi
svetu, ki je sovražnik božji, ter smo obljubi-
li, da bomo v sveti katoliški Cerkvi zvesto
služili Bogu.“

Na duhovnikova vprašanja vse ljudstvo
odgovarja glasno in s srcem. Ob koncu pa

Na blagoslov velikonočnega „žegna“ čakajo . . .

mašnik še reče: „Sedaj pa hkrati skupno molimo, kakor nas je učil moliti naš Gospod Jezus Kristus.“ Vsi zmolijo z mašnikom glasno: Oče, naš . . .

Mašnik sklene nagovor: „In vsemogočni Bog, Oče našega Gospoda Jezusa Kristusa, ki nas je prerodil iz vode in Svetega Duha, ki nam je tudi podelil odpuščanje grehov, on naj nas s svojo milostjo ohranja v istem Jezusu Kristusu našem Gospodu za večno življenje.“ — Verniki odgovore: Amen.

d) Po obnovitvi krstne obljube se konča še petje II. dela litanij. Nato gre mašnik s spremstvom v zakristijo, da vzame belo obleko za slovesno mašo Vstajenja Gospodovega, pri kateri se ob začetku Glorije zopet oglase orgle in zvonovi.

Zaključek

Ko bodo naši verniki prebrali te cerkvene predpise, bodo gotovo vprašali: Kaj bo pa z našimi dosedanjimi velikotedenskimi pobožnostmi? Ali naj odpadejo za vselej?

Tudi na te težave je mislila kongregacija sv. obredov in je v svojem navodilu napisala takole:

„Ker so pri raznih narodih mnogoštevilne stare navade, ki so bile združene s praznovanjem velikega tedna, naj si škofje in duhovniki, zaposleni v dušnem pastirstvu, prizadenejo, da s previdnostjo prilagodijo predpisom novega obrednika le tiste navade, ki verno pobožnost pospešujejo. Treba pa je vernike poučiti o veliki prednosti svetega bogoslužja, ki zlasti v današnjih časih visoko presega druge oblike pobožnosti in vse dosedanje navade.“

Vseh navad, ki smo jih zdaj imeli, ne bo mogoče ohraniti in vskladiti z novim obrednikom, ki predpisuje n. pr. za veliki petek in soboto le globoko tiho žalost, vernike pa spodbuja, naj porabijo te in druge dni velikega tedna za skesano velikonočno spoved.

Češčenje sv. Rešnjega Telesa se bo pač moralo zaključiti na veliki četrtek opolnoči. Opravljati zasebne ure molitve na te svete dni v cerkvi posameznikom gotovo ne bo nihče branil.

Izmed vse starih navad je našemu ljudstvu pač najbolj pri srcu procesija vstajenja, ki tudi res pospešuje verno pobožnost krščanske občine. V soboto v mraku je ne

bo več mogoče imeti. Pač pa je ta možnost dana ali takoj po končani sv. maši bedenja ali pa v nedeljo zjutraj pred začetkom velikonočne maše, kakršne so pač razmere v kaki župniji. Tedaj bo tudi mogoče blagosloviti velikonočna jedila. Kako bo prišel blagoslovljeni ogenj po hišah, bo preskrbela iznadljivost cerkvnikova in strežnikov.

Da bodo pa verniki, ki ne znajo obrednega jezika, mogli prisostvovati z dušnim pridom cerkveni liturgiji teh svetih dni, bo treba s časom preskrbeti prestavo vsega bogoslužja velikega tedna v ljudski jezik in jo dati ljudem v roke¹.

Dodatek:

NOVE DOLOČBE O EVHARISTIČNEM POSTU

Zaradi številnih sprememb, ki so se izvršile v vsem družabnem življenju, je sv. oče z odlokom z dne 25. marca 1957 izdal nove olajšave glede evharističnega posta. Odslej so veljavni sledeči predpisi:

1. Krajevni ordinariji smejo dovoliti, da se daruje sv. maša vsak dan popoldne, ako je to v duhovno korist zadostnega števila vernikov.

2. Duhovniki in verniki se morajo zdržati trde hrane in alkoholnih pijač tri ure pred mašo ali sv. obhajilom; eno uro pa brezalkoholnih pijač. Voda ne prelomi evharističnega posta.

3. Od sedaj naprej se morajo postiti, kakor je določeno pod točko 2, vsi tisti, ki mašujejo ali prejmejo sv. obhajilo opolnoči ali v zgodnjih dnevni urah.

4. Bolniki, tudi tisti, ki niso stalno v postelji, smejo piti nealkoholne pijače in uživati zdravila, ki so resnično in v pravem pomenu zdravila, ob vsakem času pred sv. obhajilom.

To je vsebina novega odloka o evharističnem postu. Verniki, ki se poslužujejo novih olajšav, ne potrebujejo nobenega duhovnikovega nasveta ali pristanka. Sv. oče pa opominja duhovnike in vernike, naj se drže, če jim je mogoče, stare in častitljive oblike evharističnega posta.

¹) Pripomba: Družba sv. Mohorja v Celovcu je že lani izdala celotno liturgijo za veliki teden po novem obredniku kakor tudi posebej za posamezne dni.

† Župnik IVAN SERAJNIK

(1877 – 1954)

Ni veliko hiš, pri katerih se je ohranilo skozi stoletja do današnjega dne isto hišno in pismeno ime. K takim častitljivim hišam spada Serajnik v dom v Svatnah pri št. Jakobu v Rožu.

Neposreden potomec tega starega rodu, znanega iz „Miklove Zale“, je bil Ivan Serajnik, ki je umrl kot župnik v Kotljah pri Guštanju (Ravne) dne 12. junija 1954. Med vsemi duhovniškimi krogi, slovenskimi in nemškimi, pa tudi pri laikih, je bil znan pod imenom „gospod Ivan“. Tako smo ga klicali že vsi v bogoslovju, morebiti tudi zaradi tega, ker je v istih letih, samo eno leto za Ivanom, študiral še en Serajnik, Peter po imenu. Bil je Užnjakov iz Svetne vesi v Rožu in je umrl kot župnik v št. Vidu v Podjunu leta 1920. Tako smo enega klicali za Ivana, drugega za Petra in je bila zamenjava izključna. To ime „Ivan“ je ostalo Serajnikovemu gospodu iz Svatnih do smrti.

„Gospod Ivan“ se je rodil na Serajnikovem domu v Svatnah dne 20. majnika 1877. Ljudsko šolo je obiskoval v št. Jakobu v Rožu, gimnazijo in bogoslovje pa v Celovcu. Zavoljo svojega veselega, ljubeznivega in šaljivega značaja je bil že kot dijak in bogoslovec pri vseh priljubljen. V gimnaziji se je posebno odlikoval po svojih slovenskih domačih nalogah, v katerih je razodeval mnogo pisateljskega daru. Ko sem mu nekoč pisal, naj piše kaj za liste, mi je odgovoril: „Pisal pa ne bom, zato so poklicani drugi.“¹⁾ – V duhovnika je bil posvečen po tretjem letu bogoslovja dne 21. 7. 1901. Jako slovesno je obhajal svojo novo mašo v št. Jakobu v Rožu in v ponedeljek navrh pri Sv. Uršuli v Svatnah poleg očetovega doma. Kakor je bila mogočna gostija na dan primicije v Narodnem domu v št. Jakobu, tako dan navrh zopet pri Vogrinu Podkrajem in je

povsod domači župnik Matej Ražun s svojim prekipevajočim in neugnanim humorjem spravljal v smeh vse že itak tako slovesno razpoložene goste.

Kot prvo službeno mesto je bilo gospodu Ivanu nakazana kaplanija v Prevaljah, ki so bile takrat še v Avstriji. Poleg dušnopastirskega dela se je tudi ves žrtvoval narodno-političnemu delu. Ob volitvah v novembru 1902 mi je pisal: „V noči od 5. do 6. novembra. Ura je odbila že polnoč, najrajši bi šel spat, ker imam preveč dela, volja je sicer dobra, meso pa je slabo. Bitka je bila huda. Pojavljajo se težkoče zaradi prihodnje volitve v ponedeljek. Grafenauer v nevarnosti! Nasprotniki hočejo naše ljudi razcepiti. Pišem pisma na vse strani in jutri še šola in v nedeljo pridiga...“ –

Po dveletnem kaplanovanju v Prevaljah je bil prestavljen za provizorja v Koprivno. Je to samotna župnija, še dve uri naprej iz Črne v gorah. Je bilo že v 4 ure od Prevalj oddaljeno Črno težko priti, teže seveda še naprej v planine v Koprivno v morski višini 1066 m. Na razglednici piše: „Obsodili so me torej v pregnanstvo; samota je grozna, kdor skusi, pa ve. Od sobote do torka smo imeli sneg in silen veter (13. 10. 1904), upam, da tudi mene kmalu odnese zopet v dolino.“ – Za veselega in družabnega gospoda ta samota seveda ni bila, ko na visokem hribu poleg cerkve in župnišča, ki je postavljeno ob velik prepad, stoji samo še gostilna. Kako drugače se je uživel v to samoto njegov naslednik v Koprivni, tovariš njegov vseh dijaških in bogoslovnih let, gospod Ivan Hojnik. Ta je postal tukaj od deželne vlade nastavljeni ljudskošolski učitelj, postal je inženir in zidal cesto iz doline v svoje višine, zvezal Koprivno s Črno po telefonu in tako dalje. Tega je pregnal po 36-letnem službovanju v Koprivni šele Hitler, pred katerim se je moral zateči v stiški samostan na Kranjskem, kjer je tudi umrl med vojno.

Po enoletnem pastirovanju v Koprivni je prišel gospod Ivan za provizorja v Timenico za Ce-

¹⁾ Tu naj pripomnim, da sva si kot slavista v dijaških letih dopisovala samo v cirilici in se je Ivan vrnil v dejanske razmere polagoma šele kot kaplan. Pisava njegova, cirilica in latinica, je krasna, ravna, močna kakor tiskana in razodeva njegov blag, uravnan in odločen značaj. To lepoto v pisavi je ohranil do zadnjih dni smrtne bolezni.

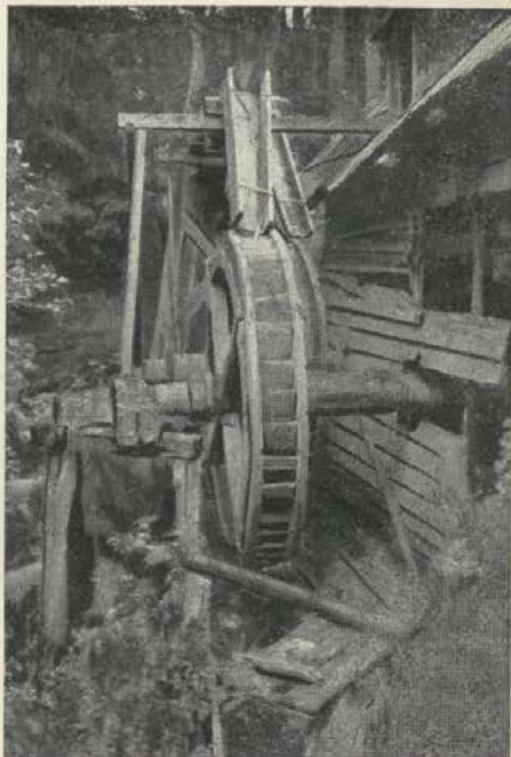
lovcem in od tod za knezoškofijskega dvornega kaplana v Celovcu. Tu se je čutil še bolj nesrečnega kot v koprivniški samoti: suhoparno pisarniško delo ni bilo zanj; prosil je za premestitev. L. 1906 mu je bila podeljena župnija št. Danijel nad Pliberkom, od koder je moral oskrbovati tudi oddaljeno župnijo Strojno, ki ima morsko višino 997 m. Za daljna zasnežena pota so mu bile v veliko pomoč smuči in je bil on z učiteljem Svanjakom na Strojni med prvimi koroškimi smučarji, ker je bil ta šport v naših krajih takrat še popolnoma nepoznan. V št. Danijelu je postal prvi naslednik pisatelju Ksaverju Mešku, ki se je bil leta 1906 preselil k Mariji na Zilji.

Poleg dušne skrbi za lastno župnijo in za sprovodirano Strojno je zopet postal ljudem vse. Bil je dalj časa tudi občinski tajnik, saj k nobeni prošnji ni mogel reči: Ne! Tukaj se je posebno trudil za upeljavo slovenskega učnega jezika na ljudskih šolah v št. Danijelu in na Strojni. Dne 23. 12. 1908 piše: „Danès smo prejeli za božični dar od deželnega šolskega sveta — odklonitev slovenskega učnega jezika za št. Danijel. Začenjamo novo leto torej v znamenju boja. Glede Strojne še ni odgovora.“

V hribovskem št. Danijelu in še bolj hriboviti Strojni je vsled prevelikih naporov začel bolehati in ga je menda to nagnilo, da je prosil za lažje mesto v dolini. Tako je dobil Timenico, kamor se je preselil leta 1911. Pa tudi tukaj ni vzdržal dolgo in je leta 1914 dobil župnijo Kotlje, kjer je šele vztrajal do svoje smrti leta 1954. Pri slovesu iz Timenice piše: „V marsikaterem oziru mi sicer Timenica ugaja, pa vendar je zame potrebno, da pridem zopet v drugo ozračje. Tukaj je prav lepo, a name ravnina dobro ne vpliva — človek postane nekam mehke, neodločen, v gorah pa je moč in odločnost.“ — Bal se je menda pomehkuženja, ker je bil odločne narave. Saj že ves bolan piše dve leti pred svojo smrtjo: „Mene vleče in mi imponira to, kar je moško, odbija pa pretirana in osladna nežnost.“

Kotlje ležijo sicer v dolini, toda v vznožju Uršlje gore in ta je bila zdaj Ivanova najljubša izletna točka, na katero je romal v poletnem času vsak mesec po večkrat. Kotlje imajo morsko višino 450 m, Uršlja gora pa 1696 in so dali izletni na to goro gospodu tisto odločnost in moč, katero mu je, kakor se zdi, Timenica slabila.

Pa tudi glede hoče na to goro so prišle polagoma razne ovire. V vojnem času piše v marcu leta 1918: „Kako bo letos z romanjem na Uršulo, še ne vem. Stavil sem pogoj, da mi preskrbe nove čevlje, stare sem že popolnoma obrabil. Sem se silno razvесе-

Mlin v Timeniškem grabnu

lil vojaških, bi mi prišli prav, pa ko jih nositi nisem mogel. So jih menda pomerili kakemu medvedu, pa niso bili za mojo nogo. Zato sem jih zopet zabarantal.“

Leta 1929 je začel resno bolehati. Iz bolnice v Slovenjem Gradcu piše dne 22. 7.: „Se nahajam tukaj v bolnici. Me je bolezen preveč nadlegovala in sem moral iti. Imam dvojno kilo in najbrž tudi zlato žilo.“ — V prihodnjih letih so ga obiskale razne druge bolezni. Tako piše l. 1936: „Sem cel post bolehal. Imel sem želodčne kamne, čez 60 sem jih odpravil in se zdaj počutim nekoliko bolje, tako da morem vsaj vršiti cerkvene funkcije...“ — Leto navrh piše: „Sem telesno bolj zdrav, pa so mi začeli odpovedovati živci. Bom šel za Ražunom.“

In tako je moral polagoma opustiti njemu tako drage izlete na Uršljo goro. Decembra 1937 piše: „Mene sedaj zopet martra. Bil sem čez leto še precej dober, tako da sem bil celo dvakrat na Urški, zdaj pa me je zopet začelo prijemat. Poleg tega je še vse polno neprijetnosti. So stara leta pač leta težav in pokore, pa hvala Bogu... Pa je dobro, da se človek enkrat postara in čuti sam, da ni več za ta svet. Vsaj jaz se ne morem v sedanje razmere prav uživati. Vse drugi ljudje in še posebno mladi.

Se trudiš in delaš, pa brez uspeha. Ne vleče — torej v ropotarnico."

Junija 1938 spet piše: „Se nahajam tukaj v bolnišnici v Slovenjem Gradcu od 6. 6. naprej. Sem še v preiskavi, pa me bodo najbrž poslali pod nož. Sem se čez zimo počutil še dokaj dobro, po Veliki noči pa so se začele oglašati spet stare bolezni in vedno bolj in bolj, tako da sem bil prisiljen se zateči v bolnišnico..." — Novembra je moral zopet v bolnišnico in iz nje piše: „Imam rano v želodcu. Sem trpel bolečine že dolga leta, pa so zdravniki iskali bolezen vse drugod in sam sem bil prepričan, da imam tvore v želodcu; šele zdaj, ko sem začel bruhati kri, se je pokazalo, kje bolezen tiči." — Decembra 1939 piše: „Bolezni sem se privadil, vem z njo ravnati, da ne čutim več tako hudih bolečin." — Junija 1940: „Meni je veliko bolje, samo desna noga mi je jela otekati. Zdravnik pravi, da prihaja to od srca."

Leta 1941 je prišel tudi v Kotlje „tisočletni rajh" in smo bili vsi razkropljeni, da drug za drugega nismo vedeli. Gospod Ivan je preživel večino te dobe v stiškem samostanu na Kranjskem, kamor je bilo nakazano stanovanje tudi drugim številnim slovenskim duhovnikom.

Oglasil se je gospod Ivan zopet z datumom 28. 7. 1948 iz Kotelj. Takole mi piše med drugim: „Se pa drugače dobro počutim in mi je bilo 4-letno izgnanstvo v veliko korist, telesno in pa dušno, in sem, ko sem se vrnil, tudi v cerkvi izjavil, da sem onim, ki so do mojega izgnanstva kaj pripomogli, zelo hvaležen, ker je Bog vse na dobro obrnil. Sem bil operiran na želodcu in sedaj sem popolnoma zdrav, le noge mi otekajo, tako da nisem za dolgo in težko hojo. Meško pa je pri nogah še dober, saj je še letos, ko je imel zlato mašo, še peš prehodil vso svojo težavno in obsežno dekanijo. Dnevi izgnanstva so bili zame najlepši dnevi življenja. Sem se zastonj vozil in videl nekaj sveta, potem pa to lepo in mirno življenje v samostanu."

K svojemu bivanju v stškem samostanu se vedno zopet vrača v svojih spominih in pismih. Leta 1951 piše: „Jaz zdaj malo kaj berem. Sem postal na duhu že tako zelo top in spomin me zapušča. Sem veliko bral, ko sem bival v Stični, in od tega še zdaj ‚ceram‘. Se mi je obzorje razširilo in marsikaj drugače gledam, kakor sem nekdaj gledal, kakor piše sveti Pavel: ‚Ko sem bil otrok, sem govoril kakor otrok, mislil kakor otrok, sodil kakor otrok‘ (1 Kor 13, 11)). Kar sem nekdaj kritiziral in obsojal, zdaj občudujem, pa ne kake nove struje, ki se kot glasno šumeči in besneči valovi zaletavajo v

skalo, da bi jo zrušili, a zrušiti je ne morejo, četudi tu ali tam kak kos od nje odkrhnejo. Čuva nad njo božja Previdnost." — In še par mesecev pred smrtjo piše: „Meni je v Stični zelo dopadlo in so bila to najlepša leta mojega življenja, ki sem jih tam preživel."

Srce pa mu je nagajalo vedno bolj. Leta 1950 piše: „Jaz se drugače počutim še dobro, le srce peša in pa noge, tako da le s težavo zmagam pot v Sele, k Mešku, drugam ne hodim."

Trle so ga tudi gospodarske težave. Septembra istega leta piše: „Dozdaj sem dobil podporo še od cerkve. So darovanja sicer prepovedana, pa sem imel še dovoljenje, da se je smelo med sveto mašo s puščico pobirati po cerkvi. Zdaj pa mi je tozadevna prošnja odklonjena in se po cerkvi pobirati več ne sme. Ksaver ima še dovoljenje in tudi za pouk v šoli. Jaz zdaj poučujem otroke v cerkvi od nedeljah. Seveda je to le mogoče, kadar ni premrzlo. Sicer pa je pouk v cerkvi težji kakor v šoli. Hudo je samo, ker ni katekizmov in drugih pripomočkov. Pridige pišem in pa berem. Ljudstvo je še dobro in obisk cerkve boljši kot pred vojno in lahko izhajam!" — Leta 1952 spet piše: „Sem spet vložil prošnjo, da bi se smelo med sveto mašo pobirati v cerkvi. Po dolgem presledku mi je bilo to dovoljeno za 2 meseca od 1. 11. do 31. 12. 1951. Ponovno sem prosil, da mi dovoljenje za pobiranje prostovoljnih prispevkov v cerkvi še podaljšajo, da bi mogla cerkev kriti najpotrebnejše izdatke, pa mi je bila prošnja odbita. Ne bom več prosil, ker je to že preveč poniževalno in tudi ni upanja, da bi bil uslišan."

Dne 21. 7. 1951 je obhajal zlato mašo. Par mesecev pred tem jubilejem mi piše: „50-letnica posvečenja! Nisem mislil, da jo bom dočakal. Od Slovencev sem jaz edini. Rad bi jo obhajal kar na tihem, brez vseh ceremonij. Farani seve bi jo radi slovesno proslavili, pa jih bom skušal od tega odvrniti. Je zame ta stvar preveč resna, saj pomeni napraviti z Bogom račun o delu za dobo 50 let. To pa me navdaja z resnimi mislimi. Zato bi bil najraje sam. Vsa zunanja slava mi je zoprna. Tudi časi niso zato primerni. Pomen bi samo imelo, ko bi mogel obhajati zlato mašo doma in bi mogel povabiti skupaj vse tiste, ki so bili na moji novi sveti maši. Sem radoveden, koliko jih je še."

In res je obhajal svojo zlato mašo na zelo preprosto način: Sam piše po slavnosti takole: „O moji zlati maši Ti Ksaver Meško ne bo mogel kaj poročati, ker ni bil zraven. Bil sem sam in je šlo vse po moji želji. Ko so me začeli ljudje popra-

KOTLJE pod Uršljo goro — z župno cerkvijo

ševati, kdaj bom imel zlato mašo, in sem videl, da nekaj pripravljajo, sem v cerkvi oznanil, da bom dan, kdaj bom zlato mašo obhajal, že pravočasno oznanil in naj si ne delajo nobenih skrbi in naj opustijo vse priprave, ker ne maram za zunanje ceremonije in tudi ne bom sprejemal nobenih čestitk in pa daril. Njih čestitke in darila naj bodo molitev in sv. obhajilo, če isto zame darujejo. Pa so me ubogali. Težje je bilo z duhovniki, zlasti naš dekan, prošt v Dravogradu, je silil na to, da bi bila zlata maša združena tudi z zunanjo slovesnostjo in je že naprosil Ksaverja, da bi on pridigal. Pa je bil Ksaver popolnoma na moji strani in mojih misli. Poslal je proštu pismo, v katerem mu je naznanil, da se on z menoj strinja in je tudi živo opisal svoje občutke, ki jih je imel pred svojo zlato mašo in je izvedel, kaj se vse pripravlja. Tudi on bi bil zlato mašo najraje opravil na tistem. To pismo je prebral na dekanijski konferenci in pomagalo je.

Hotel sem na dan zlate maše biti sam s farani in obrniti njih pozornost samo na notranjost. Zato sem zlato mašo oznanil šele v nedeljo poprej in sem jo obhajal na delavnik, v soboto dne 21. 7., na dan mojega mašniškega posvečenja in sicer že ob 6. uri zjutraj, da bi ljudje ne imeli preveč zamude pri delu in pa da bi ne mogli priti preveč tujcev past svojo radovednost. Sem imel najprej govor, v katerem sem hotel vernikom na podlagi lastne izkušnje pokazati, kako Bog vse prav dela

in pa vodi in naj imajo zato popolno zaupanje v Boga posebno v sedanjih težkih časih. Potem sem imel peto sv. mašo in nazadnje zahvalno pesem. Vse zunanosti so odpadle, šel sem zgodaj v cerkev in sem spovedoval pred sveto mašo in tudi še po sv. maši. Pristopilo jih je k sv. obhajilu lepo število. Po končani sv. maši pa sem se podal v gore, uživati lepo božjo naravo. In tako sem dan tega mojega jubileja preživel v miru in zadovoljnosti, ne da bi moje slavlje bilo komu v spotiko. Zunanja počastitev in proslava duhovskega stanu povzroča samo hudo kri in prinaša neprijetne posledice, n. pr. škofovo birmovanje v ptujski dekaniji in nova sv. maša na Prevaljah." —

Ksaver Meško pa mi je takole opisal Ivanovo zlato mašo: „Ivan je imel torej 21. 7. zlato mašo, ob 6-ih zjutraj ob veliki udeležbi vernikov, sicer sam. Tudi govoril je sam, zelo ginjen, verniki tudi zelo ginjeni. Naslikal jim je svojo življenjsko pot, zlasti v mladosti — ‚sam se najbolj poznam‘, mi je rekel! Vse zunanosti je odklonil in si prepovedal. Seveda so farani hoteli slovesno, tudi duhovniki. Prošt Munda iz Dravograda, ki je zdaj tudi administrator za Mežiško dolino, mi je pisal, naj vplivam nanj. Pa sem mu odpisal, s kakimi čustvi sem šel jaz 1948 v Slovenj Gradec in da bi imel napad gada za minus malum (za manjše zlo) kakor tisto slovesnost. Je pri konferenci pismo prebral in je bil Ivan rešen. Ni mu za take reči — je res ‚ljudski duhovnik‘, preprost, pa tembolj spoštovan.“

Ampak kljub navidezni dobri razpoloženosti je zdravstveno pešal. Leto navrh (1952) že piše: „Jaz vidno slabim. Na Sele več ne morem; že pot v Guštanj težko zmagam. Poprej sem rabil pol ure, zdaj pa najmanj 1 uro in pol, pa sem ves upehan. Marca 1953 pa piše: „Sem zadnji čas precej opešal, tako da nekaj dni nisem mogel maševati. Zdravnik pravi, da imam zelo slabo srce in pa razširjenje jeter. Dejal je, da bi bilo najbolje, da bi šel za kake tri tedne v bolnišnico. Rekel sem, da v bolnišnico ne grem. Me ne vleče in mi tudi zaradi mojega gmotnega položaja ni mogoče. Plačati bi moral 500 din na dan in zraven bi ne mogel maševati. Maše pa so pravzaprav moj edini zaslužek. Farani skrbijo zame, tako da mi hrane ne primanjkuje. Zdravnik mi je zapisal zdravila za dom in mi predpisal tudi dieto. Užiti ne smem več tekočine na dan kot pol litra, jesti vse neslano, najbolj močnate jedi, malo mesa, samo telečje ali kurje in biti pri pokoju. Pa sem se hitro popravil, tako da zdaj spet opravljam svojo službo.”

Dne 1. avgusta 1953 je imel birmo. O tem, ko je pozdravil škofa, pravi, „sem začel trepetati, ko smo prišli s škofom do cerkvenih vrat in sem tam škofa pozdravil. Pa to od slabosti. In med škofovo mašo sem sedel mirno v stolu, pa je Meško namesto mene škofu asistiral. Se mi je namreč zdravje spet poslabšalo. Čez leto sem se precej popravil in sem v križevem tednu šel celo s procesijo na Sele, potem pa se je obrnilo spet na slabše. Zlasti me je dala lepa nedelja pri podružnici v šmohoru 12. 7. in pa lepa nedelja v Kotljah 26. 7. Motor je izrabljen in noče več prav funkcionirati, če ga tudi mažem. Pred nekim mojim tovarišem se je zdravnik izrazil, da je srce ‚unter dem Hund‘. Zdaj 10 dni nisem maševal, pa ta teden sem spet poskusil. So mi vikarja Jaroša Kotnika iz Guštanj določili za vikarja-pomočnika, tako da imam jaz samo še tihe maše, vse drugo pa on opravlja. Tako luč polagoma ugaša. Sem pripravljen.”

Oktober 1953 pa piše: „Sem dobil od škofijskega ordinariata dovoljenje, da smem maševati v domači sobi, pa bom hodil v cerkev, dokler bom mogel. Se mi je po zadnjih zdravilih zdravje spet zboljšalo.” Vendar mesec navrh že spet piše: „Zdravje se mi ni nič spremenilo. Najbolj hudo mi dene hoja in že več mesecev nisem prišel ven iz vasi. Dopoldne se bolj počutim in še mašujem in v pisarni še kaj delam, popoldne pa omagam in nisem več za nobeno delo, ne telesno ne duhovno. Moram počivati. Redno jemljem od zdravnika mi predpisana zdravila, digitalis in ne vem, kaj vse je zraven pomečano. Strup, ki bolezen sicer zavleče, pa

ne izboljša. Jaz se za zdravje nikoli nisem veliko zmenil, zato gre z menoj proti kraju... Najlejša leta mojega življenja so bila tista, ki sem jih preživel izseljen v samostanu v Stični... Četudi tu pa tam kaj potožim, vendar sem v srcu miren. Vsak dan molim: ‚Jezus, Tvoje orodje sem. Uporabi me Ti po svoji volji!‘ Sem se popolnoma predal božji volji in Bog že vse tako obrne, da je zame prav, celo majhne reči, tako da se večkrat prav čudim, kako božja Previdnost vse prav dela.”

Decembra 1953 mu je podelil guštanjski provizor sveto maziljenje.

In zadnje pismo z dne 10. aprila 1954: „Jaz od prvega januarja naprej nisem več maševal. Samo ležim in pri peči sedim, pa še kaj berem. Začnem pa zopet maševati 1. aprila. Pa gre le z veliko težavo in s palico komaj prilazim do cerkve. Sem zdravila opustil. So se mi pristudila, pomagajo pa nič, pač jemljejo človeku apetit do jedi, da ti nič več ne diši in vedno bolj slabiš. Bom videl, kaj bo!”

Z datumom 17. junija 1954 pa piše Ksaver Meško: „Da smo Ivana 14. 6. pokopali, menda tako veš. So ti menda brzojavili. Je proti koncu hudo trpel. R. I. P!” — Pri njegovem pogrebu je bilo 25 duhovnikov; so med sv. mašo, ki jo je daroval preč. g. prošt Matija Munda iz Dravograda, krasno peli. Slovo na prižnici je govoril prijatelj in sosed rajnega, g. pisatelj Ksaver Meško, cerkev je jokala, pridigarja pa je tudi prevzelo. Na grobu se je v imenu Korošcev zelo lepo poslovil g. župnik iz Tribonja, g. Igo Malej, doma iz Šmihela pri Pliberku. Za zgledno delovanje in svetniški zgled se je zahvalil cerkveni ključar.

+

Tako je ugasnilo po 77-letnem potovanju skozi svet in po 53-letnem zvestem duhovniškem delovanju življenje vzornega duhovnika. Bil je vesele narave in imel obraz vedno na smeh. Pod vpliv svoje šaljive družabnosti je potegnil vsako družbo, kamorkoli je prišel. Nadvse je bil človekoljuben in uslišal je vsako prošnjo, ako je le mogel. Kjerkoli je služboval, je bil duša in ljubitelj in ljubljenec vse farne družine. Izkušen svetovalec vsem, ki so pri njem svéta iskali. Vsak dan je vstajal ob 4-ih zjutraj in molil brevir, do pike natančen v izpolnjevanju dolžnosti v šoli in povsod. Priljubljen je bil tudi kot ljudski pridigar.

V svojem življenju ni poznal kompromisov, s stvarmi, katere so se mu zdele sumljive ali ne brez hibe, kakor tudi ni poznal skrbi zase. Zato je bil vse življenje ubog kakor Frančišek Asiški in zato je tudi začel tako zgodaj bolehati, ko je bil v mla-

dosti in v prvih letih duhovniškega službovanja vzor telesnega zdravja in moči. Ko bi bil pristopil k CMD, udruženju slovenskih duhovnikov, v katerem je včlanjeno precej slovenskih duhovnikov Jugoslavije, bi dobil državno plačo in še druge ugodnosti in bi tudi ne bil tolikokrat klican k oblastem, nad katerih številnimi pozivi se tudi bridko pritožuje v pismih; a on je v svojih brezkompromisnih nazorih mislil, da bi se s tem pristopom poklonil komunističnemu režimu, katerega je iz verskih ozirov seveda odklanjal. Leta 1952 piše: „Članom CMD so toliko ustregli, da so jim dali dovoljenje, da se smejo socialno zavarovati in imajo upanje na pokojnino in je tako poskrbljeno za njih gumno stran in so jim odvzete skrbi za tostransko življenje. Pa človek ne živi samo od kruha, ampak... — jaz nisem naprodaj.”

Kot idealen duhovnik je hudo trpel duševno, ko je gledal versko razdejanje v komunistični državi in mi o tem mnogokrat v svojih pismih toži. Tako n. pr. 1952: „Z velikim veseljem sem prebiral Mohorjev koledar. Človeku se tako milo stori pri srcu,

ko bere, kako se povsod prebujajo novo versko življenje, pri nas pa je vse mrtvo. Z žalostjo moram gledati, kako se pri nas mladina vedno bolj odtuja Bogu in je zapisana pogubi. Verski pouk je zdaj prepovedan v vseh šolah. Dela se po določenem načrtu. Novi rod mora biti popolnoma brezveren. Zato molite za nas! Ljudstvo je pri nas večinoma še dobro. Smili se mi pa, ker ‚nima jesti‘. Nima nobene duhovne hrane razen tega, kar v cerkvi sliši. Oklepa se svojega pastirja kakor ovce, ko čutijo nevarnost. Vsa stvar ima pač tudi neko dobro stran: dalo se je prej preveč na zunanost, zdaj pa postajajo ljudje bolj notranji. Presedajo jim tudi že neprestane predstave in veselice, vedna zborovanja in sestanki. Mladina pa bo zrastle že v novem duhu. Je silno razvajena in mogočna.” —

„Bom videl, kaj bo!” se glasi zadnja beseda njegovih nešteti pisem in dopisnic. V vseh spremembah svojega nemirnega in težkega življenja je zrl božjo Previdnost. Kar pa je bilo ugank v njegovem življenju — kateri človek bi jih ne imel? —, te gleda zdaj rešene v božji luči v nebesih. — H. a. p!

Srečko Selivec:

Moj najlepši BOŽIČ

V zadnjih petih letih med drugo svetovno vojno smo morali marsikaj hudega prestat in pretrpeti. Toda tudi v tem času smo doživeli marsikaj lepega, kar nam bo ostalo kot svetel spomin vse življenja.

Bilo je nekaj dni pred Božičem. Kot vodja preskrbovalnega urada sem tekal iz urada v urad in, kakor pravimo, od Poncija do Pilata, ker sem hotel za božične praznike preskrbeti več kot sedem tisoč lačnim želodcem kaj boljšega za najlepši praznik v letu. Imel sem pa tudi sam družino in tudi zanjo sem hotel dobiti, kar se je sploh dobiti dalo. Zamišljen sem tekal po mestu. Za nekim vogalom me nekdo pocuka za rokav. Pred seboj zagledam znanca.

„Gospod kaplan! Bog vas živi!” sem vzkliknil. Bil je kaplan iz neke fare na Gorenjskem, od koder sva oba bežala pred Nemci.

„Kje ste, kaj delate?” sem ga vprašal radovedno.

„Begunec sem zopet. Pred nekaj dnevi sem brez vsega pribežal iz Bele krajine. Sem tako rekoč brez vsega in živim od danes do jutri.”

„Kje boste prebili Božič, če smem vprašati?” sem bil radoveden.

„Pri dobrih ljudeh,” je skomignil z rameni.

„Ali bi hoteli priti k nam?” sem ga povabil.

„V nadlego vam bom, družino imate in težko je za hrano in tudi čez blok ne morem.”

„Ne bojte se! Samo če obljubite, je vse ostalo moja skrb. Kajti Bog nam bo dal vsega, da bomo srečno preživeli božične praznike.”

„Mogoče pa pridem,” je dejal.

„Nič mogoče, kar povejte, kje in kdaj naj vas poiščem, da vas povedem na naš dom.”

In takoj sva se vse potrebno dogovorila.

Ko sem prišel domov, sem povedal ženi in otrokom, s kom sem v Ljubljani govoril. Ko sem dostavil, da bo gospod kaplan Viktor pri nas preživel božične praznike, je vse navdalo veliko veselje. Ves teden pred Božičem se ni govorilo med otroki, pa tudi med odraslimi nič drugega ko o tem, da pride gospod kaplan.

Ob skrbeh in delu je teden še prehitro minil. Tisto jutro pred svetim večerom sem odšel zopet v mesto, žena pa je pohitela še z zadnjimi pripravami za Božič.

Opoldne sva bila s kaplanom Viktorjem že doma. To je bilo veselje! Otroci so bili vedno okoli njega in ga spraševali, če se spominja tega in onega dogodka iz našega skupnega bivanja na Gorenjskem. Obujali smo spomine in se smejali.

Po kosilu smo delali jaslice. Gospod je otrokom pripovedoval zanimive zgodbe svojega življenja, da so otroci kar zijali, tako napeto so poslušali.

Polnočna sveta maša se je vršila zaradi zgodnje policijske ure že ob petih popoldne. Vsi smo šli in vsak je hotel hoditi z gospodom kaplanom. Ljudje pa so nas opazovali in ugibali, kdo neki je gospod, ki nas je obiskal.

Ko smo se vrnili, smo pokadili po stanovanju in molili vse tri dele svetega rožnega venca. V sobi je bil polmrak, kajti ugasnili smo vse luči; le iz jaslíc je padal pramen svetlobe, ki je osvetljeval vesela in žareča lica otrok, ki so se gnetli pred jaslícami. V hiši je vladal nebeški mir. Neka posebna zbranstvo je bila med nami med molitvijo in tudi po molitvi je pri nas ostalo praznično razpoloženje svete noči, v kateri je prišel sam Jezus — božji sin, da nas blagoslovi.

V tem polmraku se je oglasil gospod kaplan Viktor. Najprej nam je prebral evangelij, ki se bere pri polnočni sveti maši:

„Tisti čas je izšlo povelje cesarja Avgusta, naj se popiše ves svet... Šel je torej tudi Jožef iz Galileje, iz mesta Nazareta, v Judejo, v Davidovo mesto, ki se imenuje Betlehem...”

Ko je prebral evangelij, je počasi zaprl knjigo in v sobi je nastala velika tišina. Nato je pa govoril o veliki hudobiji, ki je tisti čas, ko se je rodil naš Zveličar, vladala na svetu. Ker ni bilo prostora v hiši, sta morala Jožef in Marija v revni hlevček, kjer se je rodil Odrešenik sveta. Mesto, ki ni hotelo sprejeti Marije in svetega Jožefa, s svojim vrvežem ni bilo deležno blagoslova svetonočnega miru. Preprostim pastirjem pa so angeli oznanili blagovest svete noči, v kateri je bil rojen Odrešenik sveta.

Tako je bilo tedaj in tako je tudi še danes. Le vernim, poštenim in preprostim se oznanja blagovest svete noči; veliki, mogočni, ošabni in prevzetni, nevoščljivi in predrzni, ki so krivi današnjega gorja na svetu, so pa daleč od miru, ki ga prinaša sveta noč onim, „ki so blage volje”.

Otroci so poslušali zamaknjeni, da so se komaj upali dihati, gospod pa je nadaljeval:

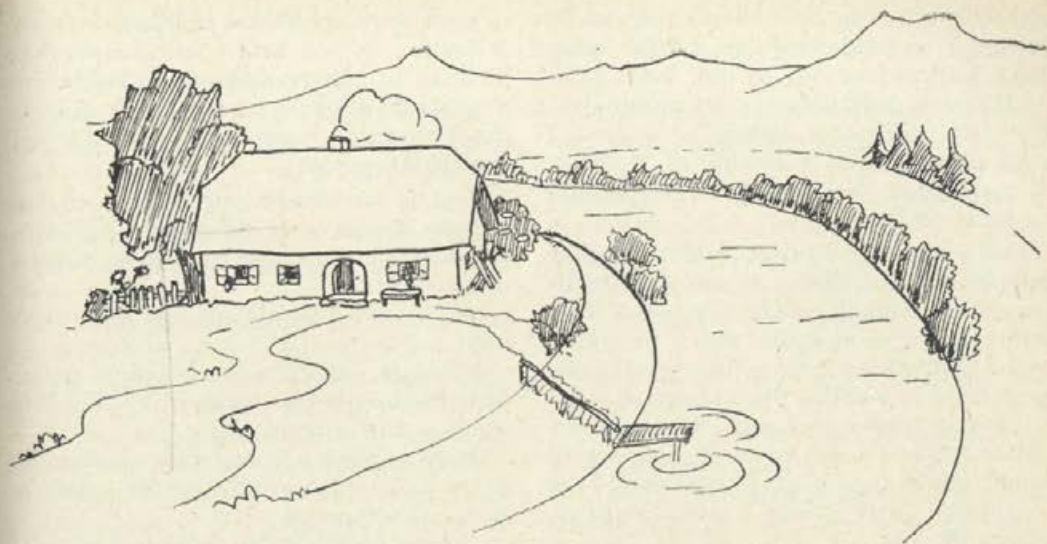
„Glejte, danes, ko preganjajo in more duhovnike in tiste, ki so ostali zvesti Jezusčku v jaslicah, je vaša družina sprejela gosta in zato se je razlil mir svete noči nad vas, kakor so ga oznanjali angeli pastirjem na betlehemskih poljanah: Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so blage volje.”

In ta božji mir, ki je prišel z našim gostom ta sveti večer, se je razlil nad nas kot še nikoli prej v življenju. Imel sem občutek, kakor bi bil Bog sam naš gost.

To je bil moj najlepši Božič...

Poljsko znamenje med Podgorjami in št. Jakobom v Rožu — pozimi

Marinka Inzko:

DOM OB DRAVI

V zela je Mlinarja ob Bistrici v Rožu mlada Podlipnikova Milka. Ne po lastni volji, ampak staršem na ljubo.

Mlinarjeva in Milkina mama sta vsako leto romali na Višarje. Podlipnica je peš prišla iz Glinj, gredoč obiskala Mlinarico, ki je bila nekdanja njena sošolka, ter sta šli skupaj dalje na romarsko goro. Kako sta se vedno veselili takih božjih poti! Peš je sicer daleč, saj je še od mlina na Bistrici celih devet ur do tja. A česa ne zmorejo pogumne matere? Med pogovori in molitvijo sta se bližali kraju milosti. Naravnost v cerkev sta zavili in tam preklečali in premolili celo noč.

Mlinarica je bila bogata žena, vsega je imela dovolj, pa le enega otroka. Mali Mihec je zrasel v krepkega fantička in do mlina je kazal veliko veselja. Oče mu je umrl kmalu po prvi svetovni vojni. Na fronti je dobil majhen, neznamenit izstrelek v pljuča, ki ni miroval, dokler ni uničil močnega Mlinarja.

Podlipnica pa je imela pet hčera, brhkkih in pridnih. Svetlih las in modrih oči so bile deklice kot angelčki. „Samo perutnic še nimajo,“ se je večkrat pošalil Podlipnik. Zrasle so v lepa dekleta, ki so imela tudi to dobro lastnost, da so bila še poštena. Podlipnica je računala in premišljevala, kako bi eno svojih hčera spravila k Mlinarju. O, pogovarjali sta se mami o otrocih, saj je to njihovo najdražje! Vsa skrb in trpljenje velja njim, velja domačijam.

*

Potolaženi sta se vračali z Višarij, le Podlipnico je nekaj tiščalo. Nak, svojih hčera pa nikamor ne bo ponujala! Vsaka zasluži res dobrega moža. Iz zadrege jo je rešila sama Mlinarica, rekoč:

„Miheju bo pa neveste treba. Ali bi vaših katera prišla k nam? Nič hudega bi ji ne bilo. Mihej je pravi fant, nič še ni zbiral med dekleti in mene se ji tudi ne bo treba bati.“

„Da, pri nas jih je pet, vse, razen Milke so godne za možiteve. Milka pa je šele de-

vetnajst in rada bi jo še obdržala doma. Pa naj kaj v ves pride tvoj fant, bo kar lahko izbral najlepšo, pridne so itak vse."

„Dobro, napeljala bom tako, da bo prav. V nedeljo pričakujte Miheja!"

Upanje je zršlo v Podlipnici, da morada najstarejša, Neži, pride za gospodinjo na mlin ob Dravi.

Prišla je nedelja, prišel je Mihej k Podlipniku. V veliki izbi so ga sprejeli tako lepo, da se je takoj počutil domačega. Podlipnik so za mizo kadili čedro in zraven brali. Nedeljsko popoldne jim je dalo vsaj malo miru in počitka. Velika miza se je košatila pod bogkovim kotom. Bel prt z velikimi rdečimi nageljni jo je pokrival in Mihej je kar naprej mislil na dekletke, ki je s prdnimi prsti uvezlo v domače platno rdeče rože.

Kot da bi jih fant presenetil, sta se kazala atej in mama, v resnici pa so imeli že narezano suho meso, pogačo in nalit poln vrč mošta. „Neži!" so poklicali mama, „prinesi Miheju malo prigrizka!"

V belem predpasniku je urnih korakov, malo v zadregi, prihitela Neži. Mama ji je že namignila, da bo v kratkem najbrž po njej vprašal. Neži je dolgo želela, da bi dobila resnega ženina. Tako rada bi sama gospodinjala, oskrbovala živino, gojila rože in zelenjavo ter zibala otročičke. Ze kot mala deklica je vedno hotela biti mamica. Zdaj je že čas, da bi stopila v zakon, saj so skoro vsa dekleta iste starosti že poročena.

Rezika je morala na mamino željo prineesti v sobo mošt. Nani je gostu pokazala hleve, a ženin za nobeno od teh ni kazal dosti zanimanja. Veliko dalj časa je porabil za ogledovanje hleva in skednja kot pa zanje. Tudi mati je to opazila in je zato predstavila še četrto hčer, ki je na vrtu brala. Pa tudi ob Mojciiki ni dalj časa postal.

„Kje pa je najmlajša?" je kar naenkrat vprašal.

„O, ta pa pase," je odgovorila mama.

„Rad bi videl vaše ovce," si je zaželel.

„Pašnik ni daleč, pa pogledjmo še po Milki." Sli so.

Sredi zelene trate na starem štoru je sedela Milka. V rokah je imela delo: domač prt, vanj je vezla rdeče nageljne. Cvetovi

so rasli izpod prstov, kot bi bili živi. Delala je prtiček za pod križ v kot in manjkalo je samo še ime Jezusovo IHS. Do!ge kite so se skoraj dotikale tal. Rdečica je oblivala mlado lice, ki je imelo še otroške, a tudi že deklinške poteze.

Fant je kot zamaknjen obstal pred tem cvetom. Znašel se je ter dejal: „Milka bo pa morala k nam priti ovce past, nimamo nič pastirja."

„O, to zelo rada delam," je resno odvrnila.

Mihej je odšel domov, a čudno, po nobeni Podlipnikovih deklet ni vprašal. Mami se je kar za malo zdelo.

Tudi mlinarica je nestrpno vprašala, ko je sin prišel domov: „No, ali bo katera zate, ali si že vprašal?"

„Mama, najmlajša mi je najbolj všeč. To hočem ali pa nobene." Mlinarica se je kar prestrašila.

„Najmlajšo hočeš v hišo! Ali bo zmogla vse? Naša kmetija je obširna, v hlevih je dobro zastavljeno in svinjaki so skoro pretetni. Eno izmed starejših vzemi. Bolj modra bo in bolj gospodarna." Tako je prošila, v srcu pa ji je pravilo, da sin ne bo odnehal. Rajni oče je bil prav tako trmast.

Iste dni je bil Mihej dobre volje. Popeval je o mlinarju, ki melje Gorjancem in o dečvi, ki čaka od zore do mraka. „Bog ve, ali Milka kaj žinja nanj?" On jo je ves čas imel v mislih. Vedno si je želel dekleta s kitami. Zdaj še padajo po hrbtu; ko bo poročena, ji bodo kot krona ovijali glavo. Dekle in kite, to gre skupaj. Kolikokrat se mu je nastavljala Kramarjeva Trudi z ostrizenimi nakodranimi lasmi in zapeljivimi očmi! Pa je še pogledal ni. Tista, ki bo v mlinu gospodinja, mora imeti kite. Skrbelo je Miheja le to, če jo bodo starši voljni dati.

„Ne odneham," je kot pribil. „Na tak grunt jo bodo že dali, saj imajo še štiri doma." Malo se je zanesel tudi na mammo, ki marsikaj zna izvesti, česar bi se še možak zbal.

V nedeljo je šel spet vasovat. Mami Podlipnici se je kar zazdelo, da je prišel zavoljo Milke. Ej, mame poznajo zaljubljenec! Čeprav oni mislijo, da je vse skrito, je vendar marsikaj očito. Milka je bila zopet

pri vezanju prta. Miheja je zmoglo pa je vprašal:

„Ali že za balo pripravljajaš?“

Veselo se je nasmehala Milka in dejala: „Oh, kje je še bala! Saj mi pravijo še otrok. Če bi se poročila, bi morala zapustiti ateja in mamu. Tega pa nočem.“

„In če bi prišel lep, postaven fant in te vprašal, če ga hočeš za moža, kaj bi odgovorila?“

„Vprašaj ateja in mamu, pa boš videl, da me ne pustijo od doma, bi mu rekla.“

„Kaj pa, če bi starši uvideli, da je prav, če se s tem fantom poročiš, kaj potem?“

„Morda bi poslušala starše in se vdala.“ Zamislila se je ob besedah, gledala čez Dravo ter dejala: „Če bi bil še kje na svetu dom ob Dravi, kot je naš, poln sonca, lepote in veselja, potem bi šla od doma, sicer pa ne.“

Fantu je zasijalo oko: „Pri nas bi bilo tako, kot si želiš. V kotu med Dravo in Bistrico stoji hiša. Lepo je, cvetja je dovolj; nova gospodinja bi ga pa še prinesla s seboj. Tako rad imam rožmarin, roženkravt, nagelj in druge rože. Ali imate pri vas kaj rož?“

„Poglejva jih,“ je veselo dejala Milka, ki je imela pri hiši skrbeti za cvetice. Z lesnega hodnika se je vsipal slap nageljnov, rožmarin je v košatih vejicah kipel navzgor, vmes pa so se bohotile rdeče pelargonije.

„Če bi jaz imel tak nagelj, to bi bil vesel!“

„Vrščike dam, da jih doma nasadite, drugo leto bo že polno cvetja tudi pri vas.“

Ni ga prav razumela ljuba Milka. Nedorajna lilija je še in on mora za vsako ceno ta najlepši cvet presaditi v svoj dom. Odšel je brez šopka in ne da bi rekel besedi o ženitvi — domov. „Počasi je bolj gotovo,“ si je mislil. Mami — modri, preudarni ženi — je zaupal svojo skrb.

Kar sredi tedna se je Mlinarica odpravila v Glinje. Sem in tja so govorili precej časa, šele potem je vprašala starše, če bi Milko dali na Bistrico.

Oče in mati sta že malce na to mislila. Podlipnik je spregovoril: „Nama bi bilo prav, le mlada je še in njo moramo tudi vprašati.“

Mama sama je šla Milki pravit, da je Mlinarica prišla vprašat, če bi vzela Miheja za

moža. Zardela je Milka povescila oči ter dejala: „Mama, vi povejte, ali naj grem na mlin!“

Težko je bilo mami svetovati. Najmlajša hči, ki ji je posebno prirasla k srcu, naj gre prva od hiše! In bremena, bremena! A morda ne bo zlepa kdo spet vprašal po njej. Na dobro, pošteno hišo bo prišla, če gre na Bistrico. „Bi pa šla,“ je po daljšem premisleku rekla mama. „Premišliš si še lahko. Zdaj pa pridi v hišo, da te mlinarica vidi.“

Mati Mlinarica jo je prijazno vprašala: „Boš prišla k nam?“

„Čisto se nisem še odločila, v nedeljo naj pride Mihej vprašat.“

Ni bilo lahko Milki tiste dni. Preveč nenkrat je prišlo vse skupaj in že po naravi je bila taka, da se je težko odločila za vsak važnejši korak. „Če bi le Miheja bolj poznala! Če bi bil v Glinjah, bi mi bilo lažje odločiti se. Saj še pregovor pravi: ‚Pred pragom ženiti, čez goro botriti.‘“

Mama je videla njene boje in smilila se ji je deklica. Z očetom sta govorila o tej zadevi in tudi on je bil mnenja, da bi šla na Bistrico. Zeleč ji res le dobro, ji je mama prigovarjala: „Vzemi Miheja, ne bo ti žal. Na mlinu je manj trpljenja kot na gruntu. Moke bo dovolj, bel kruh boš imela. Zmorejo tudi hlapca in dekle plačevati, ne bo ti treba toliko garati. Tako daleč pa tudi ne greš od doma. Saj bomo prišli na obisk, ne bo ti dolgčas.“ — Mama je govorila tako, kot bi bila Milka že odločena.

Takrat so otroci starše še bolj ubogali. Zlasti hčere so glede ženitve navadno ustregle želji roditeljev. Milka se je odločila, da gre na Bistrico. Najbolj bogati Podlipnikovi res niso bili in starši so bili v skrbeh, kdaj bo kak pošten ženin vprašal po kateri izmed hčera. In zdaj je bila taka prilika, škoda bi jo bilo zavreči.

Ko je v nedeljo Mihej prišel, ni nič vprašal, kako se je odločila. Z obraza in vsega vedenja je spoznal, da se je zanj odločila. Ob prijetnem pomenku z domačimi in zlasti z Milko so hitro minevale popoldanske ure. Mihej se je že pol ure poslavljal. Rad bi prosil svojo dekle za šopek. Ljubeznivo je vprašal: „Milka, ali pri vas še kaj nageljnih cvetijo?“

Milka ga je razumela ter odgovorila: „Zate vedno. Stečem na hodnik in naredim pušljc.“

Mihej je stal pred hišo in žvižgal tisto: „Dekle, daj mi rož rdečih, dekle, rožmarina daj, da bom sanjal o pomladi, da bo moj mladostni maj!“ Druge kitice pa ni žvižgal, saj v njej fant ostane brez nageljna in brez rožmarina, on bo pa od najlepše „Rožice“ dobil najlepših rož.

Milka je izmed cvetočih nageljnov izbrala najkrasnejšega. Težko ga je utrgala; kot bi iztrgala srce iz prsi, se ji je zdelo. Vršiček dišečega roženkravta in vejico rožmarin

na je pridejala nageljnu ter vse povila z zlato nitko. Brež besede je šopek izročila fantu.

*

Dan poroke so soglasno določili starši z Mihejem.

Mlada nevestica se kar ni mogla živeti v to, da se bo poročila. Mama jo je poučila o tem, kar mora vedeti žena in mati. Sestre so ji pripravljale balo; o ne, prazna ne bo šla najmlajša Podlipnikova od hiše. Milka je bila tiha in zamišljena, kot je vsaka nevesta, ko se čas poroke približa. Z mamo sta še poromali k sv. Hemi na Krko. Dekle samo je to tako želelo.

V veličastnem božjem hramu sta obe Podlipnikovi goreče molili za eno: za srečo v novi zakonski zvezi. Milka se je umirila in opogumila. Tudi na kamen želja v kriпти je sedla in sv. Hemi zaupala svojo največ-

jo željo: da bi prinesla v dom ob Dravi srečo, mir in blagoslov.

Na Malo Gospojnico je bila poroka. Že dolgo ni bilo take zale neveste v Glinjah. Venec iz mirte je res zaslužila. Bogato je bila deležna nevestine sreče vaška mladina, ki je s tal pobirala precej velike groše.

Veseli dan je hitro minil. Začelo se je delo in trpljenje. Res so imeli dekle in hlapca in tudi Mlinarica je bila še trdna, a vendar je morala biti gospodinja povsod prva, že zato, da je dala zgled. Še drugi bi manj naredili, če bi bila ona počasna. Trudna je sleherni večer legala k počitku, zgodnji jutranji svit jo je že spet našel na nogah. Ni čudno, da jo je Mihej vedno hvalil in da je bila Mlinarica zelo zadovoljna z njo. Imela je zmeraj delo v rokah, kar naprej je hitela. Živina ni znala počakati, družina pa ni smela čakati. „Delavec je hlebavec“, je vedela mlada gospodinja. Le misli so ji tako rade zašle v Glinje. K Dravi kar ni smela, tako se ji je stožilo.

Tudi Mihej je bil priden. Ves dan je bil v mlinu, nosil je težke vreče, presipal, tehtal, meril, da je bil ves bel in ves truden. Dobro se je razumel z ženo, tako ljubezniva, pohlevna in delavna je bila. Ponosen je bil nanjo, kar neverjetno se mu je zdelo, da ima za vselej pri sebi tako ljubo bitje.

Milka je delala in delala. Saj jesen prinese s seboj kopico opravkov, ki se vlečejo tja čez praznike Vseh svetnikov. Neži, ki je bila pred kratkim na obisku, je ugotovila, da se je skoro malo posušila.

„Mogoče bi že bilo,“ je pritrdila Milka, delo nikoli ne poide.“ Doma so ji težja dela zmeraj starejše sestre odvzele. Niso hotele najmlajšo najbolj obtežiti. Včasih bi se ji res prileglo pol ure počitka, a Mihej ji še nikoli ni rekel, naj vsaj malo miruje. „Pozimi bo bolje,“ se je tolažila in delala naprej.

Zima je tisto leto hitro prišla. Predivo in volna sta čakala pridnih rok, ki ju bodo vsukale v tanke niti. Milka se je lotila preje, a kar ni videla konca. Vesela je bila tega božjega daru, kljub temu se je razveselila sestre. Rezika ji je prišla pomagat. Pri Podlipniku tri dekleta pozimi lahko vse ponaredijo. Skoro štiri tedne sta „prepredli“, Miklavža in zimski šmaren praznovali ter se že bližali Božiču. Rezi je hotela praznike

obhajati doma. Milka je ob slovesu jokala. Pogrešala je družbe sester, dóma v Glinjah.

Mama so iz Rezike izvlekli, da je Milki dolgčas. Brž so se napotili na Bistrico, da bi jo malo potolažili.

Ko sta bili s hčerjo sami, so dejali: „Milček, ali ti je žal, da si me ubogala in se poročila?”

„Ah, mama samo malo dolgčas mi je včasih, drugače mi je res lepo in boljšega moža bi ne mogla dobiti.”

„Veš, ko bosta dobila otročička, boš pa na vse pozabila, prav nič se ti ne bo tožilo.”

Milka se je skozi zobe nasmehnila in malce v zadregi rekla: „Ali res, mama?”

„To je čisto gotovo res,” je tako fletno in prepričevalno rekla mama, da sta se obe nasmejali. Kako tudi ne, ko je ena že vedela, ena pa slutila, kakšna sreča bo Mlinarja in Mlinarico doletela sredi poletja.

Pred prazniki je bilo še veliko dela. Pospravljanja in pripravljanja ni bilo ne konca ne kraja. Na štefanovo bodo prišli domači na obisk. Milka se je zelo veselila. Spet bo videla očeta in vse sestre. Doma bodo kar zaklenili.

V tihi sreči so bili vsi Mlinarjevi zbrani na sv. večer pred jaslicami. Za vsakega ena svečka je gorela pred hlevčkom ter čuvala svetega Otročička. Ko sta ostala mlada dva sama, se je v nežnem veselju sklonila žena k možu ter dejala: „Drugo leto bomo prižgali pred jaslicami še eno čisto majhno svečko.”

„Kako?” je radovedno vprašal, a se kar hitro znašel: „Milka, ali res? Ti naša mamič!” Prižel jo je k sebi, jo nežno božal po licih ter poljubljal na čelo.

„Veš, prav za sveti večer sem ti hotela pripraviti to veselje. Kajne, da si vesel?”

„Pa še kako! Ti, Milka moja, pa tako pridno si delala! Sedaj pa le previdna bodi, da se ne preženeš. Težko delo bodo že drugi ponaredili. Privoščiči si tudi malo počitka.”

„Dober si z menoj,” je hvaležno dejala ter se naslonila na njegovo ramo. „Pripravljati bom že začela za otročička, saj bo spomladi drugega dela čez glavo.”

Praznike so obhajali v mlinu izredno lepo. Zlasti mlada dva sta bila od velike skrivnosti klijočega življenja vsa prevzeta. Za

zdravje otročičku in za srečo pri rojstvu je mlada mama veliko molila in veliko dala vbogajme. Obilno je obdarovala šapovce na dan nedolžnih otročičev; siromaki, zlasti beraški otroci, so radi zahajali v mlin. Milka je doživljala najlepše ure. Pri šivalnem stroju je sedela ob prostem času in krojila ter šivala kapice, srajčke, pleničke, povojčke in oblačila. V vsakem šivu je bilo polno njene velike ljubezni do deteta, ki ga nosi pod srcem. Kako prav ji je prišlo, česar se je učila v gospodinjskem tečaju v št. Jakobu. Ko jih je sestra šivilja učila krojnega risanja, so napravile tudi kroje za otroške srajčke. Dekleta so sem in tja modrovala: „Le katera bo prva rabila?” In zdaj je to Milka; tista Milka, ki je zmeraj trdila, da ostane doma. Smehljala se je sama sebi ter mislila na sestro, ki jih je učila zdravstvo in nego dojenčka. Zvezek mora poiskati, vse natančno si je zapisala, kako mora ravnati s takim nebogljjenčkom.

Vsi so bili dobri in prijazni z njo. Mlinarica je iz Celovca prinesla lepega toplega blaga. „Naj zase kaj naredi,” je dejala, zraven pa je vedela, da bo sešila kaj za malčka.

*

Pozimi se ni nič posebnega zgodilo. Pomlad je bila pozna in z delom na polju so morali pohiteti, da je bilo vse pravočasno narejeno. Milka je že čutila gibe otročička pod srcem. Vsak dan je molila tudi k otrokovemu angelu varuhu, da bi se malčku kaj ne pripetilo. Sreča in miloba sta ji sijala z obraza. Večkrat je morala tudi kaj potrpeti, a je rada. Saj je vedela, da bo detetu v prid. Mama ji je povedala, da otrok podeduje lastnosti staršev, zlasti matere. Če je v času, ko ga nosi, sitna, pusta, jezljiva, bo tudi otrok tak. Te ga noče. Pridnega otroka hoče imeti.

Kolikor bolj se je pomlad bližala poletju, toliko bolj je dozoreval sad ljubezni. Z vedno večjo ljubeznijo je obdajal Mihej svojo ženo. Na binkoštno nedeljo sta se sprehajala po polju, gledat sta šla žita, pa ji je tako lepo povedal o materinstvu. Težko je spravil ljubeznive besede iz ust, a Milka jih je bila iskreno vesela. „Veš, Milka, tudi ti si kot njiva, v katero je vsejano najzlahtnejše seme. Kako spoštujemo mlado rast na polju, kako jo kropimo z blagoslovljeno vodo in se veselimo pridelka! Hudi smo na ti-

ste, ki klasje teptajo in po žitu gazijo. Ljudje pa so taki, da še nerojena človeška bitja morijo, da se iz blagoslovljenih žena norčujejo. Milka moja, zdaj te imam še rajši; še bolj te spoštujem kakor kdajkoli prej." Res, malo moških ima tako lepe nazore.

Kmalu potem, ko so poželi pšenico, je Milka očistila lično zibelko, v kateri so še Miheja zibali. Prav ona je hotela zibelko; zdela se ji je tako domača, preprosta, s svojimi rdečimi nageljni in Jezusovim imenom nadvse lepa. Napolnila je snažno slamarico s koruzno slamo, vse pregrnila z mehкими rjušicami in modro odejico. Na tihem je pričakovala fantka. Ze zaradi Miheja bi ga rada, da bi se lahko postavil med svojimi sovrstniki; sama pa bi bila deklice prav tako vesela kot sinka.

Pa je prišel tisti dan, da je v mlinu zajokalo. Močno deklico so kupili. Milka se ni mogla nagledati male stvarce. Pokrižala je svojo deklico in jo takoj priporočila angelčku varuhu. Solze veselja so ji polzele po licu, na prestano trpljenje je kar pozabila.

Kaj pa Mihej? Ali mislite, da je upal v svoje močne roke prijeti malo punčko?

Gledal je Milko, deklico in svoje velike roke, a odločiti se ni mogel, preveč se je bal, da bi se mali kaj ne zgodilo. Babica Lina je bila že vajena takih prizorov. Previdno je položila srečnemu očetu na roke „malo štruco“, očka jo je varno držal in nagovarjal z najslajšimi imeni. Pa so hčerko položili v zibko, Mihej pa je stopil k postelji žene. Trudnost in veselje so izražale poteze na obrazu, ljubeznivo je gladil mož ženo-mater. Nekaj čisto novega — materinskega je sijalo z Milkinega obličja. Zmučena od prestanih bolečin je Milka kmalu zaspala.

Za Milko so krstili deklico. Botri so povedali, da je pri krstu bila precej glasna. Da bo dobra pevka, so prerokovali; le to še ne vedó, ali bo pela sopran ali alt. No, mama je bila male kristjane na vso moč vesela.

Kmalu je bila gospodinja spet pri svojem delu. Tudi „mala“ ji je dala precej opraviti. Lepo se je razvijala in mama je vsak dan nekaj novega našla na njej. Kako vesela je bila prvega nasmeha, ki je veljal prav gotovo njej, mami. Če je bila trudna in zaskrbljena, kar na ta nedolžni, smejoči se obrazek je pomislila in dobro je bilo.

Leta so minevala in ko je bilo Milki šest let, je že imela dve sestrici: Lojziko in Uršiko. Tudi drugo deklico je atej z veseljem sprejel, ob tretji pa je bil kar malo nejevoljen. „Ali bodo sama dekleta pri nas?“ je zagodrnjal. Ah, Milka bi sama rada drugače, a pomagati ne more! Saj je Bog tisti, ki pošlje na svet po svoji volji: fantička ali deklička. Pa moški se tako težko vdajo v božjo voljo. Milka je razumevala moža. Mlin bi res potreboval sina. Dekleta niso za težke vreče, to je delo za fante. Tako bo moral pa vedno delati s tujimi ljudmi in, če bi mladi prišel k hiši, bi starodavno ime izginilo z domačije.

Milka ni nič tožila. Tiho je prenašala rahlo podcenjevanje moža. Deklice so bile pridne in fletne. Skrbelo jo je le, da bi zrastle v poštene mladenke. Upala je trdno, da bo vendar mogla možu podariti tudi — sina.

Deklice same so si želele bratca. Ko so zvečer molile večerno molitev, so dodale še otroško preprosto prošnjo: „O Jezušček naš, prosimo te, da še bratca nam daš!“ Oče pa

je bil kljub temu vedno bolj sam zase. Mrko je hodil iz hiše v mlin, iz mlina v hlev, na polje in po drugih svojih opravkih. Podlipnikovi še slutili niso, kako je Milka. Sama ni nikoli nikomur potožila. Spomnila se je rajne Jule, ki so večkrat pravili: „V vsak zakon pride kak križ, tedaj se posebno žena izkaže, če je kaj močna.“ Milka je dobro vedela, da je to n j e n križ in da bi ga ji „sinko“ vzel z ramen.

Na Veliko Gospojnico je mama z vsemi deklicami poromala v Podgorje. Dve sta že sami skakljali ob mami, Urško pa je morala nesti, kajti še skoro novi čevlji so jo otiščali. Bolj počasi so vendar prišle v Podgorje. Kako so se čudile male velikemu zvonu, ki je tako mogočno pel. „Gotovo je zelo težak, še bolj kot mlinski kamni,“ je domnevala Milkica. Pa še kram si niso smele prav ogledati, kar v cerkev jih je peljala mama. V prvi vrsti so vendar prišle k Mariji prosit za bratca.

Zaupno je molila Milka k podgorski Mariji. Trdno je upala, da bodo dobili naslednika. V goreči molitvi je zdihovala tudi k sv. Hemji, ki je tako lepo naslikana na stropu v prezbiteriju. Tudi ona si je tako dolgo želela otrok. Šele po desetih letih zakona je dobila sina. Ko je spoznala, da je blagoslovljena, se je oblekla v kmetško obleko ter šla bosa romat v Podgorje, da se Mariji zahvali za to veliko milost.

Mama je imela toliko prošnja, da se kar ni mogla odtrgati iz cerkve. Šele male so jo morale opozoriti, da so lačne. Ko so pomavžnale, so seveda morale tudi do kram. Vsaki je Milka nekaj kupila, prihranile so tudi za babico in ateja lectov in drugih dobrot. Potem so šle na pokopališče za cerkvijo.

„Kaj pa je tam v hribu? Belo hišico vidim!“ je vprašala Milka.

„Saj so že stara mama pripovedovali o podgorski kapelici, to je tista bela hišica. Ko boste večje, bomo šle tudi tja gori.“

„Danes pojdimo, mama,“ sta prosili Lojzi in Milka. „Za fantka bomo prosile Marijo in gotovo ga bomo res dobili. Pri Poljancu imajo kar tri. Vsaj enega moramo pri nas kupiti. Konja bi jezdil, mlinčke bi postavljaj ob vodi, piščalke majil in po drevju plezal. Saj me same tega ne moremo in ne smemo.“

Tako so znale mami govoriti, da so jo le pripravile do tega, da so se napotile h kapelici. Saj je tudi ona verjela, da bo na Marijino priprošnje in prošnje sv. Ane le dobila fanta.

Strma in skalnata pot je kmalu utrudila drobne nožice Mlinarjevih deklic. Milka še tožiti ni upala, da jo bolé, ker je najbolj silila. K sreči jih je došla skupina romaric, ki so pomagale mami spraviti hčerke do cilja.

Kako srečne so bile, ko so prišle pred belo Marijino hišico. Celo domov so videle. „Tam je naš mlin!“ so vzklikale, „škoda, da babice in ateja ne vidimo. Joj, kako majhne so hiše in njive in travniki! Pa drevesa so čisto nizka. Glejte, glejte, vlak pelje tamle! Kot velika črna kača je, ki strašno hitro leze.“

Mama jim je kazala prelepe kraje v dolini in kar težko jih je spravila v cerkvico.

Težka pot je bila pozabljena. Ko so si malo oddahnile in se shladile, so stopile v cerkvico. Zbrano so molile k sv. Ani in Materi božji za izpolnitev svojih vročih želj. Ko so spet prišle na prosto, jih je očaral čudovit razgled. „Joj, kako smo visoko! Podgorjane so čisto majhne pod nami. Kaj pa je onstran Drave? Kako se reče tisti cerkvici?“ so kar naprej spraševale.

Mama jim je pojasnila, da je tista mala lesena cerkvica v Želučah, potlačeni zvonik bolj visoko je sv. Lucija. Tudi Bilčovs je videti in ob mirnem vremenu se sliši biti celo ura. Še veliko belo poslopje samostana v Št. Jakobu so zapazile pa cerkvic in vasi toliko, da še mama ni vsem imena vedela.

„Kje pa so Glinje?“ je hotela vedeti najstarejša hčerka. „Do tja pa ne vidimo. Drava se tam doli skriva in babice ne moremo videti.“

Srečno so prispele domov. Utrujene in spotene so kar padle na posteljice. Vendar so bile še toliko živahne, da so stari mami povedale, kje so bile. Babica kar ni mogla verjeti, da sta tudi Lojzi in Urši bili pri kapelici. Poljubila je drobne nožice Lojzike, ki je večidel sama naredila težavno romanje. Mama je bila skoro prepričana, da bo otroško nedolžna goreča prošnja ganila usmiljeno Mater božjo, da posreduje pri Gospodarju življenja — sina za Mlinarjev dom.

Cel teden potem so deklice čebeljale le o Podgorjah in kapelici. Še atej se je ob njih razvil in bil prepričan, da bodo takole po Svečnici res dobili fantka.

Pa je sredi mrzle zime spet deklica pri-jokala na svet.

Marijce oče res ni bil vesel. Le redko je pogledal k ženi in enkrat je precej ne-jevoljno dejal ženi: „Se pač vidi, da si Pod-lipnikova, kjer je cel kup deklet.“

O, bolelo je Milko, v dno duše! Saj mora pri deklici trpeti prav tako, kakor bi pri fantu; če je Bog dekle poslal, je že vedel zakaj.

Marijca pa je bila pridna in fletna ter mami še posebno draga. Milka ji je izkazo-vala ljubezen tudi namesto atēja, ki male kar nič ni maral.

*

Ni bilo več prave toplote v domu ob Dravi. Milka se je res potrudila, da bi možu v vsem ugodila, a v enem mu vendar ni mogla. Božja volja je bila taka. Oče se je nekako odtujil družini. Par težkih rdečih konj ga je še veselilo. Ob nedeljah je rad stopil med gospodarje, vča-sih je šele po polnoči prišel domov. Milko je zaskrbelo, kaj bi utegnilo biti, če bi začel piti ali se vdajati igram. Trdno pa je zau-pala v pomoč Matere božje. Vedela je, da mora priti čisto nekaj posebnega, kar bo atēja spet približalo družini. Pa je res prišlo — nekaj strašnega: vojska.

Kmalu so bili prvi vpoklicani k voja-kom. Seliti so začeli in Milka se je vsak dan bala, kdaj bo moral atej v vojsko ali vsi zdoma.

Toplega jesenskega dne je prišlo sporo-čilo: Mihael Dobnik se mora zglasiti pri komandi v Celovcu. Milka je prebledela, Mihej je stisnil ustnice. Zapustiti dom in oditi v tujino! Kaj bo žena sama z mlinom, s hčerkami? Sto misli se mu je podilo po glavi, vse je nadvladala ena: na vojsko. De-klice so se oklepale očetovih rok in prosile: „Atej, ne hodite!“ Stara mama, ki je prvo svetovno vojno doživela in je zaradi nje zgubila moža, je tiho jokala.

Dan ločitve je tako hitro prišel. Male so neutešljivo plakale, ko je atek odšel. Vsak dan bodo molile zanj, da se zdrav vrne, so mu obljubile.

Žena ga je spremljala do Celovca. Nežno, kot v začetku skupnega življenja jo je po-govarjal, naj bo pogumna, vedra ter močna. „Milka, zavedam se, da sem ti delal krivi-co. Zlasti danes se spominjam vseh trdih be-sed in neprijaznosti, ki si jih bila deležna, ker mi nisi dala sina. Morda je prav ta vpo-klic k vojakom kazen za mojo trdosrčnost in nerazumevanje. Bodi mi dobra in od-pusti. Tvojo lepo sliko bom nosil povsod s seboj. Na Marijco, najmlajšo, bom še po-sebno rad mislil. Piši mi veliko, da bom vedel, kako vam je doma ob Dravi. Čim dalj od doma bom, tem bolj bom mislil na-te, dobra žena, in na naše deklice. Zbogom! Ostani v božjem varstvu.“

Prav on, Mihael Dobnik z Bistrice je bil dodeljen na Norveško. Že božične praznike naj bi obhajal tam. Sam sneg, mraz in do-motožje ga je obdajalo. Saj so imeli vojaki božično drevesce, radio je pel na sveto noč, toda kje so jaslice, kje vonj po kadilu, mo-litev rožnega venca in kropljenje okoli hi-še? Tiho je sedel na pogradu in v mislih poromal v dom ob Dravi.

Mogočna hiša je obdana od košatih sad-nih dreves. Vstric hiše stoji mlin, Bistrica dan in noč, leto za letom teče mimo, goni velika mlinska kolesa, ki pretvarjajo s po-močjo kamnov zlato zrnje v mehko moko. Pridne gospodinje prav za praznike in semnje iz najbolj bele moke, ki jo je Mihej prvovrstno naredil, pečejo slastne pogače. Dolgo že stoji mlin in Mihej ima upanje, da ga bo še videl. Najlepše v hiši je goto-vo velika soba — hiša, ki je zlasti pozimi pri-jazna. Tam se obhajajo najlepši družinski dogodki. Bogek v kotu nad javorovo mizo je najboljši hišni prijatelj. Zdaj so v kotu iz lesa izrezane jaslice, le Detece božje je iz voska in se tako lepo smehlja. Deklice so se postavljanja jaslic cele mesece veselile.

Letos bo že Marijca sama postavila pred hlevce svojo belo bicko, ki je izmed vseh najmanjša. Za atēja bodo molile, da bi se čimprej vrnil zdrav v domovino, v predragi Rož.

Ko mu je mama Milka pisala za prazni-ke, je še hčerka Milka zraven nekaj pripi-sala, podpisali sta se že Urši in Lojzi, Ma-rijca pa je kot stare nepismene ženkece na-redila veliko kavko in pismo poljubila. Milka je pisala, da deklice vsak dan molijo

zanj, posebno k angelu varuhu. Že Marijca zna, kakor jo je mama naučila:

Angelček moj,
varuj me nocoj
pred vsemi nevarnostmi
na duši in telesu. Amen.

Večje molijo pesmico: Sveti angel varuh moj — in zraven vedno dostavijo:

„Angelček varuh moj, atka ohrani,
da pride kmalu k hčerkam in mami!”

Da mlin dobro melje, da še ni nič zmrznila voda in druge novice je pisala žena. Dolgo pismo je bilo tako iskreno, da se je krepki mož zjokal ob njem. Na sveti večer je hrepenenje po domu in družini še večje, se domotožje še raje vseli v srce. Glasno je na samem bral božično pismo in mu je bilo, kot da bi se pogovarjal s svojimi. — Kvartali, pili in kleli so drugi, on pa je bil v duhu pri Milki. „Da sem ji mogel kdaj delati krivico! Tudi tisto zaradi fanta ni bilo prav. Če pridem domov, nikdar več ji ne porečem žal besede!”

Sedel je k preprosti mizi in tudi on pisal. Ni se sramoval solz, ki so kapaše na papir in delale madeže. Vse je napisal, kako mu je težko na sveti božični večer, priložil slike ter še in še naročal pozdrave za deklince. Zamolčal pa je, da bo moral oditi na Finsko, na fronto pred Murmansk. Milko bi preveč skrbelo...

*

Po težavni in naporni poti do cilja na Finskem mu je bilo še bolj pusto. Sneg, sneg vsepovsod. Za stanovanja so služile vojaštvu temne in neprijazne utrdbe, nekakšni bunkerji. Kadar je pihal veter, je s seboj nosil sneg, ki je bil tako gost, da še svoje roke nisi videl, če si jo držal pred seboj. Čisto v bližini je bilo čuti grmenje težkega orožja, prav videli niso, a čutili so tuje vojake — fronto. Po več mesecev je vladala tema, tako da so bili redkih svetlih dni vsi veseli. Malodušje in domotožje je vladalo med vojaki, zlasti med starejšimi, ki so bili možje in očetje. „Kdaj bom videl domačo hišo, čul slovensko govornico in petje na vasi?”

Ni bil mevža Dobnik, ne; na zunaj je bil trd. Zakaj bi kazal svoje domotožje tistim, ki ga ne razumejo in bi se morda iz njega norčevali? Mladim je drugače. Raz-

igrani so, pustolovščine ljubijo, saj nimajo še resnih skrbi. Tudi ga je kar naprej peklo nerazumevanje, ki ga je morala Milka prenašati.

Ze poldrugo leto je bil na Finskem. Rešena prošnja za dopust bi vsak čas morala priti na komando. To bo veselja ob svidenju! Pripravljal je že male spominke, ki jih bo ponese! domov. Naredil je štiri majhne košarice, lesene nože, žlice, posteljico in drugih igrač za hčerke. To bodo vesele! Za mamo je kupil, ko je bil par dni v mestu Rovaniemi, toplé copate iz kože neke severne živali in za ženo volneno glavno ruto.

Pa ni mogel nesti darov domov. Dva dni, predno je prišla rešena prošnja, je šel s patroljo proti obrambni črti. Sneženi metež je razkropil vojake, da niso videli drug drugega. Vsi so se vrnil na postojanko, le Dobnika ni bilo.

Za oblast je bila izguba Dobnika Mihaela ena številka manj. Toda Milka! Kako se je prestrašila, ko je na pismu, ki ga je pisala možu, našla listek: pogrešan. Tako kratka beseda — pa je zvesti ženi prizadela toliko skrbi. „Morda je zmrznil kje v severnem snegu in še za grob ne bomo vedeli,” je mislila. „Ali pa ga je zadel strel iz strojnice in leži nekje med snegom za plen gladnim živalim? Morda pa je vendar ujet in se po koncu te za nas tako krivične vojne vrne domov?”

Sestre so jo pregovorile, da se je vendar vdala tej dobri nadi. „Kako pa moreš sploh misliti, da je umrl, ko ste toliko molili zanj! Bo že prišel, zdrav, nasmejan, da ga boš raje imela kot prej,” tako je znala tolažiti sestra Mojčika.

Pa je napravila male za pot in so romale. Marija še nikoli ni zapustila svojih otrok. Brez mavžne so šle v Podgorje, ves čas peš in rožni venec so molile, da bi Marija njih prošnjo za ateja prej uslišala. Kako so si vsi želeli vsaj ene vrstice, ki bi njihovo upanje, da še živi, potrdila!

Marija gotovo že dolgo ni videla in slišala tako gorečih in nedolžnih prosilk. Zato je kar tudi pokazala svojo naklonjenost do Mlinarjevih. Med prvimi, ki so pisali, je bil Mihej. Po romanju je prišlo pismo. Brez znamk, brez žiga. S samimi velikimi številkami opremljena kverta je že na zunaj pričala, da prihaja iz ujetništva.

Tresle so se Milki roke, ko je odpirala pismo. „Bog bodi zahvaljen in Mati Podgorska!“ je zdihnula, še predno je začela brati. Samo kratko je bilo pismo: „Zdrav in živ vas čez hribe in doline pozdravlja atej. Pišite na ta del, ki je zraven!“

Milka je zajokala na glas in krčevito. Tu je pismo ljubega moža. Zdrav je in še živi, čeprav neznano kje. Marija iz Podgorij ga je varovala. Pisati mora takoj. Največjega strahu, da je mrtev, je rešena. O, molitev pomagaj!

Romalo je bilo pismo čez gore in doline – ateju. Tako malo so smeli pisati, da niso vedeli, kaj je bolj potrebno. „Vse v redu doma, pozdravljajo te in težko pričakujejo mama, žena, Milka, Lojzi, Urši in Marijca.“ Slednja je smela zraven sama narisati rožico, ker se podpisati še ni znala. Atej bo gotovo vedel, da je to naredila sama.

„Kje je atej?“ je vprašala Marijca. „Ali za Dobračem, ali za Obirjem, ali za Peco?“ Ni ji mogla dopovedati mama, da je mnogo, mnogo dlje. „Ali je tam tudi Bogek in angel varuh?“ „Tudi, tudi, Bog je povsod,“ je odgovorila mama. Mala je bila pomirjena. „Če je Bogek tam, bo že ateja poslal domov, ker ve, kako je mami hudo po njem.“

Ali ni žudno, Mihej je bil v ujetništvu dodeljen na neki mlin? Ko je tako poslušal mlinska kolesa in šum vode, se je še pogosteje spominjal na dom.

Poslej so Mlinarjeve deklice še bolj mislile na očeta. Ko bo on doma, bo bolj fletno. Mama je imela tako malo časa. Polje, živina in mlin, vse je priganjalo, a poslov ni bilo mogoče dobiti. Tako so stara mama pazili na otroke ter zraven še kuhali.

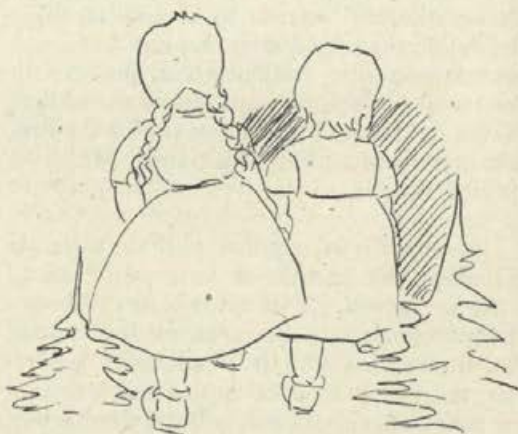
Sredi najlepšega poletja, ko so bili vsi na polju in sta se Lojzi ter Urši dolgočasili sami doma, je starejša izmed njiju dejala: „Joj, ko bi mogli iti ateja iskat! Pomagal bi na polju in v mlinu, pa bi bilo vse prej narejeno.“

„Pojdiva ga iskat,“ je hotela mlajša.

„Ne bova ga našli, predaleč je,“ je dokazovala Lojzi.

„Kar pojdiva, do Glinj prideva danes, potem bo šla pa teta Rezika z nama.“

Lojzi je verjela. Prijeli sta se za rokici in brezskrbno odšli proti gozdu. Veselo sta se pogovarjali o ateju. To bo vesela mama, ko pridejo vsi skupaj domov. Stranska pot se

je spojila z glavno cesto, ki je peljala proti Borovljam. Sli sta v velikem otroškem zupanju in v trdni veri, da najdeta ateja. Kaj je otrokom razdalja, kaj široke vode, kaj visoka gora, kaj bodeča ograja! Ljubezen, hrepenenje vse ovire odstranita. Na trati ob cesti sta se z jagodcami nasitili. V Glinjah že kaj boljšega dobita. Sonce se je že nagibalo proti zatonu, deklici sta še vedno hodili po beli cesti. Pa niso hotele priti Glinje in tudi mame ni bilo nikoder. Lojziko je začlenjalo skrbeti, kaj bo.

Še bolj pa je skrbelo doma mamo, ko je proti večeru prišla s polja in ni našla Lojzike in Urške.

„Da se nista v Bistrici ali Dravi utopili!“ jo je skrbelo. Pregledali so hleve, skednje, mlin, hišo, drvarnico, sadovnjak ter vso bližnjo okolico, a deklic niso našli. Mami se je trgalo srce od skrbi. Naprosila je sosedo, da so še oni pomagali pri iskanju. Sosedov Toni je sedel na kolo ter jo zavil na glavno cesto proti Borovljam. Kako uro hoda od doma je zagledal sredi ceste dve otroški postavitci. Takoj ju je spoznal. Razveselil se je ob misli, da bo prav on mogel zaskrbljeni materi vrniti hčerki.

Sirotici sta bili čisto objokani. Lojzi se je spotaknila ob kamen, da ji je kri tekla iz velikega prsta na nogi. Urši je od solz, potu in prahu imela ves umazan obrazek. Nič niso dosti govorili. Obe je naložil na kolo in se obrnil proti domu.

Ob prvem mraku so prišli domov v naročje dragi materi. Pritisnila je otroka na srce in se zahvalila vsem, ki so pomagali iskati. Pomolili sta najprej angelčku varuhu, nato sta šli utrujeni počivat. Mama ju ni nič kaznovala. Sama se je čutila nekoliko prizadeto, saj ni deklic nikdar opozorila, da ne smejo daleč od doma. Naslednji dan je vse poklicala k sebi ter jim lepo povedala, kaj bi se jim v gozdu lahko pripetilo. Nankrat bi lahko prišel avto ter jih povozil ali bi jih pičila strupena kača, bi pojedle strupeno jagodo, zgubile pot in tako nikdar več ne videle ateja in mamice.

Dobro se je še spominjala, kako je sama kot mala deklica povezala v culo predpasnik, rutico in coklice ter povedala ateju, da gre služiti, ker ji doma nič denarja ne dajo. Naj kar gre, ji je dejal atej, da bo že videla, kako hudo je pri tujih ljudeh. Milka je zapustila hišo in res šla, a samo do velike njive s pšenico. Tam jo je že zmagalo domotožje, sedla je med žito ter mislila, kako hudo je vendar oditi z doma. Atej je na skrivnem gledal za njo. Ko je mislil, da je že pokore dovolj, je šel po njo, jo dvignil na roke ter mirno dejal:

„Veš, Milka, če človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče.“ Zapomnila si je modre besede in jih tisti dan povedala tudi deklicam. Milka, najstarejša je imela

odzdaj na skrbi mlajše tri, da je ne bi spet kam potegnile.

S pet so pričakali zimo in božične praznike, a ateja še ni bilo domov. Pisali so si že, a le drobna pisma so prihajala na Bistrico, da je gospodinjo kar skrbelo, če mož ni kaj bolan.

Hrepenenje in želja po svidenju je rasla iz dneva v dan. V Rožu na Koroškem in v širni ravnini Rusije, kjer je v taborišču mož mislil na drago družino.

Dobnika ni zlepa premagalo domotožje. Toda kadar je dobil pismo iz domovine, je vedno naskrivaj obrisal oči. Ko je hodil iz taborišča na delo v mlin, je ponovno prebiral poročila od doma, da je vsebino znal že skoro na pamet. Poljubljal je beli papir, kot da bi poljubljal roke žene, ki je z veliko ljubeznijo pisala možu pisma. Zamišljeno je gledal čez nedogledno ravnino ter v mislih iskal ženo in hčerke ter mamo. Včasih si jih je naslikal, kako sedijo pod košato lipo na dvorišču, sredi rož na vrtu ali pa med cvetkami na zelenem travniku. Med ovcami si jih je najraje predstavljal. Svojo ženo je tudi prvič videl pri jagenjcih na paši. Sedela je med mladimi, nedolžnimi živalcami, sama vsa mlada in nedolžna. Še zdaj vidi beli prt z rdečimi nageljni, ki jih je ustvarjala njena marljiva roka. V godovno pismo, ki ga je že sredi avgusta pisal za september, je narisal še rdeč nagelj s pripisom: „Odpusti!“ — Ni si mogel misliti, da bo res kdaj drugače. On bo vedno v ujetništvu mrl po domu, doma pa bodo zastoj hrepeneli po ateju. Kot nikjer za brezmejno ravnino ni mogel ugledati gorá, čeprav je vedel, da nekje so, tako se mu je zdelo, da tudi svidenja celo večnost ne bo. — Veselega trenutka vsak težko pričakuje: mati rojstvo otroka, oče povratek sina, otrok Miklavževega in božičnega večera, dijak spričevala, vojak svidenja z dragimi.

Ze spet je jesen podala roko zini; bele, mrzle snežinke so padale izpod neba. Premraz je bilo za pravi sneg, ki ga je narava in deca že težko pričakovala. Advent je bil še cel brez snega, mraz pa je pošteno pritiskal. Mlinarjeva stara mama so vsak dan s starejšima vnukinjama, Milko in Lojziko, šli k zornicam. Do fare je bilo precej da-

leč, že kmalu po vabljenju so se morale odpraviti z doma. Neverjetno, kaj vse doprinesejo šibki otroci iz ljubezni do očeta. „Ali bo atej letos že z nami obhajal sveti večer?“ je hotela vedeti Lojzi.

Stara mama je bila v zadregi. Če bi bila ona Bog, bi ga prav na sveti večer pripeljala domov, tako zaupno so prosile Mlinarjeve hčerke in tako z gotovostjo pričakovale očeta. Vendar jih je na morebitno razočaranje morala pripraviti. Dejala je: „Če je atej zelo zelo daleč in če Bog noče, da bi se mtu na dolgi poti v mrzlem zimskem času kaj pripetilo, ga še ne bo domov. Saj vam je zadnjič pravila mama, da je spotoma nekaj povratnikov zbolelo, da so nekateri umrli ali se ponesrečili pri gradnji nekega mostu.“ Sama babica ni dosti upala, da se sin že vrne, saj so prihajali šele prvi transporti.

Mlinarjeva gospodinja je vsak dan zasledovala radijska poročila ter v časopisu iskala med seznamom vračajočih se ujetnikov ime Dobnik. Pa vedno je bila razočarana. Po dolgih letih vojne, neprestanega dela, trpljenja, skrbi in strahu si je že zelo zaželela za grunt in mlin močne gospodarjeve roke in malo ljubezni za svoje srce. Sicer je dobro gospodarila, a razbremenitve je bila že zelo potrebna.

„Ali se bo vrnil zdrav domov? Kaj pa, če spotoma umrje?“ Skrb za moža jo bo morila do zadnjega, do tedaj, ko ga bo imela v svojem objemu. V velikem strahu je za srečno vrnitev moža obljubila pozidati križ. Stal bo v kotu med glavno cesto in med potjo, ki pelje v mlin. Z živimi barvami bosta brata slikarja iz Mač naslikala na cestno stran Podgorsko Marijo, na desno sv. Krištofa, zavetnika popotnikov, na levo sv. Valentina, varuha pred boleznijo, zadať pa duše v vicaħ, ki naših prošenj najbolj potrebujejo in v stiski rade pomagajo. Tako bo storila, prav gotovo pride mož zdrav domov. Kako se ji je smilila Bistrinja iz Št. Janža! Mož je bil že na potu domov. Šibko in izčrpano srce pa ni moglo zmagati vseh naporov, spotoma so ga morali prepeljati v lazaret, kjer je počasno ugašal in ugasnil prav tisti dan, ko so tovariši prišli v domovino. Skoro niso upali povedati ženi, kaj je z možem. Fantek in deklica sta

živ spomin nanj, grob je daleč daleč nekje in sirotici zastoj hrepenita po dobrem, skrbnem atejju. In kaj se je zgodilo Miciji, moževi sorodnici iz Št. Jakoba?! Teško je že pričakovala moža, ki je bil tudi v ujetništvu. Nekoč je poslušala radio in je kar naenkrat zaslišala med povratniki, ki so prispeli v Dunajsko Novo mesto, možovo ime: Gregor Dobnik. Nič ni pomišljevala. Babici je naročila, naj napečejo pogače in zakoljejo cibija, sama se je odpeljala v Celovec. Med množico sorodnikov, predstavnikov oblasti in godbeniki se je kar zgubila. Povsod sami pričakujoči obrazi, radovednost, nestrpnost, veselje. Vlak je imel precejšnjo zamudo, tako da kar ni hotelo biti konca čakanja. Končno je bil le dan signal, da se vlak bliža postaji. To je utripalo srce ženam, materam, očetom, otrokom in ostalim sorodnikom! Mici se je vsa uživala v bodočo srečo.

Vlak je dospel ves v zelenju na cilj, ljudstvo je tiščalo naprej, vsak je hotel prvi videti in pozdraviti težko pričakovanega svojca. Mici je gledala po najvišjih možeh, saj je bil njen Gregi pravi velikan, močen in črn, da bi ga takoj že od daleč spoznala. Prvi možje so že stopali iz železniških voz. Vagoni so se praznili, a njenega moža ni bilo nikjer videti. Iskala je in iskala med množico znani obraz, pa ga ni našla. Tesno ji je že bilo; v skrbeh, da je morda zbolel, je šla vprašat v pisarno, kaj je z Gregorjem Dobnikom. Gledali so uradniki listo, a imena njenega moža ni bilo zraven. Neki Gregor Robnik se je vrnil; verjetno je ona napačno slišala, so ji pojasnili uradniki. Razočarana je odšla domov. — Milka jo je prav dobro razumela. Zvesta, ljubeča žena je tako pričakovala moža, da je v svoji trdni veri, da pride, še ime narobe razumela.

Deklicam se ni za Božič spolnila njih srčna želja. Ateja ni bilo ne za Božič, ne za Veliko noč, ne za Vse svete, tako da se je bližal spet nov Božič. Babica pa ta advent nič niso mogli v cerkev. Že novembra so prestali hudo pljučnico in od tedaj niso več bili trdnega zdravja. Gospodinja ni vedela, naj piše možu o mamini bolezni ali ne. Čisto previdno je vendar omenila in zraven še dodala, da bo mami samo njegova vrnitev prinesla popolno zdravje.

K oncem januarja, sredi najhujšega mraza je bil spet javljen transport iz Rusije. Ali bo morda to pot Mihej zraven?

Napovedovalec je razločno bral imena. „Dobnik Mihael iz Bistrice v Rožu“. Še drugikrat je slišala moževo ime, a tudi svojim ušesom ni mogla prav verjeti. Srce je divje tolklo v prsih, nekaj težkega se je odvalilo z ramen, solze radosti so se ji vlije iz oči, od razburjenja in nepričakovane sreče ni vedela, česa naj se loti.

Ko se je prepričala, da je res, je zaklicala: „Mama, Milka, Lojzi, Urši! Atej pride! Je že na potu proti domu. Jutri ga bomo že videli!“

Male so vzklikale, rajale ter se objemale. Same niso vedele, kako bi najbolj pokazale svoje veselje. Nestrpno pričakovanje se je naselilo v mlin. „Kaj dobrega pripravi Miheju, a preveč in premastno ne sme jesti,“ je svetovala babica. To je bilo tekanja: iz kuhinje v shrambo, od tam v klet, v „hišo“ na zgornjo hišo. Vse je moralo biti lepo in jedače dovolj, kajti tudi znanci in sorodniki bodo prišli pozdravit vračajočega se Miheja. Lojzi se je spomnila, da bi okrasila glavna vrata in sobo, v kateri naj bi bila mala pojedina. Ob vodi je nabrala smrečja, Urši in Milka sta ji pomagali olepšati sobo in vrata. Marijca pa je spala. Urši pa ni mogla zdržati.

„Marijca, jutri bo atej prišel. Že jutri ga boš v resnici videla, ne samo na sliki in na kolenih te bo zibal, veš!“

Mala je hitro skočila s posteljice: „Atej, kje je atej? Danes ga hočem videti!“

„Saj sem ti povedala, da ga boš jutri videla,“ je zatrjevala Urši.

Marijca je bila že huda. „Teta Rezika je vedno rekla: ‚Jutri bo pa atej prišel, le pridna bodi.‘ Tolikokrat je tako rekla, ateja pa nikoli ni bilo domov.“

„Veš ta jutri je pa res ‚ta pravi‘. Mama bo celo noč pekla pogače za ateja. In ko bodo pečene, bo že jutri. Samo enkrat greš še spat, preden bo atej doma. In ko bo že spet večer, te bo tudi on pokrižal in poljubil na čelo.“ Tako lepo je znala dopovedovati Urši, da je bila Marijca potolažena.

Medtem so še prihitele sosedove pripovedovat, kaj je radio povedal, in sosedje spraševati, kdaj Mihej pride. Na mizi v veži je

bil hleb kruha in vrč mošta za tiste, ki so zaradi „žeje“ prišli spraševati. „Naj vsi občutijo gospodarjev prihod,“ je mislila Milka in ni z ničemer skoparila.

Drugo jutro so tudi deklice bile zgodaj na nogah. Milka je vse vzela s seboj v Celovec. „Samo enkrat se vrne oče, naj bodo vse zraven,“ si je mislila.

V mestu so še dolgo morale čakati do ure, ko je bil napovedan vlak. Ogledovale so si izložbe, obiskale nekaj cerkva in nato čakale pri stari sorodnici v Kolodvorski ulici. Najbolj nepočakana je bila Marijca. Bala se je, da bi atej ne prišel šele drugi dan.

Končno pa so le odšle na postajo. Nemir drugih in lastna nestrpnost se je polastila tudi naših znank. Mama bi se kdaj drugikrat jezila nad hčerkami, a danes je tudi ona tako težko čakala.

Po enoinpolurni zamudi se je vlak nazadnje le bližal Celovcu. Deklice so se pogovarjale o tem, kako bodo očeta spoznale. Milki in Lojzi je bilo lahko, atkovega obraza sta se prav dobro spominjali. Še Urši je trdila, da si je atejevo podobo zapomnila. Marijca pa je bila prepričana, da ga bo spoznala po sliki, ki ji jo je poslal s Finskega. — Množica je pa začela postajati nemirna. Vse je stopalo na prste in gledalo na levo ter sililo naprej. Naše deklice so se trdno oklepale matere in Milke in so kar z nogami cepetale, ko so slišale puhanje in žvižg vlaka.

Z robčki so poslale prvi pozdrav ateju, ki ga še niso videli. Vlak je ustavil, ujetniki so se prikazali na vratih železniških voz. Milka je gledala zadnje vozove, hčerke pa tiste, ki so bili bližji.

Naenkrat je zaklicala Lojzi: „Mama, tamle je atej!“

„Atej, da, naš atej je tam,“ sta hiteli Milka in Urši.

Ena sama beseda „atej“ jim je prinesla višek sreče in sproščenosti. Mihej pa jih še ni opazil. Hitele so mu nasproti. Že jih je zagledal in tudi on pohitel. Smeh je poživil ogorela lica, s pogledi je ves srečen objel svojo družino.

„Mihej, Milka!“ je bilo še čuti in že sta se mož in žena znašla v toplem, iskrenem objemu. Solze so jima nehote polzele po licih, solze veselja ob tako zaželenem svide-

nju. Male pa so že držale ateja za roke, ga objemale in poljubovale vsevprek. Gledal jih je in se čudil, kako so zrastle. Vse so ga hotele držati za roko. Dobrikale so se mu in se stiskale k njemu. Le Marijca je bila nekaj razočarana. Mama je to opazila in jo vprašala:

„Kaj pa ti je, Marijca, ali te kaj boli?“

„Ah, mama, nič me ne boli. Povej mi pa, ali bo atej vedno tako kosmat, kot je danes?“

„Nič se ne boj, kmalu bom lep,“ jo je potolažil atej.

Mama se je veselo nasmejala in dejala možu: „Na sliki si tako lep, pa ni pričakovala, da boš kosmat.“ Vsi so se smejali mali modrijanki, očka pa jo je po rožnatem ličku nalašč malo poščegetal z bodočo brado. Marijca pa se je premagala in se še sama smejala.

Deklice so že težko čakale, da bi šle z očetom domov. Saj v mestu se z njim nič niso mogle pomeniti in vprašanj je bilo toliko, da niso vedele, kje bi začele. Saj je tudi mama imela veliko pripovedovati in važnejše stvari kot one. S ponosom so gledale predragega ateja.

Lojzika se je le vtaknila v pogovor staršev, rekoč: „Kajne, atej, zdaj boste pa vedno pri nas ostali?“

„Da, moje male, v našem domu ob Dravi je najlepše. Nikamor ne pojdem, če Bog da.“

Vse skupaj je toliko časa trajalo, da so se šele z zadnjim vlakom mogli peljati domov.

Bliže in bliže domu je bil Mihej. Zdelo se mu je, da še kolesa pripovedujejo: v domovino, v domovino. Sveto pričakovanje, da po dolgih letih pride spet v rojstno hišo in vidi mater, mu je še besede jemalo. Molčal je in ljubeče gledal Milko, kateri so še vedno solze uhajale iz oči. Deklice so bile že trudne, Marijca je v atejevem naročju brezskrbno zaspala.

Vlak je tudi zanje le enkrat obstal. Previdno so zlezli iz voza, stara mama in teta Rezika sta jim hiteli nasproti.

Tresoča materina roka je segla v sinovo desnico, s trepetajočim glasom je pozdravila mati: „Bog dar srečo!“ „Bog daj!“ je odgovoril sin in kot v mladih letih je tudi to pot sina prekriževala na čelo. Saj je bil še vedno njen otrok in materin blagoslov pri naša srečo.

Brž je opazil, da so se mama postarali, a rekel ni ničesar, saj je vedel, da so se jim iz skrbi zanj posrebrili lasje. Mati in sin sta se samo gledala. Njih srca pa sta občutili nepopisno srečo. Kdor je po dolgih letih vojne, groze in lakote spet prišel domov, že ve, kako je ob svidenju človeku v notranjosti. Na eni strani je veselje, na drugi pa strah pred razočaranjem. Koliko povratnikov je našlo domačije v neredu, družino v duhovnem propadu, ker je žena postala nezvesta ali so starši umrli in še toliko podobnih, žalostnih stvari bi lahko našteali.

Mihej pa je bil lahko vesel. Mati še živijo, žena je ostala zvesta, hčerke so zrastle in mama jih je celo pohvalila. Čeprav je bilo tudi zanje mnogo nevarnosti, so vendar ostale pridne. Babica in mama sta jih vedno navajali k odkritosrčnosti. Zaupale so mami svoje težave in v njih mehka srčeca je lahko zasejala dobro seme. Sama je bila že z malim zadovoljna, tudi dekllice je k temu navajala, ker skromnost in ponižnost sta podlagi za vse druge čednosti.

Približali so se domači hiši. Razsvetljena okna so že zdaleč pozdravljala in odprta vrata gostoljubno vabila gospodarja. Sosedje in znanci so bili že zbrani in so tudi komaj čakali, da bi Mlinarju mogli stisniti roko.

Preden pa je Mihej stopil čez prag, je ob stal in s hvaležnim glasom pomolil: „Čast bodi Očetu...“ Ganotje je premagalo vse navzoče. Ženske so z robci otrle solze, moški pa so jih sramežljivo obrisali v roko. Veliki, tako zaželeni trenutek je tu. Leta in leta je hrepenel po njem, dočakal ga je. Zavedal se je on in vsi zbrani, da ga je sam angel varuh spet pripeljal domov.

Posedli so po klopeh, mošta, pogače in celo nekaj mesenega so prinesle Mlinarjeve ženske na mizo. Mihej pa še odgovarjati ni mogel na vsa vprašanja. Mnogi so spraševali po svojih sinovih, bratih in sorodnikih, ki so še ostali v ujetništvu. Na Mihejevo željo pa so zapeli „Njav čez izaro“. Slovenske pesmi je tako zelo pogrešal v ujetništvu. Kakor Miklova Zala nekdanj, je tudi on sam ob urah največjega domotožja prepeval:

Hišica očina, ljuba mamica,
o, da videl bi še enkrat oba,
da bi jo videl še
mamico mojo,
pa bi peval spet haji hajo.

Pesmi, vesel pomenek ter vpraševanja so se vrstila cel večer. Gospodar je bil dobre volje, a poznala se mu je utrujenost. Po dolgem ujetništvu in naporni vožnji je potreboval počitka. To so razumeli znanci. Proti polnoči so se razšli, želeč Miheju dober počitek. Ni še mogel iti počivat. Zelel je še pogledati v mlin in v hlev. Težka hrastova vrata so še prav tako škripala kakor nekdanj, zacingljal je zvonček s tistim znanim glasom, ki je tolikokrat poklical mlinarja. Vse je bilo v redu.

„V mlinu si dobro gospodarila,“ je pohvalil Milko, ko si je vse naprave ogledal. „Še v hlev stopival!“

Konja, zvesti živali sta veselo zarezgetala, ko sta slišala gospodarjev glas. Ko je prišel k njima, sta se vzpela pokonci, Miheju se je zdelo, da čutita z njim veselje povratka.

„Zrebička smo tudi imeli, a se je v planini ubil,“ je povedala Milka. Marsikaj je

bilo hudo. Živino so morali oddajati, bolezen je prišla, vedno je imela kako skrb, a končno je vendar vse srečno minilo.

Gospodar je bil zelo zadovoljen z gospodarjenjem svoje žene. Tudi njemu bi se lahko zgodilo, da bi kaka žival poginila.

Prišla sta spet v hišo. Držala sta se za roke, kot bi se bala, da bi ju kdo ponovno ne ločil. Varna se je počutila Milka ob močnem možu in srečen Mihej ob ljubeči ženi.

Mama je bila uvidevna, pustila ju je sama in hčerke so vse trudne sladko in brez skrbi spale. Sedela sta spet za mizo pod bogkovim kotom. Križani z razprostrtimi rokami ju je objemal in rosil nanju bogat blagoslov. Še nageljni na prtiču so postali bolj živi, bolj rdeči, kot tudi ljubezen med možem in ženo. Povedala sta si, kako sta koprnela drug po drugem, kako je mož mislil na dom in svojece ter kako je ona romala v daljne dežele v duhu obiskovat in tolažit moža. Kolikokrat je odrezala dobršen kos kruha siroti v ta namen, da bi možu v tujini dobra roka dala vsaj kosček. Mihej je povedal, da so mnogi še veliko bolj trpeli kot on. Kot so v prejšnji vojski na soški fronti klicali Brezjansko in Višarsko Marijo na pomoč, tako se je on zatekal k Podgorski in Gosposvetski Materi. „Hvaležni moramo biti nebeški Priprošnjici, da nam je pomagala vse strahote prestat.“

„V zahvalo sem obljubila znamenje sezidati. Kajne, da si istih misli?“

„Prav, prav; že sam sem premišljeval, kako bi se vsaj malo oddolžil božji Previdnosti. In kmalu se bomo šli zahvalit Mariji za vso pomoč. H kapelici poromamo.“

Odšla sta v zgornje prostore. Hčerke so spale. Rdeča lička, obkrožena z zlatimi lasmi, so bolj sličila angelskim glavicam kot človeškim otrokom. Oče je gledal ta nedolžna, draga bitja ter bil ves srečen, da jih ima. „Milka ne zameri mi tisto, zaradi deklet tedaj Bog nama jih je dal, je že vedel, zakaj.“

Marijca se je še v spanju smejala. Raztezala so se ji usteca kot, če bi poslušala najlepšo povest.

„O tebi sanja,“ je pošepetala Milka Miheju.

Počitka trudno telo je zahtevalo pokoja. Še križ z blagoslovljeno vodo je dobil Mi-

hej od žene, poljub iskrene ljubezni in po dolgih letih je zaspal spet globoko, blagodejno spanje pod domačo streho. Milka je pogasila luči, pomolila ter utonila v kratek spanec.

Mlinar se je kmalu vživel. Delo je šlo naprej, pretekli dogodki so se mu zdeli kot grozne sanje. Po starem tiru je šlo vse naprej, a vendar ne čisto po starem. Vse je bilo bolj veselo. Milka je občutila moževo ljubezen in prizadevanje, da bi popravil, kar je nekoč zagrešil. Dekleta so kdaj pa kdaj skusila atejevo težko roko. Zlasti Urši je bila živa. Otrok potrebuje resnično mater in očeta, kakor narava poleg sonca mora dobiti tudi dežja.

Stara mama se je precej sključila. Na tihem je želela dočakati še tisti dan, da bi prijokal na svet krepek fantek. Nič ni rekla, a molila je v ta namen kar naprej. Vedela je, da molitev železna vrata predre.

Pri Podlipniku se je precej spremenilo. Oče so kmalu po Mihejevem prihodu umrli. Krepko naravo je uničil zahrbtni rak. Mojca se je poročila. Mladi gospodar je prišel iz Sel. Pridnega, varčnega zeta je zlasti mati vzljubila. Rezika, ki je tako rada imela otroke, je hotela ostati kar doma, saj je bila prepričana, da bo dovolj naraščaja, s katerim bo imela dosti dela in dosti veselja.

V adventu istega leta je Milka možu spet zaupala tudi svoje adventno pričakovanje deteta. Želja po fantu, ki jo je skrito nosil v sebi, je spet oživela v možu.

„Morda pa bo le fant,“ je previdno dejal.

„Bo, bo,“ je potrdila Milka.

„Milka, cel škafec bečelnega voska dam predelati za sveče, če bo res.“

Notranji glas je ženi pravil, da sme pričakovati dečka.

Maja je prišla na Bistrico Milkina mama.

Dnevi pričakovanja so se Milki iztekli zadnjo nedeljo majnika. Tudi hčerkam je mama že pred meseci zaupala veliko skrivnost. Povedala jim je, kako v varni, topli zibki pod materinim srcem klije in se razvija novo življenje — otročiček. Ko je dovolj razvit, pride na svet. Mati pri tem zelo trpi, a ko je detece porojeno, na vse težave pozabi. Z ljubeznijo in občudovanjem so deklice gledale mamico, ki je že

štirikrat hudo trpela in bo morala kmalu še petič. Saj je še Marijca vedela, kaj se pravi trpeti. Pičil jo je že sršen, kako se je tedaj jokala in tepena je tudi že bila, celo z Miklavževo spleteno palico. To je bilo najhujše trpljenje za malo, a vedela je, da je bilo zaslužno. „Mama, ali se kaj bojite trpeti?“ je vprašala radovedna Rezi.

„Nič, tedaj pride na pomoč materi sama Marija in njena mati sv. Ana.“

„Kajne, mama, da bomo sedaj dobili fantka?“

„Le pridne bodite, molite in ubogajte, pa bo Bogec izpolnil vaše želje.“

Dva dni se je Mlinarica zvijala v grozних bolečinah. Stara Mlinarica, Podlipnica in Mihej so ob Milkinih mukah sami trpeli, a pomagati ji niso mogli. Zaskrbljeni so bili za njeno in otrokovo stanje. Dekleta so v spodnjo izbo slišale mamine vzdihne in prosile Marijo za pomoč. Milki sami so ure pričakovanja počasi, počasi minevale. Vedela je, da bo morala trpeti, a toliko se ni nadejala.

„Mati Marija, zaradi moža in otrok mi pomagaj, da ostanem pri življenju. Vedno ti bom hvaležna! Sv. Ana, ki si tudi trpela porodne bolečine, stoj mi ob strani!“

Samo nebo je videlo trpljenje uboge matere. Kmalu po avemariji je krepek fantiček prijokal na svet.

Stara Mlinarica je obrisala potno čelo žene otročnice: „Je že vse dobro, Milka naša, počij zdaj!“

„Gospodinja, fanta imate!“ je svečano nanzabila babica.

Že je bil Mihej v sobi. Usta, oči, ves obraz, vse kretnje so izražale nedopovedljivo srečo. Sklonil se je in poljubil najprej roko, potem pa čelo Milke. Solza radosti je kanila na ženino lice. Ni ji mogoč reči drugega, kot: „Boglonaj tebi in ljubemu Bogu.“

•Zdaj je babica prinesla Milki skopanega in povitega sinčka. Pokrižala ga je najprej mama, potem še oče. Tiho sta strmela v ta čudež božje ljubezni. Drobnno dete je bilo med njima nova vez ljubezni, ki je bila močnejša kot vse prejšnje. — Zraven se mu je pa še dobro zdelo, da ima naslednika. Že je videl kobacati ob sebi zaljenega fantička, ki hoče vedeti, zakaj so

kolesa, zakaj zvonček, zakaj je očka bel in še toliko drugih reči.

Šel je v izbo po hčerke, ki so od veselja poskakovale.

„Kdaj ga bom smela pestovati?“ je hotela zbarati Lojzi. Urši, Marijca in Milka so hotele vedeti še toliko drugih stvari, da jim še odgovoriti ni mogel. Spotoma je naročil v kuhinji hlapcu, naj gre po pletenko vina, da žena pride malo k sebi. Izročil mu je tudi za cerkev obljubljeni vosek. „Kdor hitro da, dvakrat da,“ si je mislil in zraven tudi želel, da novica hitro prodre v vas. Zato bo hlapec Toman že poskrbel.

Milka je bila do smrti utrujena, a vendar nadvse srečna. Deklice so se po prstih bližale mami. Obstopile so posteljo in gledale fantka. Prijeti ga niso upale, občudovale so njegove male rokice, temne laske, nosek in sploh vse. Marijca pa se je stisnila k mami ter boječe vprašala: „Kdaj pa se bo že igral?“ Mama se je samo nasmejala. Milka pa jo je samo grdo pogledala.

„Atej, kajne, da mu bo Mihec ime?“ so bile radovedne sestrice.

„Seveda bo Mihec,“ je pritrdila stara Mlinarica, ki je menila, da zdaj, ko je dočkala vnuka, že lahko umre.

Stari mami pa ugibljeta, kaj bo iz Mihca. Ali bo mlinar ali kmet ali zdravnik, morda pa celo duhovnik. Svoje tihe želje izročata nebeški Gospe, da jih pri Sinu prav reši.

Dr. M. T.:

SLAVNA SIVA DAVNINA

Za 1300-letnico smrti kralja Sama

V letu 658. po Kr. je ugasnilo življenje velikemu osvoboditelju in organizatorju srednjeevropskih Slovanov — „kralju“ Samu. Ni dognano, ali je zares bil frankovskega rodu in po poklicu „trgovec“, kakor omenja kronist Fredegar, ali pa je nemara bil Slovan Samo(slav), izhajajoč iz katere slovanskih knežjih rodovin, in se je na svojih trgovskih potih po Frankovskem navzel pri podjetnih in bojevitih Frankih (za časa *Chlotarja II.*) tudi frankovskega svobodoljubnega in junaškega duha. Morda je po kakšnem naključju bil na Frankovskem celo vzgojen.

Naj že bo z izvorom „trgovca Sama“ tako ali drugače, dejstvo je, da je njegov politični nastop vzgibal Slovane od Baltskega do Jadranskega morja in to v času, ko je nastopila večja aktivnost med narodi od Saale in Labe ter do Furlanije.

Ugledni slovenski zgodovinar prof. dr. Milko Kos označuje to dobo za ugotovitvijo: „V to živahnejše gibanje političnih sil (namreč med narodi od Saale in Labe ter do Furlanije) so kmalu pritegnjeni tudi Slovenci v Vzhodnih Alpah. Na severu je bil odločilnega pomena pojav frankovskega trgovca Sama, ki je leta 623 stopil na čelo dela severnih Slovanov, ki so se že upirali svojim obrskim tlačiteljem, jih osvobodil obrskega jarma, uredil močno državno tvorbo in njene meje kmalu razširil tudi preko Slovencev v osrčju Vzhodnih Alp. Ti so takrat, ko so se Slovani na severu že osvobodjevali obrskega gospodstva, stali še vedno pod obrskim jarmom in vrhu tega imeli opravka s svojimi langobardskimi in bavarškimi sosedi. Prvi so vdrli celo v osrčje slovenske naselitve v Zgornjem Podravju in zavzeli okoli leta 625 ‚okraj Slovencev, ki se Zilja imenuje‘, vse do kraja, zvanega

Kralj Samo sprejema prisego slovenskega kneza Valuka in njegove vojske. (Akad. slikar Fr. Gorše, 1947)

Meglarje (pri današnjem Podkloštru). Naši predniki, združeni že v veliko Samovo državo, se vojskujejo na lastno pest z Bavarci in jih premagajo okoli leta 626–629 pri starem Aguntu (blizu današnjega Lienza v zgornji dolini Drave). O kaki pomoči, ki bi jo to pot nudili Slovincem Obri, kakor nekaj desetletij poprej, ni govora.”

Ob nastopu „Franka” Sama (623) so Slovinci po Kosovi ugotovitvi še pod Obri, ob zmagi pri starem Aguntu (v času od 626–629) pa že v veliki Samovi slovanski državi. Dotedanji obrski gospodarji nad Slovenci ne nudijo našim prednikom v bojih z Bavarci nobene pomoči niti se ne maščujejo

nad njimi, ker so se jim odtegnili izpod oblasti. To obrsko slabost razumemo le, če upoštevamo dejstvo, da so Obri v tem času pripravili štiri velike napade na Bizanc in so leta 626 pred Bizancem utrpeli tolikšen poraz, da je njihova sila za dlje časa bila ohromljena.

V dobi, ko naši predniki pri Aguntu sami potolčejo Bavarce, vlada Slovincem prvi znani knez Valuk. Ta je sodobnik bavarskega vojvoda Gariwalda, langobardskih kraljev Agilulfa, Adaloalda in morda celo Rotharja ter njim podložnih furlanskih vojvod Thassa in Chaca, bizantinskega cesarja Herakleja, zmagovalca nad Perzi in

Obri, frankovskega kralja *Chlotarja II.* in *Dagoberta* ter „frankovskega trgovca“ — Sama, vladarja združenih srednjeevropskih Slovanov.

Knez Valuk je z vladarjem Samom bil nedvomno tesno povezan, že zaradi osvoboditve izpod obrske oblasti kakor tudi zaradi nevarnosti od zapada in juga.

„Z zmago pri Aguntu so namreč pomaknili Slovenci svoje meje prav do izvirov Drave in postali Bavarcem opasen sosed. Bavarci naravnost prosijo frankovskega kralja, naj jim zavaruje hrbet pred vzhodnimi narodi in podjarmi Obre, Slovane in druge narode noter do meja bizantinskega cesarstva.

Taka prošnja je prišla prav Frankom in njihovemu kralju Dagobertu, ki je z veliko akcijo združenih germanskih narodov hotel razširiti frankovske meje preko nevarne Samove države in preko obrske zemlje, nedine in strte po carigrajskem porazu... Leta 631 je prišlo do velike vojne med slovansko in germansko zvezo... Odločilna je bila tridnevna bitka pri Wogatisburgu (Uhoštu na Zapadnem Češkem), kjer se je merila glavna slovanska vojska s frankovsko pod vodstvom kralja Dagoberta. Ta doživi silovit poraz. Slovanska zmaga je zagotovila nadaljnji obstoj Samove države in omogočila njen še večji razmah, obenem z njo pa tudi utrdila njeno zaveznico, mlado slovensko kneževino Karantanijo...“ (Kos, Zgodovina Slovencev, 52, 53.)

Deljeno je mnenje, kje je imel Samo svojo vladarsko prestolnico. Nekateri menijo, da na Koroškem v *Blatogradu* (Moosburg), severno-zapadno od Celovca, drugi pa trdijo, da v stari *Vindoboni* (Dunaju) ob Donavi. Naj je bila že tu ali tam, bila je na slovenskem ozemlju, saj so tudi „v Obdonavje prišli Slovenci že nekoliko desetletij pred rojaki, ki so se po letu 568 razširili v Vzhodnih Alpah in na Krasu... Prej so namreč naselili obdonavske Predalpe in bregove od Dunajskega lesa prav do reke Travne, ki se pod Linzem izliva v Donavo, in še preko nje...“ (Kos, Zgodovina Slovencev).

Frank Samo je zapadne Slovane ne samo osvobodil izpod obrskega jarma, marveč jih je tudi *povezal* v veliko zvezno državo od

Baltika do Jadrana. Sam po vsej priliki ni bil „kralj“, marveč le vrhovni skupni vojskovodja, zakaj v tej zvezni državi so vse kneževine še ohranile svoje lastne kneze. Bili pa so v njej gotovo *koroški Slovenci*, verjetno tudi kranjski in štajerski in primorski, ker v tej dobi Obri niso vdirali preko naše zemlje v Italijo; dalje so v Samovi državi bili Moravani, lužiški Srbi s svojim knezom *Drevanom*, Ljutici ter Obodriti (Slovani ob Odri in Baltiku).

Umljivo, da nova slovanska zvezna država (*prva srednjeevropska!*) ni bila po volji ne Langobardom, ne Bavarcem, ne Sasom in Alamanom in še najmanj Frankom, ki so si lastili vodstveno vlogo v Srednji Evropi. Zato je prišlo do velike zveze med temi narodi proti prebujenim, osvobojenim in povezanim slovanskim rodovom in do hudega medsebojnega spopada. Verjetno je ta spopad imel tudi versko-kulturno ozadje. Kajti zveza germanskih narodov je bila že pokristjanjena in je stopala v rimsko kulturno dediščino, Slovenci pa so bili še pogani in so veljali za „barbare“. Kljub boljšemu orožju zapadnih napadalcev so Slovenci zmagali in utrdili svojo zvezno državo. Le Slovenci so utrpeli nekaj škode. Medtem ko so Bavarce srečno zavrnil, so *Langobardi* uspeli, da so *iztrgali današnjo Kanalsko dolino in del Ziljske doline*. Imeli so jo zasedeno kakšnih sto let.

Boj med mladimi germanskimi, že krščanskimi narodi ter med slovanskimi, še poganskimi rodovi v Samovi državi je imel za posledico, da so Slovani krščanstvo zamrzeli. Tedanji izredno podjetni in gibčni evropski misijonar škof *sv. Amand*, ki je obiskal tudi Karantance, pri Slovanih ni uspel. Slovani so spočetka bili kaj zakrknjeni do krščanstva. Morda ne toliko ljudstvo kot višja vodstvena plast knezov, starešin in županov. Socialna uredba zadrug pri Slovanih je kajpak tudi onemogočala prodor krščanstva. Le če se je višji oblastnik odločil za krščanstvo, je sledilo tudi ljudstvo. Nazoren primer nudijo vprav Slovenci s prvimi krščanskimi knezi *Gorazdom in Hotimirom*, sto let po Samu.

Samo je umrl leta 658. Njegova država je razpadla. Ni bila dedna monarhija, marveč le zvezna kneževina. Le Samo, veliki

osvoboditelj, je imel nesporen ugled in vpliv, da je lahko vladal. Demokratični slovanski čut za samostojnost tudi malih pokrajin je slovanskim vladarjem kneževin bil višja vrednota kot pa podrejenost pod skupnega vladarja, ki bi nedvomno mogel kljubovati na zahod in vzhod, mogel s časom, zlasti če bi se slovanski rodovi kmalu pokristjanili, razviti bogato in visoko kulturno srednjeevropsko slovansko državo. Toda slovanski rodovi si ne dajo ukazovati, rajši trpé tudi škodo. Pač takšna narava!

Po razpadu Samove zvezne države so se *Karantanci* razvili v *samostojno in suvereno slovansko državo*, ki je bila tako močna in ugledna, da so jo sosedje ne samo priznavali, marveč pri njej iskali celo zatočišča, zaščite in zavezništva: tako z vzhoda Bolgari, z juga furlanski plemiči, z zapada Bavarci. Karantanija je bila tako močna, da je Langobardom izrgala Ziljo. Bavarski voj-

voda *Odilo I.* pa je prosil slovenskega kneza *Boruta*, ki je po bavarskih virih imel pred očmi vzor kralja Sama, celo za *vojno zavezništvo*. To je bilo tudi sklenjeno in so Slovenci pomagali Bavarcem leta 743 ob frankovskem napadu. Bavarci so Slovincem pomoč vrnilo, ko je čez nekaj let sledil izredno močan obrski napad na Karantanijo. Z združenimi močmi so Obre potokli, toda bavarski zavezniki so si po slavni zmagi Slovence nečastno uklonili in odvedli celo talce: Borutovega sina Gorazda in nečaka Hotimira na *otok Awa* v Chiemskem jezeru. Knez Borut je kljub nesreči bil *diplomat*. Poslal je sla in prosil, naj sina in nečaka pouče v krščanstvu, kajti le v tem je videl rešitev, da se *obnovi vsaj delna državna samostojnost* in se *ohrani slovenski narod*.

Gorazd in Hotimir sta sprejela krščansko vero. Začela se je nova doba slovenske zgodovine.

Med našim ljudstvom za

Čedadom in Tarčentom

Socialni položaj v luči statistike

Centralni statistični urad v Rimu je šele pred meseci objavil podatke **Ljudskega štetja iz l. 1951**. Številke so sicer suhoparna reč, a povedo tudi marsikaj, če se vanje zamisliš. Do vsake pičice ne bodo držale, saj vseh podatkov nikoli ni mogoče zbrati. Tudi zapisovalci niso vedno dovolj natančni.

Posebne statistike iz naših krajev, iz **Beneške Slovenije**, so v nekaterih pogledih nezanesljive, če so jih delali taki, ki so imeli namen pokazati, da je ljudstvo teh krajev že zatajilo svojo narodnost in da je postalo že bolj romansko kot pravi Rimljani. Zveš pa včasih vseeno pri nekaterih podatkih resnico, ki spravi vse govorjenje in zle namere na glavo.

Po hribih nas je zmeraj manj

Zadnje ljudsko štetje je spet pokazalo, da nas silijo železni ekonomski zakoni, da se iz domačih krajev selimo tja, kjer je boljše in lažje življenje. Doma nas je

zmeraj manj, v bližnjih furlanskih mestih in po svetu pa vedno več. Vedno več nas je v Čedadu, Vidmu, Ahtanu, Fojdi, Premariaccu, Tarčentu.

Prebivalstvo je v šempetrskem okraju (sedem čisto slovenskih občin Nadiške doline) do prve svetovne vojne stalno narasčalo. Po njej pa stalno pada. Vincenzo Bollani je l. 1588. v njem naštel 2.569 Slovencev, ki so živeli v 30 vaseh v hribih in v 6 vaseh v ravnini. Domenico Bon je l. 1595. naštel po istih vaseh 2700 ljudi. Alvise Marcello je l. 1599. naštel 3.400 naših ljudi v tem okraju. Beneška republika je izvedla uradno štetje šele nekaj desetletij pred propadom. L. 1766. je prvič štela ljudi in takrat je naštel po Slovenščini, h kateri je spadal tedaj tudi Breginj in Logje, 9645 ljudi. Avstrijska oblast je 1802. naštel 11.477 prebivalcev okraja. Po hudih vojnah s Francozi je 1815. spet štela ljudi, koliko jih je ostalo. Takrat so ugotovili manj ljudi v teh vaseh: 10.450. Naslednja avstrijska uradna

štetja ugotavljajo: 1836. leta 13.493 in 1846. leta 13.658 ljudi. Italijanska uradna štetja pa odtlej podajajo:

leta 1871	14.051
leta 1881	14.239
leta 1901	15.699
leta 1911	17.291
leta 1921	16.232
leta 1931	15.108
leta 1936	14.799
leta 1951	13.981

Od česa živimo?

Podatki štetja pravijo, da je v desetih čisto slovenskih občinah za Čedadom in Tarčentom od 11.609 v delu aktivnih ljudi 6.708 kmetov, 1.880 zaposlenih v rudnikih in tovarnah, 1.256 v zidarstvu in gradnji sploh, 22 ljudi ima delo pri električnih napravah, 126 pri transportnih vozilih, 942 v trgovini, 9 na bankah, 666 pa dela po pisarnah pri nas.

Pravijo, da je največ kmetov v Podbojencu, Brdu in Tipani, najmanj pa v Reziji. Ne osporavamo, da ni 6.708 kmečkih posestev. Toda tudi tisti, ki imajo ta posestva, po večini od njih ne morejo živeti, ampak njih sinovi defajo po tujih dr-

žavah in njih hčere po večini služijo po mestih, da gre lahko življenje družine človeka vredno naprej. Vse premije naprednim kmetovalcem v hribovskih krajih ne bodo mogle zaustaviti opuščanja kmetovanja in spreminjanja njiv v travnike. Zemlja ljudem prinaša premalo. Tipičen zgled je Rezija, kjer je sredi gora v dolini le nekaj prstov zemlje, ki pokriva prod. Tam ni niti stalnih kmetov, ampak le 292 posestnikov z lazi, njivicami in pašniki. 343 jih je po svetu zaposlenih kot zidarji in v gradnji, 295 pa jih dela po tovarnah in rudnikih.

Iz podatkov štetja vidimo, da se pri nas od elektrike ne živi. Če pomislimo, da se po naših cestah prevaža vsak dan na stotine avtobusov in tovornih avtomobilov, je 126 šoferjev iz naših krajev premalo. Se vidi, da naši mladini ni bila dana možnost, da bi se izučila v šofiranju in mehanikarstvu. Trgovcev in gostilničarjev je precej in so večinoma domačini. V tem pogledu bi lahko naši ljudje naredili lahko še velik napredek. Lahko bi naredili gostilnice prijaznejše in trgovine boljše. Zakaj nas mora tuj človek učiti

Rafko Vodab: Vas v Slovenski Benečiji ob zahajajočem soncu

in nam odjedati kruh? Od bankarstva naši ljudje res ne bodo mogli živeti, saj denar le prejemamo, namreč to, kar nam pridni sinovi in hčere zaslužijo po svetu. Od 666 zaposlenih pri javni upravi je treba odšteti precej oseb iz drugih krajev Italije. Od občinskih uradnikov, poštnih uradnikov, financarjev, gozdarjev in učiteljev je precej naših ljudi le med učitelji in občinskimi uradniki.

Sedaj povejmo še to, da mora na ramah teh zaposlenih ljudi živeti kar 13.005 neaktivnih otrok, starcev in žená. Treba bi bilo tudi pri nas narediti nekaj industrije, da bi se ljudje tako ne izseljevali in ne bi naše najboljše moči zapuščale rodne zemlje.

Preveč otrok študira za učitelje

Znano je, da so v Št. Petru Slovenov ustanovili italijansko učiteljsko šolo, da bi tako lažje naši mladini izruvali ljubezen do domačega jezika, navad in ljudstva. Šola je bila blizu in tako je na njej bilo vedno mnogo slovenskih študentov. Ko doštudirajo, težko dobé zaposlitev. Po vaseh potem taki učitelji in učiteljice samo čakajo, da bi prišli do svojega kruha, in hrepené proč iz te zemlje in služijo vsakomur, ki jim ponudi denarja ali upanje na službo.

Danes je na učiteljski šoli 266 otrok iz naših občin in sicer kar 194 deklet in le 24 fantov. Na nižji srednji šoli je bilo 352 dijakov in sicer 225 fantov in 127 deklet. Večji del teh hodi v šolo v Št. Peter, največ seveda iz kraja samega (110!) in bližnjih občin (Podbonesec 62, Sv. Lenart 50). Diplomo klasičnega ali znanstvenega liceja ima le 68 dijakov, od teh le 4 dijakinje. Prav malo je teh iz oddaljenejših občin.

Na tehnični šoli je le 33 študentov, med njimi 9 deklet. Ljudje ne vidijo namreč v bližini za take diplomirance nobene zaposlitve. V raznih srednjih šolah drugod, verjetno po raznih zavodih, je veliko naših otrok: 367, od teh 161 dečkov in 206 deklic. Pa spet jih je največ iz Št. Petra in sicer 175, iz Sv. Lenarta 44 in prav toliko iz Podbonesca.

Univerzitetno diplomu ima le 44 prebivalcev: 22 takih je v občini Št. Peter (profesorji šol in konvikto, zdravnik, živino-

zdravnik in lekarnar), v Grmeku sta 2, v Brdu 3, v Reziji 6, v Sv. Lenartu 5, v Sovodnjem 3; v Dreki, Srednjem in Tipani ni nobenega. Med temi pa ni nobenega Beneškega Slovenca. Torej že desetletja in desetletja kljub visoki kulturi, s katero se radi ponašajo naši oblastniki, nam ni dano, da bi imeli med seboj domačega človeka z univerzitetno diplomu. Tudi v bližnjih furlanskih krajih ga ni. Redki naš človek, ki doštudira vseučilišče, mora za kruhom daleč dol v Italijo, če hoče živeti.

K nam pošiljajo uradnike iz drugih krajev, ki ne razumejo našega jezika in razmer, naši redki pa dobe kvečjemu službo občinskega uradnika. Na bližnjih sodnih, policijskih, poljedelskih, gozdarskih in tehničnih uradih ni človeka iz naših krajev.

Neizpodbitna dejstva

Iz podatkov ljudskega štetja izvira tudi resnica, da imamo komaj petino naših duhovnikov, ki so doma iz Beneške Slovenije. Koliko je bilo že demonstracij in protestov skozi leta in leta med našim ljudstvom glede tega, da po naših župnijah nastavljajo duhovnike, ki slovenskega jezika ne znajo in nočejo poznati.

Strašna je številka, če jo pogledaš: v 45 čisto slovenskih krajih so nastavili za dušne pastirje ljudi največje slovenskega jezika.

Številke govorijo ...

V nekaj letih bo novo štetje. Dvomimo, da bi pokazalo mnogo zboljšanja, ker se za izboljšanje ni nihče zavzel z odločno voljo in resno namero. Številke govorijo, kličejo in obsojajo.

Slovincem številke kličejo: Na delo! Naš narod je obstal, ker se ni vdal in si je v teku zgodovine skušal pomagati sam. Tako je tudi danes. Posebno dolžnost pri tem imajo tisti, ki se izobražujejo. Kdor študira, naj ve, da ne študira le zase, ampak da s tem prevzema nase tudi breme in skrb za svoje ljudstvo. Od njega zavisi, ali bo njegovemu ljudstvu bolje ali slabše. **Izobraženci so glava ljudstva, so voditelji ljudstva. Bog ne daj, da bi bili njegovi izkoriščevalci!**

— s k i.

TILKA

Začudena obstoji Tilka pred postajo. Iz mrzlega mesta se je pripeljala domov na kratak obisk. Pa je mislila, da bo tudi doma še vse mrzlo in zimsko. Zdaj pa tako presenečenje. Rahlo se dvigajo njive v grič pred postajo. Na njih že skoro valovi zelena odeja zimskih žit, ki jih obroblja cvetoči kras travnikov. In tam ob ozarah stoje češnje vse v belem cvetju. V popoldanskem soncu žari in dehti vse polje.

Kar ne more se nagledati Tilka te krasote. Tri leta je že minilo, kar je zadnjič prehodila pot iz vasi do postaje. Tri leta življenja v mestu ležijo vmes, tri leta iskanja sreče, v katerih pa je našla le razočaranje.

Danes je srečna. Vsaj ta hip, ko gleda pred seboj pomladno cvetje in brstje, ko se ji polnijo pljuča s cvetočim vonjem češnjevih dreves. Srečna je, da je ni srečal noben znanec, ki bi silil vanjo z vprašanji, kako se ji godi. Lagati bi morala! Mar naj prizna, da ni bila vsa ta tri leta niti en dan zadovoljna, kaj šele srečna? Tega res ne more praviti, ko je pa sama tako silila. Mati ji je branila, oče pa kar naravnost prepovedal. Seveda ni uspel, ker je mati nazadnje le z njo potegnila. Kakor vselej, odkar se Tilka zaveda otroških let.

Da, kakor vselej! Ah, dobro se spominja, kako je bilo takrat, ko je hotela imeti tisto punčko, ki je sama oči zaprla, če jo je v posteljo položila, in jih spet odprla, ko jo je dvignila! Oče je ni hotel kupiti. Predraga je bila zanj. Seveda, kot navaden delavec v lesu je čez poletje že nekaj zaslužil, a pozimi je včasih po več tednov predsedel doma, če ni ravno mogel h kakemu sosedu pomagat za par grošev. In za Božič si je Tilka zaželela tiste punčke. Saj ne zato, ker se je stare naveličala, ampak ker je Miklavž Petranovi Zalki prinesel ravno tako. Pa je bil Petran gostilničar in trgovec. Pa še kakšen trgovec! Zato je svoji edinki lahko kupil, kar je poželela...

Nehoté se zazre Tilka proti vasi, kjer takoj ob cesti molí izza sadnega drevja bela hiša, Petranova. Največja in najlepša na vasi je. A ne more dolgo gledati vanjo. Pregrda je pot tam pod postajo. Po dežju vselej stoje velike mlake prav sredi poti. Šele na oni strani jarka je lepša. Previdno stopica v visokih modnih čevljičkih preko spolzkih, mokrih kamnov, vedno v strahu, da ne bi padla.

Šele ko se začne vzpenjati na položen hrib, se ji vračajo mladostni spomini. Da, tista punčka! Za Božič je oče res ni kupil: „Kaj jo bom razvajal! Naj se navadi, da si bo v življenju marsikaj poželela, česar nikoli dobiti ne bo mogla. Laže ji bo, če se bo tega že v mladosti naučila. Pa tudi denarja nimam za take neumnosti!“

Takrat ni razumela, kaj je oče hotel dopovedati mami, ko ji je nekoč zvečer tole pravil. Danes vé — in nehote začuti, da jo je oče takrat rajši imel kakor pa mati, ki je menila: „Še tega veselja ji ne bi privoščil? Dovolj bo še trpela v življenju. Sam veš, kako je bilo, ko smo bili mi majhni. Vsaj v mladosti naj ima vsega, kar poželi!“

Pa je res imela. Tudi tisto punčko je dobila. Za god v februarju. Pa je ni bila preveč vesela. Očetov žalostni obraz ji je veselje kalil. Takrat je seveda mislila, da je jezen. Zato še huda ni bila preveč na Hanzeja, ki je punčko pokvaril. Glavo ji je odprl, da bi videl, kako da oči odpira in zapira kar sama. Zato pa je bila mama bolj huda. Natepla je Hanzeja, da se je še njej smilil.

Nehote se mora nasmehniti. Prav mimo tiste češnje je prišla, na katero je Hanzej takrat splezal od same jeze. Še večerjat ni prišel, ko so ga klicali. Šele ko je oče prišel iz gozda in zvedel, kaj je, ga je pripeljal domov. Pa ne s silo. Tja je šel, pa ga poklical in kar kmalu sta prišla z roko v roki domov. Mama ga je brez večerje poglala spat. Pa ga je oče na kolena vzel in mu od svoje večerje dal. Pa je imel Hanzej takrat že sedem let in Bog ve, kako dolgo že ni sedel očetu na kolenih.

Mesto PLIBERK (v spodnji Podjuni) z gradom

Pri tej češnji je potlej bilo, ko ji je Hanzej samo pečke pljuval na glavo. Še ene same cele ji tisto popoldne ni hotel vreči. Kot bi ne mogel pozabiti tiste punčke.

Res, danes se mora smehljati tem otročarijam. Pa takrat jih je tako resno vzela. In kako ljubosumno je čuvala svoje predpravice pri materi. Njena ljubljena je bila. Zato pa je vse dosegla.

Še to, da si je odrezala lase. Pa ni očeni slišati hotel tega.

„Še tega se manjka! Tu smo na deželi in vse imajo kite!“

„Petranova Zalka ima tudi odrezane. In kako hitro je sedaj počesana,“ mu je odgovarjala.

„Petranova je pa Petranova. Ta ne spada v vas. Njena mama je iz mesta!“ se oče ni dal omečiti.

„Mlačnikova ima že tudi frizuro!“

„Še te me spomni! Če hočeš biti taka, pa kar! Samo domov mi ne hodi potlej več!“ Mračen se je oče obrnil in zaloputnil vrata za sabo.

„Zakaj si ga pa spomnila na Mlačnikovo? Morda bi se dal pregovoriti,“ je menila mati. „Sicer ti pa res ni treba imeti frizu-

re. Tako lepe kite imaš,“ ji je prigovarjala.

„Pa jih nočem. Ko me pa tako lasate, če me češete,“ je našobila ustnice. Dobro je vedela, kako je treba pri materi. Par solz, pa je že vse dosegla.

„Oh, to je križ!“ se je še mati obrnila in tiho odšla iz kuhinje. Tilka se je skozi solze nasmehnila. Saj je vedela, da bo zdaj vse dobro. Mati sama bo očeta pregovorila.

In ga je res. Za Veliko noč je že brez kit šla k vstajenju. Pa tudi tista frizura ji ni prinesla samega veselja. Še isti večer si je želela kit nazaj. Je predobro slišala tihe opazke sovrstnic in v bučnem smehu fantov začutila posmehljivo roganje...

Kot v daven spomin se ji zaplete veter v lase. Toplo, božajoče je zavel preko polj in travnikov, pobral povsod pomladni vonj cvetja in rodovitne zemlje in ga sedaj radodarno deli vsepovsod. Spet obstane Tilka kot že nekajkrat. Kar nič se ji ne mudi domov. Preveč nerodno ji je, ker se vrača prazna domov. Saj ima nekaj malenkosti za vsakega, male spominke, a več ne.

Pa če bi bilo le to. Domov mora, da si sposodi denarja. In to jo najbolj skrbi. Ko

je pa pred tremi leti, ko je odhajala, tako zadrževala, da bo vsak mesec kaj domov poslala. Saj je prve mesece res poslala materi ruto, očetu zavojček tobaka. Potlej pa ne več. Saj je dobro zaslužila, a še pred zadnjim ji je zmanjkalo denarja. Ko pa obleke toliko stanejo! In potem frizer in malice in ... Saj sama ne ve več, kam je zginjal denar. Za marsikatero neumnost tudi ... Dobro se zaveda tega, pa kaj more! V mestu ni tako kakor na deželi. Kar je videla pri drugih, to je morala tudi ona brž imeti. Saj se je že od mladosti tako navadila. In tudi zdaj je še mlada. Mar ni mama samo nekoč rekla: „Vsaj v mladosti naj ima vsega, kar poželil!“

Pa si je zaželela oblek, si kupila kolo, naročila radio na obroke, kupovala lepoticja in vso tisto drago šaro. Pa je že dva meseca le s težavo plačala obrok za radio. In zadnji mesec ga ni mogla več, sedaj pa tudi ne. In če ne plača v enem tednu, ga ji bo trgovina vzela nazaj. In ves denar bo zapadel. Ne, tega ne sme pustiti. Brez radia res ne more biti.

Da bi le denar dobila domal! Mama bi ga ji gotovo dala, a ga nima toliko. Oče pa ... Vedno je bil trd. Saj ni mogel drugače. Preveč zahtevni so otroci. In očetu ni bilo prav, da jih je mama razvajala. Večkrat sta se zaradi tega sporekla. Le kako bo, če pove tisto zaradi radia ...?

Nekaj za smeh

PO KROKU

Ob osmih zjutraj je hotelski gost tekkel po stopnicah navzdol in se jezil nad sobarico: „Zakaj me niste zbudili ob štirih, kot sem bil naročil? Tako pa sem zamudil vlak in morda tudi ugodno kupčijo!“

„Gospod, saj bi vas bila zbudila ob štirih, toda dovolite, da pripomnim, da so vas pripeljali štirje šele ob šestih.“

*

— Ali krokodili vedno ugriznejo, kadar odprejo gebec?

— Ne, samo kadar ga zaprejo.

*

Romeo: „Pravijo, da so ženske manj maščevalne kot moški.“

Sempronij: Nikar ne verjemi! Kadar kako kri-

Ko zavije po bližnjici proti domači hiši, se nehote ustavi. Kaj, če bi mater samo doma dobila? To bi bilo najlaže. Mamo bo lahko pregovorila, mama bo pa potlej očeta. Še vselej ga je. Potem bo že jutri lahko šla nazaj v mesto. Dólgove bo poravnala, potlej bo pa spet veselo življenje.

Če pa oče le ne bo dal denarja? Če ga morda nima ...?

Ah, kaj! — Odločno stopi proti hiši. Če ga oče ne bo dal, ga bo pa kje drugje dobila. Dobro ve, od kod ga dobivajo nekatere prijateljice tam v mestu. In ne le malo. Najlepši nakit nosijo, vedno spet nove bluze in čevlje. Skoro vsak večer so v kinu ...

Za hip se zgrozi Tilka. Ne, tako pa ne. Preveč sluti, da mora vsaka te reči plačati, drago plačati za ceno lastne tihe sreče, za ceno življenja samega.

Toda če doma denarja ne dobi ...? Naj si pusti radio vzeti, naj ne vzame novega plašča? ... Tega res ne more. Če bi govorila z Marico? Ta ima izkušnje. In ni slabo zadela. Še službo je pred kratkim odpovedala, češ da ji ni treba več delati. S Petrom se bosta drugo leto enkrat bajé vzela ... Če bi ji Marica kaj vedela svetovati ...

Glasno lajanje preseka njene misli. Izza vogla se je pripodil Sultan, se pognal po stezi proti njej. In na prag je stopila mama in v veselem začudenju zaklicala:

„Tilka!“

vico pozabijo, te vse življenje spominjajo, da so jo res pozabile.

*

— Moj avto je sijajen. Že dve leti ga imam, pa nisem plačal za popravila niti ene lire.

— Vem, vem, saj mi je pravil gospodar mehanične delavnice, da nič ne plačuješ.

*

— Kaj ti je, Pepi, da si tako slabe volje? Ali si še vedno brezposeln?

— Eh, Miha, pusti me, kajti zdaj mi je žena zares dobila dečo.

*

— O dober dan, gospa! Kako gre vašemu možu?

— Toda, gospod profesor, saj sploh nisem poročena.

— Že razumem! Vaš gospod soprog je torej še samec.

PRIMORSKI SLOVENCİ V Marijinem Celju

V letu 1957 je obhajalo osemstoletnico svoje ustanovitve znamenito Marijino svetišče v Marijinem Celju na Zgornjem Štajerskem. Po starem izročilu je leta 1157 poslal benediktinski opat iz samostana Sv. Lamprehta (St. Lambrecht) na Štajerskem meniha Magnusa na kraj, kjer stoji današnje svetišče, da bi sredi naselja gozdnih delavcev organiziral dušno pastirstvo. Magnus je vzel s seboj iz lesa izrezljano podobo Matere božje z Jezusom v naročju. S pomočjo delavcev je postavil leseno kapelo in poleg nje zase majhno leseno celico. Verjetno je po tej celici nastalo poznejše ime Marijino Celje (Maria Zell, latinsko Maria in Cella). V naslednjih 50 letih je prihajalo k tej kapeli mnogo romarjev od blizu in daleč.

Okrog leta 1200 je postavil na mesto lesene kapele kamnito cerkev moravski mejni grof Henrik Ladislav I. Od tedaj je prihajalo na ta kraj toliko slovanskih romarjev, da je zadobila milostna Marijina podoba, ki se v tem svetišču časti, naslov „*Mater gentium Slavorum*“ (Mati slovanskih narodov).

Zaradi velikega navala romarjev so morali proti koncu 14. stoletja to cerkev razširiti. Največ zaslug ima pri tem ogrski in poljski kralj Ludovik Veliki. Deli stavbe, ki so v gotskem slogu, so nastali po njegovem prizadevanju. Zato se časti Marijino Celje tudi kot „*magna Hungarorum Domina*“ (Velika ogrska Gospa). Zato je umljivo, da posebno po zadnji tragediji madžarskega naroda prihajajo velike množice ogrskih beguncev v to svetišče.

Seveda je Marijino Celje tudi državno svetišče nekdanje in sedanje Avstrije. Posebno ob turški nevarnosti so se sem zatekali. Leta 1683 so v spomin na rešitev Dunaja pred Turki dali celo kovati poseben novc „*Mariazeller Türkenpfennig*“ (marijaceljski turški novc) z Marijino podobo kot zaščitnico Dunaja. V času reformacije so svetni in cerkveni knezi radi prihajali sem, da so se navduševali za boj proti protestantizmu. Ferdinand II. je večkrat rekel:

„Marijino Celje je moja domovina;“ Marijo je imenoval svojo „veliko mater“. Tako je Marijino Celje dobilo nov naslov „*Magna mater Austriae*“ (velika mati Avstrije).

Ko so okupacijske čete leta 1955 zapustile Avstrijo, so dali kovati poseben „*Mariazeller Freiheitstaler*“ (marijaceljski tolar svobode), to je spominska svetinja v različnih izdajah, ki so jo poklanjali posebno v jubilejnem letu domačim in inozemskim gostom.

Najznamenitejši možje verskega prepoveda so ljubili to svetišče. Med njimi je bil sv. Klemen Marija Hofbauer, ki je s številnimi romarji skoro vsako leto prihajal v svetišče. Znamenit je tudi znani bavarski jezuit pater Abel, apostol dunajskih mož, ki je uvedel njih stalna romanja. Doslej je bilo 55 takih skupnih moških romanj iz prestolice.

Sveta stolica je obdarila obisk tega svetišča z mnogimi odpustki. Papež sv. Pij X. je dal cerkvi naslov bazilike. Sedanji sveti oče Pij XII. je podaril letos svetišču krasen kelih.

Umljivo je, da je osemstoletnica tako znamenitega romarskega kraja zbudila pozornosti tudi Slovencev v Trstu in Gorici. *Tržaška Duhovska zveza* je v povojni dobi skoro vsako leto organizirala kako daljše romanje. Tako smo v svetem letu obiskali Rim, bili smo pri Gospe Sveti, pri Materi božji v Oropi ob francoski meji, v Monte Berico, pri Sv. Antonu v Padovi in Sv. Marku v Benetkah (ob tisti priliki nas je bilo 2000).

Tako smo se lani odločili za Marijino Celje. Zaradi velike oddaljenosti nismo mogli računati na številno udeležbo. Toda proti pričakovanju se je oglasilo 720 romarjev. Jubilejne proslave so se vršile v Marijinem Celju od 1. maja do 15. oktobra. Bilo je 50 takih proslav z večdnevnim sporedom in izrednimi slovesnostmi. Ker smo se pravočasno oglasili, so tudi naše romanje uvrstili v razpored teh proslav in sicer od 28. do 30. julija.

Romanje je kot navadno organiziral poseben odbor iz srede Duhovske zveze z dolinskim župnikom č. g. Francetom Štuhecem na čelu. Tehnično plat je prevzela tržaška agencija CIT, ki je najela 16 velikih avtopulmanov. Za varnost je skrbela avstrijska policija, ki je spremljala avtokolono na vsej poti. Prevoziti je bilo treba dolgo pot: Trst — Trbiž — Celovec — Gospa Sveta (tu smo bili pri nedeljski službi božji) — Judenburg — Leoben — Bruck — Marijino Celje in nazaj: Graz — Wolfsberg — Št. Andraž — Celovec — Trbiž — Trst, vsega skupaj okrog 950 km. Potovanje v obeh smereh je trajalo 37 ur, od teh smo jih 33 prebili v avtobusih. Z doma smo odšli prvi dan ob štirih zjutraj, na cilj smo dospeli ob 9. zvečer. Tretji dan smo se ločili od Marijinega Celja okrog šeste ure zjutraj, na tržaško ozemlje smo stopili naslednje jutro okrog 2. ure.

Ako si poslušal po končanem romanju udeležence, ti niso mogli prehvaliti tega, kar so doživeli. Zato je vsako poročilo o romanju nepopolna slika teh lepih ur. Največji vtis je napravil sprejem ob prihodu in zadnji večer z nočno procesijo. V mestece (2400 duš, 870 m nad morjem, 150 km jugo-zapadno od Dunaja) smo dospeli ob deveti uri zvečer. Mogočno so nam pozvali zvonovi. Pročelje cerkve in notranjščina so koplje v prelepi razsvetljavi. Romarji so vsi prevzeti. Oglasi se Marijina pesem, ki jo poje vsa množica. P. prior nas pozdravi v nemščini, voditelj romanja nas nagovori v slovenščini. Spet zapojemo pesem; nato gremo omamljeni od trudapolne poti, skupnega petja in krásote cerkve v določene hotele k večerji in počitku.

Drugi dan smo imeli dve skupni maši; pristopili smo k svetim zakramentom, ogledovali lepoto svetišča, mesta in okolice. Zvečer ob osmi uri in pol pa se je vršila procesija. Na čelu sprevoda je stopalo lepo številno moških. Vsak romar je imel svojo svečko. Veter nam ni nič nagajal, kot smo tega navajeni v Trstu. Zbor duhovnikov je ostal v cerkvi ter pri mikrofону pel litanije z odpevi. Po vsem mestu so zvočniki tako montirani, da petje doni po ulicah čisto jasno. Zato brez težave odpeva vsa množica. Na sporedu pa so bile pesmi, ki so jih skoro vsi znali. Zato je napravila naša

MARIJINO CELJE (Maria Zell) — bazilika

procesija na mestne prebivalce pretresljiv vtis.

Nekaj posebnega pa je bil ta večer tudi pozdrav, ki ga je izrekel romarjem vodja jubilejnih proslav, benediktinec p. Beda.

Njegove besede zaslužijo, da z njimi zaključim to poročilo:

„Dragi slovenski bratje in sestre!

Prav posebno nas veseli, da ste ravno vi prišli letos k Materi božji v Marijino Celje.

Dolga in težka je bila vaša pot.

Poslanstvo te božje poti je ravno v tem, da bi se ljudje raznih jezikov med seboj dobro razumeli, kot je to volja in želja božje Matere.

Marijo verniki tu že osem sto let častijo kot Kraljico narodov. Nemci, Čehi, Slovaki, Slovenci, Italijani, Hrvati, Madžari in Ukrajinci prihajajo že stoletja v to lepo in veličastno cerkev, da počastijo in prosijo nebeško Mater pomoči.

Tudi jaz sem Tržičan. Moj oče je bil Madžar, moja mati Avstrijka. Krstil pa me

je v fari Sv. Ivana v Trstu slovenski duhovnik. V moji krvi je razumevanje raznih narodov in Bog me je poklical v Marijino Celje, v ta dom Matere božje, da dovršim to katoliško nalogo, ki jo opravljajo in ki bi jo morali z razumevanjem opravljati vsi Kristusovi duhovniki.

Prosimo vsi skupaj božjo Mater, da bi prišlo do tega, in zaupajmo, da bo Mari-

ja to dosegla. Jaz bom kot Gospodov duhovnik prosil s svojim blagoslovom, da bi vas Marija uslišala v vseh vaših prošnjah in zadevah."

Nato nam je podelil blagoslov.

Res, če bi v Evropi prišlo do večje mednarodne skupnosti, bi bilo boljše tudi za nas obrobne Slovence.

Naj to izprosi Marija!

Prof. dr. Ivan T u l — Gorica:

Sveto pismo in veda

Sveto pismo je božje delo, ki olajšuje spoznanje verskih resnic, ga izpopolnjuje in daje za нравno življenje zanesljive smernice, ki vodijo do zveličanja.

Sveto pismo je versko-nravnna knjiga. Ker pa je Bog pustil pisce, da so se prosto gibali v krogu in mejah svoje dobe in izobrazbe (to je: jezika in drugih okoliščin), ni čudno, če najdemo v svetem pismu precej potežkoč in temnih izrazov, katerih tudi bogoslovno izobražen človek ne more vseh dometi. Tu pa nas tolaži zavest, da je sveta katoliška Cerkev nezmotljiva tolmāčica pravega pomena besed v svetem pismu.

Kako moramo biti Bogu hvaležni za dar, podeljen sveti Cerkvi, da nezmotljivo vrši to svoje nujno poslanstvo tudi g'ede ustnega izročila, ki tvori dopolnilni del razodetja po svetem pismu!

Ko beremo na primer evangelije o trpljenju Jezusovem, najdemo tu in tam kako težkočo, ki se pa sčasoma pojasni.

Veliki zbor je na večiki petek navsezgodaj zahteval od Pilata, naj velikega zločinca Jezusa strogo kaznuje. Cesarjev namestnik je rekel: „Torej ga bom dal preteptati.“ Bičanje je bila ena najhujših kazni; le smrtna kazen je bila večja.

Isti evangelij pa nezmotljivo poroča, da je bil Pilat prepričan o Jezusovi popolni nedolžnosti. Sam božji Zveličar prizna, da ima Pilat manjšo krivdo, manjši greh, čeprav postopa proti njemu krivično, kot pa so ga imeli Judje s svojim velikim zborom, ki so ravnali le iz sovraštva in hudobije. Pi-

lat je tudi svoji ženi, ki ga je svarila, naj nedolžnega Jezusa nikar ne obsodi, dal vedeti, da je istega mnenja; le popustljivost nasproti Judom ga je naredila nedolžnega.

Tudi poskus, da bi se iznebil neljube obsodbe, katero je zahteval veliki zbor, kaže Pilatovo dobro voljo, ko je poslal Jezusa k Herodu, čigar odgovor, da je Jezus nedolžen, je za Pilata nov dokaz.

Pilat pa je napravil še eno veliko napako in sicer takrat, ko je množici dal na izbiro, koga naj osvobodi: ali največjega zločinca ali najbolj nedolžnega človeka. Moraj bi bil pač vedeti, da je v razgretih strasteh prenehala vsaka razsodnost. Vendar je Judom dal možnost, da so dosegli, kar so hoteli. Pilat si je sicer umil roke, ni pa umil svoje vesti.

Pred cesarjem se je skril z napisom na križu. Velika krivica! Biti prepričan o nedolžnosti obtoženčevi in ga kljub temu hudo kaznovati. Tisti „torej“ zveni kot veliko spoštovanje do velikega zbora, češ da ta zahteva le pravično kazen. In vendar takega spoštovanja Pilat ni imel, pač pa je veliki zbor zaničeval in sovražil. Tu moramo omeniti, da je Pilat malo poprej ukazal izseliti židovske upornike ter jih je dal pobiti v templju, kjer so jih vojaki našli. S tem je prišel v veliko nemilost pred velikim zborom, ki ga je tožil pred cesarjem, da je skrunilec svetega kraja. Zdaj je hotel Pilat to svojo krivico popraviti z novo krivico, a ni nič dosegel.

Ko je Jezusa sam večkrat osebno zaslišal in spoznal, da je nedolžen, je to sicer javno povedal, a napovedane kazni ni preklical.

Bog je omejil nezmotljivost, ki je dar Sve-tega Duha, edino na sveto Cerkev, in sicer v verskih in nraavnih zadevah. Zato Cerkev upravičeno postavlja meje branju svetega pisma, da ne izpostavi braica nevarnostim zmotnega pojmovanja. Posledice neovira-nega čitanja in tolmačenja svetega pisma vi-dimo v tem, da se pojavlja vedno več krivih ver in celo vedno več brezverstva.

Noben znanstveni zavod ne posreduje znanosti nezmotljivo. Zgodovina nas uči, da so bili učenjaki stoletja in stoletja prepri-čani o kakem nazoru, ki se je potem izka-zal kot zmoten. V katoliški Cerkvi pa verske resnice vedno ostanejo v veljavi, ker so več-ne in ker nam jih je razodel sam Bog.

T u g o m i r :

USPAVANKA

Kajne, da naše zlato dete
mami, tatu se smehlja?
Že luna šteje prve zvezde:
nina — nana, sem ter tja ...

Sta očki tvoji sinje morje,
lučki našega neba.
Srebrn čoln pa tvoja zibka:
nina — nana, sem in tja ...

Zaspančkaj mirno, zlato dete,
nina — nana, sem in tja ...
Tudi Soča je zaspana ...
Le vetrič s trto šepeta.

PRVO JAJCE MLADE PUTKE

(Iz francošine prevedel F. E.)

Velika noč bo čez tri dni ... Vse čisti, pomiva, pometa in briše in vsa hiša je narobe. Na vratu poskuša kos svoje najlepše pesmi, po travnikih že vse brsti in celo stara jablana poskuša že odganjati. V kokošnjaku jajčarice ne prenehajo s koko-dakanjem in s prepiri za gnezda, kamor bi znesle jajca.

„Zakaj ves ta direndaj? Zakaj vse križem kražem?“ je vprašala Putka Čuježa, ki je edini ostal miren, kajti za psa čuvarja so končno vsi dnevi enaki.

„Zakaj? Se ti pač pozna, da nimaš še niti eno leto in da si še malo skusila. Zapomni si, da bo čez tri dni Velika noč, praznik vstajenja, in da se mora vsak pobrigati, da pokaže svojo radost ... Tvoja in tvojih se-stric naloga je, da znesete lepa jajčka in na-to zapojete.“

„Jaz se rajši sprehajam po zelenečih vr-tovih, pobiram zrna in tu in tam kavsnem še kako muho ...“

„No, čenčaš pač kot otroci. Če bi govo-rile vse kokoši tako, bi ostali brez veliko-nočnih pirhov. Kakšna sramota bi bila to za kmeta, ki bi jih ne mogel deliti, in kako

žalostni bi bili otroci, ki bi ostali brez tega veselja! In kako nerodno bi bilo tudi zate, če bi ostala brez koristi in bi ne poznala ve-likonočne radosti!“

Mala Putka je nekoliko pomislila, potem pa obrnila hrbet zelenečemu vrtu in pohi-tela proti kokošnjaku. V topli poltemi je skrivnostna tišina obdajala s slamo nastla-ne zaboječke, v katerih so nesle kokoši. Put-ka je skakala od enega do drugega, a vsi so bili zasedeni. Rdeči grebeni so se dvigali in ostri kljuni ter okrogle in žareče oči so ji grozile, ko se je namenila počeniti h kaki jajčarici.

„Zasedeno! Pusti me v miru! Izgini, si-cer ...!“

„Ah, kako neprijazne so,“ je stokala Put-ka. „Grem pa kam drugam, v kak samoten kot.“

Obhodila je skedenj, drvarnico, podstreš-je, toda povsod so se že ustoličile druge ko-koške.

„Če bi naredila kot te, kdo bi prišel iskat moje jajce? Toda zakaj si sploh ubijam glavo zaradi take malenkosti? Naredila bom

Moderna doba tehnike prinaša nova obzorja: tovarna koksa pri rudniku MAURITS v Lutterade (Nizozemska)

velikonočno veselje, kakor mi je svetoval Čujež."

Odšla je z domačega dvorišča, se podala na veliko cesto in jo mahala mimo hiš ob robu ceste. Stegovala je svoj vrat in se z velikimi očmi pazljivo ozirala, da bi našla to, kar je iska a. Ponekod je videla sedeti za mizami ljudi, ki so jedli in pili, drugod je naletela na ženske, ki so glasno opravljale, tam zopet otroke, ki so se igrali, nekoliko dlje gospodinja, ki je ubijala jajce v skledo moke...

„Tu jim nisem potrebna," si je mislila Putka.

Končno se je ustavila čisto na kraju vasi pred majhno kočko, pokrito z izprano slamo. Vse tiho!

„Ali tu nihče ne stanuje? Ne, vrata so odprta. Stopimo in pogledjmo!"

Tiho in previdno prestavlja svoje noge drugo pred drugo je Putka obhodila kočico in se ustavila pred staro ženko, na pol slepo, ki je tiho govorila sama s seboj.

„Približuje se Velika noč! Čutim jo po milem in dišečem vzduhu. Škoda, da si letos ne morem privoščiti ničesar boljšega. Niti enega jajca nimam v hiši, kajti moja Črnka

je poginila od starosti in nikogar nimam, ki bi me razveselil z njim..."

„Torej sem prišla ravno prav," je vzkliknila Putka sama pri sebi, tiho skočila na posteljo v temen kot in se požurila znesti lepo belo jajce v vrtno pernice. Potem je skočila na končnico postelje in zakokodajskala na vso moč.

„Ali sanjam?" je vzkliknila starka in skočila pokonci. „Kaj slišim? Ali so to velikonočni zvonovi? Oh, kako neumna sem! To je vendar kokoška, ki mi je znesla jajce! Kako je ljubezniva!"

Tipaje je našla lepo jajce, čisto sveže, še gorko, tako mehko v tresočih se rokah, ki so ga božale.

„Hvala ti, draga kokoška! Sam ljubi Bog te je poslal! Hvala ti za tako lep pirh!"

„Ne vem, katera od naju je bolj zadovoljna. Priš'a bom pa še, še!" je pela Putka, lahna stopajoča čez hišni prag, ki ga je obsevalo spomladansko sonce.

In suha starka je kar pomlajena smehljaje se gledala za našo Putko, ki je veselo kokodajskala proti domači hiši in domačim vrtovom, poganjajočim prvo zelenje.

Čudoviti vrtič

(Iz francoščine prevedel F. E.)

Na drugem koncu sveta leži dežela, ki nosi dražestno ime „Dežela vzhajajočega sonca“. Tam je živel pred davnimi časi mož, čuden, majhen mož rumene kože, a plemenitega srca.

Ko je bil rojen, mnogo let je že tega, so mu dali starši ljubeznivo ime. Če bi vam ga povedal v jeziku tiste dežele, bi ne imeli od tega ničesar, zato vam ga rajši prevedem. Nazvali so ga Smehljaj mojega srca. Ali ni to res lepo ime?

Njegovi starši so se pokazali zares jako modri, ko so ga krstili s tem imenom, kajti nikoli v življenju ga ni nihče videl, da bi se jezil. Saj bi pa za moža z imenom Smehljaj mojega srca tudi res ne bilo primerno, če bi kazal namršene obrvi.

Spričo svoje dobrodušne nрави je blago ocenjeval vse, tako dež, ki je pel na strehi svojo pesem, kakor pripékajoče sonce, ledeno ivje, ki je belo oblačilo drevje, kakor suhi veter, ki je pometal prah s cest.

Posebno je pa Smehljaj mojega srca oboževal drevje, cvetlice in žuborečo vodo. In ker je imel jako velik vrt, je gojil na njem najrazličnejše rastline, ki jih je prinašal s svojih dolgih potovanj. Njegovo bogastvo je

bilo namreč tako veliko kot njegov vrt, zaradi česar je tudi lahko nakupoval cvetlice vsega sveta.

Kako prekrasen, čudovit je bil ta njegov vrt! Tam so rastle pozlačene krizanteme, tako bleščeče, da jih ob žarki sončni svetlobi ni bilo mogoče niti pogledati brez mežikanja. In druge bele in mehke kot svila. In potem še toliko najrazličnejšega grmičja in dreves, ki jim ne vem niti imen, velikih in majčkenih, prečudnih oblik in omamljivega vonja.

Svoj prelepi vrt je hotel Smehljaj mojega srca zavarovati pred porednimi otroki — ki tako radi plezajo po drevju in trgajo cvetje. Zato ga je obdal z visokim zidom, ki se je vlekel cele kilometre daleč po planjavi. Vsi ljudje v okolišu so govorili o čudesih tega vrta, toda zaradi zidu jih nihče ni osebno poznal.

Toda ne mislite zato, da je bil to hudooben mož. Ne! Niti zdaleč ne, le preveč je mislil na svoj vrt in ne dovolj tudi na ljudi.

*

Toda nekdam je doletela to daljno deželo huda nesreča. Smehljaj mojega srca je niti

Podoba o tolmunu

Za vasjo loka,
mavrično pisana
kakor kitajska svila.
V kolenu potoka
gladina tolmuna,
v njej pa prerisana
sključena vrba:
njena votlinasta grba,
zelena rogovila
in v vejah sinička sedeča,
srebrno zveneča —
kot struna.
Najnižje na dnu
pa neba globočina,
njena tiha sinjina
z oblakom belim,

blesteče razcvelim
kot v snu...
Ribice žvigajo
skozi kristalno vodo,
čez rahlo narisani čar,
nič se ne brigajo
za škodo
na sliki storjenih okvar.
Tudi jaz
v to sliko omočil
sem svoj obraz
in s senco na njej
preko oblaka in vej
okvaro povzročil...

Gorazd Gosposvetski

Iz našega kulturnega življenja

Katoliška prosveta

Bodimo ponosni, kajti naše kulturno delo je bilo v preteklem prosvetnem letu zelo razgibano. Poseben mejnik v našem prosvetnem življenju je brezdvomno začetek načrtnega dela „Katoliške prosvete“. Jasno je, da se more naše celotno kulturno življenje zdravno in uspešno razvijati le po katoliških načelih.

Vemo, da stojimo šele ob začetku smotrnega prosvetnega dela, vendar pa smemo biti prepričani, da smo položili trdne temelje zgradbi „Katoliške prosvete“.

Katoliška prosveta je ustanova, kateri je poverjena predvsem naloga načelnega šolanja našega ljudstva v Rožu, Podjuni in Zilji. Njeni sotrudniki se zavedajo, da je treba narod npravno dvigati. *Ce bo trden v veri, bo pravilno znal vrednotiti tudi narodne dobrine.* Za narode, ki so npravno zdravi, ne imejmo strahu! Zato je treba začeti vsako prosvetno delo pri koreninah naroda, to je pri oblikovanju družin. V sedanjih dobi materializma, ki začenja razjedati tudi naše narodno telo, je to posebno važno. Koliko družin trpi na tej nevarni ranil! V njih ni več prostora za potomce. Zakonci hočejo življenje uživati, zato so jim otroci v breme. Tako mišljenje pomeni narodno smrt.

Zato je razumljivo, da je bila cela vrsta predavanj Katoliške prosvete posvečena ravno vprašanjem: kako je s krščanskimi temelji po naših družinah, ali se ni ugnezdilo že tudi pri nas marsikje materialistično mišljenje in kako se hočemo zoper takšno mišljenje uspešno boriti.

V tej zvezi pa so se zdela referentom še prav posebno važna vzgojna vprašanja, o katerih so starši žal mnogokrat tako malo poučeni. Od predšolske vzgoje otroka preko vzgoje šoloobveznega otroka in šoli odrasle mladine so predavatelji obdelali zelo sodobna poglavja iz psihologije in pedagogike. Posebno dober odmev so našla tudi predavanja matere o predpripravi dekleta na zakon ter nalogah sodobne žene in matere.

Z barvastimi slikami pa so povedli predavatelji udeležence prireditev v središča katoliške Cerkve: Rim, Sveto deželo, Lurd in Fatimo, da so se ob njih še bolj navdušili za živo katoliško Cerkev. V predavanjih o podpori, ki jo nudijo v Ameriki katoliškim šolam, pa smo spoznali, da mora tudi naše zanimanje za vzdrževanje katoliškega šolstva in katoliških dijaških domov rasti.

Referenti Katoliške prosvete so zajeli v preteklem prosvetnem letu 27 far, med njimi nekatere celo tri- in štirikrat. V teh farah so imeli predavatelji 57 predavanj, katerim je prisluhnilo 5409 oseb.

Naše delo

Dne 7. oktobra 1956: **Št. Vid v Podjuni:** Krščanski temelji prosvetnega dela v vasi. — Dne 7. oktobra 1956: **Žvabek:** Nevarnosti materializma za krščansko življenje v vasi, Amerika v sliki in besedi (filmsko predavanje). — Dne 7. okt. 1956: **Podgorje:** Mati govori o predpripravi na zakon. — Dne 14. okt. 1956: **Škocijan:** Materialistično mišljenje razjeda pravo družinsko življenje in družinsko srečo. — Dne 21. okt. 1956: **Bistrica na Zilji:** Materialistično mišljenje razjeda pravo družinsko življenje in družinsko srečo. — Dne 28. okt. 1956: **Dobrla ves:** Katoliška Cerkev v prvem tisočletju, Materialistično mišljenje razjeda pravo družinsko življenje in družinsko srečo. (Obe predavanji sta bili ponovljeni). — Dne 4. nov. 1956: **Št. Ilj ob Dravi:** Versko gibanje v Ameriki (filmsko predavanje), Kako je s krščanskimi temelji po naših družinah? Ali se ni marsikje ugnezdilo materialistično mišljenje? — Dne 4. nov. 1956: **Št. Jakob v Rožu:** Mož in družina. — Dne 11. nov. 1956: **Št. Jakob v Rožu:** Advent v družini. — Dne 16. novembra 1956: **Št. Vid v Podjuni:** O samovzgoji dekleta in njeni pripravi na zakon. — Dne 18. nov. **Melviče:** Lurd in Fatima (filmsko predavanje). — Dne 18. nov. 1956: **Podgorje:** Amerika v sliki in besedi (filmsko predavanje). — Dne 18. nov. 1956: **Slovenji Plajberk:** O samovzgoji dekleta in njeni pripravi na zakon. — Dne 25. nov. 1956: **Št. Jakob v Rožu:** Fatimsko sporočilo, predavanje z barvastimi slikami o Portugalski in Fatimi. — Dne 2. dec. 1956: **Globasnica:** Krščanski temelji prosvetnega dela v vasi. — Dne 2. decembra

Božični misterij
Franca Ks. Meška:
„Henrik, gobavi vitez”.
(Farna mladina
v št. Jakobu).

1956: **Bilčovs**: Fatimsko sporočilo, predavanje z barvastimi slikami o Portugalski in Fatimi. — Dne 3. dec. 1956: **Celovec**: Predavanje z barvastimi slikami o Španiji in Portugalski. — Dne 8. dec. 1956: **Bistrica na Zilji**: Moje potovanje v Lurd in Fatimo (filmsko predavanje). — 8. dec. 1956: **Globasnica**: Moje potovanje v Lurd in Fatimo (filmsko predavanje). — Dne 9. dec. 1956: **Sveče**: Amerika v sliki in besedi, katoliško šolstvo v tej državi (filmsko predavanje). — Dne 9. dec. 1956: **Celovec**: Duhovna obnova za učiteljice in žene učiteljev (s štirimi predavanji). — Dne 16. dec. 1956: **Železna Kapla**: Ali je molitev še aktualna? (predavanje ob barvastih slikah), Sodobna družinska vprašanja. — Dne 16. dec. 1956: **št. Janž v Rožu**: Sveta dežela (filmsko predavanje). — Dne 20. jan. 1957: **škofiče**: Običaji božične dobe v luči vere. Lurd in Fatima (filmsko predavanje). — Dne 27. jan. 1957: **Kotmara ves**: Krščanski temelji v naših družinah, Sveta dežela (filmsko predavanje). — Dne 3. febr. 1957: **Kazaze**: Moje potovanje v Lurd in Fatimo (filmsko predavanje). — Dne 3. febr. 1957: **Zvabek**: Katoliška Cerkev v prvem tisočletju (filmsko predavanje). Otrok v predšolski dobi. — Dne 3. febr. 1957: **Bistrica na Zilji**: Jezusovo življenje v Sveti deželi in med Izraelci (filmsko predavanje). — Dne 10. febr. 1957: **škocijan**: Naše fare v sliki in besedi (filmsko predavanje). — Dne 10. febr. 1957: **škocijan — šmarkež**: Versko gibanje v naših farah. — Dne 10. febr. 1957: **Sele**: Naše fare v sliki in besedi. — Dne 10. febr. 1957: **št. Janž v Rožu**: Naloga sodobne žene in matere v družini. — 17. febr. 1957: **Loče**: Lurd in Fatima (film. pred.). — Dne 24. febr. 1957: **Globasnica**: Moj otrok v predšolski in šoloobvezni dobi. — Dne 24. febr. 1957: **Kazaze**: Katoliška Cerkev v prvem tisočletju (filmsko predavanje), Moj otrok v pred-

šolski in šoloobvezni dobi. — Dne 10. marca 1957: **Glinje**: Potovanje v Lurd in Fatimo (filmsko predavanje). — Dne 17. marca 1957: **šmihel**: Versko življenje v Ameriki. — Dne 17. marca 1957: **št. Rupert pri Velikovcu**: Moj otrok v predšolski in šoloobvezni dobi. — Dne 19. marca 1957: **št. Jakob v Rožu**: Cerkev v stiski. Mladinski dan v Celovcu (filmsko predavanje). — 20. marca 1957: **Celovec**: Cerkev v stiski. Mladinski dan v Celovcu (film. predavanje). — Dne 24. marca 1957: **št. Jakob v Rožu**: Šoli odrasla mladina. — 24. marca 1957: **Podgorje**: Potovanje v Lurd in Fatimo (filmsko predavanje). — Dne 31. marca 1957: **Podgorje**: Vzgojni problemi v družini. — Dne 14. apr. 1957: **Loče**: Naše fare v sliki in besedi (filmsko predavanje). — Dne 5. maja 1957: **špital ob Dravi — taborišče**: Cerkev v stiski. Mladinski dan v Celovcu, Dachau (filmsko predavanje). — Dne 12. maja 1957: **Marija na Zilji**: Moj otrok v predšolski dobi. — Dne 19. maja 1957: **Slovenji Plajberk**: Vzgojna vprašanja pri naši mladini. — Dne 26. maja 1957: **Pečnica**: Potovanje v Lurd in Fatimo (filmsko predavanje). — Dne 1. jun. 1957: **Bilčovs**: Mati in njena družina.

Predavanja so se vršila v župniščih, farnih dvoranh ali gostilnah. V preteklem letu so začeli v marsikateri fari z obnovo župnijskih dvoran ali celo z zgradbo novih farnih domov. Tako je dobila Globasnica reprezentativno dvorano, ki nudi prostora tisoč ljudem. Ličen oder ter poseben prostor za kinematografsko aparaturo dajeta dvorani novodobno lice. Ne trdimo preveč, če ugotovimo, da je to naša najlepša dvorana v Podjuni. Tudi Kotmara ves ima

sedaj svojo farno dvorano, v Škocijanu pa so položili že temelje za farni dom.

V vsako faro farni dom! To je *zapoved našega časa*. Kot središča katoliškega prosvetnega dela morajo oni biti poleg Cerkve in šole najvažnejša žarišča omike, kulture in duhovne obnove.

Idealizem Farne mladine

Mladina mora biti v prostem času zaposlena tako, da ji bo zaposlitev čim bolj koristna pri oblikovanju značaja. Odrske prireditve Farne mladine nudijo tu res precej možnosti splošne izobrazbe. Tega se zavedajo tudi naši duhovniki, ki se požrtvovalno bavijo z mladino, jo vadijo za pevske nastope, za igre, da tako mladina daje od pridobljenega celi farni družini.

Naslednji pregled naj nas prepriča, o življenju, ki polje med našimi mladimi:

Farna mladina iz Dobrle vesi je naštudirala za velikonočne praznike igro v sedmih dramatskih slikah „Mater Dolorosa“. Igralci so jo uprizorili trikrat. — Število prireditev: 3.

Farna mladina v Globasnici je povabila starše in otroke na miklavževanje, za otvoritev Farnega doma pa je prispevala bogat program z igrokazi in domačim petjem. — Število prireditev: 2.

Farna mladina iz Kotmare vesi je pripravila za otvoritev farne dvorane slovesno akademijo z zbor-

nimi deklamacijami, petjem mešanega zbora ter igro „Slepi jetnik mladosti“, na pustno nedeljo in ponedeljek pa je izvajala šaljivi igri „Pričarani ženini“ in „Dva gluha“. Med odmori je zapel pevski zbor nekaj narodnih pesmi. Svoje prosvetno delo pa je zaključila s „Siroto Jerico“, ki jo je igrala mladina dvakrat ob priliki materinske proslave. — Število prireditev: 5.

Farna mladina iz Sveč je na domačem odru, v St. Janžu in St. Jakobu prijetno zabavala s „Pričaranim ženinom“. Za materinski dan pa je priredila ganljivo igro „Pri kapelici“. — Število prireditev: 4.

Farna mladina iz Slovenjega Plajberka je igrala z nenavadnim uspehom, čeprav prvokrat na odru, ljudsko igro „Počeni pristan“, v pustnem času pa šaloigro „Lumpacifagabund“. Obe prireditvi je morala farna mladina ponoviti. — Število prireditev: 4.

Farna mladina iz St. Jakoba v Rožu je naštudirala najprvo misterij Ksaverja Meška „Henrik, gobavi vitez“, s katerim je gostovala tudi v Ločah, St. Janžu, v Svečah, Smarjeti v Rožu in v Selah. S ponovitvami vred je ta misterij prišel devetkrat na oder.

Veseloigri „Gašpar gre na božjo pot“ pa so se smeha željni gledalci trikrat nasmejali v St. Jakobu in potem še v Ledincah. Centralna prireditev šentjakobske Farne mladine pa je bila letos brezdvomno žaloigra „Hasan aginica“, ki so jo uprizorili trikrat doma, potem pa še v Ločah, v Kolpinovem domu v Celovcu, v Selah, Smarjeti v Rožu,

Mladinski dan v št. Lenartu pri Sedmih studencih

Šmihelu, št. Janžu, Železni Kapli in na Radišah. — Število prireditev: 24.

Farna mladina iz št. Janža v Rožu je pripravila ob začetku prosvetne sezone igro „Luč z gora“, ki jo je priredila doma, v Svečah in št. Jakobu. „Strica v Toplicah“ pa so šentjanški fantje in dekleta predstavili doma in potem še v Svečah. — Število prireditev: 5.

Farna mladina iz št. Lipša se je predstavila občinstvu najprvo z opereto „Miklavž prihaja“, za pust pa na dveh prireditvah s štirimi enodejankami. A tudi zelo zahtevnega programa se je lotila in uprizorila igro „Kalvarija in vstajenje duhovniške matere“ dvakrat v Boji vesi, nato pa še v Globasnici, Železni Kapli, Žitari vesi in v Goričah. — Število prireditev: 9.

Farna mladina v št. Rupertu pri Velikovcu je povabila farane na praznik sv. Treh kraljev k božičnici s pesmimi, deklamacijami in simboličnim rajanjem. — Število prireditev: 1.

Farna mladina iz Železne Kaple se je naučila igro „Z lastovkami“, ki jo je uprizorila dvakrat na domačem odru, za Veliko noč pa nas je na dveh prireditvah presenetila z igro „Naša kri“. — Število prireditev: 4.

Zveza absolventk gospodinskih šol je povezala svoj letni občni zbor s prireditvijo izbranega kulturnega programa. — Število prireditev: 1.

Gojenke kmetijsko-gospodinske šole v št. Jakobu so pokazale svoj letni uspeh s skrbno pripravljeno razstavo ročnih del in kuhinjskih izdelkov ter zaključno prireditvijo, ki so jo morale kar štirikrat ponoviti. — Število prireditev: 4.

Gojenke kmetijsko-gospodinske šole v št. Rupertu so pripravile za 8. decembra marijansko akademijo, meseca februarja pa tradicionalno pustno

prireditev, ki je obsegala celo vrsto šaljivih prizorov, a tudi petja ni zmanjkalo. Prireditev so morale gojenke ponoviti.

Gospodinjski tečaj so gojenke zaključile s pestro razstavo in prireditvijo. — Število prireditev: 4.

Fantje kmetijske šole v Tinjah so zaključili šolsko leto z akademijo, ki je obsegala petje in zborne deklamacije. — Število prireditev: 1.

Mladina iz Spodnjega Roža je praznovala letos „Dan katoliške mladine“ na Sedleah v Selah, mladina iz Zgornjega Roža in Zilje v št. Lenartu, mladina iz Podjune pa na Lisni gori. Fantje in dekleta so nas pri izvenckvenih slovesnostih presenetili s pevsкими nastopi, narodnimi plesi, deklamacijami in igrokazi. — Število prireditev: 3.

Slovenska dijaška družina na Plešivcu je štirikrat uprizorila igro „Garcia Moreno“. — Število prireditev: 4.

Vsega skupaj je bilo na našem ozemlju 78 mladinskih prireditev. Povojni čas je zahteval novih oblik prosvetnega udejevanja. Zato se je zgoraj navedeno prosvetno delo vršilo v sodobnih prilikah in zahtevam odgovarjajočem okviru.

Aktionost katoliških prosvetnih društev

Poleg tega pa so delovala v preteklem prosvetnem letu tudi katoliška prosvetna društva. To so nasledniki predvojnih izobraževalnih društev, v kolikor niso zajeta v Slovenski prosvetni zvezi. Katoliška prosvetna društva so včlenjena v Krščanski kulturni zvezi.

Katoliško prosvetno društvo v Celovcu je povabilo celovške Slovence na miklavževanje v Mohor-

„Hasan aginica“
Farne mladine v št. Jakobu.

Sodelujoči pevski zbor iz Sel na „Dnevu sporazu mevanja narodov“ v Marijinem Celju

jevem domu, za pust pa so nas člani društva razveselili z igro, srečolovom in plesom. — Število prireditev: 2.

Katoliško prosvetno društvo v Globasnici je povezovalo miklavževanje doma in v Štebnu z zborovskim petjem in prizorom „Zamorček“. Naslednja odrska prireditev je bila veseloigra „Nedeljski in divji lovci“, ki so jo Globašani igrali dvakrat doma ter v Šmihelu. Na pustno nedeljo in pustni torek pa so razveseljevali društveni člani občinstvo z veseloigro „Poslednji mož“.

Za Veliko noč so se predstavili prosvetarji dvakrat z igro „Žrtev spovedne molččnosti“, ob materinskem dnevu pa je nastopil mešani pevski zbor, najmlajši so presenetili matere z igricama „Mamici cvetja“ in „Poplačana ljubezen“. Podjanski dan (18. avg. 1957) pa je zbral rojake od blizu in daleč na prazniku pete in govorjene besede. — Število prireditev: 11.

Katoliško prosvetno društvo v Selač je povabilo farane najprvo na lepo uspel Miklavžev večer, nato pa se je predstavilo občinstvu z igrami „Vitez naše ljube gospe“, „Vera in nevera“, februarja pa z veseloigro „Trojčki“. Igre so morali ponoviti.

V okviru „Dneva starišev“ je nastopil mešani pevski zbor, folklorna skupina z narodnimi plesi ter igralci s tremi prizori „Miklove Zale“.

V okviru „Dneva zbližanja narodov“ 6. in 7. julija v Marijinem Celju so nastopili izven cerkvene slovesnosti tudi Selani, ki so zelo uspešno zastopali

koroške Slovence s svojim zborom, rajanjem v narodnih nošah in igrokazi. — Število prireditev: 9.

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu je uprizorilo ob začetku prosvetnega leta igrokaz „Njen horoskop“ na domačem odru, v Žvabeku in Globasnici, za Miklavža pa so zelo prizadevni prosvetarji presenetili občinstvo z opereto „Miklavž prihaja“. — Meseca januarja je priredilo društvo ljudsko igro v štirih dejanjih „Stari in mladi“. Na prireditvi sta sodelovala tudi moški in mešani pevski zbor. Z igro so Šmihelčani nastopili tudi v Železni Kapli in Globasnici, v farni dvorani v Globasnici pa še z igro „Jurček“. — Pustna prireditev je obsegala veseloigro „Gašpar gre na božjo pot“ ter druge šaljive prizore. Z igro so Šmihelčani gostovali tudi v Št. Primožu. Društvo pa je povabilo ljubitelje slovenske besede in pesmi meseca maja in junija tudi na prireditev v šestih dejanjih „Črna žena“. — Število prireditev: 11.

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Št. Vidu je pripravilo za Božič v Št. Primožu dramo „Vrnitev“, meseca februarja pa so nastopili člani društva z opereto „Vasovalci“ ter veseloigro „Županova Micka“. Nastop pevskega zbora je prireditev še povzdignil. — Ob koncu meseca maja pa so člani spet pripravili novo presenečenje in sicer dramo „Krivo-prisežnik“, ki so jo igrali v Št. Primožu in v Žitari vesi. — Število prireditev: 5.

Društva so torej nastopila z 38 odrskimi prireditvami.

Šolanja pevskih zborov

so žal naša velika skrb, katere se še vsi premalo zavedamo. Na pevskem področju v preteklem prosvetnem letu nismo preveč napredovali. V kolikor so nastopali zbori javno, je bilo to le ob priliki kakih odrskih prireditev. Izrazitih koncertnih prireditev pa je vedno manj.

V preteklih mesecih stopa pri katoliških prireditvah vedno bolj v ospredje selski pevski zbor, ki zna postati pod spretno roko profesorja Miheliča sploh naš osrednji zbor, saj šteje skoraj 40 pevcev. Gospod profesor je pripravil poleg tega s selskim deklškim zborom obširen pevski radijski program, tako da imamo sedaj večkrat priliko slišati njih sveže glasove po radijskih valovih. Prof. Mihelič je šola tudi deklški pevski zbor v Kmetijsko-gospodinjski šoli v Št. Rupertu, g. dr. Cigan moški zbor v Kmetijski šoli v Tinjah, sestra Jasna pa zbor gojenk Kmetijsko-gospodinjske šole v Št. Jakobu. Vsi omenjeni zbori so uspešno nastopali v okviru raznih šolskih prireditev. Članom teh zborov polagamo na srce, da se sedaj v domačem kraju pridružijo tamkajšnjim pevskim skupinam ter pomagajo poživiti zopet gojitev narodnih in umetnih pesmi po naših vaseh.

Slišimo tudi, da tiho, a morda zato tembolj temeljito in resno šolanje cerkvenih pevovodij iz leta v leto napreduje.

Vsekakor pa bo treba ravno pevskemu področju posvečati v bodoče več skrbi. To

važno področje našega kulturnega življenja se ne sme po naši lastni krivdi zanemarjati!

Gostovanja bratov s severa in juga

V sredo, dne 29. maja 1957, so se pripeljali člani Hrvatskega kulturnega društva z Gradiščanskega pod vodstvom gospoda prof. Schreinerja na Koroško, kjer so izvajali v Bilčovsu in na Vnebohod v Šmihelu hrvatske narodne plesne na odru. Ob spremljavi tamburašev so zapeli tudi celo vrsto svojih narodnih pesmi.

V soboto, dne 20. julija pa so nas obiskali *goriški Slovenci*. Pevski zbor Katoliškega prosvetnega društva v Gorici „Lojze Bratuž“ nam je posredoval izbran program Gregorčičevih pesmi, ki jih je podajal na koncertih v Št. Janžu, Šmihelu in Št. Jakobu. Z življenjem in delom S. Gregorčiča pa nas je seznanila priznana pesnica Ljubka Šorli.

Stike z gradiščanskimi Hrvati in Slovenci v Italiji iz vsega srca pozdravljamo.

Literarno prizadevanje

koroških Slovencev se zrcali v prvi vrsti v našem družinskem mesečniku „Vera in dom“, ki ima že kar lepo število stalnih domačih sodrudnikov. Od prenehanja Sketovega „Kresa“ sem je manjkalo koroškim Slovencev sistematičnega leposlovnega prizadevanja. To je tudi eden izmed vzrokov, da so se mogla naša slovenska narečja okužiti s tolikimi nemškimi tujkami. Zato je bil sledeči poziv, razposlan 17. oktobra

Letošnja igra dijakov
s Plešivca:

„Garcia Moreno.“
Igrali so ob novi maši
v Št. Lipšu,
nato v Št. Jakobu,
Šmihelu in Globasnici.

Na mladinskem dnevu
na praznik presv. Trojice
na Sedlcah:
Šentjanska dekleta
izvajajo simbolično rajanje.

1956 sedaj v literarnem krožku zajetim osebam, nujno potreben:

„...žalostno je, da se Koroška do danes še ni mogla v zadostni meri vključiti v literarno rast slovenskega noroda. Kar je v preteklosti izšlo, dela sicer Koroški čast, vendar so naši literati kljub temu do sedaj skromno nasejani ter z leposlovnim delom šibko zastopani.

Ponosni smo na povest koroškega rojaka Krista Srienca „Pastir Ciril“, ki bo izšla pri Mohorjevi družbi kot večerniška povest. „Moje grede“ Milke Hartmanove so prikazale slovenskemu kulturnemu svetu nežnočuteče srce Korošca. Tudi druga imena so se pojavila v slovenskih revijah, listih in koledarjih. Vendar je čutiti, da nam manjka smotrnega literarnega pokreta in mogoče tudi zadostnega kritičnega presojanja literarnih stvaritev. Zato je nujno potreben skupen posvet koroških literatov, ki naj ob medsebojni pomoči razmahnejo leposlovno delo med koroškimi Slovenci.

Zato ste vabljeni na prvi tak sestanek, ki bo v nedeljo, dne 28. oktobra, ob pol enajsti uri dopoldan, v proštiji v Dobrli vesi.

Ob sistematičnem šolanju in pisanju gotovo uspeh ne bo izostal. Žal bi nam pa moralo biti, če bi po naši lastni krivdi koroška narečja vedno bolj in bolj izgubila slovenski značaj. Bolj kot kdajkoli je danes potrebno domačih glasnikov, ki bi pomagali naša slovenska domača narečja oplemenititi ter našim ljudem odpreti zopet srce za skrivnosti matere govorice...”

Temu povabilu se je odzvalo 14 oseb. Redno prihajajo k sejam literarnega krožka, ki je bil ustanovljen v Dobrli vesi.

Zavedamo se, da stojimo z literarnim de-

lom precej ob začetku začrtane poti, vendar smo polni optimizma, ker smo mogoče največje ovire v preteklem letu vendar odstranili. Predpogoji za literarni razmah so vsekakor dani: za literarno delo nadarjene moči, lastna revija, redni sestanki ter šolanja v literarnem krožku, Mohorjeva založba in tiskarna. Bog pa daj še vztrajnosti pri delu!

Slovenska gimnazija

Ministrstvo za prosveto na Dunaju je izdalo ob koncu preteklega šolskega leta dekret za ustanovitev slovenske gimnazije v Celovcu. Za ravnatelja šole je bil imenovan višji študijski svetnik g. dr. Joško Tischler. S tem imenovanjem je ministrstvo tudi na zunaj priznalo vestno delo prvovrstnega slovenskega šolnika, ki se je poleg svojih poklicnih dolžnosti vedno požrtvovalno zavzemal kot iniciator dvojezične šole uspešno za enakopravnost slovenskega jezika na dvojezičnih, glavnih in srednjih šolah naše dežele.

Nova gimnazija, na kateri bodo učenci imeli možnost, da se naučé dobro oba deželna jezika, ima svoje prostore v poslopju celovške realke, ki velja za eno najlepših srednjih šol v Avstriji.

Z začetkom šolskega leta 1957-58 so začeli na slovenski gimnaziji poučevati v prvih treh razredih.

Gospodu ravnatelju in njegovemu profesorskemu zboru želimo pri gotovo ne lahkem, a vendar hvaležnem delu mnogo uspeha z željo, da bi postala slovenska gimnazija ena najboljših šol na Koroškem.

Franckova smrt

Leto dni je že od tega . . .

Pa mi je pri srcu, kot bi ga bil pravkar še objel. In pa tisto otroško momljanje tam v sosednji sobi? Mar ni bil to on . . . ?

Dve leti bi bil danes star, če bi ne bil umrl. Prav gotovo bi že zdavnaj shodil, njegov smeh in kričanje bi polnil hišo. Lep je bil, dober, sladek otrok. Samo trikrat je jokal v svojem življenju. Samo njegov smehljaj, njegovo božanje smo poznali.

Ata, mama: samo ti dve besedi je šele znal izgovarjati, zato pa ju vedno ponavljal. In nikdar ju ni ločil: „Ata — mama . . . ata — mama . . .“ Zanj sta bila to dva obraza, a ena sama ljubezen.

Potlej pa je nenadoma prišla tista strašna bolezen . . .

Tri dni pred smrtjo je njegovo srcece zahrepenelo po najbolj ljubečem srcu, po najtoplejšem objemu in zato je klical mamó ves čas, po stokrat na uro, kot bi hotel do kraja okusiti vso sladkost in milino tega imena.

Pa je ravno nekaj dni prej prišla Tončka na svet in mama, ki jo je dojila, si ni upala vzeti bolnega Francka v naročje. Bala se je za dojenčka, da se ne bi še on nalezel bolezni. Bolni Francek jo je gledal z žalostjo v očeh, stegoval po njej ročice in klical: „Mama! Mama!“ In ni mogel razumeti, zakaj bi naj bila mama huda nanj, ker ga ne vzame v naročje.

Smrtni boj je trajal od devetih zjutraj pa do treh popoldne. Že ponoči sem čul pri njem, a sem tudi sedaj ostal. Videl sem, da se bliža konec in zato sem sam hotel biti pri njem. Glava mu je kar gorela. Le s težavo je odprl vsako uro ustnice, da sem mu vlil par kapljic zdravilne pijače, ki jo je predpisal zdravnik.

Ni spal. S široko odprtimi očmi je strmél vedno v isti kot. Samo enkrat me je pogledal, počasi, resno in v njegovem pogledu se je zrcalila njegova duša in v očeh sem razločno bral: „Zdaj te bom zapustil. Na svidenje, atek moji!“

Potlej je nepremično obležal.

Strašno je moral trpeti, zakaj po licih so mu tekle solze, počasi, težko. Tudi jaz bi bil rad jokal, da bi pregnal vročico iz mojih oči. Pa sem si rekél: „Daj no, saj ga ne smeš tako pustiti, pomagati mu moraš, vstani vendar!“ Res sem vstal, stopil nekaj korakov po sobi, nevede vzel v roke kos perila, ga spet položil nazaj, prijel steklenico z zdravili, kot bi iskal na nalepljenem listku posebnega navdahnjenja. Potlej sem spet sedel.

Te tihe solze mojega otroka . . . Če bi se bil premetaval, če bi bil kričal, bi mi bilo laže pri srcu. Manj bi trpel, se mi je zdelo. Poskusil sem moliti. Pa je bila moja molitev brez moči kot ptica brez kril; do stropa se je z muko dvignila, pa onemogla padla nazaj. Kaj naj bi bil povedal Bogu, če sar on še ne bi vedel? Ker je pustil mojega otroka trpeti, mar nas je zato, že zapustil? Ta občutek grobne osamljenosti mi je bil že od prej znan. Kolikokrat sem ga doživljal na fronti, med težkim bombardiranjem, ko so drug za drugim padali moji tovariši in sem od sekunde do sekunde čakal, da pride vrsta še name . . . Trenutki, ko se je zdelo, da je ni pomoči ne pri Bogu ne pri ljudeh . . . Kot bi se ves pekel strgal z verige in planil proti meni, samemu in brez orožja.

Polagoma je obledel Franckov obraz kot sveča. Začutil sem, da se bliža konec in nenadoma sem se zgrozil: „Saj bo brez krsta umrl!“ Kot blazen sem planil pokonci, zgrabil tisto steklenico z zdravilno pijačo, jo spraznil — ah kako počasi je tekla tista oljnata zdravilna pijača, tako počasi, saj bom še prepozen? — in jo pri vodnjaku do polovice napolnil, stopil k Franckovi postelji in vlil nekaj kapljic na znojne lase mojega otroka in zraven izgovarjal besede svetega krsta. Saj je bil že krščen, ta moj angelček, in sicer takoj po rojstvu. Toda, sem mar vedel, kaj delam? V tem boju s smrtjo premagan, sem tako poklical Boga na pomoč: „Moj Bog, glej, Francek me zapušča. Sprejmi ga zdaj ti!“

Ni bilo zastoj to moje dejanje, zakaj takoj sem začutil kot zadnjo tolažbo: „Zdaj bom vrnil Bogu nazaj dušo otroka; to kratko življenje mojega otroka je bilo vendar dolgo dovolj, da bo dobil v zameno zanj večno blaženost.“

Končano! Zdaj leži v zibelki, mrzel, bled, lep, tako lep, kot še nikoli ni bil. Z ročicami, sklenjenimi na svojem krstnem oblačilu, na tej beli oblecki s čipkami je res bratec angelov, da, že sam cel angelček.

En svetnik več, ki bo varoval našo hišo, svetnik, h kateremu se razen nas ne bo nihče zatekal, svetnik, ki bo samo naš, čisto naš... V mrliški sobi sem slišal Tončko, dojenčka, ki se je na ves glas drla. Obrnil sem se k bledemu mrličku, k Francku: „Francek mali, glej, mamica je utrujena, počivati mora. Prosi no Boga, naj pomiri Tončko!“ Še tisti hip je Tončka utihnila.

Naj jokajo tisti, ki nimajo po smrti nobene upanja več, pri katerih je s koncem tega življenja sploh vsega konec. Naj jokajo nad svojimi mrtvimi, ker so sami mrtvi. Moji mrtvi pa — ti živ!

Gledam malo, negibno telesce, kar ponosen sem na svojo vero. Potem pa, kar naenkrat, se mi spet ulijejo solze.

To pa zato, ker sem se spomnil na tisto besedo: „Ata — mama!“, ki je ne bom več, nikoli več slišal; nič več se ne bodo odprle njegove ustnice, nikoli več se mi ne bo nasmešnil v pozdrav, nikoli več ne bom čutil njegovih ustnic na licih, kadar me je poljuboval, tako rahlo, a tako ljubeče. Nikoli, nikoli več...

Ah, revni človeški ponos! Ah, revna vera slabotnega človeka! Iz srca so mi iztrgali velik del krvavečega mesa — kako ne bi potem kričal od bolečine?

Kar čutim, kako mi prihaja na ustnice vprašanje vseh obupanih: „Pa zakaj...?“ Zakaj je smrt, če je Bog tako dober? Zakaj nas tepe, zakaj nas trga narazen, če je naš Oče in nas ljubi?

Tam v zadnjih globinah, kamor sem ga pahnil, se začne premikati in dvigati moja nevera. Kakor kača se prerije izpod kamna, dvigne ploščnato glavo: „Le še naprej!“ mi prišepetava, „le še naprej! Zakaj je sploh trpljenje, če je Bog?“

In spet je minilo leto dni... Zdaj lahko pogledam svoji bolečini v obraz: rana se je zacelila.

„Zakaj trpljenje?“ se izprašujem.

Človek vstopi v življenje in ta svet je njegova last. Po svoji volji lahko prehodi vse celine, prebrodi vsa morja... Tudi konji to zmorejo in galebi.

Kadar človek trpi, takrat pade v globine, kjer se odpirajo čudovite votline. Pred vohi pa so kakor brane z ostro brušenimi zobovi, ki ranijo vsakega, kdor bi hotel noter. Kaj zato! V votlinah so nakopičeni zakladi in se bleste dragulji.

Ko pa človek zavzdihne k Bogu, ga dvignejo nevidna krila; vse temine prekorači kakor sončni žarek preleti vsa ozračja in razsvetljuje zemljo: tudi najvišji nebeški vrhovi ne ustavijo človeškega srca pri poletu do Boga; le stopnice so mu, da se vedno više dviga.

In čim globlje se zavrta bolečina v človeka, tem globlje v božjem srcu se zakorenini njegova ljubezen.

O čudovita moč trpljenja! Saj je trpljenje priča božjega usmiljenja. In ta priča ne laže. Blagor vsem, ki jokajo! Nobena roža še ni vzcvetela, če je ni prej bičal vihar ni dež; noben diamant še ni zasijal v vsej svoji lepoti, dokler ni prišel skozi ognjeno peč.

Grešniki smo, otroci grešnikov, očetje grešnikov, pa se čudimo in smo ogorčeni: „Zakaj trpljenje, če je Bog dober?“ Ah, zakaj se raje ne čudimo in se bolj začudeni ne vprašujemo: „Zakaj še toliko sreče, če je Bog pravičen!“

Rana je zaceljena...

Ljudje smo kot najeti delavci v vinogradu. Nekateri od ranega jutra, drugi pa komaj zadnjo uro najeti, a za vse enako plačilo. Še treba ni, da bi prišel odkazano delo, dovolj je, da stopi človek pred Gospoda, kot je to storil moj Francek: „Gospod, tu sem!“ In Gospod mu je dal plačilo. Mali Francek, ki si se prikradel v nebesa!

Pa se je res prikradel? Ali smem tako reči? Spomnim se oči, s katerimi me je pogledal, da se je poslovil od mene...

Pravijo, da se otroku razvije razum šele tam okoli sedmega leta, pa s tem mislijo tisti človeški razum in ga po človeško sodijo.

Božja modrost pa sodi srca in kdaj so ta razvita, kdo bi sodil?

Če mislim na veselje svojega Francka, ko sem ga držal v naročju . . . : da sem ga le prijel, že se mi je nasmehnil. In ko sem ga položil nazaj v zibel, je stegoval ročice, kot bi mi hotel reči: „Še!”

Svojega ateja je ljubil, svojo mamo in sicer z vsem srcem, kolikor je mogel. Ne, ni se prikradel v nebesa, saj je zaslužil nekaj plačila za svojo ljubezen.

Rana je zaceljena.

Pa se ni pri meni prehitro zacelila? Večkrat me kar vest peče, posebno pred ubogo materjo.

Ona se še ni potolažila, revica, se noče potolažiti in še vedno ji krvavi srce v bridkih solzah. Dve hiši ima sedaj, pa bi ji najbolj preprosta, nizka in revna ne bila manj ljuba. Kadar sneži in preko polj žvižga veter, nemirna gleda skozi okno in trepeti od mraza: le zakaj neki jo zebe v naši topli hiši? V skritem predalu ima hranjeno otroško obleko; nihče je ne nosi, a najbolj gleda nanjo. Če delimo otrokom pogačo, sladkorčke, igrače, takrat se vedno ozira naokrog, kot bi nekoga iskala, nekaj pogršala. Pa je vendar vsak otrok dobil del. Le kaj išče, za koga bo ta del, ki ga je naskrivaj spravila?

Seveda, ona je mati!

Mar bi mogel reči, da ljubim malega Francka, kot bi ga moral ljubiti, če bi mo-

ja bolečina nasprotovala njegovi sreči, če bi se ob njegovi blaženosti ne mogel potolažiti? Saj ga nisem docela izgubil. Saj je treba samo, da ga s srcem pokličem, pa ga že čutim v svojem naročju kot nikoli tako, dokler je še živel. Včasih pa še treba ni, da ga pokličem, kar sam pride, takole ob blagoslovljenih jutrih . . . Je srce, ki je tako majhno, tako drobno, da pride lahko v moje srce, to brezmejno srce, v katerem se vesele in radujejo moj Francek in vsi naši rajni. To srce postane ob takih jutrih moj jetnik in jaz ga imam v svojem srcu, to božje Srce in z Njegovo veliko ljubeznijo imam v srcu tudi ljubezen vseh svojih dragih rajnih, ki jih živo čutim ob sebi, ki govore, se smehljajo, vse bolj živo in resnično kot v dnevih svojega umrljivega zemskega življenja.

Moja vera je premagala smrt in moja bolečina se je spremenila v vir tihe sreče . . .

Zakaj vendar spet trepetam? Otroci so se razkropili tam za skednjem; tam se igrajo, slišim njihov smeh in kar naenkrat zakričim, jih vznemirim pri njih igri s svojim klicanjem. Ko se krog mene zbero, jih stiskam k sebi trdo, z vso silo, kot bi jih hotel popolnoma združiti z mano. Česa se vendar bojim? Da se bo spet nekaj tako strašnega ponovilo kot takrat s Franckom?

In vendar je spomin na njegovo smrt vir tihe sreče? Ah, ubogo človeško srce!

Za hišo na tvalu . . .

*Za hišo na tvalu —
pod čipkasto belo streho
snežinkastega bezga,
v sivkastem valu
prvega mraka
medena in tiha
omana me čaka,
da mi s preprosto uteho
v uri oddiha
seže do trudnega dna . . .*

*Ob kladi leži sekira,
polena razklana,
vseuprek nametana,*

*kot grič se belijo,
po smoli dišijo.*

*Zdravi duh borov
v nosnice mi vdira,
z vonjem bezga se prepira,
kdo me omamlja mileje,
koga sprejemam topleje
v tihoti srčnih zastorov.*

*Moje srce pa z obema
sladkó se objema,
obema, obema šepče
besede ljubezni in sreče . . .*

Gorazd Gosposvetski

S - A - M

Kaj je rekel zdravnik?" Robnica za hip obstane med vrati. Preveč jo je začudilo vprašanje, ki ga je sama hotela staviti. Le kaj naj odgovori? Naj po pravici pove, da je zdravnik le z glavo zmajeval in govoril o nekem vnetju in vročici, da še sama ni razumela? Naj molči? Tega ne more. Prehitro bi Hanzej kaj zasumil. Že sedaj se predolgo obotavlja z odgovorom. Zato hitro zapre vrata za sabo in stopi k postelji:

„Nič posebnega, Hanzej! Majhen prehlad! Še nekaj dni v postelji pa bo vse dobro," ga skuša tolažiti. Pa Hanzej slutiti, da materina beseda nekaj skriva.

„In kaj je še rekel?" je kar siten.

„Da se moraš pač paziti! Nekaj dni boš že moral potrpeti v postelji," mu skuša dopovedati.

„Pa potlej?"

„Potlej boš pa vstal in boš spet dober!" Kot da bi Hanzej začutil, da še sama ne verjame tej besedi, se Hanzej obrne v steno. Pa se je prehitro zasukal; v prsih ga zaskeli, kot bi ga kdo z nožem sunil. Nehotel zastoka.

„Kaj pa je, Hanzej? Te spet boli?" se skloni Robnica nad njegovo posteljo.

„Ah kaj! Še nekaj dni, pa bo spet vse dobro!" Kakor bi se norčevali hotel, oponaša njen odgovor. Zabolí jo, da mu že hoče prav trdo odgovoriti, pa jo zmoti možev korak. Zdravnika je plačal in se poslovil od njega, sedaj pa hoče še on pogledati k bolniku. Prav tiho stopi do postelje. Kot bi se bal, da ga zbudi iz spanja, zašepeta: „Mu je sedaj kaj bolje?"

„Ne vem," je žena kratka.

„Bomo videli, no. Bo že kako!" Robnik kar ne more delj ostati pri bolniku. Le kaj naj reče? Saj mu zdravnik ni nič povedal.

„Bo že kako," še ponovi in stopi proti vratom, Robnica koj za njim. Boji se, da bi Hanzej ne začel spet sitnariti z vprašanji. V veži se ustavita: „Kaj misliš?" je prva Robnica z vprašanjem.

„Zdravnik ni nič rekel. Pa saj si sama slišala!"

„Če bi le vedela, kaj mu je?"

„Kaj naj jaz vem? Ti si večkrat pri njem!"

„Saj nič ne pove. Da je bit ves premočen, ko je nosil tisto železje, tako se je potil! Drugega nič!"

„To ne more biti! Morda je kaj jedel, da mu je obležalo, ali pa spil!"

„Beži no! Saj še sam ne verjameš!" ga je žena zavrnila in odšla v kuhinjo. Tudi z možem ji ni do pogovora. Sama bi bila rada, da uredi misli.

V kuhinji ji je laže. Na stol sede in sklene roke v naročje. Da, le kaj je Hanzeju? Še pred tednom je bil zdrav kot riba v vodi. Pa je v soboto šel po tisto železje za novo bajto tam za hišo. Ves poten se je vrnil in koj zaprosil za čaj. Pa še preden mu ga je prinesla, je že legel v posteljo. Da mu ni dobro, je rekel in da bo drugo jutro že bolje, je obljubil.

Drugo jutro je bil spet ves premočen. In govoril je zmedeno, kot bi ne vedel zase. Proti večeru mu je odleglo. Mislili so že, da bo potlej drugo jutro vstal. Pa ni. Še slabše mu je bilo: in za prsi se je ves čas prijemal. Posebno, če ga je zgrabil kašelj. Tisti suhi kašelj, ki ga je davil že pred nekaj leti, a potlej spet prenehal. Zdaj pa ji je, kot bi ga spet slišala. Le zakaj je šel po tisto železje? Saj bi ga lahko v jeseni, ko bodo šli voli s planine, prahpal. Seveda, pa oče ni odnehal. Da mora biti do jeseni bajta narejena. Saj je že bila: mizar je že vrata in okna naredil, le okovja še ni imel. Hanzej je potlej šel ponj in ga prinesel. Saj je rad šel, ko je pa vedel, da se bosta potem onadva umaknila v bajto in bo on lahko mlado pripeljal k hiši. Silil pa ni, preveč rad je imel oba. Pa je oče zato bolj: kar postavljav se je pri sosedih, kako bo célo, nezadolženo posestvo oddal sinu. Ne bo težko najti nevesto, ko pa je veliko posestvo in Hanzeju ne bo treba nobene bale izplačevati. Seveda ne, ko je pa sam...

Sam! Za hip se Robnici pretrgajo misli in ji uidejo nazaj v čase, ko je bil Hanzej še mlad. Kaj vse je iz ljubezni do njega storila! Sprva ni rada, pa je on vedno pravil,

da noče videti Robnikovega posestva razkosanega. Potlej ji je bilo pa še prav . . .

Pa so ji spomini nadležni in zato vstane, da pripravi za večerjo. Le kaj naj skuha Hanzeju? Kaj je že rekel zdravnik? Saj res: vročega kamiličnega čaja pa medu naj dá notri, je naročal. Jutri da bo spet prišel in potlej bolj natančno predpisal . . .

*

Drugo jutro še pred zajtrkom zacvilijo zavore pred hišo.

„Najbrž je zdravnik z avtom,“ se obrne Robnica do moža, ki si je pravkar brisal mokri obraz. Snoči je še dolgo v noč nekaj računal, pa je v jutru zaspal.

„Bom pogledal!“ Kar mimogrede vrže Robnik mokro brisačo na stol in si že med vrati odvihava rokave pri srajci.

„Bog daj, Robnik!“ Glasno pozdravlja zdravnik in vesel hoče biti njegov glas. „Kar v kuhinjo stopiva!“

Robnici je sila neferdno. Brž pograbi mokro in umazano brisačo s stola, pobriše z njo drobtine na mizi kar na tla, brisačo pa zmaši v predal. Je ne utegne več obesiti; zdravnik že stoji med vrati.

„Kar sedite, gospod doktor,“ mu odmakne stol in se vprašujoče zatre v moža. Ta pa

le zmigne z rameni. Kako naj vé, zakaj se zdravnik bolj zanima za kuhinjo kakor pa za bolnika?

„Ne bojte se, nisem prišel jest,“ se skuša nasmehnuti zdravnik njeni zadregi. Pa je koj spet resen: „Le zaradi Hanzeja sem prišel. V bolnico ga boste morali dati!“

„V bolnico?“ Robnik in ona začudena zastrmita vanj.

„Da, pravzaprav v sanatorij!“ le potrdi zdravnik in sede na klop ob steni. „Če vam je prav, bom kar koj telefoniral po rešilni voz?“

„V sanatorij? Saj ne more biti tako hudo!“ Prvi se ové Robnik in sede na stol zdravniku ravno nasproti.

„Saj ni tako hudo, a doma ne sme ostati. Bi bilo za druge prenevarno!“

Robnik samo usta odpre; preveč iznenađen je, da bi mogel kaj vprašati. Robnica še manj; s predpasnikom si je zakrila obraz, da bi solze prikrila. Saj si ne more predstavljati, da mora Hanzej v bolnico.

„Sem že govoril s primarijem. Kar koj ga sprejme,“ sili zdravnik, kot bi že komaj čakal, da spravi Hanzeja naprej. Saj mu je res nerodno. Posebno še, ker vé, da bo moral povedati, kako je s Hanzejem.

Naši rojaki v Valka taborišču pri Nürnbergu v Nemčiji. V sredi salez. č. g. Kovjak

„Pa zakaj? Saj ne more biti tako hudo?“ Robnik se kar ne sprijazni s to mislijo.

„Saj niste otrok! Jetiko ima, sušico in sicer odprto na obeh straneh. Snoči sem že vedel, pa sem zaradi gotovosti še njegov pljunek preiskal. Če ostane, se bodo še drugi krog njega našli. In samo sanatorij mu še pomaga!“ Trd je zdravnikov glas, trd, ker bi rad skril ginjenost in žalost, ki mu stiskata srce ob pogledu na Robnico. Kot okamenela stoji sredi kuhinje, tiha, negibna.

„Sušico — pravite? Ni mogoče, saj sva oba zdrava!“ Robnik ne verjame.

„Nikjer ni zapisano, da bi otrok ne smel imeti griže, če je starši še niso imeli!“ Robat in oster je zdravnik proti svoji volji. Mar naj res vse razlaga, kako je prišlo! Da jima bo še teže, očetu in materi! Mar naj pove, da sta ga razvadila preveč, ga čuvala pred najmanjšim prepihom, da ga je potlej vsaka sapa zlomila in je prehlajen kašljal! Naj jima očita, da sta ga držala, da je posedal sam, ker nista hotela, da bi se z drugimi otroki igral, on, Robnikov Hanzej? In naj jima še pove . . . Ah kaj? Saj sama bolje vesta, kako je bilo . . .

„Pa bo tam ozdravel, v sanatoriju?“ Robnica je prva, ki se je sprijaznila z mislijo. Prva skrb ji je pač sinovo zdravje.

„Bolje bo gotovo zanj!“ Več zdravnik noče, ne more povedati. Mar naj daje prazno upanje, če ga še sam nima?

„Pa mora res takoj iti?“ Tudi Robnik se je opomogel od prve odrevenelosti. „Če že mora iti, no, dobro! Vsaj kak dan bi še lahko počakali!“

„Čim prej, tem bolje! Tu ga ne morem zdraviti. Tam v sanatoriju pa imajo vse, kar bi mu še lahko pomagalo!“ Zdravnik dobro ve, da mora kovati železo, dokler je vroče: „Saj lahko telefoniram, da pridejo popoldne ponj?“

„Če bi vsaj vedel, ali mu bo tam bolje?“ se Robnik kar noče podati. „Umre lahko tudi doma.“

„Kaj naj mu pripravim, da bo vzel s sabo?“ Robnica misli samo še na bolnišnico, kot bi vedela, da ga tam morejo ozdraviti.

„Nič posebnega. Saj bo tam dobil vse, kar bo potreboval! Kako malenkost pač, saj sami veste!“ Zdravnik vstane. — Saj je opravil, kaj bi še čakal na nadležna vprašanja!

„Popoldne potlej, Robnik, kajne? Bom tudi sam prišel sem, da bom Hanzeja spremljal v sanatorij. Bo bolje tako, vsaj tebi ne bo treba!“ ponudi še Robniku roko, poki ma Robnici in že je zunaj pri avtu.

„Da je moralo tako daleč priti!“ zavzdihne Robnik. „Hanzej, pa v sanatorij! Pa kaj, da bi le ozdravel,“ zamahne z roko in že nameri korak proti veži.

„Mu ne boš povedal?“ ga ustavi ženino vprašanje. Nehoté se obrne proti njej: „Kar ti mu povej. Ženske ste bolj za take reči!“ Mar naj ji pove, da je baš zato tako hitro hotel za zdravnikom, da bi se izognil temu neprijetnemu razgovoru s Hanzejem?

„Kakor misliš!“ Čudno hitro je Robnica pripravljena. In kar koj stopi v sobo k Hanzeju. Pa ne čaka na vprašanje, ki ga sluti v njegovih nemirnih očeh: „Zdravnik je bil spet tu, Hanzej. Pa pravi, da bo najbolje zate, če greš za kak mesec v sanatorij. Tam boš imel mir in vso postrežbo, dokler ne ozdraviš.“ Miren je njen glas, kot bi mu pravila nekaj vsakdanjega.

„V sanatorij? Da bom umrl tam? Pa že rajši doma!“ se brani Hanzej.

„Kdo pravi, da boš umrl? Ozdraviš in prideš nazaj. Čakaj, dala ti bom novo perilo, da se preoblečeš!“

„Mi ni treba! Doma ostanem!“ trmoglavi Hanzej.

Robnica sede na posteljo, ga prime za vročično roko. Kakor otroku mu prigovarja, dolgo, ljubeče. In že od nekdaj je Hanzej navajen, da uboga na materino besedo, čeprav ga je razvajala . . .

„Vse bo še dobro, Hanzej. Le zdravnike tam poslušaj, kar bodo predpisali . . . In pa vse jim povej, kako je prišlo, da si zbolel . . .!“

„Kaj naj pa povem? Da sem tisto železje nosil in se zraven potil? Pa morda še, da sem med potjo v Črnem grabnu počival in tisto vodo tam pil . . .?“

„V Črnem grabnu si vodo pil?“ Toliko strahu je v materinem glasu, da se Hanzej nehote docela zazre vanjo.

„Ja, mar je to kaj posebnega? Žejen sem bil!“

„Ne, ne, saj ni nič!“ jeclja Robnica kakor v opravičilo. „Sedaj pa grem, da ti perilo pripravim.“

Trudno se dvigne s postelje in odtava iz

sobe. Pa ne gre po perilo. V kuhinji se sede na klop: „V Črnem grabnu je vodo pil in tam na tistem kamenju počival. Mar res ne ve...?“

Kako pa naj ve, da je tista voda smrt, ko je tako malo prišel med ljudi! Vsi stari ljudje so vedeli povedati, da je še vsak, ki jo je pil, kar kmalu umrl. In zato je ni nihče pil. Še ogibali so se tistega grabna. Tako strahotno tiho je med tistim mrzlim kamenjem v grapi. In izpod poveznjene skale izvira ledenomrzia voda, se nato skoro nelišno vije po izlazani strugi in šele spodaj v strmini zašumi preko skal... In Hanzej je ves razgret pil tisto vodo, sedeč na tistem kamenju. Zato pa... Noče do konca misliti. Ne, Hanzej ne sme umreti! Kaj pa vedo stari ljudje? Le prazna vera je vse skupaj. Mar ni zdravnik rekel, da ima jetiko? In jetika ne pride od tiste vode. Kot da je vesela te misli, se dvigne in gre v izbo, da poišče perilo. In vendar se je zažrla vanjo misel kakor črv, ki ji hoče še zadnje koreninice upanja izpodjesti...

In ko po kosilu Hanzeja na nosilih potisnejo v rešilni voz, ji je, kot bi ji nekdo kos srca odtrgal. Na moža se nasloni in zadržane solze ji butijo v glasen vek...

Kako se ameriške knjižnice zanimajo za SLOVENCE

Zanimanje za slovenski svet v Ameriki stalno raste. Skoraj vsako leto se pomnožijo slovenski inštituti na ameriških in kanadskih univerzah. Večje število ameriških knjižnic si nabavlja slovanske knjige in knjige o slovanski Evropi. Med temi knjiž-

Po prvem obisku pri Hanzeju ji je laže. Kako ne, ko je pa Hanzej poln upanja. Na postelji je sedeč, ko je prišla v bolniško sobo. In z nasmehom jo je pozdravil, rdeč v obraz kot nekdanj.

„Še nekaj tednov, mama, pa bom spet doma.“ Tako jo je pozdravil. Cel teden sta potlej upala z možem, dokler ni prišla večeraj brzojavka: Naj bi eden hitro prišel k Hanzeju! Pa je še sam, ker je ona bila zadnjič.

Vsak čas mora biti nazaj. Vlak je že zdavnaj zbojnel preko mostu v dolini. Pred hišo hoče Robnica, da bi prej zydela, kako je s Hanzejem. Pa je že na pragu srečala moža in takoj vse vedela...

„Je umrl?“ je zadihala.

„Jaz sem ga še živega dobil. Govoriti ni mogel več!“

Preveč jo udari novica, da bi zajokala.

„Zdaj sva pa sama!“ zahlipa mož ob njeni strani.

„Saj sva tako hotela,“ se nehote obtoži. Pa še ve ne, kako bridko resnico je izpovedala...!

nicami jih je veliko, ki se zanimajo za Jugoslavijo in za celotno narodnostno ozemlje Slovencev s Trstom vred.

Ameriške knjižnice se danes ravnaajo po načelu, da mora vsaj en izvod vsake pomembnejše knjige, ki izide kjer koli na

svetu in v katerem koli jeziku, biti na razpolago znanstvenikom vsaj v eni knjižnici. Potek druge svetovne vojne in dogodki po njej so zahtevali, da so se Združene države Amerike začele vse bolj zanimati za kulturo drugih narodov. Medtem ko so se knjižnice poprej v glavnem omejevale na spoznavanje tako imenovane zapadne kulture, ki se je za njih nehala na vzhodnih mejah nemškega in italijanskega sveta, in posebno za manjše narode ni vladalo veliko zanimanje, se je v najnovejšem času zanimanje Amerike razširilo na ves svet in vključuje tudi manjše narode in njihov politični, gospodarski in kulturni razvoj.

Prav Slovenci smo bili nekoč pionirji mednarodnega študija o Slovanih. Prvi angleški prevajalci iz slovanskih literatur so se za nasvete obračali na našega *Jerneja Kopitarja* na Dunaju, ki je v prvi polovici 19. stoletja veljal za največjo svetovno avtoriteto za slovanski svet. *Jernej Kopitar* je bil poleg Čeha *Dobrovskega* eden izmed začetnikov primerjanja slovanskih jezikov in študija slovanskih literatur.

Slavistika je dobila v našem *Miklošiču*, ki je veljal za največjega jezikoslovca 19. stoletja, najvažnejšega pobudnika. *Gregor Krek* in *Štrekelj* v Gradcu, *Nahtigal*, *Kidrič* in *Ramovš* v Ljubljani so se trudili za razvoj slovenske literarne zgodovine in raziskovanja slovenskega jezika v krogu slovanskih jezikov. Izven domačega slovenskega ozemlja smo Slovenci dali v *Laurinu*, profesorju v Londonu, enega najvažnejših literarnih zgodovinarjev slavistov.

Tudi zanimanje za Slovence v mednarodnem svetu ni nekaj novega. Vrsta tujih znanstvenikov s Poljakom *Baudoinom de Courtenay-em*, Rusom *Florinskim* in Francozom *Tesnierom* na čelu se je zanimal za slovenski jezik in njegov razvoj. Žal pa slovenski izseljenci zaradi svojega socialnega položaja in borbe za vsakdanji kruh niso utegnili vzgojiti velikih znanstvenikov na področju slavistike. Tako smo danes Slovenci na obširnem ameriškem ozemlju pri vedno številnejših ameriških slovanskih stolicah in institutih ostali skoraj brez zastopnikov in smo v mednarodnem slavističnem svetu premalo poznani.

V ameriškem knjižničarskem svetu velja tako imenovani *Farmington Plan* za skupni

nakupovalni načrt knjig iz Zpadne Evrope, Latinske Amerike, Azije in Afrike. Načrt je nastal med drugo svetovno vojno, ki je ameriške znanstvenike odrezala od evropskih zvez. V oktobru 1942 se je sestal posebni odbor za knjižnice, da naredi načrte o skupni nabavi knjig iz drugih dežel za vrsto ameriških knjižnic. Načrt, ki je dobil ime *Farmington Plan*, se je razvil posebno po končani vojni in danes pri njem sodeluje že nad 70 ameriških knjižnic.

Knjižnice so si razdelile stroke in dežele, za katere se posebno zanimajo. V ameriških knjižnicah, od katerih večina podvoji število svojih knjig vsakih 18–20 let in tako število knjig raste v geometriškem zaporedju, je namreč nemogoče hraniti vse, kar se da dobiti. Manjše knjižnice morajo vsako leto uničevati številne knjige, ker poslopja in število uslužbencev ne zadostuje za ogromni porast. Zato so si knjižnice razdelile področja, za katera se posebno zanimajo in hranijo vse knjige določenih strok ali iz določenih dežel:

Farmington Plan je določil knjižnico na *University of California, Berkeley*, California, kot tisto, ki zbira vse publikacije, ki se tiskajo v Jugoslaviji. Ista knjižnica zbira tudi vse, kar je v zvezi z zgodovino in kulturnim napredkom narodnih skupin naseljencev v Ameriki.

Library of Congress, Washington, D. C., želi vse slovenske knjige in knjige o Sloveniji in Slovencih, v kolikor so važne za študij kulture, zgodovine, gospodarstva in političnega življenja naroda. Hranijo vse, kar je v zvezi z vprašanjem državnih mej. Poesniške zbirke, povesti in romani so zaželeni samo, v kolikor predstavljajo važnejša dela slovenske literature.

New York Public Library v New Yorku želi vse knjige o zgodovini Avstro-Ogrske, Madžarske, Avstrije, Jugoslavije in Trsta. Knjižnica se zanima posebno za problem državnih mej in zbira vse o tržaškem vprašanju.

Catholic University of America, Washington, D. C., želi vse knjige o zgodovini katoliške Cerkve po vsem svetu, knjige o cerkvenem pravu in učne knjige za bogoslovne šole.

Harvard College Library, Cambridge, Mass., želi vse publikacije o slovenskem je-

Library of Congress (Kongresna knjižnica) v Washingtonu, glavnem mestu Zedinjenih držav Severne Amerike. V ospredju je glavno poslopje knjižnice in za njim moderni prizidek. Knjižnica zaposluje nad 2500 uslužbencev in ima nad 30 milijonov kosov (knjig, zemljevidov, fotografij, fotokopij, mikrofilmov, mikrokart itd.)

ziku, slovenski literaturi, slovanskem jezikoslovju in zgodovini Slovencev.

Cornell University Library, Ithaca, N. Y., se zanima za slovansko jezikoslovje in za literaturo in zgodovino vseh slovanskih narodov.

Indiana University Library, Bloomington, Ind., se zanima za slovansko jezikoslovje in za literaturo in zgodovino vseh slovanskih narodov. Knjižnica si počasi nabavlja tudi knjige o južnih Slovanih.

Michigan University Library, Ann Arbor, Mich., se zanima za slovansko jezikoslovje in za literaturo in zgodovino vseh slovanskih narodov.

University of Texas Library, Austin, Tex., se zanima za zgodovino Srednje Evrope, ki vključuje Jugoslavijo, Avstrijo in Trst.

University of Colorado Library, Boulder, Colo., se zanima za zgodovino in za politična in narodnostna vprašanja Srednje Evrope, ki vključuje Jugoslavijo, Avstrijo in Trst. Univerza izdaja revijo „Journal of Central European Affairs“, ki objavlja tudi bibliografijo novih knjig.

University of Notre Dame Library, Notre Dame, Ind., se zanima za zgodovino Srednje Evrope in vseh slovanskih dežel, posebno še za zgodovino katoliške Cerkve v teh deželah. Univerza zbira tudi vse, kar more dobiti, o našem škofu Baragi in hrani duplikate fotografskih posnetkov vsega gradiva o njem, v kolikor je zbrano.

Columbia University Library, New York, N. Y., se zanima za zgodovino Slovencev in za slovensko literaturo. Njena zbirka slovenskih knjig pred zadnjo vojno je razmeroma dobra, ker je tedaj drugod vladalo manj zanimanja za nas. Knjižnica se zanima tudi za problem državnih mej in manjšin.

Department of State, Division of the Library, Washington, D. C., zbira vse, kar je važno za zunanjo politiko Zedinjenih držav, vključno vprašanje državnih mej in manjšin.

Yale University Library, New Haven, Conn., zbira knjige o slovenskem jeziku, slovenski zgodovini in literaturi.

Princeton University Library, Princeton,

N. J., zbira knjige o slovanskem jezikoslovju in slovanskih literaturah.

Duke University Library, Chapel Hill, N. C., zbira knjige o slovanskem jezikoslovju in slovanskih literaturah.

Cleveland Public Library, Cleveland, Ohio, zbira slovenske knjige in knjige o Slovincih vseh vrst.

University of Pennsylvania Library, Philadelphia, Pa., se zanima za slovansko jezikoslovje in za zgodovino in literaturo vseh slovanskih narodov.

University of Chicago Library, Chicago, Ill., zbira knjige o zgodovini in literaturi vseh slovanskih narodov.

Marquette University Library, Milwaukee, Wis., zbira knjige o zgodovini, literaturi in jeziku vseh slovanskih narodov za pred kratkim ustanovljeni slovanski institut.

University of Washington, Seattle, Wash., zbira knjige o zgodovini, literaturi in jeziku vseh slovanskih narodov.

Alliance College, Cambridge Springs, Pa., se zanima za zgodovino, jezike in kulturo vseh narodov od Baltika do Jadranskega morja in se specializira za kulturne stike Poljakov z drugimi narodi Srednje Evrope.

University of Wisconsin Library, Madison, Wis., se zanima za zgodovino, jezike in literaturo vseh Slovanov.

Stanford University Library, Palo Alto, Calif., se zanima za zgodovino in gospodarska vprašanja vseh evropskih narodov.

National Library of Medicine, Washington, D. C., zbira knjige o medicini, javnem zdravstvu in bolniški strežbi v vseh jezikih.

Milwaukee Public Library, Milwaukee, Wis., zbira slovenske knjige vseh vrst, posebno po važnejša dela slovenske literature in zgodovine.

St. Prokopius College Library, Lisle, Illinois, se zanima za vse knjige o zbližanju katoličanov z vzhodno Cerkvijo (unionističnem gibanju, Apostolstvu sv. Cirila in Metoda). Kolegij vodijo češki patri, ki skušajo nadaljevati delo velehradskih unionističnih kongresov, pri katerih so tudi Slovenci imeli važno vlogo.

University of Dayton, Marian Library, Dayton, Ohio, zbira knjige in publikacije o Devici Mariji in to dela teološke in literarne vsebine v vseh jezikih.

Army School of Languages, Presidio de Monterey, Calif., se zanima za knjige o slo-

Glavna čitalnica v starem poslopu Library of Congress v Washingtonu, D. C.

venskem jeziku, posebno za učbenike slovenskega jezika za tujce.

U. S. Department of Agriculture Library, Washington, D. C., se zanima za knjige o poljedelstvu, živinoreji in čebelarstvu v vseh jezikih sveta.

Harvard Law School Library, Cambridge, Mass., se zanima za pravo vseh evropskih dežel kakor tudi za vprašanja državnih mej in manjšin s pravnega stališča.

Smithsonian Institution Library, Washington, D. C., se zanima za razvoj tehničnih in naravoslovnih znanosti in zbira knjige te vrste v vseh jezikih sveta.

Hoover Institute and Library, Palo Alto, Calif., zbira knjige v vseh jezikih o vojnih razmerah, revolucijah, okupacijah, preganjanjih, lakoti itd.

V Kanadi se za jezike, zgodovino in literaturo vseh slovanskih narodov zanimajo naslednje knjižnice:

National Library, Ottawa, Ont.; Bibliothèque de l'Université de Montreal, Montreal, P. Q.; University of Toronto, Toronto, Ont.; University of Manitoba, Winnipeg, Man.; University of British Columbia, Vancouver, B. C.

Ker je *pravilna informacija o Slovencih izredno pomembna, smo dolžni, da ameriške knjižnice opozorimo na vse nove izdaje, v kolikor ne gre za otroške slikanice in prevode iz drugih jezikov. Pravilno pa je tudi, da jih opozorimo na starejše slovenske knjige in knjige o Slovencih v drugih jezikih, ako jih imamo naprodaj ali pa bi jih radi darovali.*

Pri vsem tem delu se moramo zavedati, da gre za *važne stvari* in da je danes v večini teh knjižnic več knjig o slovenskem ozemlju in Slovencih v nemščini in italijanščini, med katerimi jih je precej, ki imajo napačne podatke o Slovencih ali jih ne slikajo v lepi luči. *Ameriški strokovnjaki bodo o Slovencih dobivali tako mnenje, kakršne bodo knjige v njihovih knjižnicah. Ne predstavljajmo si, da bodo spoštovali naš narod, ako o nas sploh ne bodo slišali ali pa nas bodo spoznali skozi naočnike tujcev!*

Koncem lanskega leta se je v Washingtonu ustanovil študijski krožek SLOVENIAN STUDIES CIRCLE, ki si je nadel za svojo prvo nalogo opozoriti znanstveni svet v Ameriki o kulturnem življenju Slovencev. Krožek je razposlal doslej že precej knjig, ki so jih njegovi člani nakupili sami iz svojih lastnih skromnih sredstev. Potrebovali bi še veliko slovenskih knjig in knjig o Slovencih, da bi jih poslali kot darilo ali kot zameno po navedenih knjižnicah. Zato prosimo vse slovenske založbe in posameznike, ki bi lahko kakšne knjige darovali, da jih pošljejo krožku.

Še posebno pa prosimo vse ameriške mohorjane, da v svoji okolici povedo, da so slovenske knjige dragocene in zaželene. Po slovenskih naselbinah se je namreč pogosto dogajalo, da so slovenske knjige namerano uničevali, ker niso poznali njih vrednosti. Ta nevarnost slovenskim knjigam preti v Ameriki posebno ob smrti starejših oseb, ko mlajši rod ne ceni vrednosti slovenske kulture, za katero se danes zanimajo vodilne ameriške univerze in knjižnice.

Naš študijski krožek bo hvaležen za vsako knjigo, ki mu jo kdo pošlje, ter je ne potrebuje več. Darovalci so lahko prepričani, da bo knjiga prišla v prave roke, ker stalno zasledujemo delovanje ameriških univerz in knjižnic. Naslov našega tajništva je:

SLOVENIAN STUDIES CIRCLE;
P. O. BOX 4531,
WASHINGTON 17, D. C., U. S. A.

T u g o m i r :

Gladioli

*Kateri simbol mi predstavljaš, gladiola?
Komu z mečem zelenim groziš? ...
Meč mar stražar je lilastih cvetov?
Zaljubljena vanje nad njimi bediš?*

*Ali simbol si življenja in upov tožečih —
mar božje narave mehak opomin?
Gladiola z mečem, v cvetje ovitim,
Jadrana simbol si in kraških dolin!*

Doberdob

(Mons. dr. ENRICO MARCON, docent za cerkveno zgodovino na univerzi v Trstu)

Nekateri humanisti so menili, da je Doberdob tisto mesto, katero je razrušil Maksimin, ko je prodiral proti Ogleju, da bi ga oblegal (238 po Kr.); slabo so namreč tolmačili Herodianovo pripovedovanje (Hist. III); mislili so tudi, da je slavno gradišče nad jezerom razvalina zagonetnega mesta Aemonia. Podobno so se motili nekateri novejši zgodovinarji, ki so iskali Stridone, domovino svetega Hieronima, v ozemlju med Oglejem, Timavom in Vipavo; menili so, da to mesto lahko istovetijo z Doberdobom, ker leži ob cesti, ki je peljala z mostu v Ronkih ter se je združila z vipavsko cesto. Vse to so plodovi domišljije.

Ne da bi iskali po prazgodovini in po klasični dobi, lahko smatramo, da je kraški rob doberdobske planote tvoril bizantinsko-langobardsko, pozneje pa avstrijsko-beneško mejno črto, ki je ločila goriška in devinska fevdalna posestva, ki so prešla pod avstrijsko vladarsko hišo, in neposredne fevde oglejske cerkve, ki niso spadali pod pokroviteljstvo ter so jih zaradi tega leta 1420 zasledle Benetke.

Slovensko ime Doberdob nas ne spominja toliko na hrastov gozd (dob = hrast), kolikor na „dobri“, to je sveti hrast. Hrast

so Slovenci posebno častili. Naseljevati so se začeli po bitki pri Floviju (Flovius — Pavel Diakon: Zgodovina Langobardov — H. L. V, 20) in seveda še pred zborom ob Rižani (804). V opatiji Štivan ob Timavi so na klasično žuborečih očiščevalnih valovih prejeli krst in omiko. Znano je, da je še leta 1331 inkvizitor Francesco da Chioggia (Frančišek de Clugia) napovedal pravo križarsko vojno proti Slovincem na Kobariškem, ker so častili „hrast“ ob nekem izvirku. Podobne navade je našel patriarh Bertold, ko je posvetil cerkev v Črnomlju.

Da bi kraju vzeli značaj poganskega svetega kraja in da bi zatrli v njem poganske navade, so ga patriarhi dodelili opatiji v Štivanu. Pozneje je tu nastala kuracija, ki je v novejših časih pripadala kraškemu arhidiaconatu. Tako je opatija v Štivanu postala župna cerkev in fevdalna gosposka. Okoli 1120 je bila združena s slavno cerkvijo svetega Martina v Belinji pri Ogleju. S tem se da razlagati, da je namesto „svetega hrasta“ nastala kapelica, posvečena imenovanemu svetniku, belinjskemu patronu, ki je bil istočasno tudi znamenje za opatijsko lastnino; treba je bilo namreč odpraviti še zadnji ostanek poganstva, a tudi

Na Krasu: DOBERDOBSKO JEZERO

poudariti pravico do lastnine nasproti zavojevalnemu nasilju fevdalcev goriških grofov in devinskih gospodov, zoprnih zaščitnikov opatije. Podobni primeri so pogostni, kot San Martino di Terzo, Romans, Tapogliano, Sovodnje, San Martino del Carso, kjer najdemo posestva belinjskega samostana, za katera so se potegovali tudi drugi. Sveti Martin je bil tudi narodni svetnik Frankov, ustanovitelj Belinje. To ime lahko pogosto meri na lastnino frankovskih gospodov ali pa na tako zvana alodialna (svobodna) posestva frankovske marke, ki so bila zaplenjena zaradi uporov langobardskih privržencev; ker so bila neobljudena, so jih včasih izročili slovenskim kolonom, kot dejansko izhaja z zbora ob Rižani in iz imenoslovja v pokrajini.

Doberdob predstavlja torej važno ime krajinskega značaja, kolikor ga lahko navežemo na verske običaje slovenskih poganov, to se pravi na prvotno dobo naseljevanja na Krasu po vpadih Avarov (611); lahko pa tudi potrjuje cerkveno samostansko posest,

odvisno od Belinje, kateremu so priključili opatijo v Štivanu. V tem primeru bi kapelica svetega Martina ne mogla nastati pred letom 1100.

To odvisnost od samostana, ki je prenehala v XV. stoletju, potrjuje fevdalna podložnost kraja gospodom v Devinu, ki so kot „pokrovitelji“ podedovali štivanska opatijska posestva že v XIV. stoletju, deloma pa celo prej.

Za devinskimi gospodi so prišli Walsee, za njimi pa della Torre, ki imajo še sedaj na Krasu in tudi v bližini Doberdoba obširna posestva. Doberdob je bil v vojni 1915–1918 v strašnih epičnih bitkah do tal porušen. Stara baročna cerkvica je spet vstala lepa v srednjeveškem romanskem slogu z elegantnim zvonikom iz živega kamna.

Jezero, ki je pravzaprav ribnik, je v zemljepisnem pomenu važno zaradi kraških pojavov in presihanja. Če bi ribolov gojili smotrno, bi lahko dal znatne dohodke.

(Prevedeno iz italijanskega rokopisa.)

Bogomil Brecelj:

O cerkvi v DOBERDOBU in še kaj

V Doberdobu je bila cerkev gotovo pred letom 1827. Stala je na današnjem kraju. Bila pa je manjša in nad vrati je imela majhen nadzidek, ki je služil za zvonik. Leto poprej so bili cerkev podaljšali za kor. Takrat so hoteli zgraditi tudi prezbiterij, a ga zaradi zemljiško-posestnih težav niso mogli. Okoli cerkve je bilo menda tudi pokopališče. L. 1827 so sezidali lep zvonik, delo Mihaela Jelena. Na to nas spominja še danes ohranjena in v sedanji zvonik vzdana plošča.

Oltar je bil iz marmora. Okrašen je bil z angeli in štirimi lepimi stebri. Slika neznanega umetnika je predstavljala svetega Martina na konju. Cerkevni strop je bil lepo poslikan; zlasti je bila lepa glavna slika Marije Snežne, delo znanega Del Nerija.

Sedanja cerkev in zvonik sta bila pozidana po prvi svetovni vojni leta 1925. Po drugi vojni ju je bilo zopet treba popraviti. Oltar pa je dobil dostojno sliko svetega Martina šele lani. Napravila jo je umetnica Ema Galli.

Najstarejši vaščani vedo povedati, da se je šola v Doberdobu začela leta 1880 in da je prvi učil neki Janez. Za njimi je prišel Jožef Brezigar iz Pevme. V Doberdobu je bilo tudi županstvo, a v občino ni spadal Dol niti Jamlje. Okrajno glavarstvo je bilo v Gradiški, sodnijsko so pa bili pod Tržičem.

Da so bili tod okoli nekdanj hrastovi gozdovi, priča že ime Doberdob (dob = hrast). Še pred tremi rodovi so ljudje videli, kako so vozili velika hrastova debela proti morju, zlasti pa v Benetke. V Tržiču še vedno potegnejo iz blata kako staro hrastovo deblo.

Življenje kraškega ljudstva je bilo vedno trdo. Vodo so zajemali vsako jutro iz jezera, živina pa se je napajala v Rodolinu, pri Fižniku in drugod. Kapnica, seveda „zacementirana“ z ilovico, je bila le pri Jelenovih in pri župnišču.

Še sedaj vedó za luknjo v jezeru, kjer so močili konopljo. Tudi dolina Konopljica

spominja na takratni način življenja. Veliko so se ukvarjali s prekupčevanjem med deželo in Trstom ter zlasti Gorico. Krompir, konoplja, „pižik“ (podoben grahu), živinoreja in prekupčevanje je tvorilo vir zaslužka, da ne omenim glavnega bogastva – hrastovih gozdov. Svoje imetje so morali ljudje večkrat skrivati, posebno v Napole-

onovem času. Takrat so gonili živino v „Gropo“; tako se imenuje še dandanes. Nekdaj jih pri tem zasačil neki francoski vojak. Zato so ga ubili in vrgli v tamkajšnjo jamo.

Zejo so si lahko tolažili v gostilni pri Joškiču, kjer so za šest krajcarjev naročili bokal domačega vinca.

Obisk ljubljanskega škofa **DR. GREGORIJA ROŽMANA** po slovenskih naselbinah v Zapadni Evropi

Napisal J. Oberski

Cevprav smo Slovenci majhen narod, vendar je bila naša emigracija vedno razmeroma zelo številna. Vzrok temu je precej gosta naseljenost naše domovine, njena ne prevelika darežljivost v narodnem bogastvu in nezadostna možnost industrijskega razmaha zaradi majhnega obsega.

Pred vojno je bilo slovensko izseljeništvosredotočeno na industrijska in, v manjši meri, poljedelska središča, kot so: Francija, Belgija, Holandska in Nemčija v Evropi, Združene države, Kanada in Argentina v Ameriki. Po vojni pa se izseljeništvoposebno zadnje čase zelo množi po številu in po teritorialnem razmahu, tako da bomo kmalu razpredeni po vsem svetu.

Če je bila *skrb za naše izseljence* vedno važna iz verskega in iz narodnega vidika, je še posebno važna dandanes. Prvič zato, ker je izseljencev vedno več. Drugič pa zato, ker danes iz domovine same ne morejo pričakovati prave opore niti v verskem niti v narodnostnem oziru. Ker je doma gospodar *brezverski komunizem*, je jasno, da ne bo skrbel za verske potrebe izseljencev niti ne bo pustil našemu cerkvenemu vodstvu doma, da bi vzdrževalo z njimi potrebne stike, kot je to bilo pred vojno. Po drugi strani pa tudi v narodnem oziru nima nobenega pravega zanimanja, ker ga briga samo komunistična stranka in zanjo vrši propagando tudi med našimi ljudmi zunaj, čeprav se večkrat skriva za običajnimi narodno navduševalnimi frazami.

Zato je pa nujno, da se za izseljence zanimajo naši verski in narodni predstavniki, ki sami živijo med njimi v inozemstvu.

To nalogo tudi vršijo ves čas po vojni z vzgledno vztrajnostjo in nesebičnostjo. Temu namenu je tudi služil obisk ljubljanskega škofa prevzvišenega gospoda dr. Gregorija Rožmana med evropskimi slovenskimi izseljenci od konca maja do začetka avgusta 1957. leta. Reči moramo, da je bil ta obisk Prevzvišenega najvažnejši dogodek za slovensko izseljeništvov v teh letih po zadnji svetovni vojni!

Dne 1. junija se je Prevzvišeni pripeljal z letalom v *London* in je s tem začel svoje naporno dva in pol mesečno apostolsko potovanje po Evropi. Bila je sobota in *med rojaki v Angliji* je ostal do četrtega naslednjega tedna. Obiskal je predvsem Slovence v Londonu in v okolici ter si je ogledal „Naš dom“, ponos naših rojakov in njihovega dušnega pastirja preč. g. Naceta Kunstlja.

Dne 6. junija se je Prevzvišeni podal v *Francijo*. V *Parizu* ga je naletališču sprejel preč. g. Nace Čretnik, direktor slovenskih katoliških misij v Franciji, neutrudljiv misijonar in posredovalec v vseh mogočih potrebah in stiskah naših rojakov. V Franciji je bil Prevzvišeni cele tri tedne in lahko rečemo, da je to bil najvažnejši del njegovega potovanja po Evropi. V tej deželi je namreč slovensko izseljeništvov zelo razsežno, saj delujejo kar tri misije, pa tudi zelo številno zaradi velikega dotoka še vedno novih izseljencev-beguncev. Važen pa je bil ta del potovanja tudi zato, ker so ravno v Franciji jugoslovanski komunistični oblastniki s svojimi političnimi in diplomatskimi intrigami hoteli obisk preprečiti,

Škof dr. Gr. Rožman ob zlatomašniškem jubileju

kar se jim pa ni posrečilo. Zgodilo se je ravno nasprotno, da je bil Prezvzišeni namreč prav v Franciji sprejet od zastopnikov državnih oblasti.

(Mimogredé povedano: *Prezvzišeni ima visoko francosko odlikovanje* za zasluge kot prijatelj francoskega naroda. To odlikovanje ima že iz dobe pred zadnjo vojno, ko so sedanji jugosl. komunistični voditelji morali biti v Franciji še policijsko nadzirani, ker so ogrožali javni red in mir, ko ga doma niso mogli. Tisti argument, ki ga navajajo v pritožbi na francosko vlado, češ da ona zaradi tradicionalnega prijateljstva med francoskim in jugoslovanskim narodom ne bi smela dopustiti škofu vstop na francoska tla, se torej bolj nanaša na nje same in bi bilo kar umestno, da bi bil uporabljen eno

leto prej, predlanskim, ob priliki „prijateljskega“ obiska v Franciji enega izmed teh voditeljev, ki je že pred vojno *moral živeti v Parizu ilegalno*, gotovo zaradi „pregoretega prijateljstva“ do francoskega naroda.)

Prvi teden škofovega bivanja v Franciji je bil posvečen obisku Slovencev v Parizu in okolici. V soboto 8. junija se je vršil *slovesen sprejem na pariškem magistratu*. V nagovoru predstavnika pariškega mesta in v škofovem odgovoru je bilo predvsem poudarjeno dejstvo, da so kulturni in prijateljski stiki med našima narodoma že zelo stari in nepretrgani, vsaj od Napoleonove dobe sem. Prezvzišeni je še poleg tega izrazil posebno zahvalo francoskim oblastem za izdatno in velikosrčno *gostoljubnost*, ki jo izkazujejo našim beguncem.

Naslednji dan, v nedeljo, je Prezvzišeni imel zjutraj pontifikalno sv. mašo v cerkvi Lurške Matere božje, kjer naša katoliška misija uživa gostoljubje že skozi veliko let. Pri maši je imel pridigo v francoščini preč. g. Čretnik. Popoldne ob petih je imel spet Prezvzišeni sv. mašo in pridigo za Slovence. V ponedeljek je obiskal Slovence v *Loiretu*. Ob tej priliki so se zbrali okrog Prezvzišene rojaki, raztreseni po vseh krajih razsežne orleanške ravni. V torek je imel pri sestrah pomočnicah vernih duš v Parizu sv. mašo in nagovor za vse *slovenske sestre* iz Pariza in okolice. Popoldne istega dne je obiskal *pariškega nadškofa - kardinala*, s katerim se je razgovarjal o problemih izseljencev v obsežni pariški nadškofiji. V sredo je imel sv. mašo v kapeli Čudežne svetinje. Opoldne pa je bil pri pariškem pomožnem škofu *msgr. Rupp*, ki je vrhovni cerkveni predstojnik za vse inozemske katoliške misije v Franciji. Popoldne istega dne je Društvo francoskih prijateljev Jugoslavije priredilo Prezvzišenemu kot velikemu jugoslovanskemu rodoljubu in prijatelju francoskega naroda slovesen sprejem. Udeležilo se je te slavnosti mnogo uglednih predstavnikov vseh jugoslovanskih narodnosti in odličnih predstavnikov francoskega javnega življenja, več bivših ministrov, poslancev in več sedanjih poslancev francoskega parlamenta in senatorjev ter drugih odličnih osebnosti. Naslednji dan, 13. junija je bil Prezvzišeni na obisku *pri papeškem nun-*

ciju v Parizu. S tem je bil obisk v Parizu zaključen.

V soboto, 15. junija je odšel Prezvzišeni v *Pas-de-Calais*, v okolico industrijskega mesta *Lens*, kjer deluje s svetniško vnemo in požrtvovalnostjo že skozi več kot trideset let naš letošnji zlatomašnik msgr. Valentin Zupančič. V nedeljo zjutraj je bila cerkvena slovesnost v *Lièvinu*, opoldne pa v *Bruayu* in Prezvzišeni je pri obeh pridigal. Popoldne pa je bila v *Bruay* v dvorani pozdravna slovesnost. V ponedeljek je imel Prezvzišeni sveto opravilo zjutraj v *Salaumin* in čez dan je šel na obisk še po drugih okoliških kolonijah.

Od 18. do 20. junija je bila skupno z izseljenškimi duhovniki duhovna obnova v *Bon Secours* na belgijski meji, od koder je šel Prezvzišeni obiskat škofa v *Arras*, pod katerega spadajo slovenski izseljenci v *Pas-de-Calais*.

Od tam je odšel Prezvzišeni v *Belgijo*. Najprej se je napotil v *Tournai*, nato pa v *Ramegnies-Chin* in v druge kraje. V nedeljo 23. junija je imel sv. mašo in pridigo v *Charleroi*, kjer deluje preč. g. Zdravko Reven, ki ima na skrbi vso južno Belgijo.

Po sv. maši je bila slovesnost na prostem. Popoldne je Prezvzišeni odšel v *Quaregnon Lourd*, kjer so ga pozdravili Slovenci iz okolice *Monsa*. V ponedeljek 24. junija je obiskal papeževnega nuncija. V torek je bil na obisku pri msgr. *Desjardinu*, ki je vrhovni predstojnik za izseljence v Belgiji; oglasil se je tudi pri *hrvatskih sestrah*. V sredo je bil v *Dampremyju* in pa v opatiji *Maredsous*.

V četrtek 27. junija se je Prezvzišeni spet vrnil v Francijo in sicer v *Moselle* ob nemški meji, kjer na zelo obsežnem ozemlju deluje že mnogo let msgr. Stanko Grims z veliko požrtvovalnostjo in samoodpovedjo. Do nedelje je Prezvzišeni obiskoval bolnike in razne rojake. V nedeljo 30. junija pa je bilo romanje k Mariji Pomagaj v *Habsterdick*. Tam je Prezvzišeni imel slovesno pontifikalno sv. mašo s pridigo ter popoldansko pobožnost (pete litanije Matere božje in spet govor). V ponedeljek 1. julija je obiskal škofa v *Metzu* in v poznejših dneh tudi škofa v *Nancyju*, pod katero spadajo vsi Slovenci iz tega dela Francije. Zvečer 1. julija je odšel v *Aumetz*, kjer je bilo sv. opravilo še isti večer in potem spet naslednji dan zjutraj. Čez dan je potem obiskoval bolnike. V sredo 3. julija je imel Pre-

Škof dr. Gr. Rožman med Slovenci iz Rima ob 50-letnici njegove nove maše — pred cerkvijo sv. Petra

zvzvišeni sv. opravilo v *Tucquegnieux*, v četrtek v *Creutzwaldu* in v petek v *Jeanne-d'Arc* pri *Merlebachu*, kjer je sedež Jugoslovanske katoliške misije za tiste kraje. S tem je bil obisk Prezvzišenega v Franciji končan. Preko *Luxemburga*, kjer je obiskal tamkajšnjega škofa, je odpotoval Prezvzišeni v severno Belgijo. Na vsej poti po Franciji je Prezvzišenega spremljal direktor katoliških misij v Franciji preč. g. Nace Čretnik.

V petek zvečer je dospel Prezvzišeni v *Liège*, kjer pastiruje izseljeniški duhovnik g. Vinko Žakelj. V soboto je obiskal pomožnega škofa. V nedeljo 7. julija je imel sv. opravilo v *Seraingu* in nato se je vršila zunanja pozdravna slovesnost Prezvzišenemu. Popoldne je imel spet sv. opravilo v *Eisdenu*, nakar je zopet sledila prireditev v dvorani. Naslednje dni je obiskoval še druge kraje in bolnike in 12. julija se je poslovil od Belgije.

Na vrsti je bila *Nizozemska*, kjer marljivo deluje preč. g. Vinko Flek. V soboto 13. julija je imel Prezvzišeni sv. opravilo v *Sittardeweg*, nakar je obiskal grob nizozemskega redovnika p. Teotima, ki se je v življenju ves žrtvoval za slovenske izseljence. Popoldne je Prezvzišeni odšel v *Heerlerheide*. V nedeljo je imel tam sv. opravilo pri Mariji Pomagaj in je birmal 14 slovenskih otrok. Po cerkvenem opravilu je bila v dvorani slovesna prireditev v čast Prezvzišenemu. V svojem nagovoru je med drugim poudaril:

„Mnogo sveta sem videl, lepote tu in tam raztresene po ogromnih deželah bodočnosti, a povem vam nekaj: takšne lepote, kakor jo ima naša domovina, pa nisem videl nikjer. Je to lepota, ki je povezana kakor šopek iz najrazličnejših cvetic.“

Zvečer je imel še pete litanije Matere božje v *Heerlerheide*. Drugi dan je obiskal sestre in bolnike v *Wertu* in v *Hoernerheide* in je bil sprejet pri škofu v *Roermondu*. Zvečer istega dne je imel večernice in razgovor z rojaki v *Hoensbroeku*. V torek je obiskal bolnike v bolnišnici v *Sittardu* in zvečer je imel litanije v *Lindenheuvelu*, kjer je bila tudi v „*Volkshuis-u*“ pozdravna prireditev. V sredo je odšel na kratek obisk v *Aachen* v Nemčijo, zvečer pa se je

vrnil v *Eygelshoven*, kjer je spet bila pozdravna prireditev. V četrtek je obiskal bolnega rojaka *Smodeta* v *Hoensbroeku*. Popoldne se je poslovil od *Nizozemske* za nadaljnjo pot.

Prejšnji dan je Prezvzišeni že bil v *Aachen* in v nemškem delu *Eifela*, kjer je tudi obiskal *aachienskega nadškofa* v zadevi slovenskih izseljencev. Sedaj pa se je dokončno napotil v *Nemčijo*, kjer je za Francijo največ slovenskih izseljencev v Evropi. V *Marksteinu* je obiskal mlade novopriseljene rudarje. Cilj njegove poti v Nemčiji pa je bil *Recklinghausen*, kjer deluje neumorno že skozi veliko let med slovenskimi izseljenci preč. g. duhovni svetnik *Tensundern Božidar*. On je Nemeč, pa se je naučil slovenski samo zato, da lahko več dobrega stori za naše ljudi, kar zasluži odkritosrčno zahvalo in priznanje vseh Slovencev, ki ga vedno radi imamo v svoji sredi. V petek je šel Prezvzišeni v *Münster* k škofu, kjer se je pogovoril s *hrvaškimi izseljenskimi duhovniki*, ki tam skrbé tudi za dušni blagor slovenskih izseljencev. V soboto je šel v *Essen*, kjer je obiskal novodošle mlade slovenske rudarje. V *Hambornu* se je pogovoril s proštom *Nülsmanom*, ki tudi zna slovensko, in z župnikom *Hegenköterjem*.

V *Kevelaerju* se je v nedeljo 21. julija — na isto nedeljo in isti dan, kot je bil pred 50 leti g. škof posvečen v mašnika — vršilo najlepše in res veličastno slavlje tega potovanja na starodavni božji poti, *zlata maša Prezvzišenega*. Pravijo, da je bilo tisti dan zbranih na tem kraju okrog 10.000 ljudi. Od naših ljudi je bilo razen Slovencev in Slovenk iz vseh strani Nemčije tudi okoli 300 rojakov iz Belgije in *Nizozemske*, ki so komaj mogli v nabito polno cerkev.

Ko je stopil v kevelaersko baziliko pontifikalni sprevod z jubilentom — zlatomašnikom, so s kora zadoneli mogočni akordi Mozartove latinske maše. Začela se je slovesnost, ki se more primerjati le s slovesnostjo v domovini. Preč. g. Božidar Tensundern je kot slavnostni govornik popisal bogato, a težko škofovo pot. „*Te Deum*“, Bogu v čast, našim ljudem pa v tolažbo, je zaključil cerkveno slavlje.

Slovinci so se nato podali v procesiji v prostorno, pa še premajhno dvorano, ki je

Škof dr. Rožman z nekaterimi Slovenci iz Pariza pred „Hotel de Ville“ ob sprejemu pri pariškem županu

zbrala rojake z vseh vetrov k skupni proslavi. Po pozdravni pesmi belgijskih Slovencev iz Eisdena je pozdravil dekan iz Kevelaerja in č. g. Žakelj v imenu slovenskih izseljencev Zapadne Evrope. Sledile so izbrane pesmi iz grl slovenske mladine „Zvon“ iz Nizozemske. Nato je delegacija treh v narodnih nošah izročila slavljenču za ta zlati jubilej in v spomin na obisk rojakov lep slovensko okrašen album v imenu izseljencev Zapadne Evrope. „Zvon“ iz Nizozemske je še posebej izročil magnetofonski trak s posnetkom petja in prireditev na Nizozemskem, ko so se spomnili tudi 28. obletnice njegovega škofovskega posvečenja.

Nato je škofov kancler msgr. dr. Jagodic, ki je prišel tja iz Avstrije, prebral navzočim *papeževo čestitko* za ta jubilej. Ob popoldanskih litanijah in škofovem nagovoru so združeni pevci nizozemskega in belgijskega Limburga zapeli pod vodstvom g. Willemsa „Zlatomašnik, bod' pozdravljen“, nakar je g. škof pospremil rojake iz Nizozemske in Belgije do avtobusov, ter se od njih poslovil. Potem se je v povorki devetih avtomobilov vrnil v Recklinghausen. Med potjo so ga rojaki počastili po stari slovenski navadi s soljo in kruhom ter z rdečimi

nageljni. V Recklinghausenu je spet bil sprejem.

Naslednji dan je šel v Essen, kjer je maševal mladim slovenskim rudarjem. Do tukaj je spremljal Prezvzišnega preč. g. Kunstelj iz Londona, ki se je pa vrnil na svoje mesto. Odslej naprej je Prezvzišeni potoval v spremstvu msgr. Jagodica, č. g. Šeškarja, duhovnika iz Münchena, in č. g. Slapšaka, ki je prišel, da ga spremi v Rim. Med potjo je še napravil več obiskov po Nemčiji.

*

Iz Nemčije je Prezvzišeni šel preko Švice na *Južno Tirolsko*, kjer je obiskal tamošnje slovenske duhovnike ter je bil gost brikensškega škofa, v čigar semenišču je v letih 1946–1947 našla zatočišče ljubljanska teološka fakulteta, ki se je pozneje preselila v Argentino.

Iz Tirolske je Prezvzišeni odšel v *Rim*, kamor je došel 2. avgusta ob pol osmih zvečer. Vsi, ki so za to vedeli, so ga prišli sprejeti že na kolodvor. Dne 4. avgusta ob 8. uri zjutraj je imel v *cerkvi svetega Petra* v kapeli na grobu prvaka apostolov ponovitev zlate maše. Zbralo se je veliko rojakov, tako da je bila kapela nabito polna. V pridigi, ki jo je imel sam Prezvzišeni, je

omenil zlato mašo, ki jo ponavlja na grobu sv. Petra. Svoj govor je navezal na pismo sv. Pavla Timoteju: „Svoj tek sem dokončal, vero ohranil...“ Tako je tudi naša naloga ohraniti vero v Kristusa, vero v sv. Cerkev, vero v sv. Petra, ki je skala, na katero je Bog sezidal svojo Cerkev. Vero moramo ohraniti in moliti za to, da jo ohranijo vsi Slovenci, vsi tisti, ki so v tujini, zlasti mladina, posebej pa Slovenci, ki trpijo doma; moliti pa tudi za tiste, ki delajo hudo, da bi spregledali in se spreobrnil. Verovati moramo za tiste, ki ne verujejo, upati za tiste, ki ne upajo, ljubiti za tiste, ki ne ljubijo.

Po sveti maši so mu čestitali vsi zbrani v zakristiji bazilike svetega Petra. Preč. p. Prešeren, generalni asistent Družbe Jezusove, je prečital čestitke svetega očeta, nato pa se je Prezvzišeni vsem zahvalil. Naslednje dni je uporabil, da je obiskal razne znamenite kraje večnega mesta in da se je pogovoril z našimi rojaki, ki so k njemu prihajali.

V soboto 10. avgusta pa se je Prezvzišeni z letalom odpeljal v *Fatimo*, kjer se je od 9. do 13. avgusta vršil 8. mednarodni kongres Kristusa Kralja. Sedmi se je vršil v Ljubljani v zadnjih letih pred vojno. Prezvzišeni, ki je bil prej tudi generalni tajnik stalnega odbora kongresov Kristusa Kralja — sedaj je to luksemburški škof —, je bil tako iz dveh ozirov med častnimi gosti kongresa. Ne mogel bi biti naš narod častneje zastopan na kongresu.

Iz *Fatime*, zadnje postaje tega dolgega potovanja po Evropi, se je Prezvzišeni vrnil v *Cleveland*, kjer je že 15. avgusta imel pontifikalno sv. mašo.

Glavni namen tega obiska Prezvzišnega je bil verski: vlitu navdušenja in poguma za *vztrajnost v zvestobi naši sveti veri*. Lahko rečemo, da je ta namen bil v polni meri dosežen, bolj kot se je pričakovalo. O tem pričajo mnogoštevilni prejemi svetih zakramentov povsod, kamor je Prezvzišeni prišel.

Čeprav je bil njegov obisk zaradi pomanjkanja časa in dolge poti povsod bolj kratek, je vendar bil kot učinkovita duhovna obnova. Veliko je k temu pripomogel osebni vpliv Prezvzišnega, njegov ljube-

zniv in svetniški nastop, ki ljudi privlači, četudi se morda v začetku približajo bolj iz radovednosti. Samo, če ga človek poslušša ali pa se z njim razgovarja, čuti, da je vera nekaj velikega, ker vzgaja take ljudi, in da je nekaj privlačnega. Odpadel je marsikaj predsodek, ki ga je morda kdo imel, ali glede Prezvzišnega samega, pod vplivom določene sovražne propagande, ali pa proti veri. Zato moramo zahvaliti Boga, da nam Prezvzišnega ohranja pri moči, da je mogel izvršiti to apostolsko potovanje.

Drugi pomen tega potovanja je bil: *zdrževati srca in mišljenja naših ljudi po svetu*. To vrši Prezvzišeni že vsa leta po vojni kot neumoren popotnik in misijonar. Slovenci smo raztreseni po vsem svetu. Živimo v najrazličnejših okoljih. Nujno se navzamemo nekaj mišljenja in navad tega okolja, kjer živimo. Če smo že prej bili nagnjeni k razcepljenosti, smo sedaj v nevarnosti, da se to nagnjenje v nas še poglobi. Kako potrebno je torej, da nas kdo v tej stvari opozarja in uči! Prezvzišeni je kot nalašč za to poklican. Njegova globoka ukoreninjenost v veri, njegova *velika ljubezen do slovenskega naroda* in umirjena in trezna narodna zavest ga ohranja čistega Slovenca. K temu pa pripomore tudi direktni stik z vsemi Slovenci, kjerkoli so po svetu. To poslanstvo je vršil Prezvzišeni tudi na tej poti, v verskem in narodnostnem oziru. Še več, celo predstavniki drugih ver in narodnosti so ga prišli pozdravljat kot svojega velikega prijatelja, predvsem naši jugoslovanski bratje Srbi in Hrvati.

S tem v zvezi je tretji pomen obiska, da bi se namreč navezal *tesnejši stik med našimi izseljenci in predstavniki narodov, kjer živijo*. To je zelo važno, posebno danes, ko imajo predstavniki naše samozvane oblasti doma na razpolago vsa sredstva, da brezobzirno črnijo pred inozemstvom vse, kar jim ni po volji. Prepričani smo lahko, da gotovo nobeden od tistih predstavnikov evropskih narodov, ki so imeli priliko govoriti s Prezvzišnim, ne bo več verjel klevetam, ki so jih naši komunisti širili o škofu in o vseh nekomunistih, da opravičijo njegovo in njih obsodbo, če je namreč sploh kdo kaj verjel, o čemer pa po pravici lahko dvomimo. Poleg tega pa so v Prezvzišenem spet lahko videli enega uglednega predstav-

nika našega naroda, ki dela in se bori za iste ideale kot oni, ki je skratka katoliški, demokratičen, zapadni, kot se danes reče.

Tako je torej Prezvzišeni na vsej poti vršil nalogo, za katero ga je božja Previdnost izbrala: z vzgledom in z besedo učiti in voditi po pravi poti vse Slovence, izseljence in begunce, v tej težki dobi naše zgodovine.

Če pogledamo nazaj na bližnjo preteklost, v čas od začetka zadnje vojne do danes, vidimo, kako je delo in življenje Prezvzišenega tesno zvezano z razmerami, ki so privedle do tako nenadnega porasta emigracije, in z usodo vseh naših izseljencev do danes.

Povojno izseljeništvu namreč ni to, kar je bilo prejšnje. Prej so naši ljudje odhajali v tujino na delo, ker so doma imeli premalo zaslužka, ali pa, ker niso doma našli dela. Po vojni pa so naši ljudje morali bežati, da si rešijo golo življenje ali da se iz-

ognejo ječi in drugim preganjanjem, ker niso pristaši komunističnega režima. To niso več izseljenci, temveč politični begunci. In tak begunec je Prezvzišeni sam.

Kako je do tega prišlo?

Po porazu Jugoslavije v vojni z nacizmom in z njegovimi zavezniki je za naš majhen narod nastopil zelo težak položaj. Razdeljen med tri okupatorje je bil versko in narodno preganjan na ozemlju, zasedenem po nacistih in Madžarih. V italijanski zasedbeni coni je naš narod v začetku užival več ali manj miru. Vsak razumen človek je videl, da je za ohranitev vere in naroda bilo edino pametno v danem položaju ostati zaenkrat miren in pričakovati, kdaj bi mednarodni položaj dopuščal kaj uspešnega storiti.

Tedaj pa se je po izbruhu vojne med nacisti in SSSR pojavilo partizanstvo. Komunisti so po Stalinovih navodilih začeli organizirati tolpe, ki so napadale in ropale naše mirne vasi. Pobjale so Slovence, za ka-

Pogled na del slovenskih rojakov, zbranih ob škofu dr. Gr. Rožmanu v Heerlenu na Nizozemskem

tere so vedeli, da niso pristaši komunizma. S tem so hoteli ustrahovati ljudi, da bi se njim pridružili, po drugi strani pa se znebiti vseh nevarnejših nasprotnikov. Tako so pripravljali teren za prevzem oblasti po vojni, kar je bil njihov edini in glavni cilj.

Kje so vzroki tega razvoja dogodkov? — Največ krivde je gotovo v svetovni politiki. Toda tudi mi sami smo krivi. Mnogi niso hoteli slišati svarilnega glasu, ki ga je dvignil Prezvzišeni v imenu svete Cerkve, ki je že davno pred vojno obsodila brezbožni komunizem. Ko so komunisti pri nas začeli „v kalnem ribariti“, je Prezvzišeni in z njim skoro vsi duhovniki ter ogromna večina vernikov uvidela, da je komunizem trenutno največja nevarnost za naš narod, po eni strani iz čisto življenjsko-obrambnih ozirov. Nacizem je takrat še bil pri vsej svoji moči, zato je bil odkrit boj s strani tako majhnega naroda pravi narodni samomor. Obenem je bilo vsakemu pametnemu človeku jasno, da se bo končno nacizem zrušil, pa če bi se Slovenci vrgli v ta samomorilni boj ali pa ne. Poleg tega pa je tudi legitimna oblast, jugoslovanska vlada v Londonu, dala smernice v tem smislu: pasivna rezistenca, drugače pa mirovati in čakati ugodnejšega trenutka.

Važnejša pa je druga stran: Sodelovanja med katoličani in komunisti ne more biti. In tukaj je Prezvzišeni bil tisti, ki je z vso odločnostjo dvignil glas in vztrajal neomajno in brez ozira na grožnje vedno na istem, kar je po božjih in človeških postavah edino pravilno: Nobenega sodelovanja s komunizmom, ker je to največja nevarnost za nas. Tako je izjavil v pridigi v ljubljanski stolnici leta 1943: „Kljub grožnjam bom trdil in bom učil do zadnjega diha, da je brezbožni komunizem največje zlo in največja nesreča za slovenski narod!“

Če bi vsi Slovenci nekomunisti bili ta svarilni glas poslušali in ubogali, bi se bilo vse drugače izteklo. Prezvzišeni je bil kot Mojzes, ki nas je v imenu božjem in v imenu sv. Cerkve učil in svaril. Nismo ga poslušali, posledice nosimo danes vsi in tudi on sam jih mora trpeti. — Ker se je vedno več „koristnih budal“ zbiralo okrog komunistov, so zapadni voditelji v hoteni ali ne-

hoteni kratkovidnosti priznali nje in ob koncu vojne smo se znašli pod komunistično knuto. Koliko molitev, žrtev, dela in svarij Prezvzišenega, koliko junaštva in žrtev slovenskih fantov in mož, zbranih v protikomunistični borbi v domobranstvu, je, vsaj navidezno, bilo zaman! Tragedija našega naroda, ki se je začela z tujo zasedbo l. 1941, ki se je nadaljevala v štiriletni revoluciji, je dosegla svoj višek leta 1945, ko je bilo 12.000 naših mož, fantov in žená brezobzirno in izdajalsko vrnjenih in potem doma zverinsko pomorjenih. To je bil zločin, ki po svoji blaznosti nima primere v zgodovini človeštva. Čeprav je število 12 tisoč razmeroma majhno, je za naš narod občutno, ker je sorazmerno isto, kot če bi n. pr. Francozi naenkrat pobili pol milijona svojih lastnih mož in fantov ali pa Rusi 2 milijona.

S koncem vojne se je tragedija slovenskega naroda nadaljevala. Doma trpi narod pod komunistično knuto, kar povzroča množičen beg v tujino. V začetku so mnogi šli, da si rešijo golo življenje. Toda s tem odtok beguncev ni bil končan. Sedaj se nadaljuje v vedno večji meri zaradi neznosnih razmer doma. Ako se bo množično begunstvo tako nadaljevalo, bo začelo ogrožati naš narodni obstoj, vsaj v nekaterih bolj zapadnih predelih. Vsa ta reka beguncev se zliva skupaj s starimi izseljenci in tvori vedno večjo slovensko diásporo.

Kakor je Prezvzišeni bil naš učenik in svaritelj doma, tako je sedaj v svetu. Z neumorno delavnostjo obiskuje naše ljudi povsod, kjer so, in jih uči in vodi na pravo pot:

Uči nas složnosti, da moramo skupaj držati: „Že v svetem pismu je zapisano: Gorje samemu! — Tudi življenjska skušnja uči: Gorje samemu! Zato: *Držite se skupnosti*, za vsako ceno se je držite, da se boste ohranili in si med seboj pomagali. Navezanosti na skupnost je pa več stopenj. Nekateri so nanjo bolj, drugi pa zopet manj navezani. Nanjo naslonjen pa naj bo sleherni, da se ne pretрга tista žila, ki teče iz slovenskega naroda v slehernega posameznika, v sleherni slovensko družino, v slovensko udejstvovanje, v slovensko mišljenje.“

Uči nas, da moramo *biti pošteni*: „Poštenje! Če je katera lastnost našega naroda lepa, je gotovo ta, da nas imajo za poštenejake. Zato to lastnost ohranjati povsod: pri delu, v službi, v javnosti. Poštenost povsod. Pošten mora biti vsakdo tudi tako, da bo sam sebi lahko priznal svoje napake. Zato poštenje povsod, ker to je, kar nam daje samozavest. Pregovor lepo pravi, da poštenje najdalje traja.”

Uči nas, da moramo *ohranjati slovenski jezik*: „V tujini moramo gledati na to, da ohranimo čim dalje svoj jezik in pa tisto zavest, da bodo naši otroci vedeli, od kod so, kdo so bili njihovi predniki in kakšne dobrine so prinesli s seboj. Ta zavest se mora ohranjati vsaj še v petem kolenu. In sramovati se nam ni treba ničesar. Slovenski narod ne zaostaja za nobenim drugim narodom: to je važna in nujna zavest, ki jo moramo imeti.”

Uči nas, da *smo lahko ponosni, da smo Slovenci*, če te odlike res v svojem življenju uresničujemo: „Ko hodim po svetu, sem videl mnogo ljudi. Nisem našel Slovencev milijonarjev, a našel sem povsod, da so naši ljudje priljubljeni zaradi svoje delavnosti, poštenosti in vernosti. Nikdar in nikjer nas ne sme biti sram, da smo Slovenci!”

Tako nas uči Prezvizišeni in še mnogo drugih reči, pa ne moremo tukaj vse navesti. Težko je njegovo delo, tako je bilo prej doma in tako je zdaj v tujini. Na njem se res uresničuje njegovo škofovsko geslo: „Teža križa” najprej, ki jo čuti kar naprej. Toda to težo prenaša s svetniško vztrajnostjo in vedrino, tako da povsod, kamor pride, že samo s svojim vzgledom uči. Zato pa tudi Bog ne more dopustiti, da bi se ne uresničeval na njem drugi del gesla: „križa . . . plačilo”. Ne govorimo samo o večnem plačilu v nebesih, ampak tudi tukaj na zemlji. Čeprav žanje od mnogih le nehvaležnost, vendar so mnogo bolj številni taki, ki ga ljubijo in spoštujejo. Mnogi se z odkritosrčno radostjo in hvaležnostjo z njim veselijo njegove zlate maše, ki je tudi velik dar in veliko plačilo božje. Med temi je tudi sam *sveti oče Pij XII.*, ki mu tako-le piše v posebnem voščilu za zlato mašo:

Častitemu bratu GREGORIJU ROZMANU, škofu ljubljanskemu.

Častiti brat, pozdrav in apostolski blagoslov!

Primerilo se je, kakor smo zvedeli, da obhajaš petdesetletnico svojega mašništva med grenkostjo pregnanstva in da ni mogoče ne Tvojim duhovnikom ne Tvojim vernikom spominjati se tega dogodka in Ti izraziti čustva svojih src. Zato hočemo pa Mi z besedami in voščili ublažiti Tvojo žalost in Ti ob tej priliki dokazati Našo naklonjenost in ljubezen.

Poučeni smo o nemalih zaslugah, ki si si jih nabral za Cerkev v Tvojih duhovskih letih. V Tvojih čueti dobi si svoje cerkvene službe z usvo vestnostjo izvrševal, zlasti ko si poučeval cerkveno pravo na bogoslovni fakulteti v Ljubljani. Pred 28 leti si bil povzdignjen v škofovsko čast in si posvetil vse sile izvrševanju pastirske službe v ljubljanski škofiji, dokler nisi kot pregnanec iz domovine prenesel vse svoje skrbi in prizadevanja v korist tako velikega števila beguncev.

Zato Ti, častiti brat, k Tvojemu svetemu in Pastirskemu delu čestitamo in istočasno Boga prosimo, da bi Ti naklonil obilo nadnaravnih darov in Te s svojimi tolažbami okreпил.

Kot poroštvo teh božjih darov in poseben dokaz Naše ljubezni naj Ti služi apostolski blagoslov, ki ga Tebi, častiti brat, in vsem onim, ki so Ti pri srcu, podelujemo z usvo naklonjenostjo v Gospodu.

Dano v Rimu pri sv. Petru, dne 12. julija 1957, v devetnajstem letu Našega vladanja.

P i u s X I I .

Tako sveti oče čestita zvestemu delavcu v vinogradu Gospodovem. Vsi se gotovo tem čestitkam iz srca pridružujemo. Ker pa je Prezvizišeni predvsem neumoren apostol, ki išče duš, bo gotovo najbolj zadovoljen, če mu izkažemo svojo hvaležnost in ljubezen na ta način, da se bomo trudili, da duhovno seme, ki ga je na svoji poti med nami sejal v naše duše, obrodi obilen sad.

Hieronymus Commenensis se poslavlja

(Odlomek iz povesti „Vekovi in slovenski domovi“)

Bršljan je cvel po zidovih gradu Na holmu. Po njem so brenčale čebele in nosile med v panjove. Drugi roji so srkali sladki med na poljih cvetoče ajde po holmih in pristavah, ki so duhtele od Brd do Gorice in Komna na Krasu. Komen! Rodoljubni jezikoslovci trdijo, da je ime staro, prastaro, da pomeni ognjišče: Komen — Kamin — Komin, da sega do sanskrskega jezika v Indiji prav do imena *Kama*, ki je boginja ljubezni, Komen pa je naše ognjišče za ogenj in ljubezen.

Tam v Komnu je bil doma magister Hieronymus. Domači so ga imenovali Jerom, magistra so izpuščali. Živel je v času, ko je veliki škof Tomaž Hren izdal znamenito knjigo „Evangelia inu lystuvi“, s katero je slovensko kulturo spet povezal s katoliško Cerkvijo.

Komen je bil ognjišče ljubezni tudi za Jeroma, zlasti odkar je zacvetela v dekliški lepoti sosedova hčerka Zora. Velikokrat se je razgovarjal z njo ob kamnatem domačem ognjišču ali pa na vasi. Kdove kaj bi bilo z njuno ljubeznijo, da se ni Jerom ustavljal tudi v gradu Na holmu, kjer pa je živel prelepa kontesina Stella.

* * *

V slavni grajski biblioteki sta vprav brala Hrenove evangelije magister Hieronim in kontesina Stella. V sobi je vladala tiha domačnost, ki pa razdalje po rojstvu med obema mladima človekoma ni skoraj nič zmanjševala. Bila je ura pouka. Med branjem sta se lahko resno pogovarjala čisto v načinu in duhu svojega časa: iz sanjavih slik bujne domišljije je tu pa tam pogledala kaka razumska poteza. Nad njunim pogovorom je plaval lahкотen nadih daljne, še ne čisto zavedne ljubezni.

„Škoda, da morava prekiniti pouk grščine in slovenščine,“ je živahno vzkliknila mlada plemkinja in uprla mirne in globoke oči v svojega učitelja. „V Padovo odhajate in eno leto vas ne bom videla. Potem pa pridete k nam za pisarja in bibliotekarja, kajne? — Sicer pa,“ je zaklicala nekam ne-

počakano, „ali ne bi kar ostali? Naslovi niso važni. Važno je znanje in plemenita duša in pesem gradov, brez katere ni življenja.“

„Iti moram,“ je rekel potihom magister. „Toda težko bom čakal, da se povrnem. Dnevi bodo dolgi... neskončni.“

„Kmetje prej niso bili proti nam,“ je predla kontesina neko svojo misel, ki na videz ni bila z razgovorom v nobeni zvezi. „Jedli so z isto žlico in pili iz istega vrča kot mi. Lačni niso bili nikoli, kajti grad je skrbel za vse. Kadar ni bilo vojne, pravijo, da nikjer ni bilo lepše kot Na holmu. V stoletjih se je veliko spremenilo in ne na bolje. Kmetje vidijo zdaj v nas le trde gospodarje. Vendar me imajo kmetska dekleta rada. Večkrat mi pojejo pesmi o lepi Vidi in mladi Zori. Menda so tudi vitezi iz Karantanije, kadar so v davnih letih prišli k nam na obiske, peli lepe slovenske trubadurske pesmi. Lepo je moralo biti v tistih davnih časih!“

„Vedno bi vas poslušal, kontesina, in nerad grem. Toda šolo moram končati in tudi gospod grof, vaš oče, hoče imeti v teh razmerah zaupnika v Padovi.“

Sonce se je pripravljalo, da zatone v Brdih. Sladki vonj po strdi je odišavljal knjigo in srca. Sladkost je objela mlada človeka. V takih trenutkih se odpirajo vrata velikih skrivnosti. Kontesina se je rahlo nagnila k magistrovemu obrazu in zašepetala: „Oj, magister iz Komna, tudi v našem rodu je nekaj slovenske krvi. Po davni prababici izhajam iz rodu karantanskega viteza Svetboha, ki je živel pred devetimi stoletji.“

„Svetboh!“ se je začudil magister. „Danes je to ime pozabljeno. Res pa je,“ je nadaljeval po kratkem premolku, „da se je tudi po žilah Celjanov pretakalo nekaj slovenske preproste krvi. A zdaj Celjanov ni več; celjske zvezde na sinjem polju so zatonile. Moč slovenske preprostosti je ostala v pesmih med ljudstvom. A tudi v vaših sinjih očeh je nekaj slovenskega, kontesina,“

je rekel ter se skoraj ustrašil svoje drznosti. Toda Stella ga je toplo pogledala. Dobro ji je dela mehka, vdana beseda mladega moža.

* * *

V večerna zarja je poljubljala grad Na holmu. Nad gradom so se pletle rdečkasta, vijoličasta, rožnata barva v čarobno vezenino, v sončni zahod, kot ga vidiš samo na Krasu. Barve so vedno bolj bledele v skrivnostnih odtenkih — sonca ni bilo več!

Na borjaču v gradu je stal gospod Hieronymus in čakal na konja. Hlapec mu je pripeljal belca, ki je veselo rezgetajoč pozdravil gospodarja. Magister je postal pred konjem, kot da nekoga čaka. Tedaj so se odprla gotska vrata; prišla je kontesina Stella.

„Ponoči jahate? Ali se ne bojite razbojnikov?”

„Ponoči jaham, ker ljubim zvezde in ker je podnevi pretoplo. Jesen je pri nas kasna.” Dolgo jo je gledal, ona pa je stala nepremično kot kip. Nato je otožno dejala:

„Človek, ki odpotuje, skoraj nekako umre.”

Magistru je postalo težko. Stopil je k nji in ji poljubil zlatosrebrne rokave in rožnate prste.

„Na svidenje, kontesina Stella!” je zaklical, skočil na konja in odjahal. Stražar na stolpu je strmél za njim: „Kam pa v noč, gospod magister?”

Hieronymus je blazno dirjal, kot da hoče iz nagle ježe piti pozabljenje. V očeh je še imel vitko postavo kontesine Stelle, v ušesih so mu pa zvevale besede preprostega dekleta Zore iz Komna: „Ne hodi, Jerom, v Padovo po tujo učenost in kovarstvo! Ostani doma . . . ostani vsaj Na holmu! Sam boš, če oboliš. Postaral se boš ob učenosti in trudnem delu v nočeh. Lahko boš gospodar na mojem domu v Komnu. Oče so umrli, mati so stari, brata sta padla v bojih . . . Sama sem ostala, Jerom, moja duša te kliče . . . Kras te kliče . . .”

V drznem diru se je obrnil, kot da se hoče otresti glasu. Na nebu je zagledal zvezdo, ki ga je vedno spremljala. In spomnil se je na razgovor v rajski biblioteki:

„Kako se reče po slovensko Stella, gospod magister?”

„Kontesina, v evangeliju velikega apostola Hrena in v vokabulariju brata Alasija iz Sommaripe stoji, da se Stella po slovensko imenuje

ZVEZDA.”

Veselimo

se življenja

*Bridko se smehlja življenje,
dasi rožice cvetó.*

*Tu se krik gorja razlega,
tamkaj ptičice pojo.*

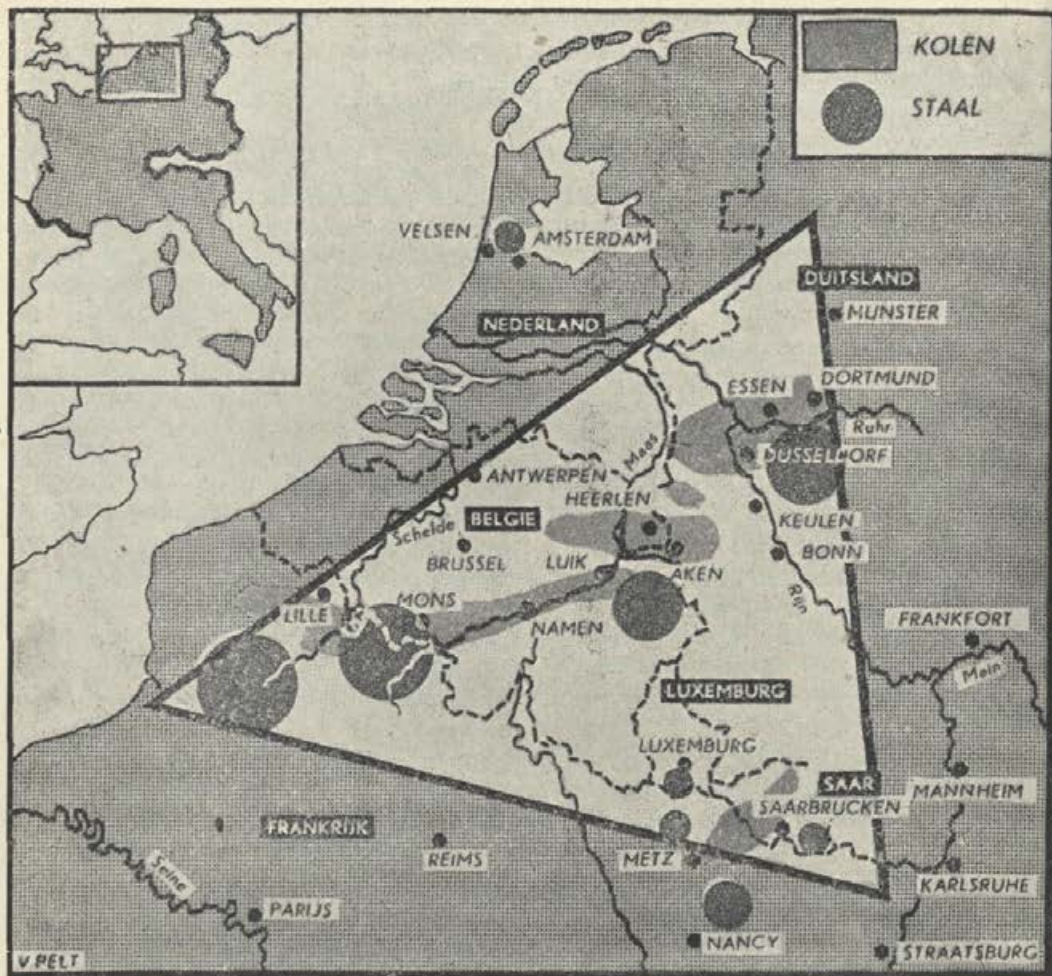
*Kakor móra skrb nas tlači,
žalost reže do kosti;
tajna moč pa srca jači
in omagane krepí.*

*Mrak večerne trate krije,
megla lega na polje;
raz nebo pa sonce sije,
vetrič vmes suši solzé.*

*Majhni smo in prikovani
z vso močjo na trda tla;
kadar smo pa v Bogu zbrani,
se dotikamo neba.*

*Veselimo se življenja,
dokler zgrinja se pomlad;
znojne kapljice trpljenja
venčajo jesenski sad.*

Limbarski

Evropska skupnost za premog in jeklo

Iz Zapadne Nemčije, Beneluks-držav, Francije in Italije (glej na zgornji sliki risbo v levem kotu) vsako leto bolj nastaja Združena Evropa. Združevanje se je začelo na gospodarski osnovi in sicer pomeni prvo etapo tkzv. *Evropska skupnost za premog in jeklo*. Ta skupnost je spravila pod skupno upravo zlasti industrijo gospodarskega trikotja, ki je označen na sliki.

Ta trikot obenem kaže področje Zapadne Evrope, na katerem živijo v večjem številu naši izseljenci. Sive lise – podolgovate (premog) in okrogle (jeklo) – pomenijo rudniške predele. Lisa okoli mesta Lille v Franciji („Frankrijk“) kaže, kje bivajo naši rudarji v Severni Franciji. V Belgiji („Bel-

gie“) se vleče črta od Monsa (mimo Charleroi) do Liège-a („Luik“). Lisa z mestom Heerlen je področje belgijskega in nizozemskega (Nederland) Limburga in Aachenskega („Aken“) v Nemčiji („Duitsland“). Okoli Essena je Porurje in kraji Westfalskih Slovencev. Od Metza do Saarbrückena žive Slovenci v Franciji ob nemški meji.

„CELOVŠKI ROKOPIS“ IZ RATEČ,

nekdanje podružnice prafare Marije na Zilji

„Celovški rokopis“ — danes bi ga morali imenovati Rateški rokopis — je pergamentni list četverne oblike, na eni strani popisan s starinskimi obrazci očenaša, češčenamarije in apostolske vere, ki ga je varuh Zgodovinskega društva koroškega v Celovcu baron Hauser konec leta 1880 našel ob listinah millstattskega samostana, shranjenih v društvenem arhivu (zdaj je v koroškem deželnem arhivu).

Že 1. marca 1881 je prinesel časopis *Kres* (I, št. 3), ki ga je Mohorjeva družba to leto začela izdajati, čeden — le ne čisto natančen — posnetek rokopisa z razpravo graškega (pozneje ljubljanskega) univerzitetnega profesorja dr. Gregorja Kreka (str. 173—190). Krek je spoznal, da je bil ta rokopis nekdanj zadnji list večje knjige in da ga je nekdo iz nje iztrgal; nato ga je nekdo prepognil na dvoje in v letih 1467 do mimo leta 1471 še na drugi strani v dveh stolpcih popisal z latinskimi zaznamki cerkvene bratovščine v Ratečah pri Kranjski gori. Rokopis je bil torej v tistem času v Ratečah, morda tudi knjiga, iz katere je bil list iztrgan; neznano pa je, kdaj in kako je prišel rokopis v last Zgodovinskega društva koroškega v Celovcu.

Slovensko besedilo je po Krevovi sodbi kakih petdeset let starejše od latinskih zaznamkov, potemtakem iz prve četrtine petnajstega stoletja (1400—1425) ali vsaj iz prve tretjine (1400—1433). O jeziku je rekel, „da ima prav malo podobe, da bi bil jezik našega spomenika koroški“, sodil je, da je starinska gorenjščina (wsedanny, dannas, odpusschamo = odpušamo, stabo = s tabo, dan, kar schanstwu = karšanstvu; toda: Czestschena = češčena, odpustschanye = odpuščanje); Krek ni znal pojasniti, od kod dolenske in rezijanske jezikovne posebnosti rokopisa (-šč- za gor. -š-, sejdi; nassen = našem — nam. našim).

Krek pa je spoznal, da je pisec pisal rokopis ne po narekovanju ali po spominu, ampak po pisani predlogi. „Kaže celo,“ pravi, „da jezika ni razumel“, kar da kažejo pisne hibe (y n n e namesto i m e [I, 2],

dalnykom nam. dalsnikom = dalžnikom [I, 5], desnuttczy nam. desnittczy = desnici [III, 7], swettkow nam. swetikow = svetikov [III, 10: t. j. III. obrazec — ap. vera —, 10. vrsta]).

To in ono izmed Krevovih izsledkov in mnenj so v več ko 75 letih, ki so od njegove razprave minila, potrdili, dopolnili in popravili, n. pr. da oblika našen (I, 5) za našim dalžnikom ni samo rezijanska, odpustschanye = odpuščanje (III, 11) ne samo dolenska oblika, ampak da je oboje tudi ziljsko; da oblika sejdi ni napačno zapisana nam. sidi = sedi, ampak nam. pripovednega časa (aorista) sejde = sêde: je sedel k desnici Boga Očeta — gisazz ci cesuun gotes fateres — sêde o desnojo očca...; da je — e j — v besedi sejde doma ne samo na Dolenskem, ampak tudi na Dovjem (Pečar, „Dom in svet“ 8, 1895, št. 3, platnice str. 3: l e j p , c v e j t , s v e j t); da sta prvotni predlogi očenaša in vere v našem rokopisu tako stari kakor krščanstvo pri Slovencih, in še to in ono. Časih pa jo je kdo tudi zavozil, n. pr. s trditvijo, da naj bi bil „gorenjski ali koroški duhovnik priredil očenaš, avemarijo in vero“ našega rokopisa kar nekako v svojo osebno zabavo in ne prepisal po predlogi; ki se je že prej rabila.

O tem pa, kako je nastal sam Celovški (Rateški) rokopis, kdo je pri njem sodeloval, kakšne so bile njegove predloge, o tem do zadnjega časa nismo kaj prida izvedeli.

Z letom 1945 se je to spremenilo. Tedaj je škofijski arhivar ljubljanske škofije (zdaj tudi profesor cerkvene zgodovine na bogoslovni fakulteti v Ljubljani) dr. Maks Miklavčič v razpravi „Predjožefinske župnije na Kranjskem v odnosu do politične uprave“ („Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo“ XXV—XXVI, 1944—45, 32) opomnil, da so naseljenci rateške cerkvene občine prišli s Koroškega, kar razodeva že njihov govor, ki ni gorenjski, pa tudi njihova nekdanja pripadnost k župniji Device Marije na Zilji pri Beljaku, ki jo dokazujejo tri v potrdilno listino (vidimus) prvega

ljublanskega škofa Sigismunda Lamberga iz l. 1467 vključene listine iz leta 1390 (v škofijskem arhivu v Ljubljani); te namreč kažejo, kako so v tem letu rateško podružnico in cerkveno srenjo ločili od fare Devica Marija na Zilji in jo pridružili cerkvi in srenji Device Marije v Kranjski gori, vikariatu velike fare radovljiške.

Dalje je znanstveni sodelavec dialektolog Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani dr. Tine Logar v „Dialektičnih študijah“, I: „Dialektična podoba Zgornje Savske doline“ („Slavistična revija“, V—VII, 1954, str. 145—149) pokazal, da segajo znaki ziljskega narečja od Rateč čez Podkoren in Kranjsko goro do Belice blizu Dovjega, in sicer taki znaki, da se dajo razložiti le z naseljevanjem teh krajev s koroške strani. — Na Dovjem pa se kaže vpliv naseljencev, ki so jih presadili fresinški škofje z Dolenjskega v ta kraj.

Ta razkritja so tako izpopolnila zgodovinsko podobo Zgornje Savske doline, ležeče med gorenjsko kotlino okoli Radovljice in Bleda na eni strani ter Spodnjo Ziljo z okolico Beljaka na drugi strani, da moremo najti v njej tudi pravo mesto Celovškemu (Rateškemu) rokopisu. (Njegovo izvorno besedilo — vse tri dele — glej na str. 131!)

Župnik Josip Lavtičar je v svoji „Zgodovini fara v dekaniji Radolice“ (1897, str. 43, 130) povedal, da se je na Breznici in v Fužinah (Weißenfels — Fusine in Valromana) ohranilo izročilo, da so mrličje iz Zgornje Savske doline nekdaj pokopavali na Rodinah, v rokopisni farni kroniki („Zgodovinska knjiga župnije Rateče“, Drugi del, VI. Pokopališče, str. 35) pa je zapisal to tudi o Ratečah; in to potrjuje tudi *Valterja Bohinca* zapis o pripovedovanju 57-letnega Janeza Juvana, posestnika in mizarja v Ratečah iz l. 1930 (zapisnik, list 8b, „Fabula“ I, 1957, 37, sez. 8.).

Zgodovinarji naših krajev, tudi cerkveni, niso ničesar vedeli o prafari na Rodinah (od l. 1821 je to podružnica brezniške fare, v njej je bil krščen še pesnik Fr. Prešeren) — menili so, da je bila gorenjska prafara od nekdaj Radovljica — tako še *Josip Gruden* („Zgodovina slovenskega naroda“, sn. 1 — l. 1911, str. 156, in sn. 2, 252) — čeprav je že *Fr. Šumi*, („Urkundenbuch f. Krain“ I, št. 128 in 133) priobčil listini iz

l. 1162 in okoli 1170, ki imenujeta dva župnika pri Sv. Klementu, in tudi povedal, da so to Rodine. V širšo javnost je ta resnica prodrla šele po *Fr. Kosu* („Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku“, IV, št. 462 in 543), in je to povedal tudi na očitnem mestu v Uvodu (str. XXVIII).

Izročilo torej ni prišlo med ljudstvo iz knjig; verjeti mu je torej, da je prafara na Rodinah v starih časih opravljala dušno pastirstvo tudi redko naseljeni Zg. Dolini.

Le na videz temu nasprotuje listina, s katero je oglejski patriarh *Ludovico della Torre* šele 30. novembra 1362 izročil radovljiškemu župniku Henriku in njegovim naslednikom dušno pastirstvo v Zgornji Dolini, kjer da so v tistem času v poprej neobdelanih in neobdelanih močvirjih in gozdovih na novo nastale mnoge naselbine in so močvirja spremenili v rodovitne njive ter zdaj pozidali še dve cerkvi — v Kranjski gori in na Dovjem, kamor naj radovljiški župnik pošlje vikarje (*Schumi*, „Archiv für Heimatkunde“ I, 1882/83: Urkunden zur Geschichte Krains, I. Folge, str. 12 sl.).

Zares pa nasprotja ni, saj patriarhova listina v uvodu pravi, da so ta nekatera močvirja in gozdovi „v okrožju tvoje radovljiške župnije“; ti kraji so torej že poprej pravno spadali pod radovljiški, pravzaprav rodinski zvon, a je gorenjska prafara moralna medtem izgubiti stik z njimi. To se je zgodilo pač, ko so *grofje Ortenburški*, ki so si bili pridobili te kraje v fevd, prestavili sedež prafare z Rodin bliže k svojemu Lipniškemu gradu, v Radovljico. To se je zgodilo verjetno okoli l. 1200 — prvič se radovljiška fara z radovljiškim župnikom omenja l. 1296, o Rodinah pa tedaj ni več govora. Tedaj pa, v začetku 13. stoletja, so slovenski kmetje s Koroškega živahno krčili in naseljevali pobočja in doline v Karavankah in pri tem gosteje naselili tudi Rateče in druge kraje v Zgornji Savski dolini do blizu Dovjega. Za dušno pastirstvo med temi naseljenci v Dolini pa so začeli skrbeti duhovniki iz njihove domače fare.

Po *Ernesta Klebla* prikazu zgodovine fara in cerkvá na Koroškem, ki so spadale pod oglejski patriarhat („Carinthia“ I, l. 116, 1926), po katerem naj bi bili kraji ob severnem vnožju poti čez Koren v prafari šentjanž na Zilji, sem menil poprej, da so

Ufher nabo kogu py nomabaffij goffmuntffanū bodig
 ingoga nuna¹ gwidt bowffmōū ingoga bodig nuber
 ingoga kaku nomabaffij gno urffmōū. Alwif nabo
 nōffmōū derg nann dunnabo gno ubgiffi nann
 delugn naffa kaku gno nū ubgiffiffenū naffan delugnkom
 gno nabo na nūngullerg nōffmōū rffiffi bo le nabo naffg[ob]
 ubffuog - Elmān².

Czufffama py mueria yuvela gellner gopgeol fterbo
 fiquerue py nūng fannūg gno fiquerū gū fad ingog-
 ger talaffa ifō xgō⁴ Elmān.

Delf gawūg nū boyer ubffo nōffmōū gopffiger ffūwer.
 nūba nabaf gno fūmla. gno nū ifūffiffa wiffiffa
 nūger fūmū nūngūg naffigū gopgeol kōg gno gōgūtt
 ut fōgūgū dūffū. nōgan rō dūffiffū mueria Muerffmōū gōd
 gōncio gōgūffū nū kōz rōffiffū muerffmōū gno nū
 gōab gōgōffū dōlū gōdū kōgūffū nū ffūffū dū gōwū
 nōffan⁶ ut muerffmōū - Gōgū gōdū nōffmōū fūgū ffūff.
 nūffgū⁷ boyer ubffo nōffmōū gopffiger ut bodig[kū]² ingūm
 gwidt fōgū fūgn gōwūffmōū ffūff nūwūgū gōffmōūgū
 dūffū - ffūffūgū kōz ffūffmōū ubffūgū fūffiffū.
 ubgiffiffūgnū gōffmōū nōffmōū gōdū gno nōffmōū
 lūban Elmān.

1) More se brati tudi gmin. - 2) Kae je v ogletem oklepaju je pre-
 itano. - 3) Prvotno Elmān; drugi m je ostigan v m. - 4) Beri Jufūf
 fūffūf. - 5) Prvotno muerffmōū, popravljenō. - 6) To so aciofi (pri-
 povodni iās), fūgū je pīfna napaka za fūgū. - 7) Prvotno
 (ffūffū) nūffūgū, popravljenō.

bili to predvsem duhovniki iz Šentjanža. Po novejših raziskavah prof. dr. Walterja Fresacherja („Erläuterungen zum Atlas der österreichischen Alpenländer“ II, 8, 1.: Kärnten südlich der Drau. — Klagenfurt 1956, št. 43, str. 61. sl., 46—59, str. 65 ssl.) pa so spadali ti kraji do Ziljice na zahodu v praforo Marije na Zilji. In to se bolje ujema z listinami iz l. 1390.

Potemtakem je morala že od vsega začetka namesto Radovljice dušnopastirsko oskrbovati Zgornjo Savsko dolino predvsem ziljska prafera — v lastniške fare Sv. Lamberta pod Kloštrom, sv. Mihaela na Brnici, Sv. Štefana pri Bekštanju so spadali le podložniki Kloštra, bamberškega gradu v Beljaku, Bekštanja z njihovimi zemljišči.

Iz 13. stoletja so v Dolini tudi že prve cerkve; cerkev sv. Klementa v Mojstrani spominja celo še patrocinija na Rodinah; Sv. Tomaž v Ratečah, zdaj je to pokopališčna cerkev, je zidan še v romanskem slogu; tudi cerkev v Kranjski gori se omenja že l. 1326, ko so postali grofje Ortenburški varuhi nekih njenih posestev (Regest v „Archiv für vaterländische Geschichte und Topographie“ 6, 1861, str. 137).

Ko je 25. januarja 1348 potres z dobraskim udorom podsl in potopil številne vasi pod Dobračem in v Ziljski dolini, med njimi Šentjanž, je bila hudo prizadeta tudi ziljska prafera, tako da ji je delalo oskrbovanje daljne Zgornje Savske doline hude težave. Že 14 let po tej nesreči je patriarh Ludovik della Torre poveril dušno pastirstvo za kraje od Kranjske gore navzdol radovljiški praferi in njenim vikarjem; vse kaže, da ne zoper voljo ziljske prafare, pri kateri je tedaj ostala v Dolini le še podružnica in cerkvena srenja v vasi in pokrajini Rateče, ki je obsegala pač tudi še Korensko sedlo z vasjo Podkoren.

Z letom 1362, ko je dobila Kranjska gora svojega vikarja z duhovnimi pomočniki, se je pričelo med duhovniki z Zilje, ki so prihajali oskrbovat Rateče, in duhovščino v Kranjski gori sožitje, ki je prinašalo dobre sadove. Pomoč, ki so jo nudili Ratečanom duhovniki iz Kranjske gore, zlasti „in articulo mortis“, pa tudi sicer ob hudih časih povodnji, mraza in snežnih zametov, so čutili ne le Ratečani, ampak tudi ziljski duhovniki kot veliko dobroto. O tem govori tako

pregodba o predaji Rateč Kranjski gori (na Lipniškem gradu 12. nov. 1390) kakor patriarhovo potrdilno pismo (na gradu Sofumbergu 8. decembra 1390); pravita namreč, da so „v prejšnjih časih“ ob takih ujmah večkrat umirali otroci brez krsta, odrasli brez zakramentov.

Zato so se že kmalu začela posvetovanja dušnopastirske duhovščine na Zilji in v Kranjski gori zaradi izročitve Rateč Kranjski gori; zavlačevale so jo le odškodninske zahteve pravnih nositeljev ziljske župnijske nadarbine. Šele, ko je bilo videti, da jih bo grof Friderik Ortenburški zadovoljil, je mogel ziljski vikar Henrik Mayr v soglasju z Markvardom de Randeck, kanonikom dveh bavarskih škofij, doktorjem in profesorjem cerkvenega prava na Dunaju, pooblastiti videmskega kanonika Burkharda de Wilde-neck, da uredi sam ali po zastopniku vso zadevo pri oglejskem patriarhu in pri grofu Ortenburškem v Radovljici (na Dunaju 8. 5. 1390), nakar je zadeva še to leto stekla in bila urejena. Od tedaj dalje so postale lastniške fare Podklošter, Brnica in Štebenj sčasoma samostojne župnije in prevzele vse ob Karavankah ležeče ozemlje svoje matere-prafore Marije na Zilji, od njih samih pa so se odcepile še nove župnije.

Sad sodelovanja kranjskogorske in ziljske duhovščine v Ratečah je tudi Celovski (Rateški) rokopis.

Stoletja in stoletja dolga politična in gospodarska ločitev, tudi cerkvena v različna arhidiakonata, je kajpada povzročila, da so se slovenski molitveni obrazci na Kranjskem nekoliko drugače molili kakor na Koroškem — saj je premembe prinesel s seboj že jezikovni razvoj. Skupno delo ziljskih in gorenjskih duhovnikov v istem kraju pa je terjalo, da so ti in oni molili vsakdanje molitve z istim besedilom. In to je moglo biti zdaj le gorenjsko besedilo.

Več nam odkriva — zdaj — besedilo samo. Gorenjska osnova besedila kaže, da je dobil kak duhovnik z Zilje v Ratečah na neki način v prepis obrazce očenaša, češčenamarije in vere, kakor so jih molili v Kranjski gori: to dokazuje posamezna dolenjska oblika, domača na Dovjem (sejde, pokvarjeno v sejd i). — Ziljski duhovnik, verjetno iz zahodnega dela slovenske Zilje (našan iz našen — nam.

našim se v beljaški okolici ne govori več), je predlogo vestno prepisal — ziljščina se kaže samo v dveh besedah (našen nam. našim, martvech nam. martvih). To je *ziljski element v rokopisu*. — Tretji element so napake, ki razodevajo slabo znanje slovenskega jezika. Izmed tistih, ki jih je za to navedel že Krek, sta to dalnykom (I, 5) nam. dalžnikom in kchdessnuticzy (III, 7–8), popravljen o z bledejšim črnilom v kchdessnuticzy; tá (druga) hiba in njena poprava kažeta, da sestavljavec besedila Rateškega rokopisa ni bil tisti, ki je rokopis na čisto spisal; to je storil *lepomisec*, ki je slovenski morda za silo razumel, pa ne čisto dobro znal. To je torej *tretji element* v rokopisu.

Isto dokazujeta še dve hibi, ki si jih Krek ni znal prav razložiti. Zapeljan po besedi Martran (III, 4) je lepomisec tudi v III, 5 namesto marta (= mortuus, umrl) začel pisati martra, pa je gredé napako spoznal in je r za silo spremenil v t in besedi pripisal še w: martta w; beseda pa je bila slabo čitljiva, zato je sestavljavec besedila nad drugi, iz r popraljeni t z bledim črnilom postavil še en majhen, križcu podoben t. — Pri napaki wuswetiga ducha — Swetiga kar schanstwu (III, 9–10) sta sodelovala oba, sestavljavec besedila in lepomisec. Napaka je nastala iz srečanja dveh starih oblik 9. člana apostolske vere (lat. credo in Spiritum Sanctum): verujo v duha svetiga (staronemški Weissenburški katekizem: Gilaubiu in átum uuihan) in verujo v svetiga duha (stnem. St. Gallen: Kilaubu in uuihan keist). Ziljski duhovnik je mehanično zapisal svojo koroško obliko ueruyo wu swetiga ducha, nato je zagledal v kranjskogorski predlogi ducha Swetiga, prečrtal swetiga pred besedo ducha in isti pridevnik za besedo ducha spet zapisal; nadaljeval je: Swetu (kat.?) karschanstwu. Prečrtanje, ki je bilo po običaju tenko, je lepomisec prezrl, videl je pa, da je v predlogi en svet preveč, in izpustil namesto prvega (swetiga) zadnje (Swetu). Za napako karschanstwu ni zadovoljive razlage.

Vse to nas vodi v čas od leta 1362 do leta 1390, najverjetneje v začetek te dobe. S tem

soglaša tudi paleografija (nauk o starih pisavah), kar je ugotovil z nadrobno razčlenbo akademik univ. prof. dr. Milko Kos v Ljubljani.

Besedila so kakopa starejša. Očenaš in vera sta se rabila že v dobi Karla Velikega pri obredu sv. krsta in beseda bogastvu (nam. kraljestvu) v očenašu izhaja še iz časa pred Karlovo smrtjo (814), ker je njegovo ime Karl-Kralj šele tedaj dobilo sedanji pomen. Češčenamarija pa izvira verjetno iz prve polovice 13. stoletja.

Molitveni obrazci so bili zapisani na zadnji strani zadnjega lista večje rokopisne knjige, pač misala, latinske mašne knjige, kakršne so bile v 14. stoletju že splošno v rabi. Verjetno ob izročitvi rateške podružnice cerkvi v Kranjski gori, ko so odnesli dragoceni pergamentni misal, last ziljske cerkve, je nekdo zadnji list iz nje iztrgal; v Ratečah so obrazce še vedno uporabljali — kakor danes „Molitve po sveti maši“, tiskane in na karton nalepljene — na Zilji bi bili brez koristi.

Sedeminsedemdeset let pozneje obrazci tudi v Ratečah niso bili več potrebni; leta 1467 so začeli na prazni strani po dolgem preganjenega lista zapisovati člane bratovščine sv. Marije in (Tomaža?) apostola v Ratečah. Kot prvi je zapisan nakelski župnik Nikolaj, ki je l. 1364 kupil za novo farno cerkev v Kranjski gori kmetijo, da bi ji župnik z njenim činžem oskrboval večno luč (listina je vključena v nam že znano „vidimus“ ljubljanskega škofa Sigismunda iz l. 1467). Zadnji datirani zapiski so iz leta 1471.

Na Koroško je prišel bratovski zapisnik (Rateški rokopis) pač, ko so ljudje reševali sebe in svoje dragocenosti pred Turki v utrjene kraje onstran Karavank. Ze iz leta 1476 poroča Unrest: Dne 10. oktobra je prihrumelo pod vodstvom Valum-bega Markučeviča 8–10.000 Turkov na Kranjsko ter mimo Kranjske gore in Bele peči na Trbiž in dalje na Koroško... (Jug, SMS 24 [1943], 21 in op. 147). Najbližja teh utrdb je bil benediktinski samostan (Kloster) v nekdanjem Arnoldovem skalnem gradu (Arnoldstein — Podkloster). V arhiv Zgodovinskega društva za Koroško je prišel Rateški rokopis najlaže iz kakega razpuščenega samostana (Kloster razpuščen l. 1783).

Ljubka Šorli:

Motivi s Tolminskega

I.

Tolmin potaplja v senco se in mrak.
Prelepa v pozni zarji je Škrbina,
ki sveti kakor žlahtna se kovina.
Noben ji vrh v lepoti ni enak.

Nad njo strmita Migovec in Kuk —
sosesta dva, ki mržnje ne poznata;
vse družno potrпита kakor brata,
naj reže sever ali joče jug.

Kobilja glava trudno in zaspano
pozdrav v dolino pošlje pod seboj
in čaka, da zaziblje jo pokoj.

Poškili nanjo stari Grad prethano,
češ: tu izdavna že sem jaz gospod!
Od Soče v mrak se beli dolgi prod.

II.

Veselo Krn okoli se ozira,
vrh zasneženi v soncu se leskeče,
ob vznóžju bajke Vrsnemu šepče
in v vetru svoj predzimski spev ubira.

Poslušajo Libušnje niže doti,
kako sanjari njih očaneč sivi;
prikrijejo nasmeh mu nagajivi —
umele pač ne bodo ga nikoli.

Obdan od trat ob Soči grič se dviga,
na njem Poet počiva večnoživi,
srce njegovo — usem odprta knjiga.

V dolini ovca pase se ob njivi.
Podrta breza bolne misli vžiga...
Ozdravi spet jih polja vonj mamljivi.

III.

Nad Sočo meglica prozorna leži,
na Mengorski gori zvon v jutro zvoni.
Kot misel otožna oblak-samotar
potuje prek jasnih nebesnih ozar.

Bolest se mi tiha prikrade v srce,
v nasladi me trudni oči zaskale:
zaprle bi vase trenutek svetel,
da ne bi sedanjosti hlad ga izpral.

Na Mengorski gori zvon v jutro zvoni —
koč nekda, ko puntarjem v trg in vasi
k uporu za pravdo dajal je ukaz...

Izviija Tolmin se iz nočnih kopren,
do njega čez Sočo most pelje meglen.
Spomin iz davnine mrači mu obraz...

Milka Hartman:

Na paši

Juhe, juhe,
sonček je zlat.
Zvonko po trati gre,
z njim gredo ovčke vse —
juhe, juhe,
kako je bogat!

Juhe, juhe,
čreda in grič!
Ovčke se pasejo
v trav'ci in rasejo;
glasno poka
Zvonkov tam bič!

Juhe, sonce
gre za goré.

Lahko noč, travica,
trudna je glavica.
Žganci k mamic
vabijo me!

Bršljanski:

Svetonočna refleksija na Krasu

Na Krasu je božično brinovo drevo,
prinesli so ga z gmajn v sohoto.
Pod njim so jaslice z angelsko Dobroto
kot zibka, da bo Bogec spal sladko.

Zaslišali zamejci angelski smo glas,
da rojen Bog svetov in odpuščanja...
so Brda v hijacintah, v brinju tihi Kras,
bodočnost v Sohotač večnih narod sanja.

Opomba: Sohota je vsak prostor, ki je pod streho.

Katoliško šolstvo v Ameriki

Pravzaprav bi o ameriških šolah moral pisati Amerikanec, ne Evropejec. Toda prav mi Evropejci, ki smo vajeni naših šol, tembolj živo občutimo razliko med našimi in njihovimi šolami in njihovo posebnost in vrednost. Na svojem obisku v Ameriki sem se zanimal za katoliško šolstvo in tukaj podam nekaj preprostih osebnih vtisov. Preveč bi bilo, če bi hotel strokovno obdelati katoliško šolstvo.

AMERIŠKO ŠOLSTVO NA SPLOŠNO

Za vso Ameriko je po zakonu določeno le to, da otrok mora hoditi v šolo in da je obisk ljudskih in srednjih državnih šol brezplačen. Sicer pa vsaka izmed 48 držav sama uredi svoje šolstvo. V šolo hodijo do 16. leta. Starši morejo pošiljati otroke v državno šolo (public schools) ali v privatne šole. Vsaka verska skupnost (ali narodnost) more imeti svoje šole. Šole so:

1. Ljudske šole (Elementary schools) — štiri leta;
2. Srednje šole (High-schools) — štiri leta;
3. Colleges — 4 leta, med srednjo šolo in univerzo. Navadno hodijo 2 leti v College

Junior in s tem zaključijo šolsko dobo. Kdor hoče na univerzo, mora študirati še nadaljnji 2 leti na College.

4. Univerze (University - Graduate Schools).

Izmed 140.000 ljudskih šol je 10.500 privatnih.

Izmed 27.500 srednjih šol je 3100 privatnih.

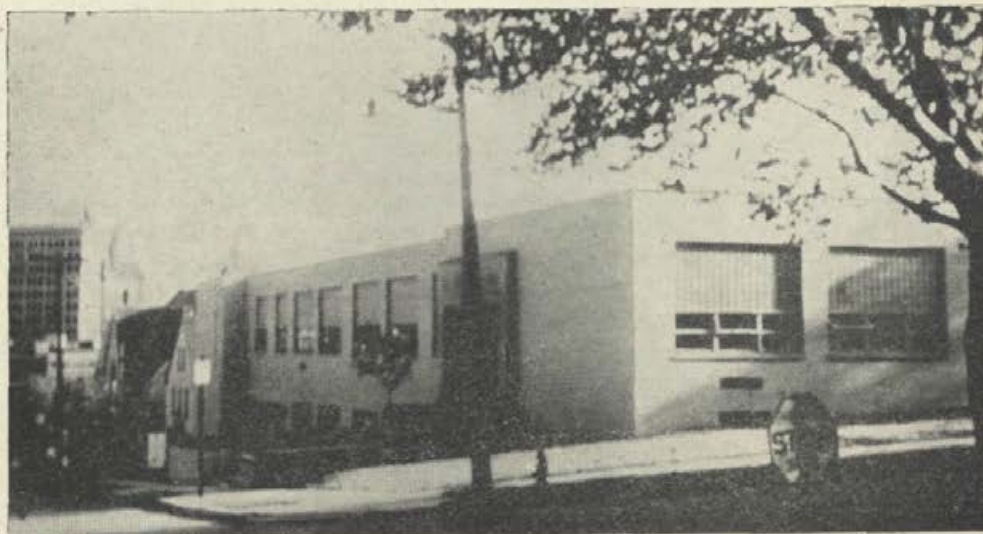
Izmed 1900 Colleges in univerz je 1250 privatnih, torej $\frac{2}{3}$.

Velika večina vseh privatnih šol je katoliških.

Privatne šole so popolnoma neodvisne, svobodne, država nima nad njimi nobene kontrole. Spričevala pa so seveda povsod veljavna.

KATOLIŠKO ŠOLSTVO

Kar sem v Ameriki najbolj občudoval, niso bili newyorški nebotičniki, ne mravljišča avtomobilov, ne televizija, ne modernizacija in mehanizacija, ampak katoliško šolstvo. Brez tega ni mogoče razumeti verskega življenja v Ameriki.

NOVA FARNA ŠOLA V UNIONTOWNU, Pa., ki jo je napravil rev. fr. John Blažič, veliki dobrotnik naše Mohorjeve družbe. Pod šolo velika moderna dvorana s kuhinjo za 1000 ljudi. Za šolo župnišče, hiša za sestre-učiteljice in krasna cerkev. Vse je delo č. g. župnika Blažiča in postrtovalnih faranov.

Kaj je katoliška šola? Šola, ki jo vodi in nadzoruje Cerkev. Šola, kjer ni le verouk, ampak ves pouk katoliški; kjer se vsi predmeti obravnavajo s katoliškega stališča, s katoliškega svetovnega nazora. Takih šol na primer v Avstriji nimamo. Na Koroškem n. pr. imamo katoliške vzgojne zavode: Marjanišče, Mohorjev konvikt, ali pa šole kot n. pr. St. Pavel, kjer učijo duhovniki. Toda tudi v teh šolah so vsi predmeti in knjige predpisane od države in je verouk le eden izmed mnogih predmetov. V državnih šolah pa seveda uče učitelji, ki so verni ali brezverni in vsak uči po svojem prepričanju. Pri verouku se uči, da je Bog ustvaril človeka, pri naravoslovju pa učitelj morda uči, da se je razvil iz opice. Pri verouku se uči o božji Cerkvi, ki je velika vzgojiteljica in dobrotnica človeštva, pri zgodovini pa more profesor Cerkev označevati kot sovražnico, zaostalo in mračno.

Da imajo katoličani svoje šolstvo, se morajo zahvaliti predvsem neprijaznim protestantom. V USA so namreč urejali šolsko zakonodajo protestanti, ki so bili tedaj v veliki premoči. Bali so se organiziranosti in delavnosti katoličanov, zato so hoteli katoličane ohromiti s tem, da so prepovedali v državnih šolah vsak verouk (le molitev pred in po pouku je splošna, skupna za vse vere). Katoličani pa so rekli: Dobro, bomo pa sami napravili svoje šole. Prav s tem so protestanti napravili katoličanom neprecenljivo uslugo in je danes katoliško šolstvo največja dobrotina in največja moč Cerkve v Ameriki. Škodovali pa so protestanti sebi, ker njihovi otroci niso imeli verskega pouka. Šele pozneje, ko so uvideli pomembnost katoliškega šolstva, so začeli tudi sami ustanavljati protestantske šole.

Vsi katoliški otroci morajo po cerkveni zapovedi obiskovati katoliške šole. Državno le tedaj, če tam ni katoliške šole, toda imajo verouk posebej v cerkvenih prostorih. V državne šole hodi 2,105.000 katoliške mladine.

Vsaka večja fara ima svojo farno šolo. Večji kraji imajo tudi svojo srednjo šolo. V raznih krajih pa so „Colleges“ in pa katoliške univerze (najbolj znani sta „Notre Dame“ in „Fordham“). Sedanjih učencev na katoliških šolah je 4,433.000: 3,410.000

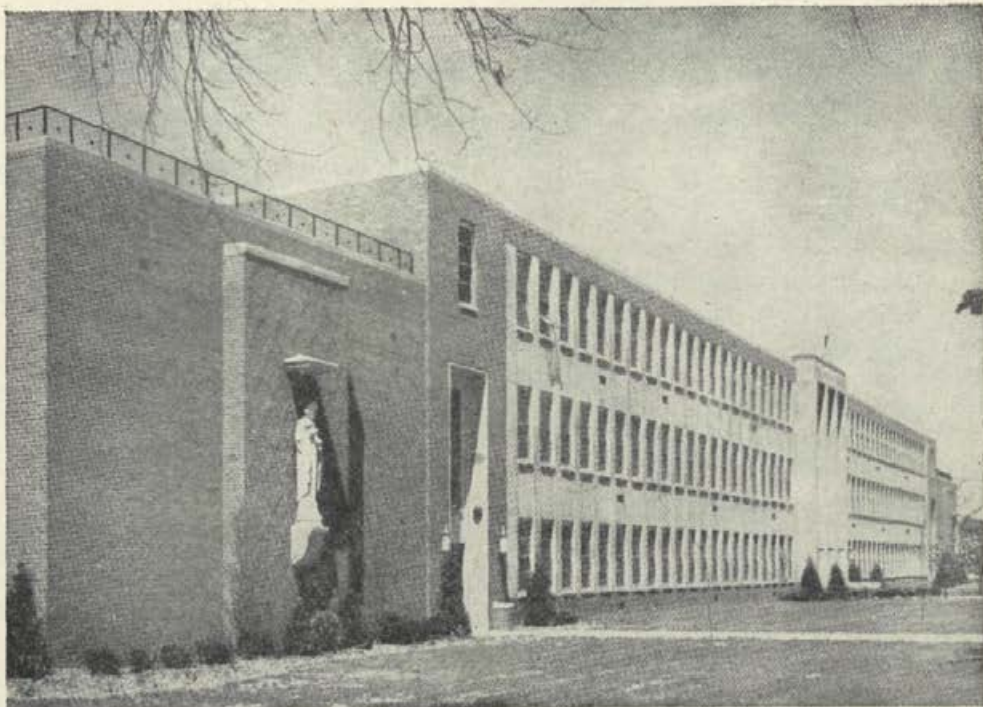
v ljudskih šolah, 650.000 na srednjih šolah, ostali so na 247 Colleges in univerzah. Sedanjih katoliških šol je 12.250 s 137.000 učitelji. Semenišč je 236. V celoti obiskuje verski pouk 6,538.000 katoliške mladine.

Ker so farne šole župnijska last, zato je župnik odgovoren za šolo in vrhovni nadzornik, za srednje šole in vse šole v škofiji pa škof. Škof in župnik določita navadno posebnega nadzornika. Poučujejo v farnih šolah šolske sestre, redovnice in redovniki. Kdorkoli šole vodi ali poučuje, duhovnik, redovnik ali laik, prejme od škofa „misi-jo“, pooblastilo. Tudi verouk v farnih šolah poučujejo večinoma sestre, da razbremenijo prezaposlene duhovnike.

Katoliške šole uporabljajo knjige in druge učne pripomočke, ki so jih izdali škofje za vso Ameriko, lahko pa tudi škofija izda svoje lastne knjige. Seveda pa se uči-jo vsega, kar človek potrebuje v življenju, da bo dober kristjan in dober državljani in da ima splošno izobrazbo.

Vsak šolski dan se prične s sveto mašo. Med sveto mašo gredo otroci ali dijaki v izredno velikem številu k svetemu obhajilu. Občudoval sem jih, kako lepo, pobožno in resno se vsi vedejo v cerkvi. Sedaj vedno bolj uvažajo šolsko mašo ob 11.30, da gredo otroci lahko k svetemu obhajilu, četudi zajtrkujejo. (3 ure prej ne smemo jesti.) Za malico dobe mleko ali kakao. Po maši gredo h kosilu, popoldan pa zopet v šolo. Tako spada sveta maša nekako v dnevni red in se jim zdi nekaj samo po sebi razumljivega kot šola ali kosilo, le da ima seveda neprimerno večjo vrednost. Je neka harmonija med cerkvijo, šolo in domom in otrok ni tako „raztrgan“ kot pri nas. Ima res eno katoliško življenje in povsod vdi-hava isti „katoliški zrak“.

Ker so vsi katoliški otroci skupaj – in v Ameriki splošno pomeni *katoličan*: biti praktičen katoličan, ki spolnjuje božje in cerkvene zapovedi – ni slabega zgleda in zapeljavanja. Ker je otrok ves čas v katoliški šoli, v ljudski, srednji ali na univerzi, zato ostane praktičen katoličan tudi potem, ko šola konča. Tu se najbolj kaže vrednost katoliških šol: ker je mladina versko aktivna, prejema redno zakramente in je popolnoma vdana Cerkvi. Vrednost poznamo tem-

ŠKOFIJSKA „VISJA ŠOLA SV. JOŽEFA“ v Clevelandu. — V 4 letnikih je 1100 dijakov, med njimi mnogo Slovencev. Poučujejo marianisti, duhovniki in laiki, vodi jo rev. Louis Wiesner. Ima svojo tiskarno s svojim listom, vse moderne laboratorije z radio-oddajno postajo, knjižnice, godbo in pevski zbor, gledališko dvorano, kuhinjo, vse vrste športnih naprav itd.

bolj mi, ki opazujemo, kako je z našo mladino tukaj, ko konča šolo: kakor da je cerkev in vera le za male otroke ali stare ženske in sveta maša breme, ki se ga skuša čimprej iznebiti.

Sad katoliških šol v Ameriki je tudi ta, da je tam toliko duhovniških in redovniških poklicev, da se nam čudno zdi, ko je ameriška mladina sicer razvajena in živi v velikem blagostanju.

V primeri z državnimi šolami so katoliške mnogo boljše in zato upoštevane. Starši smatrajo te šole za srečo in za največjo kazen, če bi bil otrok izključen in bi moral v državno šolo. Ker v državnih šolah ni verouka in so tam otroci vseh vrst prepričani, tudi brezverci, se tam dogajajo včasih čudne, obžalovanja vredne stvari.

ŠE NEKAJ ZNAČILNOSTI TEH ŠOL

1. Pouk traja dopoldan in popoldan. Otroci naj se čimveč nauče v šoli, da se jim

doma ni treba učiti. — 2. Vsaka šola ima na razpolago ves material za poučevanje: šolske knjige z vsemi podrobnimi pripravami in odgovori, filme, instrumente itd. Zvezki s pripravljalnimi vajami so sestavljeni tako, da otroci čim manj časa izgube s prepisovanjem. V zvezku ima n. pr. napisano: $8 + 5 =$ in otrok napiše le rezultat: 13. Pri računstvu bo n. pr. računal, koliko tednov ali dni je do Božiča, Velike noči, da se obenem uči računati in verouk.

3. Disciplína je vzorna. Brez strahu pred kaznijo ubogajo prvi hip. Kar razumeti nisem mogel, kakšen vzgojen recept uporabljajo, ko imajo otroci sicer doma kar preveč svobode.

4. Ze mali otroci se zavedajo, da se učijo zaže. Čim več bo znal, bolje bo zanj v življenju. Vedo, da nima smisla goljufati, prepisovati, prišepetavati; to smatrajo za nečastno; pravtako laž: otrok pove, kar misli, in se pokaže takega, kakršen je.

5. Otroci morajo priti v šolo lepo oblečeni. Tudi fantki in dijaki so večinoma v kravatah.

6. Vsi otroci in dijaki se zanimajo za šport in jim je najljubši predmet. Je pa to splošna ameriška bolezen, ki pa za mladino pomeni zdravje.

7. Zaključek vsake vrste šole je posebno slovesen, nekaka cerkvena prireditev, kamor pridejo starši in cerkveni zastopniki. „Graduanti“ (po naše maturanti) v višjih šolah dobe posebno obleko in jim navadno škof izroči diplomu.

VZDRŽEVANJE

Vse katoliške šole morajo vzdrževati katoličani sami. Pravzaprav je to krivično, ker morajo starši s svojimi davki itak vzdrževati državne šole in potem še svoje. Šole so veliko breme, toda izredna požrtvovalnost ameriških katoličanov to breme rada nosi. Primer: župnik slovenske župnije Sv. Vida v Clevelandu mora plačevati samo za učitelstvo svoje farne šole mesečno 2.000 dol.,

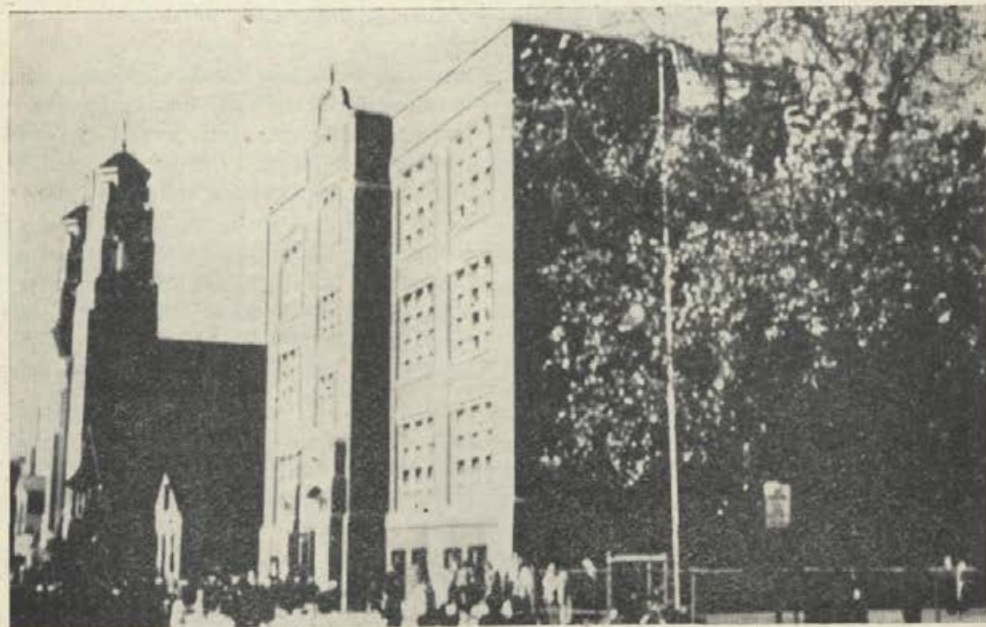
= 50.000 S. To pa je le en del šolskih stroškov. Šolski stroški so zopet le en del farnih stroškov: za cerkev, duhovnike, otroške vrtce, farne dvorane itd. Farni stroški so zopet le en del dajatev za škofijo: katoliške srednje in visoke šole, karitas, bolnišnice, misijone itd.

Velike so žrtve za katoliško šolstvo, toda vredne so, kajti katoliško šolstvo je skrivnost uspeha in moči ameriškega katolicizma in lepega verskega življenja.

Toda katoliško šolstvo v Ameriki še ne prestanto raste in se razvija. Šole so prenapolnjene in vsepovsod gradijo nove. V prihodnjih 5 letih potrebujejo katoličani 725 milijonov dolarjev, da zgradijo 30.000 novih razredov v ljudskih šolah in 5.000 razredov v srednjih šolah. Treba bo dobiti 20.000 novih učiteljev za ljudske šole in 5.000 za srednje šole. Potem pa še visoke šole in univerze...

Razvoj katoliškega šolstva najbolj pokaže dejstvo, da bo leta 1960 dvakrat več učencev in dijakov v katoliških šolah kakor pa leta 1945!

V. Z.

ZUPNIJSKA ŠOLA SLOVENSKE ŽUPNIJE SV. VIDA V CLEVELANDU. — Župnik te največje slovenske župnije v Ameriki je rev. fr. Louis Baznik, izredno delaven in organizatoričen. Šolo obiskuje nad 800 otrok. Za šolo se vidi cerkev Sv. Vida. Pod šolo in cerkvijo sta veliki farni dvorani.

NASTAJA AVSTRALSKA *Slovenija*

Avstralska Slovenija? — Pa menda ne mislite zares, boste rekli. Se razume, da tako zares ne. Slovenija je samo ena. To je tista, kjer živi naš narod strnjeno naseljen, tam ob Dravi, Muri, Savi, Soči, Nadiži, tam ob Jadranu.

Pa vendar lahko rečemo: Avstralska Slovenija. Tako kot rečeno: Ameriška Slovenija. To je tista domača slovenska skupnost, tista slovenska družba, ki si jo naši ljudje ustvarjajo med tujimi ljudstvi po širni zemeljski obli. Domovine popolnoma ne more nadomestiti. Deloma jo pa nadomesti v veselje našemu srcu, v upanje in nado slovenskemu človeku, v pouk mlademu rodu, ki tam nastaja.

Mohorjev koledar kliče tej nastajajoči slovenski skupnosti v pozdrav: Bog vas živi, rojaki in rojakinje, razkropljeni širom Avstralije. Prinaša vam pozdrav iz tistih krajev, o katerih poje ena od vas, Justina Glajnarič, v lanskim „Mislih“, listu avstralskih Slovencev:

*„Slovenska zemlja, v tvoje srce blago,
v doline tvoje srce mi želi ...”*

Ko človeka na tujem muči domotožje in tlači otožnost, ker se čuti samega, takrat mu je domača knjiga tolažilo. Ko si zaželiš domače besede in razumevanja, ki ga tujina nima zate, glej prijatelja — slovensko knjigo! Ne samo, da dela družbo, ta prijatelj tudi širi obzorje, veča poznanje sveta in te uči, kako pravilno gledati na razne probleme današnjega sveta.

Nekega dne je potrkala na vrata pisarne dobra mamica in, ko se je malo razgledala naokrog, je dejala: „Ali lahko pošljete tudi v Avstralijo Mohorjeve bukve?”

„Seveda. V katero koli deželo jih lahko pošljemo in še prav radi.”

„Sem mislila, da je predaleč! Veste, sina imam tam doli. Doma jih je zmeraj rad bral. Zdaj jih bo tam še rajši vzel.”

Staro je že geslo, a velja še danes: „*Mohorjeve knjige v vsako slovensko hišo!*” — Da, v vsako slovensko družino na tujem. Milo se človeku stori, ko zve, kako je neka Slovenka, vdova, tam v Belgiji, zadnji dan svojega življenja napisala med drugimi pis-

mi tudi pismo duhovniku. Takole je zapisala:

„Pošiljam vam sto frankov za Mohorjeve knjige, ki bodo kmalu izšle. Jaz jih ne bom več brala. Jih boste pa poslali komu drugemu. Naj bere, ker dobro slovensko branje drži človeka na tujem pokonci. Se zmisli ob njem, kaj ga je učila ljuba in nepozabna mati.”

Slovinci v Avstraliji si počasi pomagajo na noge. Tudi slovenska skupnost raste in se organizira. Slovenski klub v St. Albansu se je letos preimenoval v „Slovensko društvo Triglav”. Kar lepo se razvija življenje v Baragovem domu v Sidney-u. Tam so začeli tudi s slovensko šolo. V Paddington hall-u prirejajo tudi razne domače zabave. Slovensko društvo v Sidney-u lepo deluje. V domu krasí steno lepa slika matere z otrokom, delo rojaka St. Rapotca, in zemljevid Slovenije, delo B. Miklavčiča. Slovenci sodelujejo tudi kot nogometaši v klubu J. U. S. T. — V Brisbane deluje društvo „Planinka”, ki je priredilo lani sedem družabnih večerov.

Kot izseljenski misijonarji delujejo med našimi rojaki trije frančiškani. Že dalj časa je tam p. Rudolf Pivko (45 Victoria St., Waverley, N. S. W.). V Sidneyu je razvil svojo delavnost p. Bernard Ambrožič (66 Gordon St., Paddington, N. S. W.). Pomaga mu dalje p. Bazilij Valentin (19 A'Beckett St. Kew, Vict.). Omenimo tudi, da je v Perth-u v Avstraliji č. g. dr. J. Mikula.

T u g o m i r :

Na Jadranu se večeri

Srebrni in zlati blešče diademi,
krasijo bajno čelo noči.

Kipeči valovi prašijo se v pene
ob belkastih stenah kraških čeri.

V slovo so skržati spet soncu zapeli,
ki v žarnem zatonu se skrilo v morje.
V vinogradih zbori pa čričkov veselih
v luno strmijo — znočilo se je ...

Prosvetno delo na Goriškem

Je že tako, da mora vsakdo podati obračun o svojem delovanju. Je pa tudi res, da je tako delo težavno in delikatno. Prebrskati in pregledati moraš v mislih delo, ki si ga izvršil v preteklem letu. Če se postaviš na stališče, da je bilo vse, kar si napravil, lepo in na neki višini, potem je opravek mnogo lažji. S prosvetnim delom je pa tako, da nisi nikdar popolnoma zadovoljen. Morda ima prosvetni delavec še največ zadoščenja takrat, ko zapazi vesel nasmeh in radostno razpoloženje še tako preprostega gledalca. Takrat veš, da si dosegel, kar si nameraval: osrečil si nekoga. Te misli so me spremljale, ko sem pri gostovanju našega društva v Šmihelu na Koroškem opazoval vesele obraze množice, kako je tiho in z velikim razumevanjem sledila koncertu lepe slovenske pesmi. Videl sem, kako je ta lepa naša beseda in melodija blažilno delovala na utrujene kmečke fante in može pa zopet na tisto mlado dekle in prav tako na ono staro mamico, ki se posebno v polet-

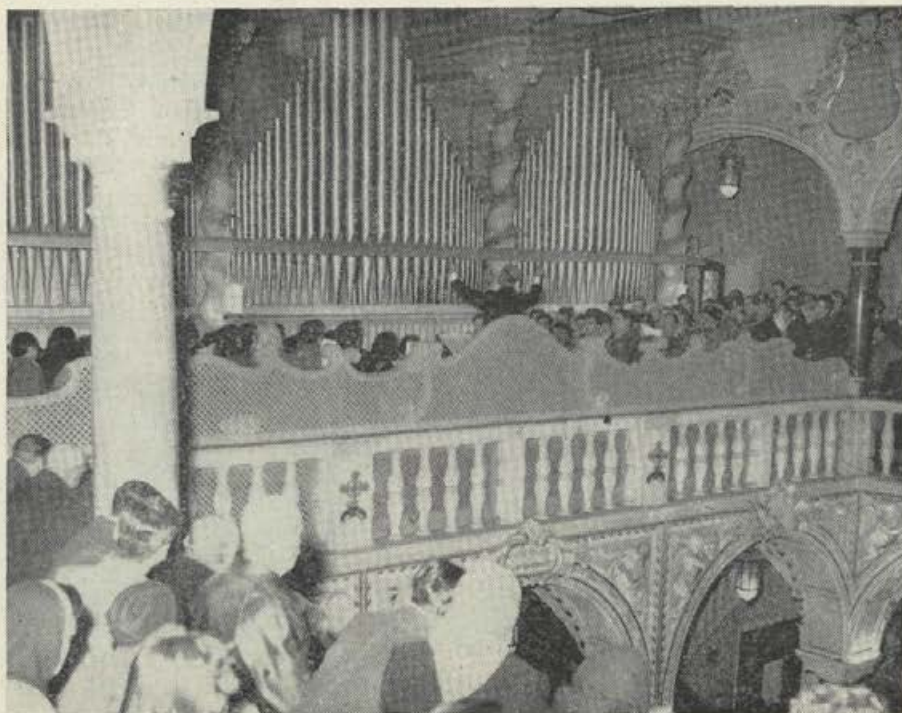
nih dneh trudita od zore do mraka. Takrat pa, ko je vsa dvorana poprijela pesem „Nmau čez izaro“, sem zopet spoznal, da trud in požrtvovalnost pri prosvetnem delu le ni zastoj. Zopet sem se prepričal, da je še mnogo ljudi, ki vse to delo razumejo in cenijo, ter da je obračun dela le lahak in lep.

*

SLOV. KATOLIŠKO PROSVETNO DRUŠTVO V GORICI je pričelo novo sezono 15. okt. 1956 s *kulturnim večerom*, pri katerem je g. Vinko Zaletel s skioptičnimi slikami prikazal potovanje po Ameriki.

Dramski odsek SKPD je sodeloval pri *misijonski prireditvi* na praznik Kristusa Kralja ter naslednjo nedeljo. V režiji M. Kumrova so nam prikazali igro F. Terčelja „L u č“ z glasbenimi vložki prof. M. Fileja.

V novembru je nastopil *oktet SKPD „Planika“* pod vodstvom F. Valentinčiča v radiu Trst A.

S koncerta božičnih pesmi v goriški stolnici

2. kulturni večer se je vršil 29. novembra in to ob 50-letnici smrti „goriškega slavčka“ Simona Gregorčiča. Pesnika nam je prikazala naša pesnica Ljubka Šorli-Bratuževa. Sledile so pesmi in recitacije, katere so izvajali dramski odsek, oktet, dekliški zbor ter mandolinistični zbor.

Skupno z Duhovsko zvezo je SKPD pripravilo koncert božične pesmi zadnjo nedeljo v letu v goriški stolnici. Nastopilo je okoli 150 pevcev iz Jamelj, Doberdoba, Rupe, Pevme, Števerjana, Štandreža, zbor dekliške Marijine družbe iz Gorice ter zbor SKPD, vsi pod vodstvom prof. M. Fileja. Pri orglah prof. Lojzka Bratuž.

3. kulturni večer 18. januarja 1957 je bil posvečen vzhodni Cerkvi. Iz Rima sta prišla č. g. Stanko Janežič ter Pavel Krajnik. Prvi je govoril o Rusiji in Fatimi, drugi pa o Dostojevskem. Sledilo je nekaj recitacij in ruskih pesmi ter skioptične slike o ruskih ikonah.

4. kulturni večer je bil posvečen katoliškemu tisku. Vršil se je 27. januarja. Predavatelj: dr. M. Šah.

5. kulturni večer je bil 6. februarja; prikazal nam je našo besedo in glasbo. Mladi dijaki iz Gorice in Trsta so nam brali svoja dela.

Dne 9. in 10. februarja je priredilo društvo SKPD glasbeni koncert pod naslovom „Nastop veselih fantov“. Igral nam je mandolinistični orkester pod vodstvom M. Debenjaka. Sodeloval je tudi oktet „Planika“, solisti ter prizor „Humoreska“ v priredbi M. Mazore.

6. kulturni večer dne 16. februarja je bil posvečen spominu pok. skladatelja Lojzeta Bratuža. Spominski govor je imel njegov prijatelj dr. Teofil Simčič. Sledile so pevske točke, in to nabožne, narodne in umetne v priredbi L. Bratuža, katere so izvajali otroški zbor, moški in dekliški zbor. Nastopil je tudi moški zbor „Soški fantje“ pod vodstvom I. Bolčine. S tem se je društvo spomnilo 20-letnice tragične smrti tega našega nepozabnega kulturnega delavca.

7. kulturni večer se je vršil 24. februarja in je bil posvečen našemu prvemu dramaturgu Antonu Tomažu Linhartu. Predaval je prof. M. Šah iz Trsta. Člani Slov. odra so nam pa pokazali prizor iz „Cojzovega omizja“ v priredbi M. Jerasa.

Prizor iz Molierove komedije „Scapinove zvijače“ (igralo SKPD iz Gorice)

Dramski odsek SKPD je nastopil 3. in 5. marca z Molierovo komedijo v treh dejanjih „Scapinove zvijače“ v režiji M. Kumrova. Z isto igro je društvo gostovalo 19. maja v Bazovici in Dolini.

8. kulturni večer je bil 25. marca. Tokrat smo proslavili „materin dan“. Sodelovale so vse katoliške organizacije in zavodi.

9. kulturni večer se je vršil 8. aprila. Predavatelj V. Zaletel nas je z besedo in lepimi barvnimi slikami vodil po Portugalski in Španiji.

Skupno s SKPD iz Števerjana smo pripravili „prvomajsko proslavo“ v Števerjanu. Dramski odsek je izvajal Molierove „Scapinove zvijače“. Nastopili so združeni mešani in moški zbori iz Števerjana, Pevme, Štandreža, Rupe, Jazbin in SKPD iz Gorice pod vodstvom F. Valentinčiča. Združene moške zборе je vodil Herman Srebrnič. Govor za prvomajsko proslavo je imel dr. M. Kranter. 2. junija je društvo ponovilo glasbeni koncert „Veselih fantov“ v Doberdobo.

Naše društvo je že več časa gojilo željo, da bi vrnilo obisk koroškemu bratom. Ta želja se nam je letos izpolnila. V ta namen je društvo pripravilo vokalni koncert, posvečen pesniku Simonu Gregorčiču. Program je obsegal 9 pesmi različnih skladateljev na besedila pesnika S. Gregorčiča ter kantato skladatelja P. H. Sattnerja „Jeftejeva prisega“. Nastopil je zbor SKPD „Lojze Bratuž“ ter solistki Mira Brajnik, Silva Reja in baritonist Vence Gorjan. Zbor je vodil prof. M. Filej; pri klavirju prof. Lojzka Bratuž. Pesnica Ljubka Šorli-Bratuževa nam je prikazala lik S. Gregorčiča. Zbor je

✱

Nastop „Veselih fantov“
v Doberdolu.

✱

najprej nastopil v soboto 20. julija v celovškem radiu, kateremu se tudi s tem zahvaljujemo za res vestno snemanje celotnega programa. Še isti dan zvečer je bil nastop v Št. Janžu v Rožu. V nedeljo popoldne 21. julija je društvo gostovalo v Šmihelu, zvečer istega dne pa v Št. Jakobu. Povsod je društvo napravilo lep vtis in želo veliko priznanje. Celotnemu zboru bodo ostale v nepozabnem spominu lepe urice med gostoljubnimi in prijaznimi koroškimi brati.

Slika o prosvetnem delovanju bi ne bila popolna, ako bi ne omenili *še oholiških prireditvev*. Delovno je društvo SKPD iz ŠTEVERJANA. V novembru so imeli proslavo pesnika S. Gregorčiča. Na štefanovo je društvo nastopilo z Jalnovo dramo „Sretnja“. 13. januarja je gostovalo z isto dramo v Gorici. Društvo je tudi sodelovalo v okviru prvomajske proslave. Na „praznik češenj“ je nastopilo z Goldonijevo komedijo „Sluga dveh gospodov“. Med odmori je prepeval narodne pesmi oktet „Planika“. Igro so ponovili tudi v Gorici. Društvu želimo vedno večjih uspehov na kulturnem polju.

Kakor je bilo upati, nas je letos res presenetilo društvo iz PEVME, namreč s svojim nastopom dne 25. in 26. maja. Nastopil je mešani, moški in mladinski zbor pod vodstvom F. Valentinčiča. Pokazali so nam tudi nekaj prizorov. Da se je društvo tako ojunáčilo, ima veliko zaslugo č. g. župnik.

Razgibano prosvetno delo je tudi v DOBERDOBU. Zabeležili smo več lepih nastopov, kakor proslavo pesnika S. Gregorčiča, miklavževanje, Marijino akademijo in slično.

Delaven je tudi *dekliški krožek v SOVODNJAH*, ki je pripravil miklavževanje, proslavo materinskega dne in druge priložnostne prireditve.

„Veseli fant“ v „Humoreski“

Tudi v PODGORI skrbita dekliški krožki ter cerkveni zbor za procvit prosvetnega delovanja. Ni prilike, da ne bi priklicala v svojo dvorano vaščane kakor tudi okoličane.

Isto velja tudi za zборе v RUPI in ŠTAN-DREŽU. Povsod se opaža prosvetna delavnost. Želeti bi bilo, da bi se tudi v teh vaseh in še drugod ustanovila kat. prosvetna društva ter pričela s sistematičnim delom v medsebojni povezavi.

Priznanje zasluži MARIJINA DRUŽBA iz GORICE, ki zelo vneto deluje tudi na kulturnem polju. Pod vodstvom prof. Lojzke Bratuževe je dekliški zbor nastopil dne 2. decembra v radiu Trst A ter zapel nekaj Marijinih pesmi. Družba je sodelovala tudi pri božični proslavi, misijonski prireditvi ter pri proslavi materinega dne. Dne 14. marca je ista nastopila z dramo „Vislavina odpoved“. Za oder je delo priredila Zora Piščančeva iz povesti Lee Faturjeve. Igro je režiral dr. K. Humar.

V dopolnilo slike naj omenimo še neka-

tere priložnostne proslave naših osnovnih šol po deželi, kakor Sovodnje, Števerjan, Št. Maver in morda še katerih drugih.

Goriške srednje šole so lepo zaključile šolsko leto. 26. maja in na vnebohod 30. maja so priklicale na dvorišče šolskega doma v ulici Croce veliko množico ljudi. Strokovna šola, nižja srednja šola ter zbor učiteljišča so nam posamezno zapeli nekaj narodnih in umetnih pesmi. Prav tako združeni zbori učiteljišča, nižje srednje in strokovne šole. Vsi zbori so bili pod vodstvom prof. M. Fileja. Dijaki liceja in učiteljišča so nam pa v režiji M. Kumrova pokazali Goldonijevo komedijo „Stric ihta“.

*

Že iz tega golega naštevanja je razvidno, da naše katoliško prosvetno delo ni bilo malenkostno.

Vsem, ki so se pri tem delu trudili in žrtvovali, gre priznanje in zahvala. Vse to nas ne sme uspavati, ampak mora biti poročstvo za vedno večje uspehe v prid naši kulturi.

ZA DOBRO VOLJO

KORISTEN NASVET

Če hočeš denarnico ohraniti v čim boljšem stanju, je dobro, da jo čim manj jemlješ iz žepa.

NA RAZSTAVI

Slikar: „Kaj mislite o tej moji sliki?“

Kritik: „Lahko bi bila slabša.“

Slikar: „Kako si morete dovoliti tako žaljive besede? Takoj prekličite!“

Kritik: „Prav rad! Slika bi ne mogla biti slabša.“

OTROŠKA MODROST

Učitelj obravnava v šoli čase pri glagolih: sedanj, pretekli in prihodnji čas.

„Če pravim: Pepček je pojedel jabolko — kateri čas je to?“

„Pretekli čas!“

„Dobro si povedal! Če pa rečem: Oče ima denar — kateri čas je pa to?“

„Tam okoli prvega v mesecu, gospod učitelj!“

*

V jetniško celico je prišel nov gost. Ko so ga stari kaznjenci vse preprašali, je eden rekel tudi: „Torej poročen si! Ali se ne bojiš, da ti žena medtem zapravi premoženje? Pet let je dolga doba.“

„Tega moja žena prav gotovo ne bo storila. Prvič je prepoštena in drugič je tudi ona v zaporu!“

— Natakari! Katera jed je to?

— Zelenjavna juha, gospod!

— Takšne godlje ne bom jedel. Pokličite mi gospodarja!

— Zdi se mi, gospod, da je tudi gospodar ne bo jedel.

*

Veletrgovec Slokar je kupil nov avto. Takoj drugi dan ga je preizkusila žena, ko se je peljala na sprehod. Zadelala je z njim ob cestni kamen in čisto skrivnčila blatnike. Hujše nesreče ni bilo.

Proti večeru je gosa vprašala sina, kaj je rekel oče, ko je opazil poškodbo.

„Ali naj izpustim kletvice in krepke besede?“ je poizvedoval sin.

„Seveda, kar izpusti jih.“

„Potem pa ni rekel nič.“

*

„Pridite hitro! Vaša žena je na stopnicah v kleti padla. V roki je imela steklenico, ki se je pri padcu razbila. Pri tem se je žena obrezala na roki.“

„Za božjo voljo! Ali je padla, ko je šla v klet ali iz nje?“

„Šla je v klet. Zakaj pa to vprašujete?“

„Ker je bila steklenica gotovo še prazna,“ se je vidno oddahnil Miha.

Rojstna hiša Žige Zoisa

Baron Žiga Zois je bil nedvomno eden največjih in najbolj velikodušnih slovenskih mecenov, to se pravi, takih mož, ki so z velikimi denarnimi žrtvami podpirali razvoj slovenskega slovstva in znanosti, ne da bi pri tem iskali gmotni dobiček. Žiga Zois je, da navedem en sam primer njegovega mecenstva, na svoje stroške izdal znamenito *Kopitarjevo slovensko slovnico* (1808). Pisca te knjige *Jerneja Kopitarja* pa je poslal na Dunaj študirat in ga je tam vzdrževal ves čas, dokler ni dobil službe v dvorni knjižnici. S tem mu je omogočil, da je postal največji slovanski jezikoslovec v svojem času in eden izmed ustanoviteljev slavistike.

Za nas goriške in tržaške Slovence je važno, da je bil Zois po rodu Tržačan. Rodil se je namreč v Trstu dne 23. novembra 1747. Oče mu je bil *Michelangelo Zois*, doma iz Berbenno v okolici Bergama, mati pa Slovenka *Ivana Kappus pl. Pichelstein*, katere rodbina je izhajala iz Kamne gorice na Gorenjskem.

Zanimalo me je, da bi ugotovila, kje je bila rojstna hiša Žige Zoisa in ali morda stoji še danes. Da je imel Žigov oče Michelangelo v Trstu hišo, je znano. To poroča n. pr. Kidrič po listinah Zoisovega agenta v Trstu Jennerja¹. Kidrič pravi (l. c. 21), da je imel Zois v Trstu hišo števil. 170; drugod (l. c. 33) pa govori o hišah v Trstu, iz česar bi se dalo sklepati, da je bilo hiš več. Nikjer pa ne omenja niti starega imena niti morebitnega novega imena ulice ali ulic, kjer so hiše stale. Iz Kidričevega poročila tudi ni razvidno, ali stojijo hiše še danes, to je vsaj v času, ko je objavil prvi del Zoisove korespondence.

Prva pot pri iskanju Zoisovih hiš je bila seveda v državni arhiv v Trstu. Tam nimajo nobene listine o nobenem Zoisu. Svetovali pa so mi, naj se obrnem v urad župnije S. Maria Maggiore (via s. Cipriano), kjer da imajo še največ starih krstnih knjig in drugih zgodovinskih virov. V župnem

1) „Zoisova korespondenca 1808–1809“. Izdala Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani. 1939. str. 21. in 33.

Hiša števil. 170 v ulici della Procureria v Trstu. Na levi je občinska palača.

uradu so mi povedali, da hranijo stare arhivalije v arhivu v ul. Navali. In tu sem končno našla krstno knjigo (Liber baptizatorium od 11. avgusta 1729 do 27. aprila 1950), v kateri je na strani 238 zapisano, da se je 23. novembra 1747 rodil „*Antonius Sigismundus Clemens filius legitimus et naturalis Nobb. D. D. Michaelis Angeli et Joanna (sic!) jugalium Zois Labacensium*“ (Anton Sigismund Klement, sin plem. Gospoda Gospoda Mihaela Angela in Ivane Zois, zakoncev iz Ljubljane) in da je bil krščen ob štirih popoldne v cerkvi svetega Silvestra dne 27. novembra 1747. Krstil ga je kanonik Janez Krstnik Macchiorlati; za botra pa sta bila „illustrissimus Dominus“ Janez Krstnik De Lumaga, ces.-kr. dacar (telonarius), in plemenita gospa Katarina, žena plemenitega gospoda Jožefa de Nico-

letti, upravitelja v *Lipici*. Iz tega podrobnega zapiska pa vendar ne izhaja, kje je družina Zois stanovala, kje se je torej Ziga rodil.

Kljub temu obisk v župnem arhivu ni bil zastoj. Ljubeznivi gospod, ki mi je poslal krstno knjigo, mi je svetoval, naj se za nadaljnje iskanje obrnem na enega najboljših poznavalcev tržaške zgodovine g. *O. de Incontrera*, ki je v reviji „Archeografo Triestino“ objavil že lepo število temeljitih prispevkov za zgodovino Trsta.

G. de Incontrera mi je na vprašanje, ali se da kaj ugotoviti o Zoisovih hišah, takoj pojasnil, da je imel Zois v Trstu dve hiši in sicer števil. 170 (to navaja že Kidrič) in števil. 166. Hiša števil. 170 stoji še danes, in sicer tik za občinsko palačo na desni strani, če gledamo od morja, v ul. della Procureria števil. 6 na voglu ul. Punta del Forno. Danes to hišo zakriva pogledu z velikega trga desno krilo občinske palače, ki je bilo dozdano pozneje. V 18. stoletju, torej v času, ko je bila last Zoisovega očeta, pa je bila to ena največjih palač na Glavnem trgu.

Hiše števil. 166 pa danes ni več. Podrli so jo pred zadnjo vojno (menda 1938), ko so začeli podirati staro mesto.

Zelo verjetno je torej, da se je naš Ziga rodil v eni teh dveh hiš. Ne moremo pa določiti, v kateri: ali na števil. 170, ki še stoji, ali pa na števil. 166, katero so podrli.

Hiša števil. 170 ima preteklost, ki je tudi zanimiva. V njej je bil od leta 1792 do 1797 španski konzulat. Konzul je bil don Carlos Aless. de Lellis. V tej hiši je umrl španski admiral Bilbao, ki je med drugo francosko okupacijo spremljal s svojim brodom ladje, ki so tovorile živo srebro iz Idrije.

Leta 1813 do 1814 je bil tukaj sedež nautične akademije². V osemdesetih letih preteklega stoletja (do 1886) je bila v tej hiši zavarovalnica „Assicurazioni generali“. Danes je hiša zapuščena in v precej zanemarnem stanju.

²) „L'Istituto tecnico nautico Tommaso di Savoia, Duca di Genova, nel bicentenario della sua istituzione“. 1754–1954. Trieste, tipografia-litografia Moderna. 1954. Str. 488. — To izvestje je izšlo 1957.

Nandi Stanovnik (večja deklica v narodni noši) izročila med deklamacijo novomašniku p. **TADEJU TRPINI** šopek belih nageljnov. — Levo od njeja je p. Inocen Ferjan, v sredi (z mikrofonom v roki) pa naš znani p. **Odilo**.

Nova maša na ameriških Brezjah

Kjer koli prebivajo Slovenci na širnem svetu, velja pregovor, da se človeku ne sme zdeti škoda, četudi raztrga dva para podplatov, samo da pride na novo mašo. Na kratko hočemo poročati o novi maši p. **Tadeja Trpina** OFM, ki jo je imel v nedeljo, dne 30. junija 1957 v **Lemontu** v Zdru-

ženih državah Sev. Amerike.

Ljudstva je bilo veliko. Do 1.500 ljudi so našli. Nekateri so prišli že dva dni prej v Lemont ali, kakor pravijo, na ameriške Brezje. V soboto zvečer so se romarji zbrali v cerkvi, ki je bila seveda pre-majhna. Po pridigi, ki jo je imel p. **Inocenci**,

se je razvila večerna procesija v Rožnovensko dolino k Fatimski Mariji. Novomašnik p. Tadej je vodil procesijo. Nepozabni in neizbrisni bodo ostali vsakemu romarju spomini na to procesijo. Cela dolina se je napolnila z lučkami in vse je molilo in navdušeno pelo.

Drugi dan, v nedeljo, se je vršila novomašna slovesnost ob prekrasnem vremenu. Asistirali so novomašniku, vsi v zlatih oblačilih: za arhidiakona je bil župnik iz rojstnega kraja, iz Hotederščice, č. g. Ferkulj, diakon je bil p. Inocencij, subdiakon pa p. Valerijan. Prisotna sta bila še g. župnik Louis Baznik iz Clevelanda in g. Roman Malavašič iz Jollieta. Med mašo je pristopila velika množica vernikov k sv. obhajilu. Po maši so pozdravili otroci slovenske šole iz Chicaga, vsi v narodnih nošah. Med mašo je bilo razdeljenih nad 1500 novomašnih podobic. Novomašni pridigar je bil p. Odilo Hajnšek, ki je razlagal misli svetniškega škofa Antona Martina Slomška, katere je ta zapisal na dan mašniškega posvečenja v svoj dnevnik.

Novomašnik je imel zelo pestro in izredno krevljasto pot do oltarja. Rojen je bil l. 1929 v Hotederščici pri Logatcu. S 14 letom je prišel v Ljubljano v gimnazijo. Maja 1945 je tudi njega kot organiziranega katoliškega dijaka val begunstva zanesel na Koroško. Nadaljeval je študije v begunski gimnaziji v Lienzu in Špitalu. Kmalu pa je čutil poklic za redovniški stan in je bil l. 1948 preoblečen v Kalternu na Južnem Tirolskem. Od tam je prišel preko Rima in Neaplja l. 1949 v Lemont, kjer je dovršil gimnazijo pod vodstvom pokojnega p. Gracijana. Bogoslovne nauke je dovršil v Semenišču sv. Jožefa v Teutopolis, Illinois.

P. Tadej je živahen, marljiv kot čebelica, delaven, pobožen, postrežljiv in vedno nasmejan. Prav vse lastnosti ima, ki bi jih moral imeti vsak sin svetega Frančiška.

REŠITEV KOLEDARSKE KRIZANKE

se glasi: Vodoravno: 1. jabolko, 8. a, 9. o, 10. elv, 11. Rogatec, 14. oro, 15. ipe, 16. mamice, 18. iti, 19. iti, 21. lilija, 23. a, 24. Apače. — Navpično: 1. Jaromila, 2. a, 3. Bogomila, 4. o, 5. Leticija, 6. klepetač, 7. ovce, 12. orati, 13. a, 17. i, 20. i, 22. ip, 25. a.

*

Rešitev magičnih kvadratov: Prvi: 1. Ivan, 2. voda, 3. adut, 4. NATO. — Drugi: 1. teta, 2. Eden, 3. tema, 4. Anam.

Rešitev ugank: 1. Gregor, Čič: Gregorčič. — 2. Kolo, vrat: kolovrat. — 3. Polž. — 4. Veriga.

Milka Hartman:

Pomladni vetrovi

*Pomladni veter je razgнал
oblake sive.*

*Skrjanček se je dvignil
nad osojne njive;
prepeva,
da srce ogreva,
med brazde zeleneče
upanje drobi,
odganja kmetu
težo vseh skrbi.*

*Skrjanček dvigne še
nad moje se dobrane!
Pomladi vse mi vrni,
misli tople, zdrave.
Dvigni jih visoko,
da vidim, kje
obzorja nova mi žaré
in z novim upanjem
napolni se srce!*

Milka Hartman:

Dober dan

*Dober dan!
Le usedi se, neznanec!
Ti dala dobro bom besedo
in kruha belega
od hleba celega
in vrček tak,
ki žejo pogasi.*

*Ti imej me za sosedo,
me kliči po imenu!*

Zdaj nisi več neznanec!

*Vem, da huđ je bil ta klanec,
ki si ga prehobil:
prav, da si potrkal mi na vrata
s potno malho, palico.
Imela zdaj te bom za brata —
na, le vzemi malico!*

*Bog ti žegnaj,
pij in jej!
Pokrepčan boš šel naprej.*

Manjšinsko šolstvo v Italiji

V Italiji živijo štiri narodne manjšine, ki zavestno hočejo ohraniti svojo narodno samobitnost ter se zlasti borijo za šole v materinem jeziku. To so Slovenci, Nemci, Ladinci in Francozi. Druge manjšine, kot so Hrvati, Albanci v Molise in Grki v južni Italiji, so se v večstoletnem ali celo tisočletnem bivanju sredi italijanskega življa popolnoma vdali v svojo usodo; pri njih je izginila vsaka želja po kakršni koli samostojnosti, če je kaka taka želja sploh kdaj obstajala; ohranili so sicer svoj jezik do današnjih dni, a samo za občevanje v družini in morda v vaški skupnosti.

Zadnja leta se veliko govori in piše o zakonu, ki naj uredi *pravni položaj slovenskih šol*. Morda ne bo nápak, če se naša javnost seznaní s stanjem šolstva pri vseh zavednih manjšinah v Italiji. Šole v materinem jeziku imajo trenutno vse štiri omenjene manjšine, namreč Slovenci, Nemci, Ladinci in Francozi. Omeniti je treba, da imajo Ladinci samo osnovne šole, medtem ko imajo druge manjšine tudi srednje šole.

V naslednjem objavljamo pregled slovenskih, nemških in francoskih srednjih šol. Zaradi primerjave se nam zdi potreben tudi popoln *pregled italijanskih šol* na Tržaškem, Goriškem in v pokrajini Bozen. Za videmsko pokrajino, kjer ni sploh nobene manjšinske šole, čeprav živijo tu Slovenci (Beneška Slovenija z Rezijo in Kanalska dolina) in Nemci (Kanalska dolina), navajamo samo zavode v Vidmu, ki je glavno mesto pokrajine, in tiste šole, ki so v jezikovno mešanih krajih ali pa v krajih ob meji ter moramo zanje smatrati, da imajo poleg svoje naravne naloge, dajati pouk italijanskim otrokom, tudi funkcijo privlačevanja in absorbiranja slovenskega in nemškega dijaštva.

Vsi podatki so vzeti iz uradne publikacije rimskega naučnega ministrstva „Annuario“ 1955—1956“ (Istituto poligrafico dello Stato, 1956, str. XXXII + 1320) ki pa *ne omenja nobene slovenske šole* niti z Go-

riškega niti s Tržaškega razen dvoletnega strokovnega trgovskega tečaja na Katinari pri Trstu, ki je pač prišel vanj po kaki nerazložljivi pomoti. Po pomoti v tem „Annuario“ ni zabeležena italijanska industrijska strokovna šola v Nabrežini. — Podatki za slovenske šole so vzeti iz goriških in tržaških izveštij. Pri vsaki šoli navajamo tudi glavnico šolske blagajne, ki je podporna ustanova za potrebne dijake. Za slovenske šole to ni nikjer razvidno.

*

Dodajamo tudi slovensko in italijansko terminologijo za nazive posameznih vrst šol:

- klasična gimnazija in licej — liceo ginnasio
- višja klasična gimnazija (ima samo IV. in V. razred) — ginnasio isolato
- realna gimnazija — liceo scientifico
- učiteljsiše — istituto magistrale
- nižja srednja šola — scuola media
- industrijski tehnični zavod — istituto tecnico industriale
- obrtni zavod — istituto professionale
- navtični tehnični zavod — istituto tecnico nautico
- trgovska akademija — istituto tecnico commerciale
- ženska poklicna šola — scuola professionale femminile
- ženski tehnični zavod — istituto tecnico femminile
- čipkarski tečaj — corso di merletti
- kmetijska tehnična šola — scuola tecnica agraria
- industrijska tehnična šola — scuola tecnica industriale
- trgovska tehnična šola — scuola tecnica commerciale
- strokovna šola (ki je lahko trgovska, industrijska, kmetijska itd.) — scuola secondaria di avviamento professionale
- strokovni tečaj (ki je lahko trgovski, industrijski, kmetijski itd.) — corso secondario di avviamento professionale

I. TRŽAŠKO

a) Italijanske šole

Kraj - vrsta šole	Število učencev			Glavnica šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
TRST				
Klasična gimnazija in licej „Dante Alighieri”	278	247	525	3.334.151.—
Klasična gimnazija in licej „Francesco Petrarca”	205	190	395	720.765.—
Realna gimnazija „G. Oberdan”	563	140	703	
Učiteljsište „Amedeo di Savoia”	63	177	240	820.246.—
Učiteljsište „G. Carducci”		299	299	371.494.—
Nižja srednja šola „Dante Alighieri”	355	313	668	733.445.—
Nižja srednja šola „Silvio Benico”	326	88	414	447.720.—
Nižja srednja šola „R. Pitteri”	33	247	280	565.467.—
Nižja srednja šola, via Campi Elisi	218	150	368	334.040.—
Nižja srednja šola, via Guido Corsi	191	201	392	830.704.—
Nižja srednja šola, via U. Foscolo	370	220	590	2.990.312.—
Nižja srednja šola, viale XX Sett.	309	237	546	700.921.—
Industrijski tehnični zavod „Al. Volta” (oddelek za mehanike, električarje, stavbenike in radiotehnike)	665		665	370.116.—
Navtični tehnični zavod „Tommaso di Savoia, Duca di Genova” (oddelek za kapitane, strojnike in ladjedelce)	622		662	64.200.—
Trgovska akademija (merkantilna) „G. R. Carli”			385	539.181.—
Trgovska akademija (administrativna in za geometre) „Leonardo da Vinci”	435	251	686	2.249.021.—
Ženska poklicna šola (priključena Ind. tehn. zavodu „Al. Volta”)		185	185	
Industrijska tehnična šola (priključena Ind. tehn. zavodu „Al. Volta” — oddelek za mehanike, mizarje in tiskarje)	140		140	
Trgovska tehnična šola (priključena Trg. akademiji „G. R. Carli”)			468	
Industrijska strokovna šola „Antonio Bergomas”			565	
Industrijska strokovna šola „Guido Brunner”	505	124	629	23.912.—
Industrijska strokovna šola „Rittmeier” (za slepe)	15	10	25	3.000.—
Ženska industrijska strokovna šola „C. Stuparich”		703	703	23.377.—
Industrijska strokovna šola — Guardiella	194	99	293	174.604.—
Industrijska strokovna šola na Opčinah	154	60	214	
Dvoletni industrijski strokovni tečaj na Proseku	5	3	8	
Dvoletni industrijski strokovni tečaj v Svetem Križu	23	25	48	
Trgovska strokovna šola „Guido Corsi”		965	965	269.607.—
Trgovska strokovna šola „Fratelli Fonda Savio”	144	187	331	39.703.—
Trgovska strokovna šola „Fr. Rismondo”	534	366	900	911.246.—
Pomorska strokovna šola			226	59.894.—
Dvoletni kmetijski in ženski industrijski strokovni tečaj v škednju	21	29	50	75.174.—
MILJE (MUGGIA)				
Nižja srednja šola	42	45	87	26.100.—
Industrijska strokovna šola „Nazario Sauro” (ind. in obrtni oddelek)	153	141	294	14.138.—

b) Slovenske šole

Kraj – vrsta šole	Število učencev			Glavnica šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
TRST				
Realna gimnazija	96	21	117	
klasične vzporednice	50	54	104	
Učiteljsišče	12	73	85	
Trgovska akademija	73	105	178	
Nižja srednja šola	159	179	338	
Industrijska strokovna šola	123	110	233	
Trgovska strokovna šola	41	71	112	
NABREŽINA				
Industrijska strokovna šola (skupaj s sekcijo v Svetem Križu)	46	40	86	
OPČINE				
Industrijska strokovna šola	46	52	98	
DOLINA				
Industrijska strokovna šola	41	28	69	
KATINARA				
Dvoletni trgovski strokovni tečaj	15	11	26	
PROSEK				
Dvoletni trgovski strokovni tečaj	9	19	28	

Vse te slovenske srednje šole so zajamčene v Londonskem sporazumu od 5. oktobra 1954. – Menda so na vseh teh šolah tudi šolske blagajne. Podatki o njihovem denarnem stanju niso nikjer razvidni.

II. GORIŠKA

a) Italijanske srednje šole

Kraj – vrsta šole	Število učencev			Glavnica šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
GORICA				
Klasična gimnazija in licej „Dante Alighieri”	102	133	235	394.007.—
Realna gimnazija „Duca degli Abruzzi”	141	35	176	380.846.—
Učiteljsišče „Scipio Slataper”	67	304	371	160.423.—
Nižja srednja šola „G. I. Ascoli”	—	225	225	194.724.—
Nižja srednja šola „Vitt. Locchi”	297	—	297	260.716.—
Trgovska akademija (administrativni in geometrijski oddelek)	295	90	385	273.320.—
Obrtni zavod (mehanični, elektricistični, ladjedelniški in mizarski oddelek)	354	—	354	114.000.—
Ženski tehnični zavod (priključen obrtnemu zavodu)	—	160	160	—
Čipkarski tečaj	—	300	300	—
Trgovska tehnična šola (priključena trgovski akademiji)	62	149	211	—
Trgovska strokovna šola „Guido Favetti”	145	221	366	182.583.—
Industrijska strokovna šola (priključena Obrtnemu zavodu)	425	121	546	82.810.—
KRMIN (CORMONS)				
Nižja srednja šola	56	42	98	93.513.—
Industrijska tehnična šola (oddelek za kovače in mehanike)	30	—	30	213.520.—
Industrijska strokovna šola „Luciano Marni” (priključena ind. tehnični šoli)	154	50	204	—

Kraj - vrsta šole	Število učencev			Glavnica šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
FARRA D' ISONZO				
Kmetijska in ženska industrijska strokovna šola	16	34	50	---
FOGLIANO - REDIPUGLIA				
Industrijska strokovna šola „Filippo Corridoni“	248	39	287	206.339.—
GRADIŠKA (GRADISCA D' ISONZO)				
Višja klasična gimnazija „Carlo de Comelli“	7	6	13	24.943.—
Nižja srednja šola	115	118	233	146.954.—
Čipkarski tečaj	---	168	168	---
Kmetijska strokovna šola „Giovanni Brignoli“	20	62	82	37.812.—
GRADEŽ (GRADO)				
Nižja srednja šola	52	51	103	217.067.—
Čipkarski tečaj	---	288	288	---
Pomorska in ženska industrijska strokovna šola	170	119	289	35.700.—
LOČNIK (LUCINICO)				
Kmetijska in ženska industrijska in strokovna šola	25	35	60	350.—
TRŽIČ (MONFALCONE)				
Realna gimnazija	84	36	120	63.459.—
Nižja srednja šola „Fr. Crispi“	224	234	458	108.734.—
Industrijska tehnična šola (oddelek za mehanike in električarje)	130	---	130	275.000.—
Industrijska strokovna šola „E. Ceriani“ (priključena ind. tehnični šoli)	535	272	807	---
MARIANO DEL FRIULI				
Industrijska strokovna šola	85	82	167	286.—
RONCHI DEL LEGIONARI				
Industrijska strokovna šola	129	91	220	---
TURRIACO				
Industrijska strokovna šola	184	48	232	---
CAPRIVA DEL FRIULI				
Dvoletni ženski industrijski strokovni tečaj	---	31	31	10.301.—

b) Slovenske šole

Kraj - vrsta šole	Število učencev			Glavnica šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
Klasična gimnazija in licej	37	23	60	---
Učiteljišče	10	38	48	---
Nižja srednja šola	59	52	111	---
Trgovska strokovna šola	80	45	125	---

Zakonski načrt za ureditev slovenskih šol, katerega je izdelal in predložil parlamentu socialistični minister Paolo Rossi, predvideva ukinitvev teh štirih slovenskih srednjih šol. Slovenski razredi naj bi se priključili sorodnim italijanskim šolam. Tako bi se slovenski dijaki utopili v množici italijanskega dijaštva.

III. VIDEMSKA POKRAJINA

Kraj — vrsta šole	Število učencev			Glavnica šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
VIDEM				
Klasična gimnazija in licej „Iacopo Stellini”	338	208	546	1,387.859.—
Realna gimnazija „Giovanni Marinelli”	297	76	373	703.020.—
Učiteljsišče „Cat. Percoto”	100	383	483	480.571.—
Nižja srednja šola „Gius. Ellero”	511	366	877	1,130.225.—
Nižja srednja šola „Al. Manzoni”	407	298	705	1,222.152.—
Industrijski tehnični zavod „Arturo Malig- nani” (oddelek za mehanike, električarje in konstruktorje letal)	815	—	815	367.348.—
Obrtni zavod (oddelek za industrijo in obrt)	400	—	400	—
Trgovska akademija „Ant. Zanon” (administrativni in geometrijski oddelek)	1017	328	1345	1,388.399.—
Trgovska tehnična šola „Pacifico Valussi”	160	150	310	75.400.—
Industrijska strokovna šola (priključena Ind. tehničnemu zavodu „A. Malignani”)	—	—	894	—
Trgovska strokovna šola (priključena trg. tehnični šoli „P. Valussi”)	548	690	1238	—
Č E D A D (CIVIDALE)				
Klasična gimnazija in licej „Paolo Diacono”	75	38	113	249.126.—
Nižja srednja šola „Bernardino de Rubeis”	96	46	142	507.880.—
Kmetijska tehnična šola	46	—	46	—
Industrijska tehnična šola (oddelek za meha- nike in električarje)	55	—	55	21.241.—
Trgovska strokovna šola	79	61	140	18.100.—
Industrijska strokovna šola (priključena ind. tehnični šoli)	242	69	311	—
Industrijska strokovna šola (Cividale — Rubignacco)	417	—	417	—
Kmetijska strokovna šola (Cividale — Rubig- nacco) — priključena kmetijski tehnični šoli	80	—	80	4.756.—
GEMONA DEL FRIULI				
Industrijska tehnična šola „Generale Antonio Cantore” (oddelek za mizarje, mehanike in stavbenike)	138	—	138	427.901.—
Industrijska strokovna šola (priključena Ind. tehnični šoli „Gen. A. Cantore”).	411	52	463	—
PALUZZA				
Industrijska strokovna šola	83	35	118	55.000.—
PONTEBBA				
Nižja srednja šola	36	31	67	8.272.—
Industrijska strokovna šola	118	50	168	65.950.—
RIGOLATO				
Industrijska strokovna šola	45	20	65	10.535.—
ŠEMPETER SLOVENOV (S. PIETRO AL NATISONE)				
Učiteljsišče „Irene da Spilimbergo”	80	145	225	92.400.—
Nižja srednja šola „Dante Alighieri”	128	121	249	—
Obrtni zavod (oddelek za industrijo in obrt — sekcija obrtnega zavoda v Vidmu)	114	—	114	—
TARCENTO				
Nižja srednja šola	57	78	135	—
Industrijska strokovna šola	97	191	288	16.722.—

Kraj - vrsta šole	Število učencev			Glavnica šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
TRBIŽ (TARVISIO, TARVIS)				
Nižja srednja šola	50	41	91	38.638.—
Obrtni zavod (sekcija obrtnega zavoda v Vidmu)	59	—	59	—
Industrijska strokovna šola „A. Diaz“	83	48	131	89.048.—
TOLMEZZO				
Realna gimnazija	59	25	84	62.917.—
Učiteljišče	35	60	95	58.441.—
Nižja srednja šola	121	153	274	241.003.—
Industrijska tehnična šola „A. Candoni“	47	—	47	19.800.—
Industrijska strokovna šola (priključena Ind. tehnični šoli „A. Candoni“)	243	64	307	136.453.—

IV. PROVINCA BOZEN (BOLZANO)

Nemci sicer prebivajo v provincah Bozen in Trident (Trento) do Salurna. Srednje šole imajo pa samo v provinci Bozen. Na Tridentinskem ni niti ene nemške srednje šole, vsaj iz „Annuario“, omenjenega v uvodu, to ne izhaja. Italijanskih srednjih šol raznih vrst in stopenj v provinci Trento

je 46, namreč 3 klasične gimnazije z licejem, 1 višja klasična gimnazija, 1 realna gimnazija, 2 učiteljišči, 10 nižjih srednjih šol, 1 tehnični obrtni zavod, 2 trgovski akademiji, 1 čipkarski tečaj, 2 industrijski tehnični šoli, 1 trgovska tehnična šola, 22 strokovnih šol.

a) Italijanske šole

Kraj - vrsta šole	Število učencev			Glavnica šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
BOZEN (BOLZANO)				
Klasična gimnazija in licej „G. Carducci“	134	85	219	—
Realna gimnazija „Evang. Torricelli“	126	18	144	130.000.—
Učiteljišče „Giov. Pascoli“	34	184	218	94.225.—
Nižja srednja šola	383	415	798	924.005.—
Industrijski tehnični zavod (oddelek za mehanike in električarje)	380	—	380	219.641.—
Trgovska akademija „C. Battisti“ (administrativni in geometrijski oddelek)	354	151	505	217.422.—
Industrijska tehnična šola (oddelek za mehanike - priključena ind. tehničnemu zavodu)	82	—	82	—
Trgovska tehnična šola „Duca di Pistoia“	36	109	145	434.061.—
Trgovska strokovna šola (priključena Trg. tehnični šoli „Duca di Pistoia“)	161	485	646	—
Ženska industrijska strokovna šola	—	209	209	—
Industrijska strokovna šola (priključena ind. tehničnemu zavodu)	—	—	737	370.850.—
BRIXEN (BRESSANONE)				
Klasična gimnazija in licej „Dante Alighieri“	54	29	83	203.921.—
Nižja srednja šola „Al. Manzoni“	65	52	117	220.000.—
Industrijska strokovna šola	93	32	125	2.372.—
BRUNECK (BRUNICO)				
Višja klasična gimnazija „Gen. Antonio Cantore“	7	15	22	104.300.—
Nižja srednja šola	58	58	116	104.300.—
Industrijska strokovna šola	31	21	52	—

Kraj - vrsta šole	Število učencev			Glavnica Šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
L A I V E R S (L A I V E S)				
Moška kmetijska in ženska industrijska strokovna šola	---	---	61	3.500.-
M E R A N (M E R A N O)				
Klasična gimnazija in licej „G. Carducci“	79	63	142	138.236.-
Nižja srednja šola	176	148	324	184.385.-
Trgovska akademija (merkantilni in administrativni oddelek)	78	38	116	270.148.-
Trgovska tehnična šola „Al. Volta“	40	55	95	638.895.-
Trgovska strokovna šola (priključena Trg. tehnični šoli „Al. Volta“)	68	206	274	---
Industrijska strokovna šola „S. Negrelli“	316	70	386	18.235.-
S. U L R I C H (O R T I S E I)				
Nižja srednja šola	32	48	80	32.660.-
S T E R Z I N G (V I P I T E N O)				
Višja klasična gimnazija „Virgilio“	5	3	8	4.480.-
Nižja srednja šola	42	30	72	2.860.-
Industrijska strokovna šola	43	27	70	15.000.-

b) Nemške srednje šole

Kraj - vrsta šole	Število učencev			Glavnica Šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
B O Z E N				
Klasična gimnazija in licej (sekcija klasične gimnazije in liceja v Meranu)	30	34	64	---
Nižja srednja šola	103	167	270	9.456.-
Trgovska akademija (administrativni oddelek)	111	57	168	84.839.-
Trgovska tehnična šola	70	51	121	---
Kmetijska in ženska ind. strokovna šola	29	153	182	4.831.-
Trgovska strokovna šola (priključena trgovski tehnični šoli)	174	257	431	---
B R I X E N				
Realna gimnazija	63	11	74	236.600.-
Nižja srednja šola	134	52	186	---
Trgovska tehnična šola (priključena trgovski tehnični šoli v Boznu)	35	19	54	---
Trgovska strokovna šola	162	100	262	---
B R U N E C K				
Višja klasična gimnazija (sekcija klasične gimnazije in liceja v Meranu)	11	5	16	---
Nižja srednja šola	60	99	159	376.000.-
Trgovska strokovna šola	---	---	82	77.099.-
M E R A N				
Klasična gimnazija in licej	74	25	99	---
Učiteljske	85	253	338	31.740.-
Nižja srednja šola	102	168	270	10.242.-
Trgovska tehnična šola „P. Mitterhofer“	41	34	75	---
Trgovska strokovna šola (priključena Trgovski tehnični šoli „P. Mitterhofer“)	169	151	320	800.000.-
Industrijska strokovna šola	80	58	138	---
S T E R Z I N G				
Trgovska strokovna šola	49	34	83	---

V. VALLE D' AOSTA

Šole v Valle d' Aosta so dvojezične, namreč francosko-italijanske. Tako določa 39. člen posebnega regionalnega statuta z dne 26. februarja 1948, števil. 4, ki pravi: „V šolah vsake vrste in stopnje, ki so odvisne od dežele (regione), je za pouk francoščine določeno enako število tedenskih ur kot za pouk italijanščine. Pouk nekaterih predmetov se lahko vrši v francoskem jeziku.“ —

Prejšnji zakoni, n. pr. zakonski odlok začasnega načelnika države D. L. C. P. S. od 11. novembra 1946, števil. 365, določajo, da morajo preiti osnovne in srednje šole vseh vrst in stopenj v Valle d' Aosta pod upravo Valle d' Aosta same.

V Valle d' Aosta obstajajo sedaj naslednje srednje šole:

Kraj — vrsta šole	Število učencev			Glavnica Šolske blagajne v lirah
	moških	žensk.	skupaj	
AOSTA				
Klasična gimnazija in licej	83	63	146	----
Učiteljske „Regina Maria Adelaide“	19	170	189	57.599.—
Nižja srednja šola	292	330	622	422.615.—
Trgovska akademija „I. Manzetti“ (administrativni in geometrijski oddelek)	165	65	230	158.555.—
Industrijska in trgovska strokovna šola	274	238	512	109.722.—
CHATILLON				
Nižja srednja šola	41	27	68	6.528.—

Zdravilne rastline in njih učinkovanje

Na Veliko Gospojnico ali Veliki Šmarren blagoslavljajo po raznih krajih tudi rože, za kar ima Cerkev poseben blagoslov. V tem blagoslovu izraža med drugim tudi tole misel: naj bi dal Bog, ki je položil v razna zelišča zdravilne moči, zdravje onim, ki jih uporabljajo v zdravilne namene. Iz tega vidimo, da to ni prazna vera, kot so svoj čas trdili nadvse v svoj razum zaverovani svobodomiselnost nastrojeni pol inteligenti, pa tudi inteligenti; Cerkev prizna, da je dal Bog človeku za zdravje, da si ga ohrani oziroma, če ga je izgubil, zopet pridobi, davno preden so se začeli šolati zdravniki in davno preden so začele delovati tovarne in izdelovati kemična zdravila, sredstva v rastlinah, ki jih je mogel nabrati po gozdovih in travnikih svoje domovine.

Kot vemo, niso vse rastline zdravilne, to je, nimajo vse onih moči ali recimo raje učinkovin, ki morajo podpreti prizadevanje telesa za ozdravljenje. Navadno ločimo rastline glede učinkovanja na zdravje v *strupene* in *nestrupene*.

Običajno sodimo, da so strupene rastline vsepriek škodljive in da si človek z njimi ne more prav nič pomagati. Pa temu ni tako; *tudi strupene rastline*, da, celo najbolj strupene *morejo biti* prav uspešno *zdravilo*, če jih uporabljamo previdno in v določeni meri. Tako je n. pr. znano, da je zelo strupen *naprstec* (Fingerhut, Digitalis), pa naj bo rdeči, rumeni, kosmati ali navadni. Že majhna množina tega strupa učinkuje kvarno na srce. Toda zdravniki izrabljajo to kvarno učinkovanje *naprstečevega* strupa in ga uporabljajo za razna obolenja srca, za vodenico, *zlasti*, kadar srce peša. Strupena je n. pr. *volčja češnja* (Tollkirsche, Atropa Belladonna); znana so zastrupljenja z njo; toda zopet so izrabili zdravniki ta strup v blagor človeka; mnogo zdravil je, *zlasti* onih, ki naj pomagajo neredno delujočemu rastnemu živčevju (to je živčevju, ki deluje neodvisno od naše volje in ureja delovanje srca, pljuč, prebavil), da ne povzroča hudih motenj v človeku. Strupena je *šmarnica*, *čmerika* (weiße Nieß-

Arnika ali brdnja (*Arnica montana*)

wurz), zobnik (*Bilsenkraut*, *Hyoscyamus niger*), skratna glavica (*Mutterkorn*, *Claviceps purpurea*) in še več drugih, ki pa so v zdravnikovi roki uspešno zdravilo.

Pa tudi neškodljive rastline niso vse že same po sebi zdravilne, kajti ne vsebujejo vse onih snovi, ki učinkujejo ugodno na človekovo zdravje. Nekatere teh snovi nimajo, druge pa jih imajo v tako majhni meri, da ne pridejo v poštev za zdravljenje. Človek je v dolgi dobi zgodovine in predzgodovine nabral potrebne skušnje, tako da more danes z gotovostjo vedeti, za katere bolezni je ta ali ona rastlina. Svoj čas, tako v srednjem veku, so sodili, da pove že barva ali oblika rastline ali njenega dela, za katero bolezen je; tako ima n. pr. jetrnik (*Leberblümchen*, *Anemone hepatica*), kot pove že njeno ime, učinkovine, ki zdravijo bolna jetra; bradavičnik (*Mauerpfeffer*, *Sedum acre*) zato zdravilno moč zoper bradavice, ker sličiyo njegovi listi bradavicam;

črnobina (*Braunwurz*, *Scrophularia nodosa*) naj bi bila zoper škrofelne, ker imajo njeni cveti nabreklo, napihnjeno obliko.

Tako bi mogli našteti še lepo vrsto rastlin, ki so prišle v zdravilstvo zaradi oblike poedinih delov, druge pa zaradi barve: rumencvetoče naj bi zdravile rumenico, rdeče kri, srce, žile. Danes vemo, da so v rastlinah posebne učinkovine, ki različno učinkujejo na človeško telo: nekatere na živčevje, druge na mišice, druge na kožo, sluznice; ene učinkujejo v majhni množini ugodno, v veliki neugodno, celo škodljivo; druge pospešujejo delovanje žlez, druge zopet ga ovirajo; ene pospešujejo potenje, druge ga zadržujejo itd.

Vse to je treba vedeti, če naj človek izbere pravo rastlino za neko bolezen in tudi pravo množino, da ne bo v škodo, marveč v korist. Kako naj si pa vsak sam pridobi to znanje? Mar naj poskuša vse vprek? Mar ni mnogo bolj pametno izrabiti skušnje drugih, napisane v posebnih knjigah? Mnogi narodi imajo cele kupe priročnikov o zdravilnih rastlinah; ni pa lahko dobiti s tako lepimi slikami opremljene knjige, kot je prav ona, ki jo je izdala Mohorjeva družba leta 1956 („*Naše zdravilne rastline*“). V njej najde vsak, kar je potrebno vedeti o nabiranju, pripravljanju zdravilnih rastlin, o napravljanju zdravil iz njih za posamezne, najbolj navadne bolezni.

J. L.:

Pomlad

*Nad srebrno goro je ustalo zlato sonce
in radodarno vrglo je čez plan
oživljajoče svoje žarke
in jasen, lep pomladni dan.*

*In polje zapuščeno je ozelenelo,
vzbudilo se življenje sredi njiv
in iz dreves cvetočih
se oglasil je spev veselo živ:*

*Pozdravljeno, pomladno sonce,
k nam te poslal je večni Gospodar,
da stvarstvo kličeš spet v življenje,
zato naj hvaljen bo vsekar!*

Kmet in izobrazba

Dosti se je že pisalo in razpravljalo o tej zadevi, tako da jo človek kar nerad pogreva. Pa je vendarle potrebno!

Nedavno je pripovedoval urednik nekega kmetijskega lista značilen dogodek, ki mora pognati kri v glavo vsakemu zavednemu kmetu in tudi vsakemu pravemu prijatelju še vedno premalo uvaževanega in često še vse preveč preziranega kmetijskega stanu. V upravi lista se je namreč oglasil zastaven možakar, stara kmečka grča, plačal številke lista, ki jih je prejel, in pripomnil, da mu lista ni treba več pošiljati.

Na urednikovo vprašanje, zakaj to, mu možakar odgovori, da imajo mladi naročen dnevnik, ki jim pove, kaj je novega po svetu in kako se suče politika, kaj drugega pa itak ni potrebno vedeti. V ostalem pa je sploh bolje, da kmet čim manj čita, ker sicer postane preveč učen in mu ni več za kmečko delo, kajti čim bolj neumen je kdo, tem bolj sposoben je za kmeta.

Tako torej! Naš kmet se boji, da bi postal preveč učen! Kaj ni potem sam kriv, če je njegov stan preziran ter zaničevan in da niti v svojih lastnih zadevah ne odloča skoraj nikoli in nikjer sam? Bodimo odkriti in kar priznajmo, da možakar iz navedenega dogodka s svojim naziranjem ni bela vrana, temveč ima žal še vse preveč somišljenikov med kmečkimi gospodarji.

Sicer imamo res že precej častnih izjem, še več pa starokopitnežev. Kaj ne čujemo često iz pogovorov kmetov-gospodarjev, da je za kmečkega posla najboljši tisti, ki mu nekoliko „manjka“ v glavi? In če se govori o nasledstvu na kmetih, pravijo takole: Janez bo študiral, Tone bo ostal pri vojakih in bo za orožnika, Jože bo šel v tovarno ali služil v mesto, France, ki je nekam bolj slabe pameti, pa bo ostal doma za gospodarja.

Morda bo kdo ugovarjal, da tako hudo le ni. Seveda, vedno ni tako, pač pa često. In pri takih naziranjih ni čudno, da je kmečko delo še vedno prezirano in da naše kmetijstvo ne napreduje bolje. — Toda „Sloven'c, tvoja zemlja je zdrava, za pridnega lega nje prava“, pravi naš prvi pesnik Val. Vodnik. Dà, ni slaba naša zemlja, če-

prav se v marsikaterem oziru ne more primerjati z drugimi rodovitnejšimi deželami in pokrajinami. In priden je naš kmet, o se mora priznati. Pač pa mu manjka izobrazbe, zlasti strokovne, zato mu njegova zemlja ne dá toliko, kot bi mu lahko.

„Za uk si prebrisane glave,“ trdi Vodnik dalje in ima zopet prav. Prebrisan je namreč naš kmet dovolj in bi mu ne bilo težko doseči ter celo prekositi v izobrazbi svojih tovarišev v naprednejših deželah. Toda nagona, čuta potrebe po izobrazbi mu manjka in to je krivo, da v načinu svojega gospodarjenja premalo in prepočasi napreduje.

Zadnji čas je, da v tem oziru krenemo na pravo pot! Zato se ne smemo bati izobrazbe, kajti šele dobro izobražen kmet bo res pravi steber države. Saj je prav, da kmet čita dnevno časopisje in vé, kaj je po svetu novega, toda še mnogo bolj potrebno mu je strokovno čtivo, iz katerega se nauči dobičkanosnejšega gospodarjenja. Le kmet, ki hrepeni po izobrazbi, bo postal pravi mojster v svojem poklicu ter bo znal z manjšimi stroški in lažjim delom doseči boljše pridelke in jih tudi bolje vnovčiti, obenem pa bo pridobil svojemu stanu tudi zaslužno spoštovanje.

Zato pa sezimo po izobrazbi, splošni in strokovni, povsod, kjer jo dobimo, kajti le na ta način bomo našli pot v boljšo bodočnost. Dandanes, ko vsak poedinec in vsak stan skuša nadmodriti drugega, se nam pač ni bati, da postanemo preveč učeni. Ne omejenost namreč, temveč stanovski ponos in zavest koristi mora vezati kmeta in kmečkega delavca na rodno grudo.

Boljša povprečna izobrazba kmeta, kateri bo nujno sledilo tudi več zadružnega smisla, bo rešila naš kmečki stan ter mu pomagala do ugleda in napredka. Seveda, kdor pa noče, temu je teže pomagati kakor pa tistemu, ki ne more.

S-ski

Hijacinta prijateljci Kunigundi: „... Potem pa mi je Mitja rekel, da sem fotogenična. Sicer ne vem, kaj ta beseda pomeni, a za vsak slučaj sem mu primazala klofuto, da se je skoraj prekucnil.“

ZA BISTRE GLAVE

KOLEDARSKA KRIZANKA

V vsak prazen kvadrat vstavi eno črko naslednjih besed:

1	2	3	4	5	6	7
8		9		10		
11	12		13			
14				15		
16			17			
18				19		20
21			22			
23		24				25

Vodoravno: 1. drevesni sad, 8. samoglasnik, 9. samoglasnik, 10. vstavi ELV, 11. kraj ob hrvatsko-slovenski meji, 14. tri črke iz besede „porok“, 15. tri črke besede „lipe“, 16. 2. skl. edn. pomanjševalne besede za „mama“. 18. nedoločnik glagola „grem“, 19. druga beseda za „hoditi“, 21. roža, ki je simbol čistosti, 23. prva črka abecede, 24. kraj na Slovenskem.

Navpično: 1. staro slovensko žensko ime, 2. samoglasnik, 3. lepo slovensko žensko ime, 4. vzklík, 5. rimsko žensko ime, 6. tisti, ki klepeta, 7. domača žival (množina), 12. delo na polju (nedoločnik glagola), 13. veznik, 17. samoglasnik, 20. in (po hrvatsko), 22. kratica besed „Ivan Pregelj“, 25. samoglasnik.

(Rešitev nekje v tem Koledarju)

MAGIČNA KVADRATA

	1	2	3	4		1	2	3	4	
1	A	A	A	A		1	A	A	A	A
2	D	E	E	E		2	D	D	I	N
3	E	M	M	N		3	N	O	O	T
4	N	T	T	T		4	T	U	V	V

I. Besede pomenijo - vodoravno in navpično: 1. sorodnica, 2. ime enega od angleških min. predsednikov, 3. nasprotje od svetlobe, 4. dežela v Zadnji Indiji.

II. Iz navedenih črk sestavi besede, ki se enako glase vodoravno in navpično:

1. moško ime, 2. „vince“ za otroke, 3. glavna barva pri igralnih kartah, 4. vojaška zveza zapadnih držav (kratica).

UGANKE

I.

Beseda prva moško je ime,
navada ni, a slišal si ga že.
V besedi drugi pa dobiš moža,
ki z brati v kršni Istri je doma.
Iz dveh beseda ena ti pové
ime pocta, ki ga vsi časté.

2.

Okroglo je prvo, da se vrti;
glave se tvoje drugo drži.
Oboje se suče venomer
posebno pridno zimski večer.

JOŽE ABRAM

Letos je minilo 20 let od njegove smrti. Čeravno to ni dolgo, vendar mislim, da je prav zapisati o pokojniku par besed, ker se število njegovih ožjih poznavateljev vedno bolj manjša.

Rodil se je leta 1875 v Štanjelu na Krasu. Ljudsko šolo je dovršil doma, nižjo gimnazijo v Gorici, višjo v Ljubljani, kjer je spoznal razne kulturne in druge delavce, zlasti dr. Jan. Ev. Kreka; navzel se je njegovih idej ter postal njegov sodelavec in prijatelj.

Po končanem bogoslovju v Gorici je služboval kot duhovnik v Bovcu, Trenti, Novakih, Biljah, Oblokah, Sv. Luciji in v Pevmi. Kot pevmski župnik je, star šele 63 let, umrl dne 22. junija 1938 v Ljubljani, kamor je šel v važnih zadevah svoje župnije.

Poglejmo ga kot duhovnika, kulturnega, gospodarsko-socialnega delavca, kot alpinista in človeka sploh.

Kot duhovnik je vestno vršil svoje dolžnosti tako v cerkvi kot v šoli. Najbolj mu

je bila pri srcu mladina in najbolj zapušteni. Ustanavljal je Marijine družbe, tako v Novakih, Biljah, pri Sv. Luciji na Mostu. Utrjeval je svoje delo s širjenjem verskih listov, kot so bili Bogoljub, Glasnik Srca Jezusovega, Kraljestvo božje, Cvetje, Katoliški misijoni, Svetogorska Kraljica. Več let je bil tajnik Rafaelove družbe za Goriško, ki je skrbela za izseljence predvsem v verskem oziru. Bil je član Unio Apostolica Srca Jezusovega za duhovnike. (Namen društva je izpopolnjevati sebe in potem tudi svojo čredo ob spoznanju božjega Srca. Udje se vzajemno podpirajo, pošiljajo svojemu predstojniku mesečno obračun o svojem duhovniškem življenju.)

Pokojni knezoškof mons. Margotti je J. Abrama zelo cenil. Izposloval je v Rimu, da je bil imenovan za *monsignorja*. Njegova smrt ga je zelo zadela. Za pogreb je imenoval svojega zastopnika.

*

Na kulturnem polju se je Abram začel udejstvovati kot srednješolec in bogoslovec. Svoje pesmi in članke je priobčeval v Vrtnu, Domu in svetu, Zori in raznih drugih listih. Zanimal se je za vso slovensko književnost, zlasti za maloruski, in nam je zgledno prevedel Ševčenkove „Kobzarje“ in „Hajdamake“. Pisal in pesnil je vse svoje življenje. Večkrat je predelal *bajho o Zlatorogu*. Postala je ljudska igra. Igrali so jo pred prvo vojno v Gorici, po vojni pa v Ljubljani. Istotako je zalagal s svojimi spisi po vojni Goriško Stražo, Mladiko in Goriško Mohorjevo družbo. V isti dobi je spisal ob desetletnici smrti dr. J. Kreka 1927 knjižico o življenju in delu istega. Takrat je sestavljal tudi razna predavanja za naše fante in dekleta, ki so jih čitali pri skrivnih sestankih. Ustanavljal in vodil je izobraževalna društva in farne knjižnice tudi pod fašizmom. Ko so se mu mladi ljudje pritoževali, da so jim vse vzeli, tedaj jim je odgovarjal: „Beri, srepina!“ Končno, kdo sešteje vse pesmi, v glavnem prigodnice, ki jih je spesnil pokojni Jože Abram?

Kjer je služboval, povsod je zapustil za seboj *lepe sledove gospodarskega in socialnega značaja*. Na *Bovškem* je ustanovil gospodarsko politično društvo. Nešteto prošenj je napisal v imenu tega društva zlasti kot občinski tajnik v Trenti na tolminsko glavarstvo in namestništvo v Trstu. V mnogih slu-

čajih je ščitil svoje Trentarje, katerim so prepovedali pasti kozé. V *Biljah* je vodil gospodarsko društvo in posojilnico. V *Oblokah* je imela pod njim posojilnica tudi blagovni promet. Zlasti je bilo to važno med prvo svetovno vojno, ko je gospod z Oblok večkrat izprosil od vojaških oblasti živež za stradajoče civilno prebivalstvo in ga delil. Veliko razumevanje je v tem pogledu pokazal general *Stöger Steiner*, poveljnik tistega oddelka soške fronte in poznejši avstrijski vojni minister. Vojaška oblast je dovolila J. Abramom, da je smel med najhujšo vojno v *Trento*, da je tamkaj proučil težak položaj civilnega prebivalstva in stavil na pristojnem mestu predloge za pomoč tem revežem in to ne brez uspeha.

Ko je prišel leta 1919 k *Sv. Luciji*, je bila Tolminska skoraj razvalina. Pozidava je dala silnega dela. Župnik Abram se ga ni ustrašil. Imel je shode, pisal okrožnice, hodil k oblastem, da so ga bile že site. Tolminski podprefekt mu je rekel nekoč:

„Prečastiti, ne politizirajte!“

„Jaz skrbim le za gospodarsko plat ljudstva in se ne brigam za politikol!“ je bil Abramov odgovor. In imenovani uradnik je odvrnil: „Dobro, prečastiti, to je najboljša politika.“ Samo Mostarji vedó, kaj jim je bila takrat domača posojilnica.

Isto se je ponavljalo v *Pevmi*, ko so našli ljudje le razvaline in polno potreb. Posojilnica je priskočila vsem na pomoč. Vodstvo je imel v rokah župnik Abram.

Bil je *zgleden* — *najboljši goriški zadrugar*. Zato je bil tudi vedno izbran kot odbornik ali nadzornik pri Katoliškem tisk. društvu in pri Zadrudni zvezi.

Pod fašizmom so bile zadruge večkrat nekaj občinski odbor, majhen parlament, kjer so se obravnavala razna važna domača občinska vprašanja — seve, kjer so ljudje imeli smisel za to, kot je to bilo pod J. Abramom.

*

Čeravno je bil rojen na Krasu, je tekmoval s prvimi planinci v deželi. V Trenti se je navdušil za naše gore in gorel zanje do svoje smrti. Nadel si je izmišljeno ime *Trentar* in se ga rad posluževal. Užival je te planinske kraje in jih opisoval predvsem v „*Planinskem vestniku*“, a tudi drugod. Velik prijatelj je bil s planinskim župnikom *Jakobom Aljažem* in z *dr. Kugyjem*, ki

je še najbolj razkril svetu lepote naših gora. Dr. Kugyju je pomagal pri sestavi prekrasne knjige „Fünf Jahrhunderte Triglav“ (Pet stoletij Triglava) z nasveti, peresom in slikami; v Trenti pa je delal pota in reševal vrhove pred prodirajočimi Nemci.

Ko je bil prestavljen v dolino, je spisal ginljivo slovo od planin. Človek se čudi njegovi fantaziji in besednemu zakladu, s katerim je izrazil najintimnejše občutke svoje duše ob odhodu iz rajskih planin. Dokler je mogel, je tudi sedaj v avgustu leto za letom obiskoval svoje hribe.

Hodil je vedno umerjeno. Od časa do časa se je ustavil, se razgledoval in užival. Ko se je vračal domov, se je od planin poslavljajl kakor otrok od matere; vedno znova se je oziral na vrhove. Še mesec potem je v duhu živel na njih. Vsak ponedeljek je šel iz Pevme k pokojnemu *msgr. Setničarju* vpraševati, kje je bil prejšnji dan, rekoč: „France, raport!“ In oba sta zaživela in se razgovarjala o planinah.

*

Jože Abram — Trentar je doma v slovenski literaturi in slovenski zgodovini ter je

veliko čital. Pri svojih predavanjih in shodih je bil vedno pripravljen debatirati o vseh vprašanih razen o najnovejših, katerih še ni mogoč zadostno proučiti. Delal je veliko in z lahkoto. Kar je bil dan prekratek, je plačevala noč. Brez šuma je veliko storil za naše ljudstvo. Lahko mu je hvaležno.

Z ljudmi je bil zelo prijazen; danes bi rekli demokratičen. Biti v njegovi družbi je bil užitek. Rad se je šalil, a znal je tudi zagmeti. Živel je skromno; bil je silno radodaren, nesebičen. Umrl je kot revež. Bil je pošten in pravi Izraelec, v katerem ni zvižaje. Zato ga je zelo bolelo, ko so mu nekateri na koncu podtikali reči, ki jih pri njem ni bilo. Kot človek je bil dobričina, četudi je bila lupina včasih morda trda.

Njegova zabava je bila knjiga, vrt, njegovo zdravilo planine. Imel je od Boga ta veliki dar, da je v planinah med vrhovi popolnoma pozabil na svoje skrbi in težave in je živel le planinam in njihovemu Stvarniku.

Bog nam daj več takih mož, kakor je bil pokojni Jože Abram — Trentar.

trp

Primorski Slovenci na Barbani

Barbana je prijazen otoček sredi gradeške lagune. Pol ure z motorno ladjico iz *Gradeža* — in si na Barbani. Laguna ti sicer zapira pogled na široko morje, vendar je vožnja po vodi prijetna, za marsikaterega romarja s Primorske je morda to edina vožnja po morju v vsem življenju. Tudi to je eden izmed razlogov, zaradi katerih primorski ljudje radi romajo k Materi božji na *Barbano*.

A še bolj jih vleče Marija. Ta si je tu izbrala svoj kraj milosti že v onih časih, ko so se naši slovenski pradedje šele pokristjanili. Ustno izročilo namreč pripoveduje, da so častili Marijo Devico na Barbani že v 8. stoletju, torej v času, ko so se prikazali na Krasu prvi slovenski oratarji. Zato nič čudnega, če gledajo Kraševci še danes z dopadanjem dol na morje in iščejo, kje je Barbana. Tudi *Tržačani* so vedno radi romali na Barbano. Ti so na morju doma, zato je bila ta Mati božja sredi morja še bolj

njihova kot druge. Od Kraševcev in Tržačanov se je češčenje Matere božje na Barbani razširilo na sosedne slovenske rojake na Goriškem in Vipavskem.

V starih časih so iz teh krajev najrajši romali na Barbano za Veliki Šmaren. Obhajali so od doma na vigilijo zjutraj že zgodaj s konji in vozovi. Do večera so dospeli do *Belvedera* onkraj *Ogleja*. Tu so se vkricali na ladjice in čolne ter z mrakom dosegli otok. Prenočevali so kar na prostem pod drevesi, saj je bila navadno tedaj največja vročina. Po Velikem Šmarnu se je vreme rado spremenilo in nemalokrat se je zgodilo, da so romarji odšli v suši od doma in se vrnili mokri. Tudi zato so naši primorski rojaki imeli zaupanje v Marijo Barbansko, ker jim je dostikrat izprosila dežja.

Danes je nekoliko drugače. Z vozovi ne roma nihče več. Tudi v *Belvedere* se ne ustavljajo več, temveč jih avtobusi vedno potegnejo do *Gradeža*. Tu čakajo ladjice,

Otoček BARBANA —
 pri Gradežu
 (v skrajnem severnem delu
 Jadrana)
 z božjepotno
 Marijino cerkvijo,
 katero tudi naši rojaki
 radi obiskujejo

ki navadno niso več na jadra in vesla, temveč na motor. Tako gre hitreje in bolj varno. Ljudje tudi ne čakajo več Vnebovzeta Marijinega, nego romajo tudi ob drugih prilikah. Tako so si od Marijinega leta sem izbrali *goriški Slovenci* kot dan svojega romanja na Barbano 11. oziroma 12. avgust. Prvič so poromali leta 1954. Bilo jih je kakih 700. Nato se je število udeležencev vsako leto večalo. Lani jih je prišlo že nad tisoč. Goriškim rojakom so se pridružili tudi nekateri Tržačani. Tako postaja to vsakoletno romanje vedno številnejše. Z verniki pride vedno tudi lepo število duhovnikov. Zato je za dušne potrebe romarjev vedno dobro poskrbljeno. Navadno sta dve maši zjutraj z mogočnim ljudskim petjem in petjem združenih zborov, popoldne pa stanovski govori. Lani so romarji priredili procesijo z milostnim kipom Marijinim po otoku. Bila je to mogočna procesija z mogočnim petjem.

Iz takih krajev in od takih slovesnosti se vrača človek vedno duhovno obogaten. Molitev, petje, beseda govornikov pa številna množica pobožnih vernikov, vse to dviga duha, človeka krepi, utrjuje v veri. V to služi tudi obisk bazilik v *Gradežu* in *Ogleju*. Saj so ondotne cerkve najstarejši krščanski spomeniki v naši deželi. Pričajo nam o veri nekdanjih mučencev in kristjanov, o njih požrtvovalnosti, da so zgradili tako veličastne spomenike. Ali bomo mi toliko

manj vredni od njih, da nam vera ne bo nič mar? Zelo prav je zato, da se ohrani to skupno romanje na Barbano vseh primorskih Slovencev.

Vabimo pa tudi koroške rojake, naj bi se kdaj tega romanja udeležili. Saj obetajo, da bodo zgradili avtocesto do njih. Tedaj tudi zanje Barbana ne bo več tako daleč.

BARBANA. Slovenski verniki v procesiji — z Marijinim kipom

GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

IMA V ZALOGI SLEDEČE KNJIGE

Naslov knjige	Cena v lirah
Dr. Anton Zdešar: Sv. Vincencij Pavelski. Življenjepis velikega apostola krščanske dobrodelnosti. Str. 160	50.—
L. Bertrand: Sanguis martyrum. Roman iz življenja in preganjanja prvih kristjanov. Z avtorjevim dovoljenjem prevedel iz francoščine Ivan Rejec. Str. 208	50.—
Krasnov: Pri podnožju Božjega prestola. Roman iz Sibirije iz časov pred prvo svetovno vojno. Z avtorjevim dovoljenjem prevedel dr. Janko Kralj. Str. 160	50.—
Kralj Janko: Socialna čitanka. Zbirka poljudno pisanih razprav o ustroju človeške družbe. Str. 126	50.—
Achermann: V službi pri trinogu. Ljudska povest iz časov francoske revolucije. Str. 144	50.—
Valjavec Josip: Don Bosco. Življenjepis velikega mladino ljuba. Str. 192	40.—
Kacin Anton: Pisano polje. Slovenska čitanka. Str. 196	50.—
Dr. Tul Ivan: Zvezde vodnice. Premišljevanja za fante in može. Str. 136	40.—
Dragon Anton: Za Kristusa! Življenje p. Pro-ja. Iz časov preganjanja kristjanov v Mehiki. Str. 112	50.—
Živi ogenj. Življenjepis papeža sv. Pija X. Str. 88	50.—
Lovrenčič Joža: Tri božje poti. Pesmi o božji poti na Brezjah, na Sv. Višarjah in na Sveti gori. Str. 64	40.—
Lovrenčič Joža: Med Scilo in Karibdo. Spomini iz dijaških let. Str. 70	150.—
Finžgar Franc: Strici. Povest. Str. 96	40.—
Jereb Stanko: Gozdna divjačina. Prirodne črtice. Str. 94	30.—
Terčelj Filip: Vozniki. Izvirna povest iz Vipavske doline. Str. 110	40.—
Janez Jalen: Ograd. Goriška povest. Str. 120	170.—
Zgodovina goriške nadškofije (1751—1951). Str. 106	170.—
Beličič Vinko: Kačurjev rod. Izvirne črtice. Str. 64	150.—
Zorka Piščančeva: Cvetje v viharju. Roman iz druge svetovne vojne	230.—
Wallace: Ben Hur. I. in II. del	700.—
Bele Venceslav: Smrekov vršiček. Izvirne črtice	200.—
Dr. Rudolf Klíneč: Marija v zgodovini goriških Slovencev	200.—
Pregelj Ivan: Otroci sonca. Povest	250.—
Rotman: Nesreče gospoda Kozamurnika. Presmešna povest s slikami	250.—
Molimo! Molitvenik in svete pesmice. V platno vezan z rdečo obrezo. Strani 448	220.—
Vinko Vodopivec: Svete pesmice. Uredil —. Velika cerkvena pesmarica z napevi. Obsega 102 pesmi in dva križeva pota. II. izdaja	600.—

Poštšina se računa posebej. — Knjige se pošiljajo samo priporočeno.

NAROČILA SPREJEMA:

Goriška Mohorjeva družba - Sodalizio S. Eemacoeca

GORIZIA, Riva Piazzutta 18 (Katoliška tiskarna), ITALIA

NARODNA IN ŠTUDIJSKA
KNJIŽNICA TRST

SKL

B 1160/1958

019680111

COBISS •

